Honoré de Balzac

GORIOT BABA

ROMAN

2. BASIM

Fransızca aslından çeviren
TAHSİN YÜCEL

Honore De Balzac _ Goriot Baba

Honore de Balzac

BBİBTBABA

REMZİ KİTABEYİ

o

58

DÜNYA MUHARÎRLERİNDEN TERCÜMELER SERÎSÎ No. 125

HONORE DE BALZAC

GORIOT BABA

Çeviren: NESRİN ALTINOVA

REMZÎ KITABEVI

ANKARA CADDESİ, 93 -İSTANBUL

YÜKSELEN MATBAACILIK LİMİTED ŞİRKETİ

CAĞALOĞLU — İSTANBUL 1972

YÜCE VE ÜNLÜ

GEOFFROY SAINT-HILAIRE'e1

Çalışmalarına ve dehasına bir hayranlık belgesi olarak.

DE BALZAC

Genç kızlık adı Conflans olan Mme Vauquer, yaşlı bir kadındır. Paris'te kırk yıldan beri, Quartier Latin'le2 Saint-Mar-ceau mahallesi arasında, Neuve-Sainte-Genevieve sokağında bir aile pansiyonu işletir. Vauquer Pansiyonu adiyle bilinen bu pansiyon, kadınları da, erkekleri de, gençleri de, yaşlıları da kabul eder.

Buna rağmen, şimdiye kadar bu saygıdeğer kuruluşa hiç bir leke gelmemiş, hakkında en ufak bir dedikodu çıkmamıştır. Ama, şunu unutmamalı ki, otuz yıldan beri genç bir hanımın orada oturduğu görülmemiştir. Bir delikanlının da o Çatı altında yaşaması için, ailesinin ona pek az bir harçlık verecek durumda olması gerektir. Bununla birlikte, 1819'da, bu dramın başladığı dönemde, pansiyonda yoksul bir genç kız vardı.

Dram sözcüğü, şu acıklı edebiyat çağlarında, aşırı ve yersiz bir şekilde, her yerde, her zaman bol bol kullanıldığından, Önemini ve itibarını bir hayli yitirdi. Böyle olmasına rağmen, onu burada kullanmak zorundayız; bu hikâyenin, sözün gerçek anlamıyle, dramatik olduğundan değil ama, eser tamam-

(1) Fransız Tabiî Bilimler Uzmanı (1772-1844). Yirmi bir yaşında zooloji profesörü oldu, bu ilmin ilk kürsüsünü kurdu. Hayvanat bahçesini de kuran odur.

Bonaparte'la birlikte Mısır'a giden bilginler kuruluna katıldı. (Çev.) (2) Paris'te, üniversitelerin (Sorbonne), yüksek okulların bulunduğu ve hemen hemen bütün öğrencilerin yaşadığı ünlü bir mahalle. (Çev.) 6

landığma, intra muros et extra1 belki de birkaç damla göz yaşı döken olur. Bu eser, Paris'in dışında acaba anlaşılacak mı? Şüphe edilebilir. Gözlemlerle, bölgesel renkler dediğimiz özelliklerle dolu olan bu Sahne'nin kendine Özgü durum ve olayları, ancak Montmartre sırtlarıyle, Montrouge tepeleri arasında değerlenebilir. Bu Sahne'yi sadece, durmadan dökülen molozlar ve kapkara çamur derelerinin kapladığı, gerçek acılar, çoğu zaman yapma neşelerle dolu, uzun süreli bir heyecan ve etki yaratabilmek için bilmem nasıl aşırı bîr şey gerekecek derecede korkunç çalkantılı olan o ünlü vadide yeterince anlayabilirler. Bununla birlikte, kötülükler ve erdemler yığınının yüce ve kutsal hale getirdiği acılara orada da yer yer rastlanır. Bencillikler, çıkarlar onları görünce durur ve merhamet duyarlar. Ama, bundan edindikleri duygu, çabucak yenip yutulan pek lezzetli bir meyve gibidir. Uygarlığın, Jagger-nat tanrısınmkine2 benzeyen zafer arabası, ezilmesi öbürlerinden daha zor olan ve tekerleğini köstekleyen bir yüreğe rastlayınca, belli belirsiz yavaşlar. Ama, hemen az sonra onu parçalar, muzaffer yürüyüşüne devam eder. Siz, bu kitabı bembeyaz bir elle tutan siz, «Belki de bu beni eğlendirir,» diyerek yumuşak bir koltuğa gömülen siz, işte böyle yapacaksınız. Goriot Baba'nın gizli bahtsızlık ve felâketlerini okuduktan sonra, duygusuzluğunuzu yazarın sevap-günah defterine

geçirerek, onu abartmayla suçlayarak edebiyat yaptığını iddia edeceksiniz. Sonra da oturup, büyük bir iştahla yemeğinizi yiyeceksiniz. Ah! Şunu iyi bilin ki; bu dram, ne bir hayal ve uydurmadır, ne de bir romandır. All is true, hepsi baştan başa gerçektir, herkes onun unsurlarını evinde, belki de yüreğinde, rahatça bulabilir.

(1) Latinceden: 'Duvarların İçinde ve Dışında". (Çev.) (2) Hindistan'da Bengal körfezinde (Puri), ülkenin en ünlü dinî be'desi olan kale. Yılda iki kez kutlanan büyük şenliklere As-ya'n-n her köşesinden bir milyona yakın kimse gelir. Brahmanlar, bu törenlerde, tanrının heykelini taşıyan muazzam arabayı gezdirirler. Eskiden koyu dindarlar, kendilerini tekerleklerin altına atardı. (Çev.)
GORIOT BABA 7

Aile pansiyonunun işletildiği ev Mme Vauquer'nin malıdır. Neuve-Sainte-Genevieve sokağında, atların pek seyrek inip çıktıkları sert ve dimdik bir eğimle arazinin Arbalete sokağına doğru alçaldığı yerdedir. Bu durum, Val-de-Grâce'm1 kubbesiyle Pantheon'un2 kubbesi arasına sıkışan bu sokaklarda hüküm süren devamlı ve derin sessizliği sağlar. Bu iki yapı, oraya sarı renkler serpip, kubbelerinin yansıttığı ağır başlı gölgelerle mahalledeki her' şeyi karartarak atmosfer koşullarını değiştirirler. O sokaklardaki kaldırımlar kupkurudur, yol derelerinde ne çamur, ne de su vardır. Duvarlar boyunca otlar biter. En tasasız, en vurdumduymaz bir insan, bütün gelip geçenler gibi, orada kederlenir. Bir araba sesi o sokaklarda önemli bir olay yaratır. Evler kasvetlidir, duvarlar da hapishane kokar. Yolunu şaşırıp da oraya sapan bir Parisli, sadece aile pansiyonları, ya da müesseseler; koyu bir sefalet, ya da can sıkıntısı; can çekişen yaşlılık, çalışmak zorunda kalan neşeli gençlik görür. Paris'in hiç bir mahallesi, bundan daha berbat, —hiç çekinmeden söyleyelim—; bundan daha meçhul değildir. Özellikle de Neuve-Sainte-Genevieve sokağı, tunçtan bir çerçeve gibidir, zaten bu hikâyeye en uygun olanı da budur. Tıpkı, yolcu Yeraltı Mezarları'na inerken, basamaktan basamağa, gün ışığının azaldığı, rehberin şarkısının boğuklaştığı gibi, zekâ da bu hikâyeye ancak koyu renkler, ağır başlı, sert düşüncelerle hazırlanır. Gerçek, kusursuz bir karşılaştırma! Kurumuş yürekler mi, yoksa boş kafatasları mı? Bunlardan hangisinin seyrinin daha korkunç olduğuna kim karar verebilir ki?

Pansiyonun ön yüzü küçük bir bahçeye bakar. Öyle ki, ev, Neuve-Sainte-Genevieve sokağıyla dik açı halinde kesişir. Evle küçük bahçe arasına, ön yüz boyunca, bir kulaç genişliğinde çakıl taşları döşenmiştir. Bunun da önünde, mavili, beyazlı büyük çini saksılara dikilen sardunyalar, zakkumlar, nar ağaç-

(1) Paris'te Askerî Hastane. (Çev.)

(2) Paris'te, Fransız ünlülerinin gömüldüğü anıt. Voltaire, J. J. Rousseau, Victor Hugo, Emile Zola, vb. orada gömülüdür. (Çev.) 8

larıyle çevrelenen kumlu bir yol uzanır. Bu yola tek kanatlı alelade bir kapıdan girilir. Üzerinde: VAUQUER PANSİYONU, bir satır altında: Her iki cinsiyet İçin aile pansiyonu yazısı bulunan bir tabelâ kapıyı süsler. Gündüzleri, cırlak sesli bir zille donatılmış parmaklıklı bir kapıdan, küçük kaldırımın ucunda, sokağın karşısındaki duvarda, mahallenin bir sanatçısı tarafından yeşil mermer taklidi boyanan bir kemer görünür. Bu yağlıboyanın taklit ettiği oyuk içinde, Aşk Tanrısını canlandıran bir heykel yükselir. Sembol meraklıları, heykeli örten çatlak cilayı görünce, birkaç adım ötede iyileştirilip sağlığa kavuşturulan bir Paris aşkı efsanesi keşfedebilirler belki de. Kaidenin altında, yarı silinmiş şu yazı, 1777'de Paris'e donen Voltaire'e karşı gösterdiği heyecanlı hayranlıkla, bu süsün başlangıç tarihini hatırlatır:

Kim olursan ol, işte üstadın;

Üstadındır, üstadındı, ya da üstadın olacak.

Hava kararırken, parmaklıklı kapının yerini bütün bir kapı alır. On yüzün boyu kadar genişliği olan küçük bahçe, sokak duvarıyle komşu evin ortak duvarı arasına sıkışmıştır. Bitişik evin boyunca, yukardan aşağı onu tamamıyle gizleyen, Paris'in ortasında şipşirin bir görüntüyle gelip geçenlerin bakışlarını çelen bir sarmaşık Örtüsü sallanır. Duvarların her bi-. ri meyve ağaçları ve asmalarla kaplıdır. Bunların cılız, tozlu meyveleri Mme Vauquer'nin yıllık korkularının, pansiyon müşterileriyle konuşmalarının konusudur. Her duvar boyunca, bir ıhlamur korusunun gölgelerine ulaşan dar bir yol uzanır. Con-flans doğuşlu olmasına, müşterilerinin de yarı şaka, yarı ciddî ısrarlı uyarılarına rağmen Mme Vauquer, bu sözcüğü ıhlemir diye telaffuz eder. İki yan geçidin arasında, dört köşesinde meyve ağaçları bulunan, kuzukulağı, kıvırcık salata, ya da maydanozla çevrelenmiş dik dörtgen küçük bir enginar tarlası göze çarpar.

Ihlamur ağaçlarının meydana getirdiği gölgeliğe, yeşil boyalı, çevresinde sıralar bulunan yuvarlak bir masa yerleştirilmiştir. Bir kahve içmek hovardalığına katlanacak kadar zengin olan müşteriler, yazın en sıcak günlerinde gelip orada,

yumurta pişirecek derecelere varan o kavurucu sıcakta, kahvelerini yudumlarlar.

Üç katlı, en üstünde de tavan arası pencereleri bulunan ön yüz harç taşından yapılmış, Paris'in hemen hemen bütün evlerine iğrenç bir özellik veren o sarı renkle badanalanmıştır. Her katta bulunan beş pencerenin camları küçüktür, pancurlarm hiç biri aynı şekilde kaldırılmadığından da çizgilerin biri öbürüyle uyuşmaz. Bu evin derinliğinde iki pencere vardır. Bunlar, zemin katta, kafes halinde demir çubuklarla süslüdür. Yapının arkasında, yaklaşık olarak yirmi ayak genişliğinde, domuzların, tavukların, tavşanların büyük bir anlaşma ve dostluk içinde yaşadıkları, ta dip tarafında da odunların yerleştirildiği bir sundurmanın yükseldiği bir avlu vardır. Bu sundurmayla mutfak penceresinin arasında, altına bulaşık yalağının yağlı sulan dökülen bir teldolap asılıdır. Bu avlunun Neuve-Sainte-Genevieve sokağına açılan daracık kapısından aşçı kadm, evin çöplerini çıkarır. Sonra da o pis mezbeleliği bol suyla yıkar, yoksa çevreye dayanılmaz berbat kokular yayılırdı.

Tabiatıyle aile pansiyonunun işletilmesine ayrılan zemin katta, sokağa açılan iki pencereyle aydınlanan, camlı bir kapıdan girilen bir oda vardır. Bu salondan, bir merdiven ara-lığıyle mutfaktan ayrılan yemek odasına geçilir.

Merdivenin tahtadan ve döşeme taşından basamakları boyanmış ve iyice parlatılmıştır. Yol yol parlak ve mat çubuklu sert bir kumaşla kaplı koltuklar ve sandalyelerle döşenen bu salondan daha hazin bir şey görülemez. Tam ortada, üstü Sainte-Anne mer-meriyle kaplı yuvarlak bir masa durur. Bugün her yerde rastlanan, yan silinmiş yaldız çizgili beyaz porselenden bir içki takımı masayı süsler. Döşeme tahtaları pek berbat bir durumda olan bu odanın duvarları, yerden bir metre yükseğe kadar tahta kaplıdır. Duvarların geri kalan kısmı, klasik kişileri renkli, Telemaque'm1 belli başlı sahnelerini canlandıran yeşil bir duvar kâğıdıyle kaplıdır. Demir parmaklıklı pencerelerin ara-

(1) Cambrai Başpiskoposu FĞnelon'un (1651-1715) ünlü eseri. tthaque İsrail, Troya savaşı kahramanı TJlysse'in oğlu Telernaque'in 10

sında kalan duvar, pansiyonerlerin gözlerine Calypso'nun Ulysse'in oğluna verdiği ziyafet sahnesini sunar. Kırk yıldan beri bu tablo, genç pansiyonerlerin şakalarına konu olmuştur: Bunlar, yoksulluğun kendilerini mahkûm ettiği

yemekle alay ederek, durumlarının üstüne çıktıklarım sanırlar. Taştan yapılmış şöminenin daima tertemiz duran ocağı, ancak pek önemli durumlarda orada ateş yakıldığına tanıktır. Şöminenin üzerinde eski, yapma çiçeklerle dolu İki vazo, en kötü bir zevksizlik Örneği olan mavimtırak mermerden bir konsol saatine eşlik eder. Bu ilk odadan dilde adı bulunmayan, pansiyon kokusu denmesi gereken bir koku yayılır. Burası havasızlık, küf, bozulmuş yemek kokar. İnsanı üşütür, burna nemli gelir, elbiselere işler. Burada yemek yenmiş bir odanın kokusu vardır. Buram buram yemek artığı, kiler, imarethane kokar. Genç, ya da yaşlı, her pansiyonerin sui generis'inin1 ve nezleli soluğunun oraya döktüğü elemansal ve bulantı veren iğrenç nicelikleri ölçmek için bir yol icat edilebilse, belki bunu anlatmak kolaylaşırdı. Yaa! İşte böyle ama, bu dümdüz iğrenç pisliklere rağmen, burasını bitişiğindeki yemek odasıyle karşılaştıracak olsanız, bu salonu, kibar bir hanımın oturma odası kadar zarif ve güzel kokulu bulurdunuz.

Baştan başa tahta kaplamalı olan bu yemek odası, vaktiyle, bugün artık seçilemeyen bir renge boyanmıştı. Şimdi artık pisliğin garip resimler çizecek şekilde kalın tabakalar yaydığı bir zemin teşkil ediyordu. Yemek odasının duvarlarına yapıştırılan büfelerin üzerinde ağzı sıçraklı, parlaklığını yitirmiş, donuk sürahiler, madenî sofra nihaleleri, Tournai'de imal edilmiş, mavi kenarlı, kalın porselenden tabak yığınları durur. Bir köşede, her pansiyonerin, lekeli, ya da şarapla boyanmış peçetesini muhafaza etmeye yarayan, numaralı bölmeleri bulunan bir kutu yerleştirilmiştir. Orada, her yerden atılmış, ortadan kalkmış, ama uygarlık döküntülerinin Düşkünlerevi'ne bırakıldığı gibi, bu-babasını aramak için giriştiği yolculukta başına gelen serüvenleri anlatırken, çağının ünlü kişilerini de taşlamaktan geri kalmaz. (Çev.) (1) Latinceden: Özel koku. (Çev.)

GORIOT BABA

11

raya yerleştirilen o bir türlü parçalanıp yok olmayan eşyalara rastlanır. Yağmur yağdığı zaman dışarı çıkan bir bebeğin süslediği bir barometreyi, yaldız çizgili cilâlı tahta çerçeveleri içinde, insanın iştahını kesen berbat gravürleri, bakır kakmalı bağadan bir duvar saatini, yeşil bir sobayı, tozun gazyağıyle karıştığı Argand lambalarını1, şakacı bir konuğun parmağını demir kalem gibi kullanarak adını yazabileceği kadar yağlı bir sofra muşambası örtülü uzun bir masayı, kırık bacaklı sandalyeleri, hiç bitip tükenmeden uzanan içler acısı hasır keçeleri, sonra da delikleri kırılmış, menteşeleri bozuk, tahtası yanmış sefil tandırları, ancak orada görebilirdiniz. Bütün bu eşyanın ne kadar eski, çatlak, çürük, titrek,

kemirilmiş, kolsuz, bacaksız, bakımsız, kirli, sakat, can çekişir durumda olduğunu anlatmak için uzun uzun tarif etmek gerekir. Bu da hikâyenin ilgisini çok geciktirir. Aceleci okurlar, böyle bir şeyi asla bağışlamaz.

Kırmızı döşeme taşları yol yol oyuklarla doludur: Ovulmaktan, ya da boyanmaktan o hale gelmiştir. Kısacası, orada, zarafetsiz, şiirsiz bir sefalet hüküm sürer; tutumlu, yoğun, aşınmış bir sefalet. Henüz çamura bulanmamışsa da leke içindedir; yırtıkları, delikleri, paçavraları yoksa da, çürüyüp dökülecektir.

Bu oda, sabahlan yediye doğru, bütün ihtişamıyle parlar. O saatte hanımının Önünden içeri dalan Mme Vauquer'nin kedisi, büfelerin üstüne sıçrar, ağızlarına tabak Örtülmüş çanakların içinde bulunan sütü koklar, keyifle sabah mırıltısına başlar. Kedinin hemen arkasından ev sahibi dul kadın görünür. Başında, altından iyi yerleştirilmemiş takma saçların sallandığı tülden bir gecelik başlığı vardır. Kırışmış, yamru-yumru olmuş terliklerini sürükleyerek yürür. Ortasından papağan gagasını andıran bir burnun çıktığı yaşlanmış, tombul, yağlı yüzü, yumuk yumuk elleri, kilise faresi bir sofu gibi etli-canlı bedeni, aşırı derecede dolgun ve gevşek göğsü, sefaletin duvarlardan sızdığı, alışverişin, dalaverenin sığındığı ve Mme

(1) Çifte hava akımlı bu eski zaman lambaları, onu ük. bulan (1784) İsviçrelinin adım —Argand (1755-1803)— taşır. (Çev.) 12

GORIOT BABA

Vauquer'nin, midesi bulanmadan, dayanılmazcasma pis kokan havasını ciğerlerine doldurduğu bu odayla tam bir uyumluluk halindedir. Sonbaharın ilk ayazı gibi, soğuk yüzü, ifadesi dansözlerin iğreti gülümsemesinden,, tefecinin surat asmasına geçen kırışık gözleri, kısacası, pansiyon, onun kişiliğini kapsadığı gibi, o da bütün kişiliğiyle pansiyonu açıklıyordu. Zindan muhafızsız olmaz, biri olmadan öbürünü aklınıza getiremezsiniz. Tifüsün bir hastaneden çıkan buharlaşma sonucu olduğu gibi, bu tıknaz, kısa boylu kadının donuk, renksiz şişmanlığı da o yaşamın ürünüdür. El örgüsü iç etekliği, eski bir elbiseden bozularak yapılan ilk etekliğinin altından çıkar. Bunun da çatlayan kumaşının aralıklarından vatka pamukları sarkar. îşte bu iç etekliği; salonu, yemek odasını, küçük bahçeyi özetler, mutfağı haber verir, pansiyonerlerin ne olduğunu anlatmaya çalışır. Kadın orada olunca, o manzara tamamlanır. Elli yaşlarında olan Mme Vauquer, bütün felâket görmüş kadınlara benzer. Daha fazla para koparabilmek için kızıp köpürmek üzere bulunan ama, kaderini yumuşatmak

uğruna her şeye, eğer Georges, ya da Pichegru1 hâlâ hayatta olsalardı, hiç çekinmeden Georges'u, ya da Pichegru'yü ele vermeye hazır olan bir ihbarcının donuk gözleri, masum hali vardı onda. Bununla birlikte, onun kendileri gibi sızlanıp öksürdüğünü işittiklerinden hiç bir serveti olmadığını sanan pansiyonerleri: Aslında iyi yürekli kadın olduğunu söylerler. Acaba kocası M. Vauquer kimdi, nenin nesiydi? Ölmüş kocası hakkında hiç bir şey söylemezdi. Adamcağız servetini nasıl yitirmişti? Hanım: «Felâketlerde,» diye karşılık verirdi.

Kendisine karşı çok kötü davranmış, ona sadece ağlamak için gözlerini, yaşamak için bu evi ve —diyordu— ne kadar çekmek kabilse o kadar acı çektiğinden, hiç bir felâkete merhamet duymamak hakkını bırakıp gitmişti. Hanımının küçük sık adımlarla gidip geldiğini işitince şişman aşçı kadın Sylvie, yatılı pansiyonerlerin kahvaltısını hazırlayıp getirmek için elini çabuk tutardı.

(1) General Pichegru ve Georges Cadoudal, Bonaparte'a karşı komplo kurmuşlardı.

Sonunda yakalandılar. Pichegru, hapishanede kendini astı. (Çev.) GORIOT BABA

13

Yatısız pansiyonerler genel olarak, ayda sadece otuz frank tutan akşam yemeğine abone olurlardı. Bu hikâyenin başla-dığı dönemde, yatılı pansiyonerlerin sayısı yediydi. Evin en iyi iki dairesi birinci katta bulunuyordu. Bunların en küçüğünde. Mme Vauquer oturuyordu. Öbürü de Fransa Cumhuriyet Ordusunun ödeme Amirinin dul eşi Mme Couture'e aitti. Bu hanımın yanında, Victorine Taillefer adında, analık ettiği pek genç bir kız vardı. Bu iki hanımın pansiyon ücreti yılda bin sekiz yüz frank tutuyordu. İkinci kattaki iki daireden birini Poiret adında yaşlı bir adam işgal ediyordu. Berikini de, kırk yaşlarında kadar görünen, başına kara peruka takan, yan sakallarını boyayan, eski bir tüccar olduğunu söyleyen M. Vautrin adında biri tutmuştu. Üçüncü katta, dört oda vardı ama, sadece ikisi kiradaydı. Bunlardan birini Mile Michonneau adında yaşlı bir kız, ötekini de Goriot Baba adında, eski bir şehriye, İtalyan makarnası ve nişasta fabrikatörü kiralamıştı. Adamcağız, kendisine Goriot Baba denmesine ses çıkarmıyordu. Geri kalan iki oda da, geçici kuşlara ayrılmıştı. Goriot Ba-ba'yla Mile Michonneau gibi, yiyecek ve kira parası olarak ayda ancak kıt kanaat kırk beş frank ayırabilecek o bahtsız öğrenciler kalırdı o odalarda. Ama, Mme

Vauquer, evinde onları pek istemezdi. Daha iyisini bulamayınca, çaresiz kalarak bu tür pansiyonerlere kapısını açardı: İstemezdi, çünkü bu gençler, çok ekmek yerdi. Şu sırada, o iki odadan birinde, Angou-leme dolaylarında, Hukuk öğrenimi için Paris'e gelen bir delikanlı kalıyordu. Genç adamın kalabalık ailesi, ona yılda bin iki yüz frank gönderebilmek için en dayanılmaz yokluklara katlanıyordu. Eugene de Rastignac adındaki bu delikanlı, felâketlerin pişirip, zorlu çalışmaya alıştırdığı gençlerdendi. Bunlar, daha küçük yaşta, ailelerinin bütün umutlarını kendilerine bağladıklarını gayet iyi anlarlar. Onun için de, öğrenimlerinin kudretini hesap eder, toplumu ilk sızdıranlardan olabilmek amacıyle de bilgilerini çok daha önceden toplumun gelecekteki hareketine uydurarak kendilerine parlak bir gelecek hazırlarlar. Delikanlının meraklı gözlemleri ve Paris salonlarında kendini gösterebilmek için yararlandığı o kurnaz zekâsı

olmasa, bu hikâye gerçek renklerle süslenmezdi. Hiç şüphesiz, konu bu renkleri, genç adamın kurnaz zekâsına ve maruz kÂ-lıp acısını çeken kimse kadar yaratanların da son derece dfk-kat ve özenle gizledikleri korkunç bir durumun sırlarını çözmek isteğine borçlu kalacaktır.

Üçüncü katın da üstünde, çamaşır asmaya yarayan bir çatı katiyle iki de tavan arası odası vardı. Bunlardan birinde evin. her işini gören uşak Christophe, öbüründe de şişman aşçı Sylvie kadın yatıyordu. Yatılı yedi pansiyonerden başka, Mme Vau-quer'nin, üç aşağı, beş yukarı, hemen hemen her zaman, sadece akşam yemeğine abone olan sekiz tane hukuk, ya da tıbbiye öğrencisi, aynı mahallede oturan iki üç tane de gedikli müşterisi vardı. Yemek odası on sekiz kişilikti ama, rahatça yirmi kişi alabilirdi. Yalnız sabahları, sofraya yedi kiracı oturuyordu. Kahvaltıda bunların bir araya gelişi, topluluğa bir aile yemeği görüntüsü veriyordu. Herkes ayağında terlikle aşağı iniyor, aile mahremiyetinin verdiği güvenle konuşarak, yatısız pansiyonerlerin kılık kıyafeti, ya da davranışları konusunda gizli düşüncelerini açıklıyor, bir akşam önceki olaylardan söz ediyordu. Bu yedi pansiyoner, Mme Vauquer'nin nazlı şımarık çocuklarıydı. Kadın, âdeta bir astronom dikkat ve titizliğiyle ölçerek, bakım ve saygısını, onların ödedikleri pansiyon ücretine göre dağıtıyordu. Rastlantıyla bir araya toplanan bu yaratıkların hepsi de aynı koşulların etkisindeydi. İkinci kattaki iki kiracı, ayda sadece yetmiş iki frank ödüyorlardı. Ancak, Saint-Marcel

mahallesinde, La Bourbe'la La Sal-petriere arasında rastlanan ve yalnız Mme Couture'ün istisna teşkil ettiği bu ucuzluk, bu pansiyonerlerin az çok göze görünen felâketlerin ağırlığı altında olmaları gerektiğini belli ediyor. İşte onun için, bu evin sunduğu yürekler acısı iç görünüş, konukların aynı derecede berbat ve eski püskü olan giysilerinde de tekrarlanıyordu. Erkekler, rengi şüpheli bir hal alan redingotlar, kibar mahallelerinde köşe başlarına atılanlara benzer ayakkabılar, elek bezi gibi incelmiş iç çamaşırları, sadece ruhu kalmış, tirfillenmiş elbiseler giyiyorlardı. Kadınların modası geçmiş, solmuş, boyanmış, yeniden solmuş elbiseleri, tek-GORIOT BABA

15

*r tekrar tamir görmüş dantelleri, kullanılmaktan parlamış, sertleşmiş

eldivenleri, daima kızılımsı renkte takma yakaları, ipekleri gevşemiş boyun atkıları vardı. Giysileri bu durumda "Olmasına rağmen, hemen hemen hepsinin bedeni sağlamdı. Hayatın fırtınalarına cesaretle dayanan bünyeleri; silinmiş, değeri; düşürülmüş madenî paralarmki gibi, soğuk, sect ve silik yüzleri vardı.

Bu pansiyonerler, insanın aklına tamamlanmış, ya da oluşan dramları getiriyor.

Hani öyle sahne ışıklarında, boyalı, renkli perdeler arasında değil de, canlı ve sessiz dramlar, şiddetle yüreği yerinden oynatan, heyecanlandıran dramlar, sürekli, aralıksız dramları hatırlatıyor bunlar.

Mile Michonneau'nun yorgun gözlerinin üstünde, pirinç telle çevrilmiş, Merhamet Perisi'ni bile korkutacak, yeşil taftadan kirli, yağlı bir siperlik vardı.

Sıska, seyrek, içler acısı durumda saçakların süslediği atkısı, bir iskeleti Örter gibiydi âdeta: Gizlediği beden, öylesine kemikli ve köşeliydi ki! Acaba hangi asit bu yaratığın kadın biçimini alıp götürmüştü?.. Vaktiyle güzel ve biçimli olmalıymış: Acaba sefahat, üzüntü, tamah mı, onu bu hale getirmişti?

Acaba çok mu sevmişti, eski elbise satıcısı mıydı, yoksa sadece kibar fahişe miydi? Gelip geçenlerin gördükçe kaçtıkları bir yaşlılıkla, zevklerin vaktinden önce saldırdığı küstah bir gençliğin başarılarının günahını mı Ödüyordu acaba?

Renksiz bakışı insanı üşütüyor, sıska suratı tehdit ediyordu. Kış yaklaşırken sığındığı çalılıkların içinden feryat eden bir ağustosböceğininkine benzer cırlak keskin bir sesi vardı. Mesane hastalığı çeken, hiç bir geliri olmadığını sanan

çocuklarının terkettikleri yaşlı bir beye baktığını söylerdi. İhtiyar adam, ona yılda bin franklık bir gelir bırakmıştı. İftiralarına maruz kaldığı mirasçılar, zaman zaman bunu elinden almak için uğraşırlardı. Tutkuların yüzünü harap etmesine rağmen, teninde hâlâ bazı beyazlık ve pürüzsüzlük kalıntıları göze çarpıyordu. Bunlar da, bedenin, yer yer hâlâ bazı güzelliği muhafaza ettiğini düşündürüyordu.

M. Poiret bir çeşit makineydi. Başında gevşek eski bir kasket, sararmış fildişi başlı bir bastonu âdeta korkarcasma elinde tutarak, kurşunî renkli bir gölge gibi Hayvanat Bahçesi-16

GOKIOT BABA

nin yollarında uzanırdı. İçi hemen hemen boş bir pantolonı/ bir sarhoşunkiler gibi titreyen mavi çoraplı bacaklarını yarufrı yamalak gizleyen redingotunun eski soluk etekleri iki yanm-da uçuşurdu. Redingotun içinden kirli beyaz yeleği, bir hin-dininkini andıran boynunun çevresine ip gibi dolanan boyun-bağma bir türlü uyamayan, kıvrılıp büzülmüş kaba muslinden jabosu görünürdü. Onu böyle bu kılıkta, bir hayalet gibi süzülür gören pek çok kimse, bu gölgenin Italien bulvarında daldan dala konan şu Yafes1 oğullarının cüretli ırkından olup olmadığını kendi kendine sorardı. Acaba hangi çalışma, onu böyle kupkuru etmiş, buruşturmuştu? Karikatür halinde çizil-se, gerçek dışı görünecek yumrulu yüzünü hangi tutku karart-mıştı acaba? Vaktiyle neciydi dersiniz? Belki de Adliye Bakanlığında memurdu. Cellâtların masraf pusulalarını; baba katilleri için satın alman siyah örtülerin, kesilen kafaların düştüğü sepetler için kepeğin, bıçaklar İçin ipin hesap faturalarını gönderdikleri bir dairede ömrünü geçirmişti. Belki de bir mezbahanın kapısında tahsildardı, ya da sağlık müfettiş yardımcısıydı.

Kısacası, bu adam, büyük toplum değirmenimizi çeviren eşeklerden biri, Bertrand'larmı bile tanımayan o Paris Ra-ton'larından2 biri, üzerinde genel bahtsızlıkların, ya da pisliklerin döndüğü herhangi bir eksen olmuşa benziyordu.

Bir sözcükle, görür görmez: «Gene de böyleleri gerek,» dediğimiz insanlardan biriydi. Paris'in kaymak tabakası, zengin zarif kişiler sınıfı; maddî, ya da manevî acıların soldurduğu bu yüzleri bilmez. Ama Paris, gerçek bir okyanustur.

Oraya iskandil atın, derinliğini asla öğrenemezsiniz. Onu baştan başa dolaşın, tarif edin! Dolaşıp araştırmakta, tarif etmekte ne kadar titiz ve dikkatli

davranırsanız davranın; bu denizin araştırıcıları ne kadar kalabalık ve ilgili olursa olsun, orada daima el sürülmemiş bir yer, bilinmeyen bir mağara, çiçekler, inciler, canavar-

(1) Hz. Nuh'un oğlu. Kutsal kitaplara göre, beyaz ırkın babasıdır. (Çev.) (2) Ünlü Fransız fabl yazarı La Fonfcaine'in bir masalında Bert-rand adındaki maymun kedi Raton'un ateşten çıkardığı kestaneleri afiyetle yer. (Çev.)

lav, işitilmemiş, görülmemiş edebiyat dalgıçlarının unuttuğu bin şeye gene de rastlanır. Vauquer Pansiyonu o merak çekici acayipliklerden biridir.

yrada iki sima, pansiyonerler ve gedikliler kütlesiyle dikkati beken bir çelişki meydana getiriyordu. Mile Victorine Tail-lefer^jn sarılığa yakalanmış, kansızlık çeken genç kızlannkine benzer, hastalıklı bir beyazlığı vardı. Alışılmış bir üzgünlükle, sıkintjh bir tutumla, zavallı, yoksul ve çelimsiz bir halle o tablonun i zeminini teşkil eden genel acıya iyice uyuyordu. Böyle olmasına rağmen, gene de yüzü yaşlı değildi, hareketleri ve sesi çevikti. Bu genç bahtsızlık, uj'gun olmayan bir toprağa daha pek yeni dikilen, yaprakları sararmış bir fidana benziyordu. Kumralımsı yüzü, kızıl sarı saçları, incecik bedeni, çağdaş şairlerin Ortaçağ heykellerinde buldukları o zarafeti belirtiyordu. Siyah benekli kurşunî gözleri bir tatlılık, yumuşaklık, dindarca bir boyun eğme ifadesi taşıyordu. Sade, ucuz elbiseleri körpe biçimlerini ele veriyordu. Teker teker alıp, yanyana koyunca güzeldi. Mutlu olsa şahane bir güzel olurdu; Mutluluk, kadınların şiiri, elbise de onların süsüdür. Eğer bir balo, pembe renklerini bu soluk yüzde yansıtsaydı; zarif bir yaşamın zevkleri, daha şimdiden hafifçe çöken bu yanakları tatlı bir kırmızılığa boyasaydı; aşk, bu üzgün gözleri canlandırsaydı, Victorine en güzel genç kızlarla hiç çekinmeden yarışabilirdi. Kadınları ikinci defa yaratan şeylerden, kumaşlardan ve aşk mektuplarından yoksundu. Hikâyesi bir kitaba konu olabilirdi. Babası, onu tanımamak için nedenler bulunduğuna inanıyor, onu yanma almayı reddediyordu.

Adam, Victorine'e yılda sadece altı yüz frank veriyordu. Varını yoğunu tam olarak oğluna bırakabilmek amacıyle, servetinin şeklini değiştirmişti. Mme Couture, vaktiyle üzüntüden hastalanarak gelip yanında ölen Victorine'in annesinin uzak bir akrabasıydı. Şimdi, sanki kendi öz evlâdıymış gibi, genç kıza

bakıyordu. Ama, ne yazık ki, Cumhuriyet Ordularının Ödeme Amiri'nin dul eşinin dünyada emeklilik maaşından başka hiç bir geliri yoktu. Günün birinde bu kızcağızı, tecrübesiz ve parasız, yeryüzü tehlikeleri karşısında yapayalnız bırakıp gidebilirdi. İyi yürekli

kadıncağız, onu dindar bir kız haline getirmek için, Victorinerı her pazar ayine, on beş günde bir de günah çıkarmaya götürüyordu. Haklıydı da. Babasını seven, anacığının affını oriya götürmek için her yıl onun evinin yolunu tutan bu inkâr fedi-len çocuğa dinî duygular, hiç değilse bir gelecek sunuyordu. Çünkü, zavallı kızcağız, başını her yıl merhametsizcesinö kapalı kalan baba evinin kapısına çarpıyordu. Tek şefaatçisi, tek aracası olan ağabeyi, dört yılda bir defa bile onu görmeye gelmemişti. Kardeşine hiç bir yardım da göndermiyordu.

Mile Victorine, babasının gözlerini açması, ağabeyinin yüreğini yumuşatması için Tanrı'ya yalvarıyor, sevdiği bu iki yaratığı suçlamadan onlar için dua ediyordu.

Mme Couture'le Mme Vau-quer, bu canavarca davranışı nitelemek için küfürler sözlüğünde yeteri kadar sözcük bulamıyorlardı. Kadınlar, o alçak milyonere lanet ettikleri zaman Victorine, ıstırap feryadı hâlâ aşk ifade eden yaralı bir yaban güvercininin şakımasını andıran, tatlı sözler çıkarıyordu.

Eugene de Rastignac'ın kusursuz bir güneyli yüzü, beyaz teni, kapkara saçları, mavi gözleri vardı. Davranışı, hareketleri, duruşu, ilk eğitimin sadece görgü ve sağbeğeni gelenekleri üzerinde yoğunlaştığı soylu bir ailenin oğlu olduğunu belli ediyordu. Elbiselerini gayet itinalı kullanıyor, adi günlerde geçen yılki elbiselerini giyiyordu ama, arada sırada zarif bir delikanlı gibi tertemiz, şık giysilerle sokağa çikabiliyordu. Genellikle sırtında eski bir redingot, kötü bir yelek, öğrenciye özgü siyah, yıpranmış, iyi bağlanmamış bir boyunbağı, bacaklarında bunlarla uyuşan bir pantolon, ayaklarında da tekrar tekrar pençelenmiş potinler vardı.

Bu iki kişiyle öbürleri arasında, Vautrin, —yan sakalları boyalı, kırk yaşındaki adam— bir geçit vazifesi görüyordu. O, halkın: «İşte güçlü bir erkek!» dediği kimselerden biriydi. Geniş omuzları, iyi gelişmiş göğsü, belirgin adaleleri, dört köşeli ve parmak kemiklerinde sık ve koyu kızıl renkte kıl tutamları bulunan iri,

kalın elleri vardı. Vakitsiz kırışıklarla çizgi çizgi olan yüzünde, uysal, yumuşak, dost canlısı hareketlerinin yalanladığı sertlik işaretleri okunuyordu. Adi, kaba neşe-GORIOT BABA

19

siyle uyumluluk halindeki kalın sesi herkesin hoşuna gidiyor, kimseyi rahatsız etmiyordu. İyiliksever ve güler yüzlüydü. İyi işlemeyen bir kilit olursa, adam hemen onu söker, çabucak tamir! eder, yağlar, törpüler ve: «Bu işlerden çok iyi anlarım ben!» diyerek yeniden yerine takardı. Zaten o, her şeyi bilirdi.

Gemileri, denizi, Fransa'yı, yabancı ülkeleri, işleri, insanları, olayları, yasaları, otelleri ve hapishaneleri hep biliyordu. Pek fazla yakman birisi olunca, hemen ona yardım teklifinde bulunuyordu. Birçok defa Mme Vauquer'ye ve bazı pansiyonerlere ödünç para vermişti. Ama, ona borçlu olanlar, aldıkları parayı geri vermemektense ölmeyi tercih ederlerdi. Çünkü Vautrin, bütün o babacan haline rağmen, derin ve kesin kararlı bir bakışla, karşısındakine korku veriyordu. Bir tük-rük fışkırtısı vardı! Sadece bu bile, kuşkulu bir durumdan kurtulmak amacıyle "bir cinayetten asla kaçınmayan, bir adım olsun gerilemeyen yenilmez bir soğukkanlılığa sahip olduğunu belli ediyordu. Gözü, sert bir yargıç gibi, bütün soruların, bütün vicdanların, bütün duyguların en derin noktalarına kadar iner gibi görünüyordu. Ömrü, akşam yemeğine dönmek için öğleden sonra çıkmak, sıvışıp bütün geceyi dışarda geçirmek ve Mme Vauquer'nin kendisine emanet ettiği bir anahtarla kapıyı açarak gece yarısı pansiyona dönmekle geçiyordu. Bir anahtara sahip olma üstünlüğünden sadece o yararlanıyordu. Ama, dul kadınla arasından su sızmıyordu, pek iyi anlaşıyorlardı. Adam, onu belinden yakalayarak, «Anacığım!..» diyordu. Gereğince anlaşılamayan bir yüze gülmeydi bu! Zavallı saf kadın, böyle bir şeyin hâlâ kolay olduğunu sanıyordu. Oysa sadece, o geniş ağır daireye sarılabilmesi için Vautrin' in kolları yeteri kadar uzundu. Adamın bir özelliği de, yemeklerden sonra içtiği alkollü bir çeşit kahve için büyük bir eli açıklıkla, ayda on beş frank Ödemesiydi. Paris yaşantısının girdapları içinde yuvarlanıp giden o delikanlılardan, ya da doğrudan doğruya kendilerini ilgilendirmeyen şeylerle hiç uğraşmayan şu yaşlılardan daha az basit ve daha az yüzeyde kalan kişiler Vautrin'in üzerlerinde uyandırdığı kuşkulu etkinin üstünde durmazlardı. O, çevresindekilerin işlerini biliyor, ya 20

GORIOT BABA

da tahmin ediyordu. Oysa hiç kimse onun ne düşüncelerıı ne de uğraşılarını

anlayabilirdi. Görünüşteki babacanlığını re saflığını, değişmeyen sürekli iyilikseverliğini ve neşesini âdeta bir tahta perde gibi, başkalarıyle kendi arasına çekmesine rfağ-men, karakterinin korkunç derinliğinin sık sık görünmeiine engel olamıyordu. Çoğu zaman Juvenalis'e1 yaraşır bir nüatey-le, iğneli bir sözle, toplum hayatına karşı içinde bir kin /Varmış ve büyük bir dikkat ve özenle yaşamının ta derinlerine gizlediği bir sırrı saklarmış etkisini uyandırıyordu. O iğneli sözlerle yasalarla alay etmekten, yüksek sosyeteyi taşlamaktan, onu kendi kendiyle ilgisiz olmakla suçlamaktan zevk alır-mışa benziyordu.

Mile Taillefer, belki kendi de farkında olmadan, birinin gücüne, öbürünün de güzelliğine, yakışıklılığına kapılarak, ka-Çamak bakışlarını, gizli düşüncelerini şu kırk yaşındaki adamla genç öğrenci arasında bölüştürüyordu. Bir günden bir güne kader, durumu değiştirebilir ve onu zengin, tamah edilir bir parti haline getirebilirdi. Buna rağmen, iki erkekten hiç biri onu düşünür görünmüyordu. Zaten o insanlardan hiç biri, aralarından birinin ileri sürdüğü felâket ve dertlerin gerçek, ya da yalan olup olmadığını araştırmak zahmetine katlanmazdı ki. Hepsinin Öbürlerine karşı, karşılıklı durumlarının sonucu olan güvensizlikle karışık bir ilgisizliği vardı. Birbirlerinin dertlerini hafifletmek gücünden yoksun olduklarını biliyorlardı. Sonra da acılarını, üzüntülerini anlatarak hepsi karşısındakilere söyleyecek sözleri tüketmişti.

Tıpkı yaşlı karı-kocalar gibi, artık konuşacak hiç bir şeyleri kalmamıştı, işte böylece, aralarında sadece makine gibi bilinçsiz bir yaşantının ilişkileri, yağı tükenmiş gıcırtılı bir çark dönüşü kalmıştı. Bu yaratıkların hepsi de sokakta bir körün önünden dimdik geçiyor, bir felâketin hikâyesini hiç heyecanlanmadan dinliyor, ölümde de, en korkunç can çekişme karşısında, onları buz gibi ilgisiz bırakan bir sefalet sorununun sonuçlanmasını görüyor olmalıydılar. Bu üzgün canların en mutlusu, şu özgür, ki-

(1) Latinlerin ünlü taşlama şairi (M.S. 60-140). (Çev.) GORIOT BABA

litsiz, bekçisiz düşkünlerevinin içinde hüküm süren Mme Vau-quer'ydi- Sessizlikle soğukluğun, kurunun ve nemlinin âdeta bir-, step gibi uçsuz bucaksız hale getirdiği o küçük bahçe, sa-decfc ve sadece onun gözünde içe gülen, gönüllere ferahlık veren \bir koruluktu. Meyhane tezgâhının yemyeşil pası gibi kokan !bu sarı ve kasvetli ev, sadece onun için hoş ve güzeldi. Şu hapishane hücreleri ona aitti. Saygı uyandıran bir otoriteyle onları ezerek, yaşam boyu

hapse mahkûm olan şu kürek mahkûmlarının karnını doyuruyordu. Bu zavallı yaratıklar, Paris'te, onun verdiği fiyata besleyici, yeterli gıdayı, zarif, ya da kullanışlı değilse bile temiz ve sağlığa uygun hale getirmekte serbest oldukları bir daireyi başka nerede bulabilirlerdi? Gözle görünen bir haksızlık bile etse, kurbanı ağzını açıp yakınmadan buna dayanırdı.

Böyle bir topluluk tam bir sosyetenin küçük çapta unsurlarını sunmalıydı, sunuyordu da. Sofraya oturan on sekiz konuk arasında, tıpkı okullarda, toplumda olduğu gibi, üzerine alayların yağdığı bir çilekeşe, vur abalıya edilen zavallı bir yaratık burada da vardı.

Bu kişi, ikinci yılın başlarında, Eugene de Rastignac için, aralarında iki yıl daha yaşamaya mahkûm olduğu bütün diğerleri ortasında en çarpıcısı haline geldi.

Bu vur abalıya, eski şeh-riyeci Goriot Baba'ydı. Bir ressam, tıpkı bir tarihçi gibi, tablonun bütün ışığını onun başı üzerine düşürebilirdi. Acaba hangi rastlantıyla bu yarı kinci hor görme, acımayla karışık bu eziyet, felâkete, bahtsızlığa bu saygısızlık, pansiyonerlerin en eskisine musallat olmuştu?..

İnsanların büyük kusurları, ahlâksızlıkları bağışlayıp da kolay kolay hoş

görmediği o gülünçlüklerden, ya da acayipliklerden bazılarıyle mi buna meydan vermişti acaba? Bu sorular pek çok toplumsal haksızlığı yakından ilgilendirir.

Belki de, gerçek alçak gönüllülükten, güçsüzlük, gevşeklik, ya da ilgisizlikten her şeye katlanan kimselere her acıyı çektirmek insan yaradılışında vardır.

Bizler hepimiz, birisi, ya da bir eşya zararına gücümüzü ispat etmekten hoşlanmaz mıyız? En zayıf, en çelimsiz yaratık, küçük so-GORİOT BABA

kak çocuğu, her taraf buz tutmuşken bütün kapıları çalar, y^t da yepyeni bir yapının üstüne adını yazmak için kayıverir. /

Goriot Baba, altmış dokuz yaşlarında kadar bir ihtiyaıjdı. Ticaret hayatından ayrıldıktan sonra, 1813'te Mme Vauquer' nin pansiyonuna çekilmişti. Başlangıçta, Mme Couture'ün işgal ettiği daireyi tutmuştu. O zamanlar, beş lui altını eksik, ya da fazla olmuş, böyle ufak tefek şeylere hiç de önem vermeyen bir kişi olarak bin iki yüz frank pansiyon ücreti Ödüyordu. Mme Vauquer, peşin bir tazminat karşılığı, o dairenin üç odasını şöyle bir parça yenilemişti. Aldığı söylenen parayla üs-tünkörü bir eşya düzmüştü: Sarı pamuklu bezden perdeler,

Utrecht kadifesi kaplı cilâlı tahtadan koltuklar, banliyö meyhanelerinin bile kabul etmeyeceği birkaç resim ve duvar kâğı-dıyle daireyi süslemişti. O tarihlerde daha henüz herkesin büyük bir saygıyle Mösyö Goriot diye hitap ettiği Goriot Baba, aldatılmak için âdeta tasasız bir eli açıklık gösterdi. Belki de onun alışverişten hiç bir şey anlamayan bir aptal sanılmasına bu neden oldu. Goriot geldiğinde gardrobunda bol elbisesi, ticaret hayatından çekilirken kendini hiç bir şeyden yoksun etmeyen bir tüccarın muhteşem çamaşır takımları vardı. Mme Vauquer, ince Hollanda keteninden on sekiz tane gömleği hayranlıkla seyretmişti.

Şehriyeci, yatık piliseli jabosuna bir zincirle birbirine bağlanan ve her birinde iri bir elmas bulunan iki iğne taktığından, gömleklerin inceliği pansiyoncu kadının gözünde daha da önem kazanıyordu. Genellikle uçuk mavi bir elbise giyen eski makarnacı, her gün beyaz pikeden bir yelek kullanırdı. Bunun da altında, ucunda öte beri sallanan ağır bir altın kösteği sıçratan şişkince, armut biçiminde bir göbek çalkalanıp dururdu. Gene altından ağır bir tütün tabakası vardı. Bunun içindeki bir madalyondaki saç tutamlan, görünüşte adamcağızı bazı çapkınlıklarla suçluyordu. Ev sahibi kadın, onu çapkın olmakla suçlayınca, sabit bir fikri, nazik bir damarı okşanan kimsenin neşeli gülümseyişi dudaklarında dolaştı. Dolapları (bu sözcüğü halk tabakasından bir kişi gibi telaffuz ederdi) evinin çok sayıdaki gümüş takmılanyle doldu. Dul kadın, adama yaranmak için gelen paketleri açmaya ve GORİOT BABA

eşyaları yerleştirmeye yardım etti. Çorba kepçelerini, büyük servis kaşıklarını, çatal bıçak takımlarını, zeytinyağı, sirke, hardal kaplarını, salça kâselerini, pek çok servis tabağını, altın yaldızlı gümüş kahvaltı takımlarını, kısacası, az çok güzel, oldukça değerli ve şehriyecinin asla elden çıkarmak istemediği parçalan gördükçe dul kadının gözleri parladı. Bu eşyalar adama aile hayatının sayılı günlerini hatırlatıyordu. Goriot, bir tabakla, üzerinde öpüşen iki kumruyu temsil eden kapak bulunan küçük bir çanağı dolaba kaldırırken, Mme Vauquer'ye:

«Bunu görüyor musunuz?» dedi. «Evlenmemizin birinci yıldönümünde karımın ilk hediyesi bu bana. Zavallı kadmcaği.z! Genç kızken biriktirdiği bütün cep harçlığını buna harcamıştı. Görüyor musunuz efendim, bundan ayrılmaktansa, toprağı tırnaklarımla kazımayı tercih ederim. Ama, Tanrı'ya şükürler olsun!

Ömrünün geri kalan günlerinde, her gün sabah kahvemi bu küçük çanaktan

içebilirim. Hiç de acınacak durumda değilim, uzun zaman beni geçindirecek kadar varlığım var.»

Zaten, Mme Vauquer, Maliye Defter-i Kebir'inde kendi gözüyle bazı kayıtlar görmüştü, hem de pek iyi görmüştü! Bunlar, şöyle bir toplanınca, şu mükemmel Goriot'ya yılda yaklaşık olarak sekiz on bin franklık bir gelir sağlayabilirdi.

İşte o günden sonra, genç kızlık adı Conflans olan, o sırada gerçekten kırk sekiz yaşında ama, bunun otuz dokuzunu kabul eden Mme Vauquer, bazı düşüncelere kapıldı. Goriot'nun göz pınarı tersine dönmüş, şiş ve sarkıktı. Bu da adamı sık sık gözlerini kurulamak zorunda bırakıyordu. Ama, buna rağmen, dul kadın, onu pek sevimli ve pek rabıtalı buldu. Zaten, köşeli uzun burnu kadar, etli çıkıntılı baldırları, dul kadının pek önem verir göründüğü ve adamcağızın aydede gibi yusyuvarlak, safçasma aptal yüzünün de teyit ettiği manevî nitelikleri belli ediyordu. Bu, sağlam yapılı, bütün zekâsını duygu halinde sarfetme yeteneğinde bir hayvan olmalıydı. Güvercin kanadı biçimindeki saçları alçak alnı üzerinde beş tane sivri uç çiziyor, yüzüne pek yakışıyordu. Yüksek Teknik Okul'un berberi her sabah gelip Goriot'nun saçlarını pudralıyordu. Eski şehriyeci, bir parça kaba olmasına rağmen, son derece iki 24

dirhem bir çekirdekti. Enfiyesini gayet bol kullanıyor, tabakasını daima

"macouba"1 tütünüyle dolduracağına kesinlikle güvenen bir kimse olarak enfiyeyi derin soluklarla içine çekiyordu. Kısacası, M. Goriot, her haliyle öylesine çekiciydi ki, kadının evine yerleştiği günün gecesi, Mme Vauquer, yatağına girerken büyük bir heyecanın pençesinde kıvranıyordu: Po-muz yağı dilimine sarılmış bir keklik gibi, kendisini dört yanından yakalayan o Goriot adiyle yeniden dünyaya gelmek için Vauquer kefeninden çıkma isteğinin ateşinde yanıyordu. Evlenmek; aile pansiyonunu satmak; burjuvazinin bu Zümrüdü Anka kuşunun koluna girmek; mahallede hatırı sayılır, önemli bir hanım olmak; orada yoksullar yararına para toplamak; pazar günleri Choisy'de, Soissy'de, Gentilly'de küçük eğlence partileri düzenlemek; temmuz ayında, pansiyonerlerinden bazılarının verdiği o yazar davetiyelerini beklemeden, canı istediği zaman tiyatroya gitmek, locaya keyfince kurulmak: Parisli bütün küçük ailelerin kendilerini kaptırdıkları o erişilmez, muhteşem ve yalancı îrem Bağı hayalleri kurdu. Kuruş kuruş biriktirdiği kırk bin frangı bulunduğunu hiç kimseye itiraf etmemişti. Elbette kî, servet bakımından uygun bir kısmet, tamah

edilir bir parti olduğuna inanıyordu. Kadın, yatağının içinde dönerek:

«Geri kalanı içinse, ben de pekâlâ adama taş çıkarırım!» diye aklından geçirdi.

Şişman Sylvie'nin her sabah şiltenin çukurlarında şekillenmiş bulduğu güzellikleri kendi kendine tanıtlamak istermiş gibi bir hali vardı âdeta.

Dul Mme Vauquer işte o günden itibaren, yaklaşık olarak üç ay kadar, M.

Goriot'nun berberinden yararlandı. Öte yandan da, üstüne başına biraz masraf etti. Bütün bunlar, evine gelen saygıdeğer kimselere yaraşır bir ortam meydana getirmek gerekliliğiyle hoş görülebilir^ Bundan böyle evine, her bakımdan, en kibar kimseleri kabul etmek isteğinde olduğunu uluorta bildirerek, pansiyonerlerini baştan başa değiştirmeye pek (1) Macouba eyaletinin (Martinik adasının kuzeyinde) gül ve menekşe kokan, tiryakilerce pek aranılan değerli bir tütün. (Çev.) GORİOT BABA

uğraştı. Yabancı bir müşteri gelmeyegörsün. Pansiyoncu kadın hemen, Paris'in en Önemli ve en saygıdeğer tüccarlarından biri olan M. Goriot'nun kendi kuruluşuna gösterdiği güvenle, oraya yerleşmeyi tercih etmesini bir övünme vesilesi yaparak böbürlenirdi. Baş tarafında: VAUQUER PANSİYONU, yazılı el ilânları dağıttı.

Bunlarda: «Okullar mahallesi Quartier Latin'in en eski ve en aranılan aile pansiyonlarından biridir» diyordu. «Oradan Gobelins'ler vadisine açılan şahane bir manzara görülür (bu vadi, üçüncü kattan görünürdü), nihayetinde bir ıhlamurlar YOLU UZANAN pek sevimli, şipşirin bir de bahçesi vardır.» Pansiyonun güzel havasından, ıssız sakinliğinden söz etmeyi de unutmamıştı. Bu ilân, ona Ambermesnil kontesini getirdi. Bu, otuz altı yaşlarında bir kadındı. Savaş alanlarında ölen bir generalin dul eşi olarak hak ettiği emeklilik işleminin düzenlenmesinin sonucunu ve ödenmesini bekliyordu. Mme Vauquer, sofrasına, yemeklerine itina etti, altı aya yakın salonlarda ateş yaktırdı. El ilânlarında verdiği sözleri öylesine harfi harfine uyguladı ki, en sonunda bunlara kendi de inandı. Onun için kontes, ona aziz dostum diye hitap ederek, Mme Vauquer'ye Vaumerland baronesiyle albay Picquoi-seau kontunun dul eşini pansiyona kazandıracağını söylüyordu. Ambermesnil kontesinin bu sevgili dostları, Marais'de Vauquer Pansiyonu'ndan çok daha pahalı bir pansiyonda kira sürelerini tamamlamak üzereydiler. Zaten, Savunma Bakanlığı işlerini

bitirdiğinde, bu hanımlar rahat bir soluk alacaklar, refaha ve bol paraya kavüşacaklaîth. «Ama, neylersiniz ,> diyoî-du. «Devlet dairelerinden bir türlü iş çıkmıyor ki!..» tki dul, yemekten sonra, beraberce Mme Vauquer'nin odasına çıkıyorlardı. Frenk üzümü likörü içip, evin hanımının Özel fındık fıstığını yiyerek orada derin sohbetlere dalıyorlardı. Mme de l'Ambermesnil, ev sahibinin Goriot konusundaki tasarılarını pek yerinde buldu. Zaten bu mükemmel niyeti daha ilk geldiği gün anlamıştı.

Kontese göre, adam kusursuzdu.

Dul kadın, kiracısına:

«Ah! Hanımefendiciğim,» diyordu, «turp gibi sağlam bir 26

GORIOT BABA

erkek, gayet iyi korunmuş bir erkek, neme lâzım! Ve hâlâ bir kadını memnun edebilir, değil mi, efendim?..»

Kontes, Mme Vauquer'nin tasarılarıyle hiç uyuşmayan kılık kıyafeti konusunda cömertçe ona bazı Öğütlerde bulundu. Dul kadına:

«Savaşa hazır durumda bulunmalısınız,» dedi.

Bir hayli ince hesaptan sonra, iki dul, birlikte Palais-Ro-yal'e gittiler.

Orada, Galeries de Bois'dan tüylü bir şapkayla bir de başlık satın aldılar.

Kontes, sevgili arkadaşını La Petite Jeannette mağazasına sürükledi. Kadınlar, oradan da bir elbiseyle bir atkı seçtiler. Bütün bu savaş gereçleri kullanılıp da dul kadın bir güzelce silâhlandığı zaman, Boeuf â la Mode'un tabelâsına benzedi. Bununla birlikte, kendi yararına, kendini o kadar değişmiş buldu ki, kontese minnettar oldu. Ve hiç de eli açık olmamasına rağmen, yirmi franklık bir şapkayı kabul etmesi için ona âdeta yalvardı. Gerçekte, Goriot'nun ağzını aramasını ve kendisini onun gözünde değerlendirmesini, methetmesini rica etmeyi hesaplıyordu. Mme de l'Ambermesnil, bu düzene dostça boyun eğdi: Yaşlı şehriyeciyi ablukaya aldı, sonunda da ondan bir görüşme koparmaya muvaffak oldu.

Yalnız ne var ki, adamı kendi hesabına baştan çıkarma isteğinin telkin ettiği

bütün denemelere karşı onu dirençli bulmuştu. Ama, böyle demedi de, onun pek mahcup bir kimse olduğunu söyleyerek, yanından ayrıldı. Goriot'nun kabalığına pek fena halde sinirlenmişti.

Aziz dostuna:

«Meleğim,» dedi, «bu heriften hiç bir şey koparamazsınız! Adam bir kere gülünç derecede güvensiz, sonra da aptal, sersem pintinin biri. Bu, sadece başınıza dert açar, başka hiç bir şeye yaramaz!..»

M. Goriot'yla Mme de 1'Ambermesnil arasında öyle şeyler geçti ki, kontes bir daha onunla aynı çatı altında kalmak bile istemedi. Ertesi gün de, altı aylık pansiyon ücretini ödemeyi unutarak, beş frank değer biçilen eski bir elbise bırakarak çekilip gitti. Mme Vauquer, büyük bir hırs ve şiddetle kadını araştırmaya başladı. Ama, bütün öfke ve inadına rağmen, Pa-GORIOT BABA

ris'te Ambermesnil kontesi hakkında en ufak bir bilgi, en küçük bir ipucu elde edemedi. Bir dişi kedi kadar güvensiz ve kuşkulu olmasına rağmen, herkese karşı duyduğu aşırı güvenden yakınarak, sık sık bu içler acısı olaydan söz ederdi. O

da tıpkı, en yakınlarından çekinip de, karşılarına çıkan ilk yabancıya içlerini döken pek çok kimseye benziyordu. Bu, kökü insan yüreğinde kolayca bulunabilecek garip ama, gerçek bir manevî olaydır. Kim bilir,# belki de bazı kimselerin birlikte yaşadıkları insanlardan artık elde edecekleri hiç bir şey yoktur.

Ruhlarının boşluğunu onlara gösterdikten sonra, hak edilen bir sertlikle o kişiler tarafından gizlice yargılandıklarını hissederler. Ama, yoksun oldukları yüze gülmelere karşı konulmaz bir ihtiyaç duyduklarından, ya da sahip olmadıkları niteliklere sahipmiş gibi görünme isteğiyle yanıp tutuştuklarından, bir gün oradan düşme pahasına da olsa, kendilerine tamamıyle yabancı olan kimselerin saygısını, ya da sevgisini kazanmayı umarlar. En sonunda, bir de borçlu oldukları için, dostlarına, ya da yakınlarına hiç bir iyilik etmeyen, hiç bir yardımda bulunmayan ücretli asker yaradılışlı kişiler vardır. Bunlar, yabancılara yardım ederek, karşılığında bir özsaygı kazancı sağlarlar: Sevgilerinin çemberi kendilerine yakın olduğu oranda az severler bunlar. Çember genişleyip yayıldıkça daha iyiliksever, daha yardımsever olurlar. Mme Vauquer hiç

kuşkusuz, her şeyden önce bayağı, sahte, iğrenç olan o iki yaradılıştan da bir şeyler almıştı.

Kadın böylece içini döktüğü zamanlarda Vautrin ona:

«Eğer ben burada olsaydım, bu felâket asla başınıza gelmezdi!» derdi. «Bir güzel o sahtekârın maskesini yüzünden düşürürdüm. Onların suratını çok iyi tanırım ben.»

Mme Vauquer, bütün dar görüşlü insanlar gibi, olayların çerçevesinden dışarıya çıkmamaya, onların nedenlerini düşün-memeye alışmıştı. Kendi hatalarını, suçlarını başkalarına yüklemeye bayılırdı. Yukarda sözünü ettiğimiz zarara uğrayınca kadın, günahsız şehriyeciyi felâketinin asıl etkeni olarak gördü. İşte ondan sonra da, kendi deyimiyle, aklı basma geldi, gözleri açıldı ve adama karşı güveni sarsıldı. Dikkati çekmek

için yaptığı işvelerin, süslenmek için katlandığı masrafların yararsızlığını anlayınca, bunun nedenini tahmin etmekte gecikmedi. O zaman pansiyonerinin, kendi ifadesine göre, bazı özel davranışları olduğunu fark etti. Nihayet, pek tatlı tatlı kafasında beslediği umudun tamamıyle hayalî bir temele dayandığı, bu gibi işlerden iyi anlayan bir kimseye benzeyen kontesin kesin anlamlı sözüne göre, o adamdan asla hiç bir şey elde edemeyeceği açıkça ispatlandı. Pek doğal olarak da, önceden duyduğu sevgiden çok daha şiddetli bir nefret hissetti. Kini aşkıyle değil, boşa çıkan umutlarıyle orantılıydı. İnsan yüreği sevgi tepelerine tırmanırken, dinlenecek durak yerleri bulursa da, kindar duyguların dik eğimli bayırlarında pek ender olarak durur. Ama, ne var ki M. Goriot, pansiyonunda müşteriydi. îşte bu yüzden dul kadın, yaralanan özsaygısının taşkınlıklarını bastırmak, bu hayal kırıklığının yarattığı iç çekmeleri ta derinlere gömmek ve başpapazın gücendirip darılttığı bir rahip gibi, öç alma isteklerini zaptetmek zorunda kaldı. Küçük insanlar, bitip tükenmek bilmeyen küçüklüklerle iyi, ya da kötü duygularını tatmin ederler. Dul kadın, kurbanına karşı gizli eziyet ve işkenceler yaratmak için kadın şeytanlığını, kötülüğünü kullandı. Pansiyonuna soktuğu fazlalıkları ortadan kaldırmakla işe başladı. Eski programına döndüğü günün sabahı, Sylvie'ye:

«Artık salatalık turşusuyla tuzlu balığa paydos, bunların hiç gereği yok:

Aptallıktan başka bir şey değil!» dedi.

M. Goriot çok az yemek yiyen bir insandı. Servetlerini kuruşu kuruşuna kendileri yapan kimselerin kaçınılmaz cimriliği, tutumluluğu onda alışkanlık halini almıştı. Çorba, haşlama et, bir tabak sebze, en çok sevdiği yemekti, her zaman da öyle kalacaktı. îşte böylece, Mme Vauquer için pansiyonerine eziyet etmek pek zor oldu: Çünkü, hiç bir bakımdan adamın zevkini incitemiyor, onu kıramıyordu.

Hiç bir yandan saldırılamayan bir adamla karşılaşmak pansiyoncu kadını fena halde çileden çıkarıyordu. Bu durum karşısında Mme Vauquer, müşterisini önemsememeye, onu itibardan düşürmeye koyuldu. Ve Goriot'ya karşı duyduğu nefrete öbür pansiyoner-GORİOT BABA

lerini de ortak etti. Onlar da, büyük bir umursamazlıkla, eğlenmek için, laf olsun diye, kadının öç almalarına hizmet ettiler. İlk yılın sonlarına doğru, dul kadın, büyük bir güvensizlik ve kuşku duymaya başladı: Yedi sekiz bin frank irat getiren bir serveti bulunan, şahane gümüş takımlara, bir kibar fahişeninkiler kadar güzel mücevherlere sahip olan bu zengin tüccarın, servetine oranla pek az bir pansiyon ücreti ödeyerek neden evinde oturduğunu kendi kendine soruyordu. O

ilk yılın büyük bir kısmında Goriot, haftada bir iki defa dışar-da yemek yemişti. Sonra da, yavaş yavaş şehirde sadece ayda iki defa yemek yemeye başlamıştı. Goriot efendinin küçük hovardalık âlemleri Mme Vauquer'nin çıkarlarına pek uygun geliyordu, doğrusu ya. Onun için, pansiyonerinin gitgide artan bir hevesle, hiç aksatmadan yemeklerini pansiyonda yemesinden pek hoşnut değildi. Bu değişiklikler, ağır bir servet azalmasına olduğu kadar, ev sahibi kadının canını sıkma isteğine de yüklendi. Bu kuş beyinli yaratıkların en berbat alışkanlıklarından biri de, kendi küçüklüklerinin başkalarında bulunduğunu sanmaktır. Ne yazık ki, ikinci yılın sonunda, M. Goriot konusunu meydana getirdiği, söylentileri doğruladı: Mme Vauquer'ye ikinci kata çıkmak ve pansiyon ücretini de dokuz yüz franga indirmek istediğini bildirdi. Öyle sıkı bir tutumluluk içinde yaşamak ihtiyacmdaydı ki, artık kışları odasında ateş bile yaktırmadı. Mme Vauquer, pansiyon ücretini peşin istedi. M. Goriot buna da razı oldu. İşte o andan sonra dul kadın, ona Goriot Baba adını yermeye başladı. Artık bu düşüşün nedenlerini tahmin etmek isteyen isteyeneydi. Ama, pek zor bîr

araştırmaydı bu! Sahte kontesin de dediği gibi, Goriot Baba, sinsinin, sessizin biriydi, saman altından su yürütmekte pek ustaydı. Boş kafalı kimselerin mantığına göre, —söyleyecek hiç bir şeyleri bulunmadığından, bunların hepsi de son derece boşboğaz ve başkalarının dertlerine karşı pek meraklıdırlar—

işlerinden söz etmeyen insanlar kötü şeyler yapıyor olmalıydılar. O pek kibar, pek saygıdeğer tüccar, işte böylece ahlâksız bir dolandırıcı, gülünç çapkın, adi herifin biri oluverdi. Bir bakıyorsunuz, —tam o günlerde Vauquer Pan-30

siyonu'na yerleşen— Vautrin'e göre, Goriot Baba, Borsa'ya giden ve maliyeciler dilinin oldukça cüretli bir ifadesine göre, orada iflâs ettikten sonra, gelirler üzerinde hile çevirerek sızdırmaya çalışan bir insandı. Bir bakıyorsunuz, her akşam kumara on frank sürüp bir o kadar kazanan, önemsiz küçük kumarbazlardan biriydi. Bazen de, adamı polise bağlı bir hafiye haline getiriyorlardı. Ama, Vautrin, o mesleğin adamı olacak kadar kurnaz ve hilekâr olmadığını iddia ediyordu. Daha neler neler söylemiyorlardı ki canım!.. Goriot Baba çok kısa vadeyle, yüksek faizle borç para veren cimrinin biriydi. Adamcağızı ahlâksızlığın, utanmazlığın, kudretsizliğin doğurabileceği en esrarlı durumlara, işlere sokup çıkarıyorlardı. Yalnız, davranışı, ya da ahlâksızlıkları ne kadar iğrenç olursa olsun, uyandırdığı nefret, onu kovdurmaya kadar gitmiyordu:*

Pansiyon ücretini hiç kesintisiz, aksatmadan ödüyordu. Sonra yararı da dokunuyordu, herkes şakalar, ya da sert ve acı sözlerle neşesini, ya da üzüntüsünü onda gideriyordu. En akla yakın olan ve genellikle kabul edilen Mme Vauquer'nin fikriydi. Kadının dediğine bakarsanız; kendini gayet iyi muhafaza eden, turp gibi sağlam olan, birlikte insanın pek güzel günler geçirebileceği bu adam, garip zevkleri bulunan çapkın hovardanın biriydi. Dul Mme Vauquer'nin iftiralarını dayandırdığı olaylar bakın nelerdi: Altı ay süresince pansiyoncu kadının sırtından geçinmesini beceren o müthiş kontesin gidişinden birkaç ay sonraydı. Mme Vauquer bir sabah, daha. henüz yataktan kalkmamıştı. İşte tam o sırada merdivenlerde bir ipekli elbisenin hışırtısını ve Goriot'nun odasına doğru süzülen genç ve tüy gibi bir kadının minicik ayaklarının sesini işitti.

Adamın kapısı büyük bir ustalıkla, hemen açılıvermişti. Şişman Sylvie, koşarak hemen hanımının odasına seğirtti. Namuslu olamayacak kadar güzel, bir tanrıça

gibi giyinmiş, ayaklarında bir damla bile çamura bulanmamış, ince yünlü kumaş

kaplı iskarpinler bulunan bir kızın, ara sokaktan ta mutfağa kadar bir yılan balığı gibi süzüldüğünü, kendisine M. Goriot'nun dairesini sorduğunu söyledi.

Mme Vauquer'yle aşçı kadın, hemen dinlemeye koyuldular. Böylece de, bir hayli süren ziyaret sırasında,

büyük bir sevgiyle, tatlı bir sesle söylenen birkaç söz duyabildiler. M. Goriot, ziyaretçisini geçirirken, şişman Sylvie ka-dm hiç vakit kaybetmeden sepetini koluna taktı ve pazara alışverişe gidiyormuş gibi yaparak sevgilileri izlemeye koyuldu.

Geri döndüğünde, hanımına;

«Hanımcığım,» dedi, «bunları bu şekilde yaşatabilmek için, M. Goriot'nun pek fazla zengin olması gerek. Düşünün ki, Estra-pade'm köşesinde muhteşem atlar koşulu şahane bir araba bekliyordu, kadın işte ona bindi.»

Mme Vauquer yemekte, Goriot'nun, tam gözlerine düşen bir güneş ışığından rahatsız olmaması için hemen kalkıp bir perdeyi çekti. Sabahki ziyareti ima ederek:

«Genç, güzel hanımlar sizi çok seviyorlar her halde, M. Goriot; baksanıza güneş

âdeta sizi kovalıyor,» dedi. «Aşkolsun doğrusu! Zevk sahibi bir insansınız, pek güzel bir hanımdı.»

Goriot bir çeşit gururla:

«Kızımdı,» dedi. Ama, pansiyonerler bunda, görünüşü kurtarmaya uğraşan yaşlı bir erkeğin ahmakça böbürlenmesini görmek istediler.

Bundan bir ay sonra, M. Goriot, başka bir ziyaret kabul etti. İlk defa sabah kıyafetiyle gelen kızı, ikincisinde akşam yemeğinden sonra, bir sosyete toplantısına gidecekmiş gibi, süslenip giyinerek geldi! Pansiyonerler salonda

oturmuş sohbet ediyorlardı.. Böylece, ince belli, zarif, bir Goriot Raba'îun kızı olmak için fazlasıyle kibar bu güzel sarışın ziyaretçiyi rahatça görebildiler.

Konuğu taniyamayan şişman Sylvie: «İşte varan iki!» dedi.

Birkaç gün sonra, uzun boylu, mütenasip endamlı, esmer, siyah saçlı, cıvıl cıvıl, parlak gözlü başka bir kız, M. Goriot' yu sordu.

Sylvie:

«îşte varan üç!» dedi.

32

GORIOT BABA

Babasını görmeye ilk defasında sabahleyin gelen bu ikinci kız da, aradan birkaç gün geçtikten sonra, akşam vakti, balo kıyafetiyle ve arabayla geldi.

Bunu gören Mme Vauquer'yle şişman Sylvie:

«İşte bu da, varan dört!» dediler. Çünkü, bu boylu boslu sosyete hanımının, ilk ziyaretini yaptığı sabah, sade bir elbise giymiş olan kızla bir ilgisi bulunacağını asla anlayamadılar.

O sıralarda Goriot, hâlâ bin iki yüz frank pansiyon ücreti ödüyordu. Onun için, Mme Vauquer, zengin bir erkeğin dört beş tane metresi bulunmasını pek doğal karşıladı. Hatta onları kızları olarak tanıtmasındaki kurnazlığa hayran oldu.

Kadın, bunları Vauquer Pansiyonu'na getirttiği için, yaşlı adama darılıp gücenmedi bile. Yalnız, bu ziyaretler pansiyonerinin kendisine karşı ilgisizliğinin nedenini ortaya koyuyordu. Bunu anlayınca, ikinci yılın başlarında ona ihtiyar maçor demekte hiç bir sakınca görmedi. En sonunda, kiracısı dokuz yüz franklara düştü. O hanımlardan birinin indiğini görünce, ev sahibi kadın, ihtiyar şehriyeciye büyük bir küstahlıkla, evini ne hale sokmak niyetinde olduğunu sordu. Goriot Baba da, buna karşılık, o hanımın büyük kızı olduğunu söyledi.

Mme Vauquer, sert ve haşin bir sesle: «Ne yani,» dedi, «otuz altı tane kızınız mı var sizin?» Yaşlı kiracı, sefaletin bütün uysallıklarına ulaşan müflis bir insanın yumuşaklığıyle:

«Yoo, hayır,» diye karşılık verdi. «Sadece iki kızım var.» Üçüncü yılın sonlarına doğru, Goriot Baba, masraflarını daha da azalttı: Ayda kırk beş frank pansiyon ücreti ödeyerek üçüncü kata çıktı. Enfiyeyi bıraktı, berberine yol verdi, bir daha da saçlarını pudralamadı. Goriot Baba ilk defa pudralanmadan ortaya çıktığında, ev sahibi kadın, onun saçlarının rengini görür görmez, bir hayret çığlığı koparmaktan kendini alamadı: Saçlar, kirli ve yeşilimsi kurşunî bir renk almıştı. Gizli üzüntülerin azar azar, her gün biraz daha tasalı hale soktuğu yüzü, sofrada bulunanların en kederlisiydi. O zaman, ar-GORIOT BABA

tık hiç bir kuşku kalmadı. Goriot Baba, yaşlı bir çapkından başka şey değildi.

Gözleri de, hastalıklarının gerektirdiği ilâçların kötü etkisinden, sadece bir doktorun ustalığı sayesinde kurtulabilmişti. Saçlarının mide bulandırıcı rengi, suistimal-lerinden ve onları sürdürmek için kullandığı ilâçlardan geliyordu.

Adamcağızın fizik ve maddî durumu bütün bu dedikoduları haklı gösteriyordu.

Elbise ve çamaşır takımları eskiyince, incecik ketenden o güzelim iç çamaşırlarını yenilemek için metresi on dört metelikten pamuklu bez satın aldı.

Elmasları, altın enfiye kutusu, saat kösteği, mücevherleri, hepsi hepsi birer birer kayboldu. Açık mavi elbisesini, o kerliferli, zengin, gösterişli giysilerini bırakmıştı. Artık' onların yerine, yazlı kışlı, kahverengi kaba çuhadan bir redingot, tiftikten bir yelek, kalın yünlüden bir pantolon giyiyordu. Gitgide zayıfladı. Baldırları sarkti", zengin bir şehirli mutluluğunun ışıldadığı tombul tombul yüz Ölçüsüz derecede boşaldı, adamın âdeta avurdu avurduna çöktü. Alnı kırıştı, çene kemikleri ortaya çıktı. Neuve-Sainte-Genevieve sokağına taşındığının dördüncü yılında, adamcağız artık kendi kendine benzemez oldu. Sanki, ancak kırk yaşlarında kadar gösteren altmış iki yaşındaki şehriyeci gitmiş de, onun yerine soluk renkli, titrek, sersemleşmiş, şaşkın yetmişlik bir ihtiyar gelmişti. Tertemiz üstü başı, neşeli haliyle gelip geçenlerin içini açan, gencecik bir gülümseyişi, pırıl pırıl bakışları olan adamın yerini insanın yüreğini karartan sarsak ihtiyar almıştı. O cıvıl cıvıl mavi gözleri donuk, demir kurşunîsi bir renge dönüştüler. O canlı gözler solmuştu; artık sulanmıyorlardı, kıpkırmızı kenarlarından kanlı göz yaşları akarmış gibiydi. Adamcağız bazılarını iğrendiriyor, nefret uyandırıyordu; bazılarına merhamet telkin ediyordu. Alt dudağının sarkmasını fark eden, yüz açısının tepesini Ölçen bazı genç tıp

öğrencileri, hiç bir. şey elde edemeden yaşlı adamı uzun zaman hırpalayıp üzdükten sonra, onun bunak bir mankafa olduğunu bildirdiler.

Bir akşam, yemekten sonra, Mme Vauquer, alaycı bir halde ona:

«Eee! Ne haber? Kızlarınız artık sizi görmeye gelmiyorlar 34

GORIOT BABA

mı?» diye sordu. Kadının sorusunda, şehriyecinin babalığından kuşkulandığını açıkça belirten bir ses tonu vardı. Goriot Baba, sanki ev sahibi kadın, kendisini kızgın bir demirle dağla-mışcasına ürperdi. Heyecanlı, titrek bir sesle:

«Yoo, arada sırada geliyorlar,» diye karşılık verdi.

Öğrenciler hep bir ağızdan:

«Yaa! Yaa! Demek ki onları arada sırada gene görüyorsunuz, öyle mi?» diye haykırıştılar.

Ama, yaşlı adam, verdiği karşılığın yol açtığı alayları işitmedi. Düşünceli, dalgın bir hale bürünmüştü. Goriot'yu sadece yüzeyden inceleyenler, bu tutumunu, geri zekâlılığının yarattığı bunak bir uyuşukluğa bağlıyorlardı. Onu yakından, iyice tanısalardı, fizik ve manevî durumunun ortaya koyduğu sorunla belki de yakından ilgilenirlerdi. Ama, bundan daha zor bir şey de olamazdı. Goriot'nun gerçekten de şehriyeci olup olmadığını, servetinin ne kadar olduğunu Öğrenmek, pek kolay bir işti. Ne var ki, onu merakla izleyen yaşlı kişiler, mahalleden dışarı bir adım bile atmıyorlar, deniz dibindeki bir kayaya yapışan istiridyeler gibi pansiyonda kapalı yaşıyorlardı. Öbürlerine gelince, Paris yaşantısının özel sürükleyişi, kendine özgü akışı, durmadan alay ettikleri yaşlı adamı, Neuve-Sainte-Genevieve'deh çıkar çıkmaz, onlara unutturuyordu. O dar görüşlü kuş

beyinlilerle bu tasasız, dünyaya metelik vermeyen gençler için Goriot Baha'nın tatsız, kupkuru sefaletiy-le aptalca tutumunun, herhangi bir servet ve ticarî yetenekle bağdaşmasına asla olanak yoktu, böyle bir şey dünyada olamazdı, olmamıştı. Kızım dediği kadınlara gelince, herkes Mme Vauquer'nin kanısını paylaşıyordu. Pansiyoncu kadın, işsiz güçsüz, aylak gecelerinde çene çalmakla uğraşan yaşlı kadınlara her şeyi tahmin etme alışkanlığının verdiği sert

mantığıyle:

«Eğer Goriot Baba'nm, onu görmek için buraya gelen kadınların göründüğü kadar zengin kızları olsaydı, şimdi benim evimde, üçüncü katta, ayda kırk beş frank ücretle oturmaz, böyle dilenci gibi de giyinmezdi.» diyordu.

Bu tahminleri hiç bir şey yalanlayamazdı. Onun için de, hu dramın patlak verdiği dönemde, 1819 yılının kasım ayı son-35

larina doğru, pansiyondaki herkesin o zavallı yaşlı adam hakkında kesin düşünceleri vardı: Onun, ömründe ne karısı, ne de kızları olmuştu. Zevk ve eğlence suistimalinin onu, Kasketliler sınıfına ayrılacak insan şeklinde bir yumuşakça, bir salyangoz haline getirdiğini de, pansiyonun öğle yemeği müşterilerinden, bir Tabiî İlimler Müzesi memuru söylerdi. Poiret, Goriot'nun yanında bir kartal, bir centilmendi âdeta. Poiret konuşur, fikir yürütür, karşılık verirdi. Aslında, konuşurken, fikir yürütürken, ya da bir soruya karşılık verirken hiç bir şey demezdi. Ama, hiç değilse konuşmaya katılıyordu, canlıydı, duygulu bir insana benziyordu. Goriot Baba'ya gelince, gene Tabiî İlimler Müzesi memurunun dediğine göre, sürekli olarak sıfır Reaumur derecedeydi.

Eugene de Rastignac, üstün yetenekli gençlerin, ya da zor bir durumun, seçkin kişi üstünlüklerini geçici olarak aşıladığı kimselerin pek yakından bileceği bir düşünce eğilimiyle geri gelmişti. Paris'te geçirdiği ilk yıl süresince, Fakülte'de elde edilecek ilk derecelerin gerektirdiği çalışma pek azdı. Bu durum, maddî Paris'in gözle görülen bütün zevklerinden bol bol yararlanmasına yetecek kadar fazla özgürlük sağlamıştı. Eğer bir öğrenci, her tiyatronun oyun listesini tanımak, Paris labirentinin çıkış kapılarını incelemek, örf ve âdetleri bilmek, dili öğrenmek ve başkentin özel zevklerine alışmak istese, asla yeteri kadar zaman bulamaz. İyi ve kötü yerleri araştırmaya, eğlenceli derslere devam etmeye, müzelerdeki zenginlikleri hesaplamaya kalkışsa, ömrü yetmez. İşte bunun için öğrenci de, kendine pek muhteşem görünen bir yığın saçmalıklarla uğraşır, onlara büyük bir tutkuyla bağlanır. Karşısında kendine örnek edindiği bir yüce adam vardır: Dinleyicilerinin düzeyinde kalabilmek için para alan College de France'm bir profesörü. Kravatını düzeltir, Opera-Comique tiyatrosunun ön ga-lerilerindeki kadına kendini beğendirmeye çalışır. Birbirini kovalayan bütün bu uyanma ve öğrenmeler sırasında yalancı odununu, dış

kabuklarını teker teker bırakır, hayatının ufkunu genişletir. En sonunda da, toplumu meydana getiren insan tabakalarının üst üste konuşunu iyice kavrar.

Parlak güneşli, gü-

zel bir günde, Champs-Elysees'deki geçit sırasında arabalara hayran olmakla işe başladıysa, çok geçmeden onlara hırsla istek duyar.

Eugene, bütün bu çıraklık dönemini hiç farkında olmadan geçirmişti. Sonra da, Edebiyat ve Hukuk lisanslarını başarıyle verince, tatile gitti. Çocukluk hayalleri, taşra düşünceleri ta-mamıyle kaybolmuştu. Değişen zekâsı, coşan servet hırsı, baba evinde, ailesinin bağrında ona gerçeği açıkça gösterdi.

Babası, anacığı, iki erkek kardeşi, iki kız kardeşi, bütün serveti sadece emekli maaşı olan bir teyze, küçücük Rastignac malikânesinde yaşıyorlardı. Bu arazinin bütün geliri, yaklaşık olarak üç bin frank kadardı. O da, bağların zorlu çalışmalar gerektiren ürününü yöneten kararsızlığa bağlıydı. Ama, buna rağmen gene de her yıl sadece onun için bin iki yüz frank bulup buluşturmak gerekiyordu. Büyük bir cömertlikle kendinden gizlenen bu sürekli para sıkıntısının görünüşü, çocukluğunda gözlerine o kadar güzel görünen kız kardeşleriyle Parisli kadınlar arasında kurmak zorunda kaldığı karşılaştırma, delikanlının kafasına balyoz gibi inmişti. Başkent kadınları, hayal edilen bir güzellik Örneği olmuştu onun için. Üstelik de ona dayanan, her şeyiyle ona güvenen bu kalabalık ailenin kararsız geleceği, en ufak, en önemsiz Ürünlerin bile bir kenara konuşunda gördüğü tamahkârca dikkat ve Özen, üzüm baskılarında kalan cibreyle ailesinin ihtiyacı için yapılan şarap; kısacası, burada belirtmekte hiç bir yarar bulunmayan daha bir yığın olay, yükselmek, zengin olmak isteğini on katma çıkardı ve ona, doymak bilmeyen bir itibar, üstünlük susuzluğu verdi. Yüce ruhlarda, soylu kişilerde olduğu gibi, kendi öz yeteneklerinden başka hiç bir şeye borçlu olmak istemiyordu. Ama, düşüncesi son derece Güneyliydi. Uygulamaya gelince, kesin kararları müthiş tereddütlerle karşılaşacaktı. Tıpkı, deniz ortasında bulundukları zaman, güçlerini ne yana yöneteceklerini, yelkenlerini hangi açıdan şişireceklerini bilemeyen gençler gibi. Başlangıçta kendini çılgıncasına çalışmaya vermek istedi. Ama, kısa zaman sonra, ilişkiler kurmak ihtiyacına kapıldı, böylesi ona daha çekici göründü.

kadınların ne kadar etkili olduğunu da fark etmişti. îşte bunun üzerine birdenbire, koruyucu melekler elde etmek amacıy-le, sosyeteye atılmaya karar verdi. Zarif bir tutumla, kadınların gönül hoşluğuyla kapıldıkları o bir çeşit sinirli güzellikle zekâsı ve aşk ateşi, daha da bir değer kazanan, ateşli ve zeki bir delikanlı, onlardan yoksun kalmalı mıydı? Bütün bu düşünceler, tarlaların ortasında, şimdi kendisini pek değişmiş bulan kız kardeşleriyle yaptığı ve vaktiyle pek neşeli geçen gezintiler sırasında kafasına hücum etti.

Teyzesi Mme de Mar-cillac, eskiden saraya takdim edilmişti. Orada pek çok ünlü aristokratla tanışmıştı. Genç tutkulu, birdenbire, teyzesinin kendisine sık sık anlattığı anılarında, en azından Hukuk Fakültesinde giriştikleri kadar önemli olan bir çok sosyal başarı unsuru bulunduğunu fark ediverdi. Bugün bile hâlâ yeniden kurulabilecek akrabalık ilişkileri konusunda teyzesine sayısız sorular sordu. Yaşlı hanımefendi, aile ağacının dallarını iyice silkeledikten sonra şu sonuca vardı: Zengin akrabaların bencil topluluğu içinde, yeğenine yardım edebilecek, onun elinden tutacak kimselerin en uysalı Beauseant vikontesi olabilirdi. Teyze, hemen eski üslupla o genç hanımefendiye bir mektup yazdı.

Bunu Eugene'e verirken, eğer vikontesin yanında başarıya ulaşırsa, ona öbür akrabalarını buldurtacağını söyledi. Başkente gelişinden birkaç gün sonra Rastignac, teyzesinin mektubunu Mme de Beauseant'a gönderdi. Vikontes de ertesi gün için bir balo davetiyesiyle ona karşılık verdi.

îşte, 1819 yılının kasım ayı sonlarına doğru, aile pansiyonunun genel durumu buydu. Aradan birkaç gün geçti. Eugene, Mme de Beauseant'm balosuna gittikten sonra, gece saat ikiye doğru pansiyona döndü. Gayretli öğrenci, dans ederken kaybolan zamanı kapatmak için, sabaha kadar ders çalışacağını kendi kendine söz vermişti. Bu sessiz mahallenin ortasında ilk defa olarak uykusuz bir gece geçirecekti. Çünkü sosyetenin ihtişamını görünce, sahte bir enerjinin sihrine kapılmıştı. Delikanlı, akşam yemeğini Mme Vauquer'nin evinde yememişti. Onun için de pansiyonerler, onun balodan ancak sabaha doğ-

ru, gün ışırken döneceğini sanmışlardı. Prado şenliklerinden, ya da Odeon balolarından da ipek çoraplarını çamurlara bu-layıp, iskarpinlerini çarpıtarak

birkaç defa öyle geç vakit dönmemiş miydi? Christophe, kapıyı kilitleyip sürgüleri çekmeden önce, sokağa bakmak için kanadı açmıştı. îşte tam o sırada da Rastignac, eve döndü. Pek çok gürültü yaparak peşinden gelen Christophe'la, sessizce odasına çıkabilmişti. Eugene soyundu, ayağına terliklerini giydi, sırtına kötü bir redingot geçirdi. Sonra da çalı çırpı ateşini yakarak çabucak çalışmaya hazırlandı. Bütün bu işler sürüp giderken, Christophe kaba, kaim ayakkabılarının patırtısıyle delikanlının pek az ses çıkaran hazırlıklarını gene iyice bastırdı. Eugene, hukuk kitaplarına dalmadan önce, birkaç dakika düşünceli kaldı. Beauseant vikontesinin şahsında Paris'in moda kraliçelerinden birini tanımıştı. Bu soylu hanımın konağı Saint-Germain mahallesinin en güzeli ve en hoşu olarak kabul ediliyordu. Kadın zaten, hem adiyle, hem de servetiyle aristokratik sosyetenin en seçkin kişilerinden biriydi. Zavallı öğrenci, teyzesi sayesinde, bu üstünlüğün geniş alanını bilmeden, o konakta çok iyi karşılanmış, candan kabul görmüştü. Bu yaldızlı salonlara girebilmek bir yüksek aristokrasi belgesine eşitti. Hepsinin en kapalısı olan bu toplumda kendini göstermekle Eugene de Rastignac her yere gidebilme hakkını ele geçirmişti. Bu parlak topluluk, gözlerini kamaştırdı. Vikontesle ancak bir iki söz konuşabil-mişti. Ama, buna karşılık delikanlı, bu eğlentili ziyafete bol sayıda gelen Paris'in mitoloji tanrıları arasında, genç bir erkeğin her şeyden önce tapması gereken o kadınlardan birini fark etmekle yetinmişti. Uzun boylu, çok biçimli bir kadın olan Restaud kontesi Anastasie'nin Paris'in en güzel vücutlarından birine sahip olduğu kabul ediliyordu. Kapkara iri gözleri, şahane elleri, gayet biçimli ayağı, hareketlerde yakıcılığı gözlerinizin önüne getirin: Ronquerolles markisinin saf kan bir at diye adlandırdığı bir kadın. Bu sinir inceliği, hassasiyeti onun hiç bir üstünlüğünü yok etmiyordu. Dolgun ve yuvarlak çizgileri vardı. Ama, buna rağmen hiç kimse onu tombullukla suçlayamazdı. Saf kan at, soylu kadın, bu deyimler artık gökyüzü

meleklerinin, Ossian1 kişilerinin, züppeliğin geri teptiği, asla kabul etmediği bütün eski aşk mitolojisinin yerini almaya başlıyordu. Ama, Rastignac için, Mme Anastasie de Restaud, arzulanan kadın oldu. Delikanlı, yelpazenin üstüne yazılan kavalyeler listesinde kendine iki dans ayırabilmişti. Böylece de, ilk dans sırasında genç kadınla konuşabilmişti.

Eugene, kadınların pek hoşlandıkları o tutku gücüyle birdenbire ona:

«Bundan böyle size nerede rastlayabilirim, hanımefendi?» diye soruverdi.

«Bilmem ki, Ormanda, Bouffons tiyatrosunda, evimde, her yerde.»

Ve böylece, macerasever Güneyli, bir delikanlının iki dans süresinde bir kadınla ilişki kurabileceği ölçüde, o nefis kadınla derhal ilişki kurma telâşına kapılmıştı. Mme de Beauseant'm yakm akrabası olduğunu söyleyerek, soylu bir hanımefendi sandığı bu kadının evine davet edildi ve Restaud konağına girme hakkını elde etti. Rastignac, genç kadının kendisine fırlattığı son gülümsemeden, ziyaretinin kaçınılmaz olduğuna inandı. O dönemin ünlü küstahları, Maulincourt'lar, Ronquerolles'ler, Maxime de Trailles'lar, De Marsay'ler, Ajudo-Pinto'lar, Vande-nesse'ler ortasında öldürücü bir kusur olan bilgisizliğiyle alay etmeyen bir erkeğe rastlamak mutluluğuna erişmişti. Bütün o züppeler, kendini beğenmişliklerinin zaferi içinde, en kibar, en zarif kadınlara, leydi Grandon, Langeais düşesi, Kergarouet kontesi, Mme de Serisy, Carigliano düşesi, Ferraud kontesi, Mme de Lanty, Aiglemont markizi, Mme Firmiani, Listomere markizi, Espard markizi, Maufrigneuse düşesi ve Grandlieu'ler arasına katılmışlardı. Evet, bereket versin ki, saf öğrenci, Langeais düşesinin âşığı, Montriveau markisiyle karşılaştı. Bir çocuk kadar sade olan general, Restaud kontesinin Helder caddesinde oturduğunu ona öğretti. Genç olmak, sosyete susuzluğunu, bir kadın açlığını hissetmek ve önünde iki evin açıldığını görmek!

Saint-Germain mahallesinde ayağını Beauseant vikontesinin (1) Ünlü îskoçyalı destan yazarı. (III. yüzyıl). (ÇevJ

evine basmak, Chaussee-d'Antin'de Restaud kontesinin evinde diz çökmek! Peşpeşe birbirini kovalayan Paris salonlarına bir bakışla dalmak, orada bir kadının yüreğinde yardım ve korunma bulacak kadar da kendini yakışıklı bulmak!

Düşmeyeceğini bilen ip cambazının güvenliğiyle üstünde yürünmesi gereken o gergin ipe şahane bir tekme atabilecek kadar kendini haris hissetmek, nefis bir kadında da denge sırıklarının en iyisini bulmak! Bu düşüncelerle ve bir çalı çırpı ateşinin yanı-başmda, Fasa'lar kitabiyle sefalet arasında muhteşem bir şekilde dikilen o kadının karşısında, Eugene gibi, geleceği bir hayalle kim araştırmaz, onu başarıyle kim donatmazdı ki? Avare düşüncesi, gelecekteki neşelerini öylesine güçle ve şiddetle hayalinde canlandırıyordu ki, delikanlı daha şimdiden

kendini Mme de Restaud'nun yanında sanmaya başlamıştı. İşte tam o sırada, Hazreti Yusuf'un1 iniltisine benzer bir iç çekmesi, gecenin sessizliğini bozdu. Bunu can çekişen bir kimsenin ölüm hırıltısı sanan delikanlının âdeta yüreğinin ta derinlerinde yankılandı. Genç adam, yavaşça kapıyı açtı. Koridora çıkınca, Goriot Baha'nın kapısının altında ince bir ışık çizgisi fark etti.

Eugene, komşunun hastalanmış -olmasından korkarak, usulca gözünü anahtar deliğine yaklaştırdı ve odanın içine baktı. İşte o zaman, yaşlı adamın, kendisine pek usulsüz görünen işlerle uğraştığını gördü. Bunun üzerine de, sö-

zümona şehriye fabrikatörünün gece yarıları nelerle uğraştığını inceleyerek, topluma hizmette bulunacağına inandığından, içerisini gözetledi. Goriot Baba, hiç kuşkusuz, devrilen bir masanın ayağına bir tabakla, altın kaplamalı gümüşten bir çeşit çorba kâsesini bağlamıştı. Şahane oymaları, işlemeleri bulunan bu eşyaların çevresine halat gibi bir şey doluyor, değerli kap-

(1) Hz. Yakup'un en küçük oğlu. Ağabeyleri, güzelliğini ve babalarının aşırı sevgisini kıskandıklarından, onu sattılar. Firavunun başbakanı oldu. Firavunun eşi Züleyha, aşkına karşılık vermeyen Yusuf'u hapse attırdı. O sırada Firavunun gördüğü bir düşü tabir ederek M'S'.r'ı kıtlıktan kurtardı. Sonunda, ülkesine ve ağlamaktan gözleri kör olan babasına kavuştu. (Çev.) GORİOT BABA

lan öyle müthiş bir güçle sıkıştırıyordu ki, bunları külçe haline getirmeye uğraştığı belliydi.

Rastignac, yaşlı adamın sinirleri kabarmış kolunu görünce, kendi kendine:

«Olur şey değil! Ne erkek, yahu!..» dedi.

İhtiyar şehriyeci, o ince halatın yardımiyle, altın kaplama gümüşü sessizce, bir hamur gibi yuğuruyordu. Aman! Adam, sakın bir hırsız, ya da hırsız yatağı olmasın? İşini daha büyük bir güvenle yürütebilmek için de aptallık rolü yapıp, güçsüz görünüp, dilenci gibi yaşıyor olmasmdı?.. Bir anda bütün bunları aklından geçiren Eugene, içinden:

«Olur mu, olur!..» diyerek bir saniye doğruldu.

Öğrenci, az sonra gene hemen gözünü anahtar deliğine yapıştırdı. Daha önce ipi

çözen Goriot Baba, gümüş külçesini eline aldı. Masanın üzerine bir örtü yaydı, sonra da değerli külçeyi bir çubuk haline getirmek için orada iyice yuvarladı.

Bu işi şaşılacak bir kolaylıkla yapıyordu.

Yuvarlak çubuk, aşağı yukarı istenilen biçimi arınca, Eugene:

«Bu adam, Polonya kralı Auguste kadar güçlü mü, nedir?» diye geçirdi.

Goriot Baba, üzgün üzgün eserini seyretti. Gözlerinden yaşlar boşandı. Altın kaplama gümüş kapları bükmek için ışığından yararlandığı yağ kandilini söndürdü.

Ve Eugene, onun derin derin içini çekerek yatağına girdiğini işitti.

Öğrenci:

«Bu adam deli,» diye düşündü.

Goriot Baba, yüksek sesle:

«Zavallı yavrucak!» dedi.

Rastignac, o söz üzerine, bu olay konusunda gevezelik etmenin, yaşlı komşusunu düşüncesizce, haksız yere suçlamanın hiç akıllı bir davranış olmadığına karar verdi. Tam odasına döneceği sırada birdenbire, anlatılması oldukça zor bir pıtırdı işitti. Bu, hiç şüphesiz, altı keçe ayakkabılarla merdivenlerden çıkan erkeklerden geliyordu. Eugene hemen merakla kulak ka-

barttı: Gerçekten de, iki erkeğin birbirini izleyen, kesik soluk seslerini ayırt etti. Ne kapının gıcırtısını, ne de adamların ayak sesini işitti ama, birdenbire ikinci katta, M. Vautrin'in odasından gelen hafif bir ışık gördü.

Delikanlı, içinden:

«Bir aile pansiyonunda amma da esrar dönüyor!» diye geçirdi.

Usulca bir iki basamak indi, dikkatle çevreyi dinlemeye koyuldu. Kulağına altın

şıkırtısı çarptı. Az sonra, ışık söndü, gene kapı gıcırtısı olmadan iki soluk yeniden işitildi. Sonra da, iki erkek aşağı indikçe, ses giderek zayıfladı.

Mme Vauquer, odasının penceresini açarak:

«Kim var orada?» diye bağırdı,

Vautrin, kalın sesiyle:

«Ben geldim, Vauquer anacığım!» dedi.

Eugene odasına girerken, kendi kendine:

«Garip şey, doğrusu! Christophe kapıyı sürgülemişti...» diye söylendi. «Paris'te insanın çevresinde olup bitenleri bilmesi için, uyanık kalması gerek.»

Bu küçük olaylar, delikanlıyı sevgi ve yükselme hırsıyle dolu düşüncelerinden uzaklaştırmıştı. Yeniden çalışmaya koyuldu. Goriot Baba konusunda içinde uyanan kuşkularla dikkati dağılıyordu. Parlak bir geleceğin habercisi gibi, zaman zaman karşısına dikilen Mme de Restaud'nun hayali, onu daha da dalgınlaştırıyordu.

Bütün dikkatini vererek çalışamayacağını anlayınca, girip yatağına yattı ve derin bir uykuya daldı. Delikanlılar, çalışmaya adadıkları on gecenin yedisini uykuya verirler. Uyanık kalabilmek için yirmi yaşını aşmış olmak gerekir.

Ertesi sabah Paris'i âdeta bıçakla kesilecek kadar kalın bir sis kaplamıştı.

Bütün şehri öyle sarmış ve Öyle puslandırmıştı ki, en düzenli ve sözüne sadık kişiler bile, havaya aldanıp vakti şaşırdılar. Böyle yoğun sislerde iş

buluşmaları kaçırılır. Saatler on ikiyi çalarken herkes daha sekiz olduğunu sanır. Saat

dokuz buçuktu, Mme Vauquer, henüz yatağından çıkmamıştı bile. Christophe'la şişman Sylvie de gecikmişlerdi. Pansiyonerlere ayrılan sütün üst tabakalarıyle

hazırlanan sütlü kahvelerini sakin sakin içiyorlardı. Usulsüz olarak alman bu haracı Mme Vauquer'nin fark etmemesi için de Sylvie, kalan sütü uzun zaman kaynatırdı.

Christophe kızarmış ilk ekmek dilimini süte batırarak:

«Sylvie,» dedi, «her şeye rağmen, iyi bir insan olan şu M. Vautrin, bu gece gene iki kişiyle görüştü. Eğer hanım bunu merak edip sorarsa, hiç bir şey söylemeyelim.»

«Adam, size bir şeyler verdi mi?»

«Hani: "Sus, ağzını açma" gibilerden, beş frank verdi.»

«Hiç de eli sıkı olmayan bu adamla, Mme Couture hariç, öbürleri, inan olsun ki, yılbaşında bize sağ elleriyle verdiklerini hiç çekinmeden sol elleriyle avcumuzdan kapmak isterler.»

Christophe, nefretle yüzünü buruşturarak:

«Verdikleri de nedir ki!» dedi. «Olup olacağı kötü bir beş frank. Tam iki yıldan beri Goriot Baba ayakkabılarını kendi temizliyor. Şu Poiret çingenesi de kundura cilasını bıraktı. Zaten cilayı ayakkabılarına sürecek yerde eline geçse içmeyi tercih eder ya! Sıska öğrenciye gelince, iki frank veriyor bana. Ayol, iki frank nedir ki? Fırçalarımı bile karşılamaz bu para. Haspa, üstelik eski elbiselerini de satıyor. Ne ev, ne ev!..»

Sylvie küçük yudumlarla sütlü kahvesini içerek:

«Adam sen de, aldırma!» dedi. «Aslına bakarsan, bizim yerimiz gene de mahallenin en iyi yerleri: Burada iyi yaşanıyor, neme lâzım. Ama, durun hele, iyi ki aklıma geldi; Christophe, şu şişko Vautrin baba konusunda size bir şeyler söyleyen oldu mu?»

«Evet, birkaç gün önce sokakta, bir beye rastladım. Bana: "Bizzat kendi boyadığı yan sakallan olan şişman bir bey, sizin evde oturuyor, değil mi?" dedi. Buna karşılık ben de: "Hayır, efendim," dedim, "o, yan sakallarını boyamaz. Onun gibi neşeli bir insanın buna ayıracak zamanı yoktur." Bunu da böylece M. Vautrin'e söyledim. O da bana: "Çok iyi yapmışsın, oğlum! Her zaman öyle karşılık ver.

Sakatlıklarımızı bildirmek-

ten daha kötü bir şey olamaz. İnsanın evlenmesine engel olabilir," dedi.»

«Aaa! Ya! Gömleğini giyerken onu görüp görmediğimi söyletmek için pazarda benim de ağzımı aramak istediler. Olur rezalet değil!» Birdenbire konuşmasını keserek:

«Bakın hele şu işe,» dedi. «Val-de-Grâce hastanesinin saati ona çeyrek kalayı çaldı da, daha hiç kimse yatağından kımıldamıyor.»

«Ah! Adaaam sen de! Hepsi sokağa çıktı. Mme Couture'le yanındaki genç hanım, sabahın saat sekizinde, erken erken Tan-rı'yı aşındırmaya Saint-Etienne kilisesine gittiler. Goriot Baba, koltuğunun altında bir paketle çıktı gitti.

Öğrenci, ancak dersten sonra, saat onda döner. Merdivenleri silerken onların gittiğini gördüm. Hatta Goriot Baba, demir gibi sert olan o taşıdığı şeyle bana bir çarpış çarptı. Bu adam ne haltlar karıştırır acaba? Öbürleri, onunla alay edip, topaç gibi oradan oraya fırlatıyorlar ama, temiz yürekli, babacan bir adam; onların hepsinden de daha iyi. Zavallı, pek fazla bir şey vermez ama, arada sırada beni evlerine gönderdiği hanımlar, hatırı sayılır bahşiş uzatırlar, bir de güzel giyiniyorlar ki!..»

«Hani şu kızlarım, dedikleri mi? Oh! Onlar en azından bir düzine tutar.»

«Ben, sadece iki tanesine gittim, onlar da buraya gelenlerdi.»

«îşte hanım kımıldamaya başladı. Şimdi patırtı koparır, ben hemen yanma gideyim.

Aman Christophe, kediden yana süte göz kulak olursunuz, emi?»

«Bu ne demek böyle, Sylvie? Saat ona çeyrek var, kış uykusuna yatan bir dağ

sıçanı gibi beni bıraktınız. İnsan gelip uyandırmaz mı? Böylesi hiç başıma gelmemişti.»

«Hanımcığım, bütün kabahat, bıçakla kesilecek kadar kalın siste.»

«Peki, ya kahvaltı ne oldu?»

«Adam sen de! Bu sabah pansiyonerleriniz kabına sığmıyordu, pek telâşları vardı, galiba. Sabahın kör karanlığında hepsi başlarını alıp gittiler.»

GORİOT BABA

45

Mme Vauquer aşçı kadına sertçe çıkıştı:

«Sylvie, doğru dürüst konuş, o ne biçim sözler öyle?»

«Ah! Hanımcığım, kusura bakmayın, sizin istediğiniz gibi konuşurum. Her neyse, saat onda kahvaltı edebilirsiniz. Mi-clıonnette hanımla Poireau1 efendi daha ayaklanmadılar. Evde sadece onlar var, kütükler gibi uyuyorlar.»

«Ama, Sylvie, sen de onların ikisini birlikte söze katıyorsun, sanki şeymiş

gibi...»

Sylvie aptalca bir kahkaha koparark:

«Sev gibi, ne gibi yani?» diye tekrarladı. «İki kere iki dört eder.»

«Çok garip bir şey daha var, Sylvie: Christophe kapıların sürgüsünü çektikten sonra, M. Vautrin bu gece içeri nasıl girebildi?»

«Yook! Hanımcığım, tam aksine. Christophe, M. Vautrin' in geldiğini İşitti ve ona kapıyı açmak için aşağı indi. İşte siz de sandınız ki...»

«Gömleğimi ver şuradan. Sonra da hemen bir koşu git, kahvaltıya bak. Koyun etinden kalanları patatesle güzelce hazırla, bir de armut hoşafı yaparsın.

Tanesi iki meteliğe olanlardan alırsın.»

Birkaç dakika sonra, Mme Vauquer aşağı indi. Pek az önce de kedisi, süt çanağının ağzını kapatan tabağı bir pençe vurarak düşürmüş, büyük telâşla sütü içmeye koyulmuştu.

Pansiyoncu kadm:

«Mistigris!» diye haykırdı. Kedi hemen kaçtı, sonra da gelip hanımının bacaklarına sürtünmeye başladı. «Evet, evet, şimdi de korkmuş gibi yapıyorsun, değil mi? Seni koca korkak seni! Sylvie! Sylvie!..»

«Ne o? Ne var, hanımcığım!» «Bakın, kedi ne içmiş.»

«Tüh! Allah kahretsin! Şu Christophe hayvanının kabahati.- Ben ona sofrayı kurmasını söylemiştim. Nereye gitmiş ge-

(1) Kiracı Poiret'yi hor gördüklerinden ona bir belime oyu-nuyle, Pırasa anlamına gelen bu adı veriyorlar. (Çev.)

ne? Merak etmeyin, hanımcığım, Goriot Baba'nın sütlü kahvesini ondan yaparım.

İçine su katarım, hiç farkına bile varmaz. Zaten hiç bir şeye dikkat ettiği yok, ne yediğini bile bilmiyor.»

Mme Vauquer, tabakları masanın üstüne yerleştirirken:

«O acayip herif nereye gitti?» dedi.

«Bilinir mi hiç? Bin bir türlü dalaveresi var adamın!»

Mme Vauquer:

«Çok uyumuşum,» dedi.

«Ama, onun için de hanımefendi, bir gül gibi taze...»

İşte tam o sırada çıngırak sesi işitildi ve Vautrin, kalın sesiyle şarkı söyleyerek salona girdi:

Uzun zaman dolaştım dünyayı, Beni gördüler her yanda...

Pansiyoncu kadını görür görmez çapkınca belinden yakalayıp kucakladı ve:

«Oh! Oh! Günaydın, efendim,» dedi.

«Hadi, hadi, yeter artık.»

«Haddini bilmez deyin. Hadi bakalım, desenize, canım. Söyleyecek misiniz, söylemeyecek misiniz? Peki öyleyse, ben de sizinle birlikte sofrayı kuracağım.

Ah! Ne sevimli insanım, değil mi?»

Kovalamalı esmeri de sarışını da, Sevmeli, iç çekmeli...

«Az Önce çok garip bir şey gördüm.»

..... rastlantıyla.

Dul kadın telâşla atılarak:

«Ne gördünüz?» dedi.

«Goriot Baba, sabahın saat sekiz buçuğunda, Dauphine sokağında, eski sofra takımlarıyle hurda eşya satın alan bir kuyumcunun dükkânmdaydı. Adama oldukça yüksek bir fiyata, gümüş üzerine altın kaplama bir şey sattı. Meslekten olmayan bir insan için, doğrusu ya, pek güzel bükmüştü.»

«Bakın hele! Sahi mi?»

«Evet. Kraliyet Denizyollarının gemisiyle vatandan ayrılan bir dostumu geçirmiş, buraya dönüyordum. Hani laf olsun diye, ne olacağını görmek için Goriot Baba'yı bekledim. Yukarı mahalleye çıktı, Des Gres sokağına saptı. Orada, Gobseck adında, tanınmış bir tefecinin dükkânına girdi. Ünlü düzenbazın biridir bu.

Ondan her şey beklenir, babasının kemiklerinden domino bile yapar. Bir sözle onu tanımlamak için şunu söylemek yeter: O, bir Yahudi, bir Arap, bir Yunanlı, bir Çingenedir. Soyulması pek zor olan bir kimsedir, çünkü bütün paracıklarını

Bankaya yatırır.»

«Peki, bu Goriot Baba ne yapıyor, kuzum?»

Vautrin buna karşılık:

«Bir şey yapmıyor, bozuyor,» dedi. «Ona metelik bile vermeyen kızları sevmek uğruna kendini mahvedecek kadar aptalın biri.»

Sylvie:

«İşte geldi!» dedi.

Goriot Baba:

«Christophe!» diye bağırdı. «Yukarı gel benimle!..»

Christophe, Goriot Baba'nın peşinden gitti, az sonra da aşağı indi.

Mme Vauquer, uşağına:

«Nereye gidiyorsun?» diye sordu.

«M. Goriot'nun bir emanetini yerine götürmeye gidiyorum.»

Vautrin, uşağın elindeki bir mektubu çekip alarak:

«Neymiş o bakalım?» dedi. Sonra da mektubun üstündeki adresi okudu: "Madame la Comtesse Anasta&iede Restaud'ya." Adam mektubu Christophe'a geri verirken:

«Neresi bu?» diye sordu.

«Helder caddesi. Bunu bizzat kontes hazretlerinin kendisine vermek için emir aldım.»

Vautrin, mektubu ışığa doğru tutarak:

«Ne var bunun içinde?» dedi. «Kâğıt para mı? Hayır.» Zarfı aralayıp içine baktı, sonra da: «Ödenmiş bir senet!» diye haykırdı. «Vay, vay, vay! Bizim pinpon delikanlı pek de nazik.» Ge-48

niş avcunu Christophe'un kafasına koydu. Adamı bir tavla zarı gibi kendi ekseni üstünde döndürerek: «Hadi, git bakalım, koca kurnaz!» dedi. «Buna karşılık iyi bir bahşiş koparırsın.»

Kahvaltı sofrası hazırlanmıştı, Sylvie sütü kaynatıyordu. Mme Vauquer, Vautrin'in yardımıyle sobayı yakmaya uğraşıyordu. Adam hâlâ aynı şarkıyı mırıldanıp duruyordu:

Uzun zaman dolaştım dünyayı, Beni gördüler her yanda...

Her şey tamam olunca, Mme Couture'le Mile Taillefer içeri girdiler. Mme Vauquer, Mme Couture'e:

«Sabah sabah nereden geliyorsunuz böyle, güzelim9» dedi.

«Saint-Etienne-du-Mont kilisesinde dua etmeye gittik. Bu-. gün M. Taillefer'e gidecek değil miyiz?» Mme Couture sobanın karşısına oturarak: «Zavallı yavrucak, sonbahar yaprağı gibi titriyor,» diye sözlerine devam etti. Konuşurken bir yandan da ayakkabılarını sobanın ağzına dayamıştı. Islak ayakkabılardan duman çıkmaya başladı.

Mme Vauquer:

«Victorine, gelip ısmsanıza,» dedi.

Vautrin, öksüz kıza bir sandalye getirerek:

«Babanızın yüreğini yumuşatması için Tanrı'ya yalvarmakla çok iyi etmişsiniz, küçükhanım,» dedi. «Ama, bu kadarı yeterli değildir. O domuz balığı kılıklı herife ne mal olduğunu söylemeyi üstüne alacak bir dostunuz olmalı. Dediklerine göre, canavar adamın üç milyonu varmış da, size bir metelik bile çeyiz parası vermiyormuş. Bugünlerde, güzel bir kızın çeyiz parasına ihtiyacı var, devir o devir çünkü.»

Mme Vauquer:

«Zavallı yavrucak,» dedi. «Hiç merak etmeyin, güzelim, sizin o canavar babanız isteyerek belâyı başına çekiyor.»

Bu sözleri işitince, Victorine'in gözleri yaşardı. Dul kadın da, Mme Couture'ün kendisine yaptığı bir işaret üzerine sustu.

Fransa Cumhuriyet Ordusunun Ödeme amirinin dul eşi: GORIOT BABA

49

«Onu hiç değilse, sadece bir kerecik görebilsek! Onunla konuşabilseydim, zavallı karısının son mektubunu verebilsey-dim, ah!» diye yakındı. «O son belgeyi postayla gönderme tehlikesini bir türlü göze alamadım. Çünkü enişte, benim el yazımı tanır...»

Vautrin, konuşmayı keserek:

«Ey masum, bahtsız ve mazlum kadınlar!..» diye haykırdı. «Sizler, bu durumda mısınız? Birkaç güne kadar işlerinize karışacağım, o zaman her şey yoluna girecek.»

Victorine ıslak ve yakıcı bir bakışla Vautrin'e dönerek:

«Ah! Efendim,» dedi, «eğer babama ulaşacak bir yol biliyorsanız ona lütfen şunları söyleyin: Onun sevgisiyle zavallı anacığımın şerefi, benim için dünyanın bütün servetlerinden Çok daha değerlidir. Onu bir parça yumuşatabilirseniz, sizin için Tanrı'ya her gün dua ederim. Minnettarlığıma güvenebilirsiniz...»

Ne o bakışlardan, ne de bu sözlerden en ufak bir heyecan duyan Vautrin, alaycı bir sesle:

«Uzun zaman dolaştım dünyayı,-» diye şarkısına devam etti.

Tam o sırada Goriot, Mile Michonneau, Foiret aşağı indiler. Belki de, dünkü koyun eti artıklarını hazırlamak için Sylvie'nin kavurduğu un meyanesinin kokusu onları sofraya Çekmişti. Yedi konuk, birbirlerine "Günaydın!" deyip, iyi günler dileyerek sofraya oturdukları dakikada saat onu çaldı, sokaktan da öğrencinin ayak sesi geldi.

Sylvie:

«Ah! Bu iyi oldu, M. Eugene,» dedi. «Bugün siz de herkesle birlikte kahvaltı edersiniz.»

Öğrenci, pansiyonerleri selâmladı, sonra da geçip Goriot Baba'nın yanma oturdu.

Delikanlı, tabağına bolca koyun eti aldı, bir dilim de ekmek kesti. Mme Vauquer bunları daima gözleriyle Ölçerdi. Genç Hukuk öğrencisi yemeğe başlarken:

«Başıma çok garip bir macera geldi,» dedi.

Poiret:

«Bir macera mı?» dedi.

Vautrin, Poiret'ye:

«Eee! Ne o?.. Ne varmış bunda hayret edecek? Nesine şaşıyorsunuz?» dedi. «Bu bey, başına böyle şeyler gelecek durumda.»

Mile Taülefer çekingen bakışlarla genç Öğrenciye kaçamak bir göz attı.

Mme Vauquer:

«Maceranızı bize de anlatın bakalım, neymiş?..» diye sordu.

«Dün, yakın bir akrabam olan Beauseant vikontesinin evindeki baloya gittim.

Vikontesin muhteşem bir konağı var, odalar baştan başa ipeklerle donanmış, her şey şahane. Her neyse, fevkalâde bir balo verdi, orada bir kral gibi eğlendim...»

Vautrin, birdenbire konuşmayı keserek:

«Cık,» dedi.

Eugene hiddetli bir sesle:

«Ne demek istiyorsunuz, efendim?» diye sordu.

«Cık dedim, çünkü kralcıklar krallardan çok daha fazla eğlenirler.»

Hakkınız var, efendim'd Poiret:

«Haklısınız, kralı düşünmeden ben de aynı şekilde davranmayı tercih ederdim, çünkü...» dedi.

Öğrenci, sabırsızlıkla adamın sözünü keserek:

«Her neyse,» dedi. «En sonunda balonun en güzel kadınlarından biriyle, göz kamaştırıcı bir kontesle, hayatımda gördüğüm en nefis yaratıkla dans ettim.

Saçlarını şeftali çiçekleriy-le süslemişti. Yan tarafında dünyanın en güzel çiçek demeti vardı, mis gibi kokan canlı çiçekler. Ama, ne çare!.. Onu görmeliydiniz, dansla canlanan bir kadını tarif etmek imkânsız bir şeydir. İşte böyle! Bu sabah saat dokuza doğru, o ilâhi kontese Des Gres sokağında rastladım.

Yaya gidiyordu. Ah! Yüreğim öyle çarptı ki, ben...»

Vautrin, öğrenciye keskin bir bakış fırlatarak:

«Buraya geldiğini sandınız,» dedi. «Ama, o hiç kuşkusuz bir tefeciye, Gobseck Baba'ya gidiyordu. Paris'te kadın yüreklerini araştıracak olursanız, orada âşıktan Önce tefeciyi bulur-GORIOT BABA

sunuz. Sizin kontesin adı Anastasie de Restaud'dur, Helder caddesinde oturur.»

Öğrenci bu adı duyunca, gözlerini kırpmadan Vautrin'e baktı. Goriot Baba, birdenbire başını kaldırdı, ateş saçan, endişe dolu ve pansiyonerleri hayrette bırakan bir bakışla iki konuşmacıyı süzdü.

Goriot, yürek parçalayan yanık bir sesle:

«Christophe yetişemeyecek, demek ki kontes oraya gitti!» diye haykırdı.

Vautrin, Mme Vauquer'nin kulağına eğilerek:

«îyi tahmin ettim,» dedi.

Goriot, şuursuzca ve ne yediğini bilmeden yiyordu. Hiç bir zaman şu anda olduğundan daha ahmak ve daha dalgın olmamıştı.

Eugene:

«M. Vautrin, onun adını size kim söyledi, kuzum?» diye sordu.

Vautrin, buna:

«Aaa! Ya, işte böyle,» karşılığını verdi. «O adı Goriot Baba pekâlâ biliyor da, ben neden bilmeyecekmişim?»

öğrenci:

«M. Goriot!..» diye haykırdı.

Zavallı ihtiyar:

«Efendim?» dedi. «Demek ki dün gece çok güzeldi, öyle mi?»

«Kim?»

«Mme de Restaud?»

Mme Vauquer, Vautrin'e:

«Şu ihtiyar pintiyi görüyor musunuz?» dedi. «Gözleri hasıl da parlıyor.»

Mile Michonneau alçak sesle, öğrenciye:

«Onu bu geçindiriyor demek ki?» dedi.

Goriot Baba'nm büyük tutkuyla seyrettiği Eugene sözlerine şöyle devam etti:

«Ah! Evet ya, korkunç derecede güzeldi. Eğer kuzinim Mme de Beauseant orada bulunmadaydı, benim ilâhi kontesim,

balonun kraliçesi olurdu. Genç erkeklerin gözü ondan başka hiç bir şeyi görmüyordu. Dans listesinde ben on ikinciydim. Kontes, hiç bir dansı kaçırmıyordu. Öbür kadınların hepsi ku-duruyorlardı hiddetlerinden. Eğer dün

bir tek yaratık mutlu olduysa, hiç kuşkusuz bu da oydu. Gerçekten de, pupa yelken giden bir gemiden, dörtnala uçan bir attan, dans eden bir kadından daha güzel bir şey bulunamaz diyenlerin yerden göğe kadar hakkı varmış.»

Vautrin:

«Evet, dün bir düşesin evinde, tekerleğin en tepesinde,» dedi. «Bu sabah da, bir faizcinin dükkânında, merdivenin en alt basamağında: İşte Paris hanımları.

Kocaları o sınırsız lükslerini karşılayamazsa, kadınlar kendilerini satarlar.

Kendilerini satmasını beceremezlerse, göz kamaştıracak bir şeyler aramak için analarının bile karnını deşerler, yüreğini sökerler, hiç çekinmezler. Kısacası, onlardan her şey beklenir. Biliyoruz, biliyoruz bunların hepsini!»

Goriot Baba'nm yüzü, öğrenciyi dinlerken bir yaz güneşi gibi aydınlanmıştı. Ama, Vautrin'in bu merhametsiz sözlerini işitince kapkara kesildi.

Mme Vauquer:

«Eee! Hani sizin maceranız nerede?» dedi. «Onunla konuştunuz mu? Hukuk öğrenmek isteyip istemediğini sordunuz mu ona?»

Eugene:

«O beni görmedi,» dedi. «Ama, Paris'in en güzel kadınlarından birine, ancak sabahın ikisinde balodan dönmüş olan bir kadına saat sabahın dokuzunda Des Gres sokağında rastlamak garip değil mi? Az macera mı bu? Böyle maceralar sadece Paris'te insanın başına gelir.»

Bunun üzerine Vautrin:

«Adam sen de!» diye haykırdı. «Daha ne garipleri vardır.»

Mile Taillefer, az sonra yapacağı girişimi öylesine düşünüyordu ki, konuşulanları doğru dürüst dinlememişti bile. Mme GORIOT BABA

Couture gidip giyinmek için ona kalkmasını işaret etti. İki hanım, yemek

odasından çıkınca, Goriot Baba da onlar gibi yaptı.

Mme Vauquer, Vautrin'le öbür pansiyonerlerine: «Nasıl! Adamı gördünüz mü?»

dedi. «O kadınların uğruna varını yoğunu tükettiği açıkça belli oluyor.»

Genç öğrenci:

«O güzel, şahane Restaud kontesinin Goriot Baba'ya a*t olduğuna dünyada kimse beni inandıramaz!» diye haykırdı.

Vautrin sözünü keserek, ona:

«Ama, zaten biz de sizi buna inandırmaya uğraşmıyoruz ki,» dedi. «Paris'i iyice anlayabilmek için daha henüz fazla gençsiniz. Orada, bizim ihtiras erkekleri adını verdiğimiz kimselere rastlandığını daha sonra öğrenirsiniz...» (O sözleri işitince, Mile Michonneau anlamlı bir halle Vautrin'e baktı. Borazan sesini işiten bir ordu atı sanırdınız). Vautrin de ona derin bir bakış fırlatmak için konuşmasını kesti ve: «Ya! Ya!..» dedi. «Biz de az mı gönül macerası geçirdik?»

(Yaşlı kız, çıplak heykeller gören bir rahibe gibi gözlerini indirdi). Vautrin, sözlerine devam etti: «İşte böyle! O insanlar bir fikre kapılırlar, artık bir daha da ondan asla vazgeçmezler. Onlar ancak belirli bir tek çeşmeden alınan, çoğu zaman bulanık olan belirli bir suya karşı susuzluk duyarlar. O suyu içebilmek uğruna karılarını, evlâtlarını satarlar; hiç çekinmeden ruhlarım şeytana satarlar. Bazıları için bu çeşme, kumardır, borsa oyunlarıdır, bir tablo, ya da böcek koleksiyonudur, müziktir. Başkaları için, onlara çerezler hazırlamasını bilen bir kadındır bu. Siz bunlara yeryüzünün bütün kadınlarını ikram etseniz, güler geçerler, hiç birinin yüzüne bile bakmazlar. Tutkularını yerine getiren kadından başkasını istemezler. Çoğu zaman o kadın, onları asla sevmez, hatta tersler, sert davranır, zevk kırıntılarını pek pahalıya satar.

Ama, her ne olursa olsun, benim maskaralar, son meteliklerini ona sunabilmek uğruna son yorganlarını bile Emniyet Sandığı'na rehin bırakırlar. İşte Goriot Baba da bunlardan biri. Kontes, onu sömürüyor, çünkü adamın ağzı sıkı, ser verir, sır vermez. İşte sizin yüksek sosyete dediğiniz bataklık! Zavallı adamcağız, ondan başka hiç bir

şey düşünemiyor. Görüyorsunuz, tutkusu olmasa, onun dışında kaba hayvanın biri.

Onu bu konuya getirin, yüzü hemen bir elmas gibi parıldıyor. İçini kemiren sırrı keşfetmek hiç de zor bir iş değildir. Bu sabah altın kaplama gümüş bir eşyayı hurda olarak sattı. Des Gres sokağında, Gobseck Ba-ba'nın dükkânına girişini gördüm. Sözlerime iyi kulak verin! Döner dönmez, adam şu Christophe ahmağını Restaud kontesinin evine gönderdi. O sersem, içinde ödenmiş senet bulunan mektubun adresini bize gösterdi. Kontesin de o ihtiyar faizciye gittiğine göre, ivedilikle sonuçlanması gereken bir iş olduğu açıkça ortada. Goriot Baba büyük bir kibarlıkla kadının yerine ödemeyi yapmış. Her şeyi iyice anlamak için öyle uzun uzun düşünmeye lüzum yok. Genç öğrenci dostum,-bu size şunu tanıtlar: Kontesiniz, dün gece baloda gülüp danse-derken, neşeli davranıp şeftali çiçeklerini sallarken, âşığına, ya da kendine ait olan o protesto edilmiş

senetleri düşündükçe, çıplak ayakla kızgın saçlar üzerinde yürür gibi oluyordu her halde.»

Daha fazla dayanamayan Eugene:

«Bana müthiş bir gerçeği öğrenme isteği verdiniz. Yarın mutlaka Mme de Restaud'ya gideceğim!..» diye haykırdı.

Poiret:

«Evet,» dedi. «Yarın mutlaka Mme de Restaud'ya gitmeli.»

«Belki de orada, kibar davranışının karşılığını almaya gelen Goriot Baba'yı bulursunuz.»

Eugene âdeta iğrenerek, nefretle:

«Aman Tanrım!..» dedi. «Şu sizin Parisiniz tam bir bataklık, desenize!..» diye haykırdı.

Vautrin:

«Ah! Hem de ne bataklık,» dedi. «Orada arabayla giderek çamura bulananlar,

namuslu kişilerdir, yaya giderken çamura batanlar da hilekâr namussuzlardır.

Oradan en ufak bir şey koparmak bahtsızlığına uğrarsanız, görülmeye değer garip bir nesne gibi, kendinizi Adliye Sarayı alanında parmakla gösterilir bulursunuz.

Bir milyon çalın, bir erdemlik örneği gibi, salonların baş tacı olursunuz. Bu ahlâk kurallarını yaşatmak

için Jandarma ve Adliye örgütlerine otuz milyon ödüyorsunuz. Hayrını görün!»

Mme Vauquer:

«Nasıl!» diye haykırdı. «Yoksa Goriot Baba, gümüş üstüne altın kaplama kahvaltı takımını mı verdi eritmeye?»

Eugene:

« Kapağında iki tane kumru var mıydı?» diye sordu.

«Evet, ta kendisi.»

«Demek ki buna çok bağlıydı, çünkü çanakla tepsiyi yo-ğurup ezdikten sonra ağladı.» Biraz duraklayan delikanlı. «Ben bunu bir rastlantıyla gördüm,» diye ekledi.

Dul kadın:

«Onlara canı kadar düşkündü,» diye karşılık verdi.

Vautrin:

«Şu adamcağızı görüyor musunuz? Ne büyük bir tutkuyla bağlanmış!» diye haykırdı.

«O kadın da bunun ruhunu okşamasını iyi biliyor, doğrusu.»

Öğrenci odasına çıktı. Vautrin sokağa gitti. Birkaç dakika sonra da, Mme Couture'le Victorine, Sylvie'nin gidip getirdiği bir kira arabasına bindiler.

Poiret, Mile Michonneau'yu koluna taktı, ikisi birlikte, günün güneşli iki saatinde gezinmek ama-cıyle Hayvanat Bahçesi'ne gittiler.

Şişman Sylvie:

«Bak hele şunlara! Hemen hemen evli gibi bir şeyler,» dedi. «Bugün ilk olarak birlikte sokağa çıkıyorlar. Aman, ikisi de öylesine sıska, öyle kupkuru ki, hani birbirlerine çarpacak olsalar, çakmak gibi ateş çıkarırlar, vallahi.»

Mme Vauquer gülerek:

«Aman, Mile Michonneau'nun atkısına dikkat!-» dedi. «Kav gibi yanar.»

Goriot, akşam saat dörtte geri döndüğünde, isli iki lambanın ışığında, gözleri kıpkırmızı kesilen Victorine'i gördü. Mme Vauquer, öğleden sonra, M. Taillefer'e yapılan yararsız

ziyaretin hikâyesini dinliyordu. Kızının ve o yaşlı kadının ziyaretinden hiç memnun olmayan Taillefer, onlarla açık açık konuşmak için yanma kadar gelmelerine izin vermişti. Mme Couture, Mme Vauquer'ye:

«Ah, hanımcığım,» diyordu. «Düşünün bir kere, Victorine'e yer gösterip oturtmadı bile. Zavallı çocuk, hep ayakta Kaldı. Bana, hiç öfkelenmeden, gayet soğuk bir sesle, ta evine kadar gelmek zahmetinden kaçınmamızı söyledi. Küçükhanimm (dikkat ediniz, kızım demiyor) kapısını aşındırarak (yılda bir, canavar!) kendi kendine zarar verdiğini, evlendiğinde Victorine' in annesinin serveti olmadığından, şimdi hiç bir hak iddiasında bulunamayacağını da eklemeyi unutmadı. Kısacası, bu zavallı küçüğü göz yaşlarına boğan daha bir yığın acı sözler söyledi. Yavrucak, babasının ayaklarına kapandı. Ve hiç d& ondan umulmayan bir cesaretle bu kadar ısrar edişi, anasının anısı için olduğunu, yalnız kendisi söz konusu olsa ağzını bile açmadan bütün emirlerine gönül hoşluğuyle boyun eğeceğini söyledi. Ama, bütün isteğinin, tek ricasının ölmüş

anacığının vasiyetnamesini okuması olduğunu da söyledi. Kızcağız mektubu aldı, dünyanın en duygulu, en güzel şeylerini söyleyerek babasına uzattı. Bütün o cümleleri nereden bulmuştu bilmem, hiç şüphesiz onları Tanrı söyletiyordu. Çünkü yavrucak, öylesine bir coşmuştu ki, onu duyunca ben dereler gibi göz yaşı dökmeye başladım. O hınzır herif ne yapıyordu, biliyor musunuz? Tırnaklarını kesiyordu. Zavallı Mme Taillefer'in göz yaşlarıyle ıslattığı mektubu çocuğun elinden aldı ve: «İyi, iyi-..» . diyerek şömineye attı. Kızcağız öpmek için babasının ellerine uzandı ama, adam bir hışımla çekti. Sonra da Victorine'i yerden kaldırmak istedi. Yapılacak şey midir bu, siz söyleyin? O koca sersem oğlu içeri girdi de kız kardeşine bir selâm bile vermedi.»

Goriot Baba:

«Bunlar canavar öyleyse!..» dedi.

Mme Couture, adamcağızın şaşkın çığlığına hiç aldırış etmeden konuşmasına devam etti:

«Sonra da, baba-oğul, acele işleri olduğunu söyleyip, ben-GORIOT BABA

den özür dilediler, kendilerini hoş görmemi rica ettiler. Yalnız bana selâm verip gittiler. İşte bütün ziyaretimiz bu. Ama, hiç değilse kızını gördü. O adam kızını nasıl inkâr edebiliyor, bir türlü aklım ermiyor. Çünkü çocuk, hık demiş, babasının burnundan düşmüş, bir elmanın yarısı gibi ona benziyor.»

Yatılı ve yatısız pansiyonerler, birbiri peşinden gelmeye başladılar.

Birbirlerine iyi günler diliyor, ipe-sapa gelmez sözler ediyorlardı. Hiç bir şey anlatmadan söylenen bu sözler, Paris toplumunun bazı tabakalarında güldürücü nükteyi meydana getirir. Bu tür eğlenceli konuşmaların başlıca unsuru, saçmalıklardır. Bunun da asıl değeri, el hareketleri ve söyleyiş şeklidir, telaffuzdur. Bu tür argo, sürekli olarak değişir. Temeli meydana getiren şaka, bir aydan fazla yaşamaz. Siyasal bir olay, Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki bir dava, sokaklarda ağızdan düşmeyen bir şarkı, bir sahne oyuncusunun güldürüleri, her şey, her şey bu zekâ oyununu beslemeye yarar. Bu da, özellikle, düşünce ve kelimeleri bir top gibi kullanıp raketlerle birbirine fırlatmaktan ibarettir.

Görüş oyunlarını en yüksek bir dereceye ulaştıran Diorama, o sıralarda yeni

bulunmuştu. Yeni icat, hayal oyunlarını Panorama'lardan çok daha ileri götürmüştü. Böylece bazı resim atelyelerinde rama'lı konuşma şakaları doğmuştu.

Vauquer Pansiyonu müdavimlerinden genç bir ressam bu yeni şakalaşma türünü oraya da aşılamıştı.

Tabiî İlimler Müzesi memuru:

«Ne var, ne yok, M. Poiret?» dedi. «Sizin şu küçük sağhko-rama nasıl gidiyor?»

Sonra da karşılık beklemeden, Mme Cou-ture'le Victorine'e: «Üzgün görünüyorsunuz, efendim,» dedi.

Rastignac'ın arkadaşı olan, tıp öğrencisi Horace Bianchon:

«Sofraya oturacak mıyız?» diye haykırdı. «Zavallı sevimli mideciğim usque ad talones1 indi.»

Vautrin:

«Müthiş bir soğukorama var!» dedi. «Goriot Baba, biraz öteye gitsenize canım!

Tüh, kör şeytan! Ayağınız sobanın bütün ağzını kaplıyor.»

(1) Latinceden: "Topuklarıma kadar". (Çev.) 58 GORIOT BABA Bianchon:

«Sayın, M. Vautrin,» dedi. «Neden soğukorama diyorsunuz? Bir yanlış var, soğugorama'dır aslı.»

Müze memuru:

«Hayır,» dedi, «doğrusu soğukorama'dır. Kurallar öyle gerektiriyor: Soğuk orama.»

«Ya! Ya!..»

Eugene'i boynundan yakalayan Bianchon, âdeta delikanlıyı boğarcasma onu sıktı ve:

«İşte, çarpık hukuk doktoru ekselans Rastignac markisi!» diye haykırdı. «Hey!

Öbürleri, sizler, hey, buraya bakın!»

Mile Michonneau sessizce içeri girdi. Hiç bir şey söylemeden konukları selâmladı, sonra da gidip üç kadının yanına oturdu.

Bianchon, Mile Michonneau'yu göstererek, Vautrin'e alçak sesle:

«Şu yaşlı baykuş, her zaman beni iliklerime kadar donduruyor,» dedi. «Gali1

sistemini öğrendiğim şu sıralarda, bunda Judas2 çıkıntıları görüyorum.»

Vautrin:

«Onu tanıdınız mı?» dedi.

Bianchon da:

«Ona rastlamayan var mı ki?» diye karşılık verdi. «Şerefim üzerine söylüyorum, bu bembeyaz yaşlı kız, bende, en sonunda koskoca bir kalası' kemirip bitiren şu uzun tahta kurtları etkisi uyandırıyor.»

Kırklık erkek, yan sakallarını tarayarak:

«İşin aslı şu, delikanlı,» dedi. Ve şu dizeyi mırıldandı: Güldü, güllerin ömrünce yaşadı:

Ancak bir sabah dayandı3.

(1) Alman doktoru (1758-1828). Bir insanın yeteneklerinin kafatasının şeklinden anlaşılabileceğini açıklayan kafa şekli bilgisi doktriniyle ün yaptı.

(Çev.)

(2) İsa'yı ele veren havari. Hayinlere amblem olmuştur. (Çev.) (3) Fransız şairi Francois de Malherbe'in, en yakın dostu Du GORIOT BABA

Christophe, çorba kâsesini büyük bir saygıyle tutarak içeri girdi. Bunu gören Poiret:

«Oh! Oh! Ünlü çorbarama geldi!» dedi.

Mme Vauquer:

«Özür dilerim, efendim,» dedi. «Rama çorbası değil, lahana çorbası bu.»

Bütün gençler bir kahkaha kopardılar.

«Bozum oldu, Poiret!»

«Poirrrrrette bozum oldu!»

Vautrin:

«Vauquer Ana'ya iki aferin verin!» dedi.

Müze memuru:

«Bu sabahki sisi farkeden oldu mu içinizde?» dedi.

Bianchon:

«Hiç sormayın,» dedi. «Şiddetli, eşi görülmemiş bir sisti, korkunç, hüzün verici, yeşil, tıknefes bir sisti, bir Goriot sisti o.»

«He, maylord Gâoriotte, sizden söz ediyorlar!..»

Goriot Baba, masanın; yemeklerin getirildiği kapıya yakın olan ucunda oturuyordu. Peçetesinin altındaki ekmeği koklayarak başını kaldırdı. Arada sırada beliren eski bir meslek alışkanlığıydı bu onda.

Mme Vauquer, kaşıkların, tabakların ve konuşmaların gürültüsünü bastıran gür bir sesle, adama sertçe:

«Eee, n'oluyor!» diye haykırdı. «Ekmek hoşunuza gitmedi mi?»

Eski şehrîyeci de:

«Yoo! Tam tersine, efendim,» diye karşılık verdi. «Birinci kalitede Etampes unuyle yapılmış.»

Eugene, yaşlı makarnacıya:

«Bunu nereden anlıyorsunuz?» dedi.

«Beyazlığından ve lezzetinden.»

Mme Vauquer:

Perrier'in, kızının Ölümünden sonra duyduğu derin acıyı avutmak için yazdığı şiirden bir parça. F. de Malherbe 1555-1628 arasında yaşamıştır. (Çev.) 60

GORIOT BABA

«Ekmeği kokladığınıza göre, burun lezzeti olmalı,» dedi. «O derece tutumlu oldunuz ki, pek yakında, mutfağın havasını koklayarak beslenmenin yolunu bulacaksınız galiba.»

Müze memuru:

«İşte o zaman bir ihtira beratı alır,» diye bağırdı. «Vallahi para kırarsınız, pek yakında büyük bir servete kavuşursunuz.»

Ressam:

«Rahat bırakın canım,» dedi. «Şehriyeci olduğuna bizi inandırmak için yapıyor bunu.»

Müze memuru, atılarak sordu:

«Sizin burnunuz inbik mi, kuzum?»

Bianchon:

«in ne dediniz?»

«în-anç.»

«în-at.»

«İn-ce.»

«İn-cik,»

«în-dir.»

«İn-san.»

«İn-meli.»

«İn-norama.»

Bu sekiz karşılık, aynı anda, salonun dört köşesinden bir yaylım ateşi hızıyle fırladı. Ve zavallı Goriot Baba, yabancı bir dili anlamaya, çalışan bir insan gibi, alık alık konukların suratına baktığından, "hepsi gürültülü bir kahkaha kopardılar.

Yaşlı adam, yanında oturan Vautrin'e:

«İn mi?» diye sordu.

Vautrin, Goriot Baha'nın kafasına bir şaplak vurarak adamın şapkasını gözlerinin üstüne kadar indirdi. Sonra da:

«İn-meli, babalık!» dedi.

Zavallı ihtiyar, bu ani saldırı karşısında pek şaşırdı, ne yapacağını bilemeden, bir süre öylece kalakaldı. Christophe da, çorbasını bitirdiğini sanarak adamcağızın tabağını alıp götürdü. Öyle ki, Goriot Baba şapkasını kaldırıp düzelttikten sonra,

kaşığını eline aldı, masanın üstüne çaldı. Sofradakilerin hepsi kahkahalarla güldü.

Yaşlı adam:

«Çok kaba bir şaka bu sizin yaptığınız, efendim,» dedi. «Bir daha böyle bir şey yapmaya kalkışırsanız...»

Vautrin, onun sözünü keserek:

«Eee, yaparsam n'olurmuş, babalık?» dedi.

«Eee, n'olacak! Günün birinde bunu çok pahalı ödersiniz...»

Ressam:

«Cehennemde, değil mi?» dedi. «Hani, yaramaz çocukları koydukları şu karanlık küçük köşede.»

Vautrin, Victorine'e:

«Ne o! Küçükhanım, yemek yemiyorsunuz.» dedi. «Babanız gene dik kafalılık mı etti?..»

«Berbat bir şekilde davrandı,» diyen Mme Couture, nefretle yüzünü buruşturdu.

Vautrin:

«Aaa! Onun aklını başına devşirmeli!» dedi.

Bianchon'un oldukça yakınında bulunan Rastignac:

«Ama, küçükhanım yemek yemediğine göre, besinler konusunda bir dava açabilir.

Aaa! Aaa! Bakın, bakın, kuzum* Goriot Baba, Mile Victorine'İ nasıl da inceliyor!..»

İhtiyarcık, o zavallı genç kızı seyretmek için yemeğini unutmuştu. Yavrucağızm yüzünde gerçek bir acı, babasını seven inkâr edilmiş çocuğun acısı açıkça gözlere çarpıyordu.

Eugene, alçak sesle:

«Azizim,» dedi, «Goriot Baba konusunda biz çok aldanmı-şız. O, ne aptalın biri, ne de sinirsiz bir adam. Şu senin Gali sistemini ona uygula da, bu konuda ne düşündüğünü bana söyle. Bu gece, sanki balmumuymuş gibi, altın kaplama gümüş bir tabağı büktüğünü gördüm. Şu sırada da, yüzünün hali pek olağanüstü duyguları ortaya vuruyor. Yaşantısı derin derin incelenmeye değecek kadar esrarlı görünüyor bana. Evet, evet, Bianchon, sen istediğin kadar gül, ben hiç de

şaka etmiyorum.»

Bianchon, arkadaşına:

«Bu adam tıbbî bir olay, kabul,» dedi. «Eğer isterse, onun anatomik ameliyatını yaparım.»

«Hayır, canım, kafasını elle, yeter.»

«Aaa! İyi, iyi, adamın aptallığı bulaşıcıdır belki de.»

Ertesi gün Rastignac, son derece zarif ve özenle giyindi. Öğleden sonra saat üç sularında, Mme de Restaud'nun konağına gitti. Yolda yürürken bir yandan da, delikanlıların yaşamını heyecanlarla güzelleştiren o akıl almazcasma çılgın umutlara kendini kaptırdı: Gençler, böyle anlarda ne engelleri, ne de tehlikeleri hesap ederler. Her şeyde başarı görürler, sadece kendi hayallerinin oyunuyle yaşantılarını şiirleştirirler ve henüz kendi frensiz isteklerinde yaşayan tasarıların altüst olma-sıyle mutlu ya da üzgün olurlar. Bilgisiz ve çekingen olmasalardı, sosyal toplum yaşanmaz bir hale girerdi. Eugene çamura bulanmamak için büyük bir özen ve bin bir dikkatle yürüyordu. Ama, Mme de Restaud'ya söyleyeceklerini düşünerek yürüyordu. Nükteli sözler biriktiriyor, hayalî bir konuşmanın karşılıklarını icat ediyor, akıllı, kurnaz sözlerini, Talleyrand vari1 cümlelerini hazırlıyordu. Üzerine geleceğinin temelini kurduğu aşk ilânına yardım edecek, onu kolaylaştıracak küçük olayları bir bir tahmin etmeye çalışıyordu. Öğrenci, çamurlara bulandı. Palais-Royal'de ayakkabılarını boyatmak, pantolonunu fırçalatmak zorunda kaldı. İhtiyat akçesinden aldığı bir otuz meteliği bozdururken içinden: «Zengin olsaydım, arabayla gider, rahat rahat, keyfimce düşünürdüm,» diye geçirdi.

En sonunda, Helder caddesine ulaştı. Konağa varınca, Restaud kontesini sordu.

Uşakların hor gören bakışlarını günün birinde zafere ulaşacağına kesinlikle güvenen bir kişinin heyecansız, sakin öfkesiyle karşıladı. Adamlar kapıda araba sesi duymadıklarından, delikanlının avluyu yaya geçtiğini gö-

(1) Krallık döneminde, Cumhuriyet ve Napoleon'un imparatorluk günlerinde

Dışişleri Bakanlığı yapan, Önemli mevkilerde bulunan, her siyasete hizmet eden ünlü Fransız diplomat ve politikacısı (1754-1838). (Çev.) GORIOT BABA

rünce, onu açıkça küçümsemişlerdi. Konağın avlusuna girer girmez, aşağılığını anladığından, bu bakışlar, onu daha da etkiledi. Hesabını bilmez, parayı har vurup harman savuran bir yaşamın lüksünü gözlerin önüne seren, bütün Paris mutluluklarının alışkanlığını dolaylı yoldan anlatan o pek süslü, zarif arabalardan birine koşulan zengin koşumlu şahane bir at orada, yerleri eşeleyip duruyordu. Delikanlı, kendi başına, surat asmaya başladı. Beyninin açılan ve ince nüktelerle dolu bulacağını hesapladığı çekmeleri kapandı, genç adam âdeta ap-tallaşıp kaldı. Bir uşak, ziyaretçinin adını hanımına bildirmeye gitmişti.

Eugene, kontesin karşılığını beklerken, bekleme salonunun penceresi önüne gitti, bir ayağının üzerinde dikildi. Dirseğini camın mandalına dayadı ve düşünmeden avluya baktı. Zamanı bir hayli uzun buldu. Eğer, düz çizgi halinde gittiğinde mucizeler yaratan o Güneyli yapışkanlığı ve inadı olmasa, şimdiye kadar çoktan çekilip giderdi.

Uşak:

«Efendim, hanımefendi oturma odasında ve son derece meşgul,» dedi. «Bana karşılık vermedi. Ama, salona geçmek isterseniz, orada bir bey daha var.»

Rastignac, bir tek sözle, efendilerini suçlayan, ya da yargılayan bu insanların korkunç kudretine hayran olarak büyük bir azim ve kararla uşağın çıktığı kapıyı açtı. Hiç kuşkusuz, bu küstah uşaklara evin insanlarını tanıyormuş havasını vermek istiyordu. Ama, şaşkın şaşkın, lambaların, büfelerin, hamam havlularını ısıtmaya yarayan bir aracın bulunduğu, hem karanlık bir koridora, hem de gizli bir merdivene açılan bir odada buldu kendini. Bekleme salonundan kulağına gelen boğuk gülüşmeler, mahcubiyetini daha da artırdı.

Uşak, fazladan bir alaya benzeyen o yapmacık saygıyle delikanlıya:

«Salon bu yanda, efendim,» dedi.

Eugene, öyle bir telâşla geri döndü ki, bir banyo teknesine çarptı. Ama, bereket versin ki, tam zamanında şapkasını tuttu da, teknedeki suların içine düşmesine engel oldu. İşte tam o sırada, küçük bir lambanın aydınlattığı uzun koridorun

sonun-64

GORIOT BABA

da bir kapı açıldı. Rastignac, hem Mme de Restaud'nun, hem Goriot Baha'nın sesini, hem de bir öpücük gürültüsünü işitti. Delikanlı yemek odasına girdi, onu geçti, uşağın peşinden yürüdü ve önüne gelen ilk salona daldı. Pencerenin avluya açıldığını farkedince, hemen camın karşısına dikilip durdu. Genç erkek, bu Goriot Baha'nın gerçekten de kendi Goriot Baha'sı olup olmadığını görmek istiyordu. Yüreği fena halde çarpıyordu: Vautrin'in korkunç sözlerini hatırlıyordu. Uşak, Eugene'i salonun kapısında bekliyordu. Ama, birdenbire oradan zarif bir delikanlı çıktı ve zaptedilmez büyük bir sabırsızlıkla:

«Ben gidiyorum, Maurice,» dedi. «Yarım saatten beri beklediğimi kontes hazretlerine söylersiniz.»

Muhakkak ki bu şekilde davranmak hakkına sahip olan bu küstah adam, herhangi bir İtalyan havası mırıldanarak, Eugene' in önünde durduğu pencereye doğru yöneldi.

Bu davranışta öğrencinin yüzünü görmek isteği kadar, avluya bakmak telâşı da gizliydi.

Maurice, bekleme salonuna dönerken:

«Ama,» dedi, «kont hazretleri birkaç dakika daha bekle-seler iyi ederlerdi.

Hanımefendinin işi bitti.»

İşte tam o sırada da Goriot Baba, küçük merdivenin ağzından, cümle kapısının yanma çıkıverdi. Adamcağız, şemsiyesini çekiştiriyor ve tek atlı hafif İngiliz arabasını süren madalyalı genç bir erkeğe yol vermek için iki kanatlı açılan kapıya hiç dikkat etmeden şemsiyeyi açmaya hazırlanıyordu. Goriot Baba, ezilmemek için kenara atılacak zamanı ancak bulmuştu. Şemsiyenin taftasından ürken at, merasim merdivenine doğru saldırarak, birdenbire hafifçe bir yana atıldı. Arabadaki genç erkek, öfkeli bir halle başını çevirdi, Goriot Ba-ba'ya baktı. Adamcağız, büsbütün dışarı çıkmadan önce de, onu şöyle bir selâmladı.

İşte bu selâm, ihtiyaç duyulan tefecilere gösterilen zoraki itibarı, ya da kusurlu bir kimsenin gerektirdiği, ama sonradan insanın yüzünü kızartan, utandıran o

kaçınılmaz saygıyı belirtiyordu. Goriot Baba, babacanlık dolu, dostça ufak bir selâmla karşılık verdi. Bütün bu olaylar bir şimşek hızıyla meydana geldi.

GORİOT BABA

65

Yalnız olmadığını fark etmeyecek kadar dikkatle dışarısını gözleyen Eugene, birdenbire kontesin sesini işitti. Genç kadın, bir parça küskünlük ve öfkenin karıştığı sitemli bir sesle:

«Ah! Maxime, gidiyor musunuz?» dedi.

Kontes, tek atlı arabanın avluya girişine dikkat etmemişti. Rastignac birdenbire döndü. Pembe fiyonklu, beyaz kaşmirden zarif bir sabahlık giyen, Parisli kadınların sabahleyin yaptıkları gibi, saçlarını gelişigüzel toplayan kontesi gördü. Genç kadın, mis gibi kokuyordu, hiç kuşkusuz banyo yapmıştı. Böylece, âdeta kıvraklaşan, yumuşayan güzelliği, daha da şehvetli görünüyordu.

Delikanlıların gözü her şeyi görmesini bilir: Bir bitkinin kendine Özgü maddeleri havadan aldığı gibi, onların düşünceleri de kadının saçtığı ışık ve neşeyle birleşir. Böylece, Eugene onlara dokunmaya ihtiyaç duymadan, o kadının ellerinin gönül ferahlatan, iç açan serinliğini âdeta hissetti. Değerli kumaşın arasından, hafifçe aralanan sabahlığın bazen açıkta bıraktığı göğsün pembe renklerini görüyor, bakışlarını o iç gıcıklayan tenden bir türlü çeviremiyordu.

Kontesin korse balinalarından yararlanmaya hiç de ihtiyacı yoktu. Sadece, bir kuşak kıvrak belini ortaya çıkarıyordu: Boynu aşka davet edici, terliklerin içindeki ayakları dayanılmaz derecede çekiciydi.

Maxime, öpmek için o eli tutunca Eugene, Maxime'i fark etti, kontes de Eugene'i gördü.

Zeki kimselerin boyun eğmesini bildikleri bir halle:

«Ah! Siz misiniz, M. de Rastignac?» dedi.

Maxime bu davetsiz misafiri oradan uzaklaştırmaya yetecek derecede anlamlı bir şekilde, sırasıyle bir Eugene'e, bir de kontese bakıyordu. «Olur şey değil,

güzelim, bu küçük maskarayı kapı dışarı edeceğini umarım!» der gibi bir hali vardı. Kontes Anastasie'nin Maxime adını verdiği ve bir kadının, hiç farkında olmadan, bütün sırlarını ortaya vurduğu o itaatli bakışla yüzünü araştırdığı genç erkeğin bakışlarının açık ve kolay anlaşılır bir çevirişiydi bu cümle.

Rastignac, o delikanlıya karşı şiddetli bir kin duydu. Önce Maxime'in sapsarı, ku-66

sursuz kıvrılan güzel saçları kendininkilerin içler acısı durumunu ona öğretti.

Sonra da, Maxime'in incecik, tertemiz potinleri vardı. Oysa kendininkiler, yürürken gösterdiği bütün dikkat ve özene rağmen, hafif bir çamur rengine bulanmıştı. En sonunda da, Maxime'in sırtında, zarif bir şekilde belini kavrayan ve onu güzel bir kadına benzeten bir redingot vardı. Oysa, öğleden sonra saat ikide, Eugene, sırtına siyah bir gece elbisesi giymişti. Charente ırmağının suladığı toprakların zeki çocuğu, yetimleri iflâsa sürükleme yeteneklerine sahip erkeklerden biri olan açık renk gözlü, soluk benizli, ince uzun şu dandy'ye1

kılık kıyafetin verdiği üstünlüğü hemen hissetti. Mme de Restaud, Eugene'in karşılığını beklemeden, eteklerini savurdu, âdeta kuş gibi uçarak öbür salona kaçtı. Ona bir kelebek görüntüsü veren sabahlığının etekleri açılıp kapanarak iki yanında dalgalanıyordu. Maxime de onun peşinden gitti. Müthiş bir öfkeye kapılan Eugene, Maxime'le kontesin peşinden gitti. îşte böylece bu üç kişi, büyük salonun tam ortasında, şöminenin sırasında, karşı karşıya geldiler.

Öğrenci, şu nefret ettiği, tiksindiği Maxime'i rahatsız edeceğini biliyordu pekâlâ. Ama, Mme de Restaud'yu darıltma pahasına, dandy'yi huzursuz etmek istedi. Bu genç adamı, Mme de Beauseant'm balosunda gördüğünü hatırlayınca, birdenbire, Maxime'in Mme de Restaud için ne demek olduğunu tahmin etti. Ve insana büyük aptallıklar yaptıran, ya da büyük başarı elde ettiren o gençlik cüretiyle, kendi kendine: «İşte rakibim,» dedi. «Onu yenmek istiyorum.»

İhtiyatsız çocuk'.. Trailles kontu Maxime'in kendine hakaret edilmesine izin verdiğinden, düelloya çağırdığı hasmına ilk olarak ateş ettiğinden ve karşısındakini öldürdüğünden haberi yoktu. Eugene, becerikli, usta bir avcıydı ama, bir atış alanında daha henüz yirmi iki kukladan yirmisini vurama-mıştı.

Genç kont, şöminenin ucundaki bir koltuğa kendini attı. Maşayı aldı, ocağı öyle

şiddetli, suratsız bir hareketle karıştırdı ki, Anastasie'nin o güzel yüzü birdenbire kederlendi.

(1) îngilizceden: Şık, moda düşkünü genç erkek. (Çev.) GORIOT BABA

Genç kadın, Eugene'e doğru döndü ve: «Neden çekilip gitmiyorsunuz?» diyen, terbiyeli kimselerin de derhal, çıkış cümleleri dememiz gereken o cümleleri yapmasını bildikleri buz gibi dondurucu bir şekilde soru soran o bakışlardan birini fırlattı.

Eugene, sevimli bir hal takınarak:

«Hanımefendi, ziyaretinizde bulunmak için sabırsızlanıyordum...» dedi.

Arıiden durdu. Bir kapı açıldı. Tek atlı hafif arabayı süren bey, ansızın içeri girdi. Şapkasızdı. Kontesi selâmlamadı, endişeli bir bakışla Eugene'e baktı ve,

«Günaydın!» diyerek elini Maxime'e uzattı. Adamın hareketinde, Eugene'i garip bir şekilde hayrette bırakan kardeşçe bir ifade vardı. Taşralı delikanlılar, üçlü yaşantının ne derece tatlı olduğunu bilmezler.

Kontes, kocasını göstererek öğrenciye:

«M. de Restaud,» dedi.

Eugene, yerlere kadar eğilerek derin bir selâm verdi.

Genç kadın, Eugene'i Restaud kontuna tanıştırarak konuşmasına devam etti:

«M. de Rastignac,» dedi. «Marsillac'lar yoluyle sayın Beau-seant vikontesinin akrabası oluyor. Vikontesin son balosunda kendilerine rastlamak zevkine erdim.»

Marsillac'lar yoluyle sayın Beauseant vikontesinin akrabası! Kontesin, bir ev hanımının evine sadece kibar kişileri kabul ettiğini ispat etmekten duyduğu o bir çeşit gurur sonucu, âdeta tumturaklı bir şekilde söylediği bu sözlerin mucizevî bir etkisi oldu: Kont buz gibi dondurucu resmiyeti bıraktı ve öğrenciyi selâmladı:

«Sizinle tanıştığıma çok memnun oldum, efendim,» dedi.

Trailles kontu Maxime bile Eugene'e endişeli bir bakış fırlattı ve o küstah halini hemen bıraktı. Bir adın güçlü müdahalesine borçlu olunan bu sihirli değnek darbesi Güneylinin beyninde otuz tane çekmece açtı. Delikanlı, yolda gelirken hazırladığı zekâsına kavuşuverdi. Ani bir ışık, onun için daha henüz karanlık olan Paris yüksek sosyetesinin atmosferini ber-68

rak bir şekilde görmesini sağladı. Vauquer Pansiyonu da, Goriot Baba da o sıralarda düşüncesinden pek uzaktı.

Restaud kontu, Eugene'e:

«Marsillac'larm söndüğünü sanıyordum?» dedi.

Delikanlı:

«Evet, efendim,» diye karşılık verdi. «Babamın amcası Rastignac şövalyesi, Marsillac ailesinin son varisiyle evlendi. Ondan bir kızı dünyaya geldi. O da, Mme de Beauseant'ın ana tarafından dedesi olan Clarimbault mareşaliyle evlendi.

Biz, küçük koldan geliyoruz. Dedemin kardeşi olan visamiral, kralın hizmetinde her şeyi kaybettiğinden, bu küçük kol, yoksul kaldı. Devrim hükümeti, Hindistan şirketinin tasviyesinde, bizim alacaklarımızı kabul etmek istemedi...»

«Büyük amcanız 1789'dan önce Vengeur gemisine komuta etmiyor muydu?»

«Elbette.»

«Öyleyse, Warwick gemisine komuta eden dedemi tanıyordu.»

Maxime, Mme de Restaud'ya bakarak hafifçe omuzlarını silkeledi ve ona: «Eğer bununla denizcilikten söz etmeye ko-yulursa, mahvolduk demektir,» anlamına gelen bir hal takındı. Anastasie, M. de Trailles'ın gözlerindeki ifadeyi anladı.

Kadınların sahip oldukları o şahane kudretle gülümsemeye başlayarak:

«Gelin, Maxime; size bir şey soracağım,» dedi. «Beyler, sizi Warwick'le Vengeur gemilerinde birlikte yol almaya bırakıyoruz.»

Genç kadın hemen ayağa kalktı, Maxime'e alaycı, ihanet dolu bir işaret yaptı.

Erkek de onunla birlikte küçük oturma salonunun yolunu tuttu. Soylu erkekle halk tabakasından kadının meydana getirdiği ve Almanların, başka hiç bir dilde karşılığı olmayan güzel bir sözle ifade ettikleri bu nikâh dışı çift, henüz kapıya varmıştı. İşte tam o sırada kont, Eugene' le konuşmasını kesti, karısına oldukça hiddetli bir sesle:

«Anastasie! Nereye gidiyorsunuz?» dedi. «Otursanıza, güzelim, biliyorsunuz ki...»

Kontes, onun sözlerini keserek:

«Geliyorum, şimdi geliyorum,» dedi. «Ondan istediğimi Maxime'e söyleyip, hemen döneceğim, bir dakika sonra buradayım.»

Genç kadın çabucak döndü. Gönüllerince davranabilmek için kocalarının huyunu yakından incelemek zorunda olan, pek değerli bir güveni kaybetmemek için nereye kadar gidebileceklerini bilen, böylece de eşlerini, hayatın küçük, önemsiz şey-Jeriyle asla gücendirmeyen bütün kadınlar gibi kontes de, kontun ses tonundan, küçük salonda kalmakta hiç bir güvenlik bulunamayacağını derhal anlamıştı. Bütün bu engellere, zorluklara Eugene neden olmuştu. Onun için Anastasie, hiddet dolu bir davranış ve tutumla Maxime'e öğrenciyi gösterdi. O da konta, eşine ve Eugene'e oldukça iğneli bir şekilde:

«Bakın,» dedi, «sizin işiniz var, sizleri rahatsız etmek istemem. Hoşça kalın,»

dedi ve kaçtı.

Kont:

«Maxime, kalsanıza, neden gidiyorsunuz?» diye bağırdı. Kontes bir defa daha Eugene'le kontu bırakarak, Maxime' le birlikte ilk salona girdi:

«Akşam yemeğine gelin,» dedi.

Her ikisi de, kontun, Eugene'e yol vereceğini umarak, uzun zaman orada beklediler.

Rastignac, onların zaman zaman kahkahalarla güldüklerini, sohbet ettiklerini, ya da sustuklarını işitiyordu. Ama, şakacı öğrenci, M. de Restaud'ya nükteler yapıyor, ona iltifatlar yağdırıyor, ya da uzun tartışmalara girişiyordu. Bütün bunları kontesi yeniden görebilmek, onun Goriot Baha'yla ilişkisinin ne olduğunu öğrenmek için yapıyordu. Hiç kuşkusuz, Maxime'e âşık olan bu kadın, kocasının metresi olan bu kadın, gizlice yaşlı şehriyeciyle ilgi kuran bu kadın, ona baştan başa bir esrar gibi görünüyordu. Genç adam, bu sırrın içine girmek istiyordu. Böylece de, sapına kadar gerçek bir Parisli olan bu kadına tamamiyle hâkim olacağını umuyordu.

Kont, yeniden eşini çağırarak:

«Anastasie!» diye seslendi. Genç kadın, sevdiği erkeğe:

«N'aparsın, Maxime'çiğim,» dedi. «Boyun eğip katlanmalıyız. Akşama görüşürüz...»

Erkek, onun kulağına:

«Nasie,» dedi, «sabahlığınız aralandıkça gözleri kor gibi parlayan şu küçük delikanlıya bir daha kapınızı açtırmayacağınızı umarım. Size aşkını bildirmeye kalkar, sizi lekeler, tehlikeye atar. Beni de onu öldürmek zorunda bırakırsınız.» Genç kadın telâşla, sessizce:

«Deli misiniz, Maxime?» dedi. «Bu küçük öğrenciler, tam tersine, mükemmel bir yıldırım çekici değiller mi? Elbette ki, Restaud'nun ondan nefret etmesine uğraşacağım.»

Maxime bir kahkaha kopardı ve peşinden gelen kontesle salondan çıktı. Genç kontes, onun arabaya binişini, atlarına ön ayaklarıyle yeri eşeletmesini ve kamçısını sallayışmı seyretmek için hemen pencerenin önüne koştu. Ancak,

büyük dış kapı kapandıktan sonra geri döndü.

Konukla, kocasının bulunduğu büyük salona girince, kocası ona:

«Buraya bakın, güzelim!..» diye haykırdı. «Beyin ailesinin oturduğu malikâne, Charente ırmağı üzerinde, Verteuü'den hiç de uzak değil. Beyin babasının amcasıyle benim büyükbabam tanışıyorlardı.»

Kontes, dalgın dalgın:

«Ahbaplar ülkesinde bulunduğuma pek memnun oldum,» dedi.

Eugene alçak sesle:

«Sandığınızdan daha fazla ahbaplığımız var,» dedi. Anastasie şiddetle: «Nasıl?»

dedi. Öğrenci:

«Şöyle ki,» dedi. «Aynı pansiyonda kapı komşum olan bir beyin, Goriot Baha'nın, az önce evinizden çıktığını gördüm.» Baba sözüyle süslenen bu adı işitince, şöminedeki odun-GORIOT BABA

lan karıştıran kont, sanki ellerini yakmış gibi, maşayı ateşin içine fırlattı ve ayağa kalktı:

«Beyim, M. Goriot diyebilirdiniz, değil mi!» diye haykırdı.

Kontes, kocasının sabırsızlığını görünce, önce sarardı, sonra kıpkırmızı kesildi. Muhakkak ki çok fena halde canı sıkılmıştı. Tabiîleştirmeye gayret ettiği bir sesle ve yapma bir tasasızlıkla:

«Çok sevdiğimiz bir kimseyi tanımak olanağı yoktur...» karşılığını verdi.

Sözlerini yarıda bıraktı, sanki içinde birdenbire, herhangi bir heves uyanmış

gibi, piyanosuna baktı ve:

«Müzik sever misiniz, efendim?» dedi.

Kıpkırmızı olan ve tamir edilmez herhangi bir aptallık ettiğinin belirsiz düşüncesiyle sersemleşen, Eugene:

«Çok severim,» diye karşılık verdi.

Genç kadın, piyanonun başına giderek:

«Şarkı söyler misiniz?» diye haykırdı. Bir yandan da, parmaklarını bir baştan bir başa tuşların üzerinde gezdirerek garip sesler çıkardı: Rrrrah!..

«Hayır, hanımefendi.»

Restaud kontu, salonun bir ucundan bir ucuna gidip geliyordu.

«Çok yazık doğrusu, büyük bir başarı olanağından yoksunsunuz,» diyen kontes, şarkı söylemeye başladı: «Ca~a-ror ca-a-ro, ca-a-a-a-a-ro, non du-bita-re1».

Eugene, Goriot Baba'nın adını söylemekle sihirli bir değnek darbesi vurmuştu.

Ama, bunun etkisi, Mme de Beauseanf m akrabası sözünün yarattığı etkiyle ters orantılıydı. Delikanlı, antika meraklısı birinin evine iltimasla sokulan, oymalı heykelciklerin bulunduğu bir dolaba dikkatsizce dokunup, iyi yapıştırılmamış üç dört tane başı düşüren dalgın bir adamın durumunda bulunuyordu. Kendini bir uçuruma atmayı pek isterdi. Mme de Restaud'nun yüzü sert ve soğuktu, ilgi-

(1) îtalyancadan: "Sevgilim, hiç şüphe yok". (Çev.) 72

sizleşen bakışları can sıkıcı, sakar öğrencinin gözlerinden kaçıyordu.

Eugene:

«Hanımefendi,» dedi, «M. de Restaud'yla konuşacaklarınız var, en derin saygılarımı kabul buyurun. İzin verirseniz...»

Kontes, bir el hareketiyle Eugene'i durdurdu, sonra da aceleyle:

«Buraya her gelişinizde, M. de Restaud'yu da, benim gibi, pek memnun edeceğinize emin olabilirsiniz,» dedi.

Eugene, her ikisini de büyük bir saygıyle selâmlayarak çıktı. Bütün ısrarlarına rağmen, M. de Restaud, bekleme salonuna kadar onunla birlikte geldi.

Kont, Maurice'e:

«Bu bey ne zaman gelirse, hanımefendi de, ben de evde yokuz,» dedi.

Eugene, merasim merdivenine ayağını basar basmaz, yağmur yağdığını fark etti.

Kendi kendine:

«Hadi bakalım,» diye söylendi, «nedenini ve alanının bilmediğim bir aptallık ettim. Şimdi üstelik de, elbisemle şapkamı berbat edeceğim. Buralarda işim ne benim? Bir köşede oturup sıkıca Hukuk çalışmalı, bir an önce sağlam bir yargıç olmaya bakmalıydım. Bundan başka bir düşünce, benim neme gerek, kuzum?..

Sosyeteye girecek halim var mı benim? İnsanın orada rahatça hareket edebilmesi için, bir yığın arabaya, pırıl pırıl cilâlı potinlere, muhakkak elzem olan kaçınılmaz donatımlara, altın kösteklere, daha sabahın köründe altı franklık beyaz süet eldivenlere, akşamları da her zaman sarı eldivenlere ihtiyacı vardır.

Koca çapkın Goriot Baba, sen de!..»

Böyle düşünerek sokak kapısının altına gelmişti. Tam o sırada, hiç kuşkusuz yeni evli bir çifti yerine götürüp bıraktıktan sonra dönen bir kira arabası geçiyordu. Efendisinin haberi olmadan birkaç sefer yapıp, cebine beş on metelik indirmeye can atan arabacı, siyah elbiseli, beyaz yelekli, sarı eldivenli, cilâlı potinli Eugene'in şemsiyesiz olduğunu görün-GORIOT BABA

73

ce, delikanlıya bir işaret yaptı. Eugene o anda, sanki orada mutlu bir çıkış

yolu bulacağını umarmış gibi bir delikanlıyı girdiği uçuruma gitgide daha fazla iten o sessiz hiddetlerden birine iyice kapılmıştı. Bir baş hareketiyle arabacının sorusuna olumlu karşılık verdi. Oysa cebinde yirmi iki metelikten fazla para yoktu. Ama, gene de hiç düşünmeden arabaya bindi. Birkaç limon çiçeğiyle, bir iki sap gelin teli, yeni evlilerin oradan geçtiğini tanıtlıyordu.

Beyaz eldivenlerini çoktan çıkaran arabacı:

«Beyefendi nereye gidiyorlar?» diye sordu.

Eugene içinden:

«Adam sen de!» diye geçirdi. «Battı balık yan gider! İyice battığıma göre, hiç olmazsa bir işime yarasın!» Sonra da yüksek sesle arabacıya: «Beauseant konağına çekin!» dedi.

Arabacı:

«Hangisine?» diye sordu.

Bu soru Eugene'i pek şaşırttı. Bu acemi, yeni yetme zarif delikanlı iki tane Beauseant konağı bulunduğunu bilmiyordu, kendisiyle hiç ilgilenmeyen akrabadan yana ne kadar zengin olduğundan habersizdi.

«Beauseant vikontu, şurada...»

Arabacı, başını sallayarak onun sözünü kesti:

«Grenelle caddesinde,» dedi. Sonra da arabanın basamağını yukarı kaldırırken:

«Bakın,» diye ekledi, «bir de Saint-Dominique caddesinde, Beauseant kontuyla markisinin konağı var.»

Eugene soğuk, kupkuru bir sesle:

«Biliyorum,» dedi. Arabaya binip şapkasını ön taraftaki minderin üstüne attıktan sonra da kendi kendine: «Ne yani, bugün herkes benimle alay mı edecek!» diye düşündü. «Bu hovardaca kaçamak bana pek pahalıya mal olacak. Ama, hiç değiise sözümona kuzinimi hayli aristokrat bir şekilde ziyaret etmiş olacağım. Goriot Baba, daha şimdiden bana en azından on franga patladı, ihtiyar çapkın! Elbette ki bu macerayı Mnıe de Beauseant'a anlatacağım, belki onu güldürürüm, kim bilir.

Hiç kuşkusuz, o kuyruksuz yaşlı fareyle şu güzel kadın arasındaki suçlu

ilişkilerin sırrını kuzinim biliyordur. Pek masraflıya benzeyen o ahlâksız kadına çarpmaktansa soylu kuzinimin hoşuna gitmek, ona yaranmak daha iyidir.

Güzel vikontesin sadece adı bile o kadar güçlü olursa, şahsının ağırlığını varın siz hesaplayın artık. Biz doğrudan doğruya yukarıya baş vuralım. İnsan, gökyüzünde herhangi bir şeye saldırdığı zaman, Tanrı'yı hedef almalı!»

Bu sözler, delikanlının arasında ¦ yüzdüğü bin bir düşüncenin kısa bir formülüdür. Yağmurun yağışını seyrederken bir parça sükûnet ve güvene kavuştu.

Değerli beş franklık akçelerinden iki tanesini israf edecekti. Topu topu bütün serveti zaten yirmi iki akçeydi. Ama, hiç değilse böylece elbisesini, potinlerini, şapkasını berbat etmemiş olacaktı. Bu da hayırlı bir harcama sayılırdı. Arabacının:

«Kapıyı açın, lütfen!» diye bağıran sesini işitince, gülmekten kendini alamadı.

Kırmızılı ve sırmalı bir uşak, konağın kapısının rezelerini gıcırdattı.

Rastignac, tatlı bir memnunlukla, arabasının cümle kapısı altından geçtiğini, avluda döndüğünü, merasim merdiveninin saçağı altında durduğunu gördü. Sırtında, kenarı kırmızı şeritli mavi kaba bir kaftan bulunan arabacı, hemen basamağı indirmek için seğirtti. Eugene arabadan inerken, avludaki sütunlu galeriden gelen bdğuk gülüşmeler işitti. Daha önce de üç dört tane uşak bu adi gelin arabasıyle alay etmişti. Bu gülüşmeler, Paris'in en şık, en zarif arabalarından biriyle içinden indiği şu arabayı karşılaştırınca, öğrencinin gözlerini açtı.

Zarif arabaya, saçları pudralı, güzel bir boyunbağı takan bir arabacının sanki kaçmak İstiyorlarmış gibi dizginlerinden tuttuğu kulaklarında güller bulunan, dizgin demirlerini ısıran çevik, kıvrak iki at koşulmuştu. Chaussee-d'Antin caddesinde, Mme de Restaud'nun avlusunda, yirmi altı yaşındaki erkeğin narin arabası vardı. Saint-Germain mahallesinde, bir büyük asilzadenin lüksü, otuz bin franga bile zor alınacak bir arabayla atlar bekliyordu.

GORIOT BABA

Eugene, Paris'te meşgul olmayan pek az kadına rastlanacağını, bu kraliçelerden birini elde etmenin insanın iliğini kurutacağını, biraz geç de olsa, anlamıştı.

Kendi kendine:

«Acaba burada kim var?» diye düşündü. «Hay Allah kahretsin! Demek ki, kuzinimin de bir Maxime'i var.»

Merasim merdivenini son derece üzgün, tasalı bir halle çıktı. O görünür görünmez, camlı kapı açılıverdi. Delikanlı karşısında, tımar edilen eşekler kadar ağır başlı uşaklar buldu. Katıldığı ziyafetle balo, Beauseant konağının zemin katında bulunan büyük merasim salonlarında verilmişti. Rastignac, davetle balo arasında kuzinini ziyaret edecek zamanı bulamamıştı. Onun için de, Mme de Beauseant'ın özel dairesine henüz adımını atmamıştı. Kibar bir kadının ruhunu ve âdetlerini ele veren, kişiliğini ..yansıtan o kişisel zarafetin harikalarını ilk defa olarak görecekti. Mme de Restaud'nun salonu delikanlıya bir karşılaştırma sınırı sağladığından, bu inceleme daha da bir ilginçti. Saat dört buçukta vikontes ziyaret edilebilirdi. Beş dakika önce olsa, hanımefendi akrabasını kabul etmezdi. Paris'in değişik teşrifatını, törelerini hiç bilmeyen Eugene, parmaklıkları yaldızlı, kırmızı hahlı, beyaz renkli, her yanı çiçeklerle donanmış geniş bir merdivenden Mme de Beauseant'ın dairesine götürüldü. Genç öğrencinin, her gece Paris salonlarında kulaktan kulağa anlatılan o durmadan değişen hikâyelerden biri olan Mme de Beauseant'ın sözlü hayat romanından haberi bile yoktu.

Vikontesin üç yıldan beri, Portekiz'in en ünlü ve en zengin asilzadelerinden biriyle, Ajuda-Pinto markisiyle ilişkisi vardı. O saf ve masum ilişkilerden biriydi bu. Bu şekilde bağlanan kimseler için bunların o kadar çok cazibesi vardı ki, artık üçüncü bir kişiye asla tahammül edemezler. Onun için, Beauseant vikontu evlilik dışı bu birleşmeye, ister istemez saygı göstererek herkese bizzat örnek olmuştu. Bu dostluğun ilk günlerinde, saat ikide vikontesi görmeye gelenler, orada Ajuda-Pinto markisini buldular. Mme de Beauseant, asla konağının kapısını ziyaretçilere kapatamıyordu. Pek yakışıksız bir şey olurdu bu. Ama, konukları son derece soğuk kar-76

siliyor, büyük bir dikkatle de perde kornişlerini seyrediyordu. İşte böylece herkes onu ne kadar rahatsız ettiğini anladı. Paris'te, saat ikiyle dört arasında onu görmeye gidenlerin hanımefendiyi rahatsız ettikleri öğrenilince, tam bir yalnızlık

içinde kaldı. Vikontes, M. de Beauseant, ve M. d'Ajuda-Pinto'nun eşliğinde Bouffons tiyatrosuna, ya da Opera'ya gidiyordu. Ama, sosyete hayatını bilen bir erkek olan M. de Beauseant, karısıy-le Portekizliyi localarına yerleştirdikten sonra, mutlaka yanlarından ayrılıyordu. M. d'Ajuda evlenecekti. Rochefide ailesinden bir küçükhanımı alıyordu. Bütün yüksek sosyetede, bu evlenmeden sadece bir tek kişinin henüz haberi yoktu. O kimse de, Mme de Beauseant'dı. Yakın dostu olan hanımlardan bazıları üstü kapalı sözlerle, belli belirsiz bunu ona söylemişlerdi. O da arkadaşlarının kıskandıkları mutluluğunu bulandırmak istediklerini sanarak, bu konuşmalara gülüp geçmişti.

Ama, bu arada nikâh bildirileri askıya konmuştu. Yakışıkla Portekizli, bu evlenmeyi vikontese bildirmek amacıyle konağa gelmesine rağmen, hâlâ en ufak bir şey söylemeye cesaret edememişti. Neden? Hiç kuşkusuz, bir kadına buna benzer bir ültimatomu bildirmekten daha zor bir şey olamaz da ondan. Bazı erkekler, bir düello alanında, bir kılıçla yüreklerini tehdit eden bir erkek karşısında; iki saat boyunca bir yığın acıklı sözle yakındıktan sonra, ölüm hallerine giren, kendine gelebilmek için naneruhu, çiçek suyu isteyen bir kadının karşısında olduklarından çok daha rahat hissederler kendilerini. îşte o sıralarda, M.

d'Ajuda-Pinto kelimenin tam anlamıyle diken üstündeydi. Mme de Beauseant'm bu haberi nasıl olsa öğreneceğini düşünerek, çıkıp gitmek, işin içinden sıyrılmak istiyordu. Daha olmazsa ona bir mektup yazardı, bu kibar cinayeti karşı karşıya geçip konuşarak tartışmaktansa, mektupla sonuca bağlamak daha uygun olurdu.

Vikontesin uşağı gelip de, M. Eugene de Rastignac'ın ziyaretini haber verince, Ajuda-Pinto markisi sevinçten titredi, nerdeyse uçacaktı. Şunu iyi bilin: Seven bir kadın, kuşku yaratmakta zevki çeşitlendirmekteki becerikliliğinden daha fazla ustalık gösterir. Bırakılmak üzere bulunduğu sıralarda, bir GORIOT BABA

kadm, en ufak bir el hareketinin bile anlamını, Virgilius'un1 atının, aşkı müjdeleyen uzaktaki en küçük cisimlerin kokusunu alışından çok daha çabuk sezinler. Onun için, Mme de Beauseant'm, irade dışı, hafif ama, masum bir şekilde korkunç olan o ürpermeyi fark ediverdiğini sakın hesaptan çıkarmayın.

Eugene Paris'te, herhangi bir kabalıkta bulunmamak amacıyle, ailenin dostlarından evin beyinin, hanımın, ya da çocukların hikâyesini öğrenmeden her

kimin olursa olsun, hiç bir eve gidilmeyeceğini bilmiyordu. Böyle durumları anlatmak için Polonya'da şairane bir deyim kullanırlar: Arabanıza beş tane öküz koşun! Hiç kuşkusuz, içine daldığınız bataklıktan sizi kurtarmak için! Bu konuşma felâketlerine Fransa'da bir ad verilmemiştir henüz. Bu da her halde, dedikoduların orada elde ettikleri muazzam ilâncılığın böyle bir durumu olanaksız hale getirdiğini tahmin ettikleri içindir.

Eugene, Mme de Restaud'nun konağında beline kadar çamura batmıştı. Genç kadın, arabasına beş öküz koşmasına zaman bile bırakmamıştı. Bütün bunlardan sonra, Mme de Beau-seant'ın kapısına dayanarak, Öküzleri vaktinde arabaya koşamayan sığır çobanı mesleğine sadece ve yalnız Eugene yeniden başlayabilirdi. Ama, ne var ki, Mme de Restaud'yla M. de Trailles'ı fena halde rahatsız etmiş olmasına karşılık, burada M. d'Ajuda'yı büyük bir sıkıntıdan kurtarıyordu.

, Yakışıklı Portekizli, lüksün sadece zarafete benzediği, gümüş ve pembe renkli, şık küçük salona Eugene adımını atar atmaz, aceleyle kapıya doğru ilerleyerek:

«Allahaısmarladık,» dedi.

Mme de Beauseant başını çevirip markiye bakarak:

«Ama, akşama görüşeceğiz,» dedi. «Gece Bouffons tiyatrosuna gitmiyor muyuz?»

Marki, kapının tokmağını tutarak:

«Ben gelemeyeceğim,» dedi.

Mme de Beauseant ayağa kalktı. Eugene'e hiç aldırış et-ti) Latinlerin ünlü şairi (M.Ö. 70-19). Kendinden sonra gelen yüzyıllardaki şairler üzerindeki etkisi çok büyük olmuştur. (Çev.) 78

GORIOT BABA

GORIOT BABA

79

meden markiyi yanma çağırdı. Göz kamaştırıcı bir zenginliğin ışıltıları

karşısında şaşkına dönen delikanlı, ayakta kalakalmış-tı. Âdeta Binbir Gece Masallarının gerçekliğine inanır hale gelmişti. Bir yandan da, kendinin farkında bile olmayan bu kadının karşısında hangi deliğe saklanacağını bir türlü bilemiyordu.

Vikontes, sağ elinin işaret parmağını kaldırmış, zarif bir | el hareketiyle markiye karşısında bir yeri gösteriyordu. Bu harekette öyle şiddetli bir tutku despotluğu vardı ki, marki, kapının tokmağını bıraktı, geldi. Eugene, büyük bir kıskançlıkla ona baktı. İçinden:

«İşte dışardaki arabanın sahibi!» diye geçirdi. «Paris'te bir kadının bakışını çekmek için insanın süslü atları, sırmalı uşakları, avuç dolusu altını olması gerekiyor demek ki?..»

Lüks şeytanı yüreğini doldurdu, kazanç nöbeti onu pençelerine aldı, altın susuzluğu gırtlağını kuruttu. Üç aylık masrafları için sadece yüz otuz frangı vardı. Babası, anacığı, erkek kardeşleri, kız kardeşleri, teyzesi, hepsi birden, ayda iki yüz frank bile harcamıyorlardı. İçinde bulunduğu durumla ulaşması gereken sonuç arasındaki bu hızlı karşılaştırma, genç öğrenciyi pek şaşırttı.

Vikontes gülerek:

«İtalyan tiyatrosuna neden gelemiyorsunuz?» dedi.

«İşlerim var! Akşam yemeğini İngiltere elçisinde yiyeceğim.»

«Onları bırakırsınız.»

Bir erkek aldattığı zaman, kaçınılmaz olarak, yalan üstüne yalan yığmak zorundadır. M. d'Ajuda işte bu sözler karşısında gülerek:

«Mutlaka istiyor musunuz?» dedi.

«Elbette, ona ne şüphe!»

Herhangi başka bir kadına güvenlik vermeye yetecek o kurnaz bakışlardan birini fırlatarak:

«İşte ben de bunu söyletmek istiyordum,» karşılığım verdi. Vikontesin elini tuttu, öptü ve gitti.

Eugene elini saçlarının içinden geçirdi. Mme de Beauseant' m nihayet kendisini düşüneceğini sanarak selâm vermek için şekilden şekle girdi. Ama, kadm, birdenbire fırladı, galeriye atıldı, pencereye koştu, arabaya binen M.

d'Ajuda'ya baktı. Erkeğin vereceği emri işitmek için kulak kabarttı ve araba uşağının arabacıya:

«M.~ de Rochefide'in konağına!» diye tekrarlayışmı duydu.

Bu sözler, Ajuda'nın arabasına dalış şekli o kadın için aydınlatıcı şimşek, yakıp kavuran yıldırım oldu. Öldürücü endişelerin pençesinde kıvranarak salona döndü. Yüksek sosyetede en müthiş felâketler işte bunlardır. Vikontes yatak odasına girdi, yazı masasının başına geçti, önüne de güzel bir kâğıt, çekti.

İngiliz elçiliğinde değil de, Rochefide'lerin konağında yemek yediğinize göre, bana bir açıklama yapmak zorundasınız, sizi bekliyorum, diye yazdı.

Elinin çırpman titremesiyle biçimsizleşen birkaç harfi düzelttikten sonra, Claire de Bourgogne anlamına gelen bir C .ekledi; zili çaldı.

Derhal gelen uşağına:

«Jacques,» dedi, «saat yedi buçukta M. de Rochefide'in konağına gidersiniz.

Orada Ajuda markisini istersiniz. Eğer marki hazretleri oradaysa, karşılık istemeden bu pusulayı ona ulaştırırsınız. Eğer orada değilse, dönüp mektubumu bana geri verirsiniz.»

«Vikontes hazretlerinin salonunda birisi var.»

Kadın kapıyı iterek: «Ya! Sahi.» dedi.

Eugene artık iyiden iyiye sıkılmaya başlıyordu. En sonunda vikontesi gördü.

Sesindeki heyecanla yüreğinin en derin tellerini sızlatarak:

«Ah! Çok özür dilerim, efendim. Yazılacak küçük bir pusulam vardı. Şimdi artık tamamıyle sizinim.» dedi.

Kadın ne dediğinin hiç farkında değildi. Çünkü bakın aklından neler geçiriyordu:

«Yaa! Demek ki Mile de Rochefide'le evlenmek istiyor. Sanki özgür bir erkekmiş

gibi? Bu evlenme bu akşam bozu-

lacak, ya da ben... Ama canım, bundan yarın bir daha söz edilmeyecek bile.»

Eugene:

«Sevgili kuzinim...» diye karşılık verdi.

Vikontes, küstahlığı öğrenciyi buz gibi donduran bir bakış fırlatarak:

«Neee?..» diye haykırdı.

Eugene, bu «neee»nin ne demek istediğini anladı. Üç saatten beri öyle çok şey öğrenmişti ki, tetikte duruyordu. Onun için kızararak:

«Hanımefendi...» diye düzeltti. Bir süre tereddüt etti, sonra da sözlerine devam ederek: «Özür dilerim, efendim. Korunmaya o kadar ihtiyacım var ki, bir parçacık akrabalık hiç bir şeye zarar vermezdi,» dedi.

Mme de Beauseant gülümsedi ama, üzgündü. Çevresindeki atmosferde gürüldeyen felâketi daha şimdiden hissetmeye başlamıştı bile.

Delikanlı:

«Ailemin içinde bulunduğu durumu bilseydiniz,» diye konuşmasına devam etti.

«Manevî oğullarının çevresindeki engelleri ortadan kaldırmaktan pek hoşlanan o masal perilerinden birinin rolünü oynamaktan zevk alırdınız.»

Vikontes gülerek:

«Pekâlâ öyleyse, kuzenim,» dedi. «Size ne gibi bir yararım olabilir?»

«Bilir miyim hiç? Gölgeler içinde kaybolan bir akrabalık ilişkisiyle size bağlı

olmak bile büyük bir nimettir. Beni heyecanlandırdınız, size ne söylemek için geldiğimi bir türlü hatırlayamıyorum. Paris'te tanıdığım tek insan sizsiniz.

Aaa! Evet, eteğinize yapışmak isteyen, uğrunuza ölmeyi göze alabilecek yoksul, zavallı bir çocuk gibi beni kabul etmenizi isteyerek sizden akıl danışmaya gelmiştim.»

«Benim için birisini öldürür müydünüz?»

«İki kişiyi bile öldürürüm.»

«Çocuk!» Birkaç damla göz yaşını bastırarak tekrarladı: «Evet, çocuksunuz siz.

İçtenlikle, gerçekten severdiniz siz!..»

GORIOT BABA

81

Delikanlı başını sallayarak:

«Ah!» dedi.

Vikontes haris insan karşılığını işitince, öğrenciye şiddetli bir ilgi duydu.

Güneyli delikanlı henüz ilk hesabindaydı. Mme de Restaud'mm mavi küçük salonuyle Mme de Beauseant' m pembe salonu arasında, o Paris Hukuku'nun üç yıllık bilgisini öğrenmişti. Bu Hukuktan hiç söz edilmez ama, o gene de, iyi öğrenilip, iyi uygulanırsa, insanı her amaca ulaştıran yüksek toplum hukukunu meydana getirir.

Eugene:

«Ah! Evet, hatırladım,» dedi. «Balonuzda Mme de Restaud' yu fark etmiştim, bugün evine gittim.»

Mrne de Beauseant, gülümseyerek:

«Onu iyice rahatsız etmişsinizdir,» dedi.

«Hem de nasıl! Eğer yardımlarınızı benden esirgerseniz, herkesi aleyhime

çevireceğim, öylesine bilgisizim ki!.. Öyle sanıyorum ki, Paris'te meşguliyeti olmayan genç, güzel, zengin, zarif bir kadına rastlamak çok zor bir şey. Ve siz, kadınların anlatmasını çok iyi bildiğiniz bir şeyi: Hayatı, bana Öğretecek bir kadına ihtiyacım var. Her yerde bir M. de Trailles bulacağım. İşte onun için, bir muammayı öğrenmek amacıyle size geldim: Orada işlediğim aptallığın ne biçim bir şey olduğunu söylemenizi rica ediyorum. Ben orada bir babadan söz ettim...»

Jacques, öğrencinin sözünü keserek:

«Sayın Langeais düşesi,» dedi.

Delikanlı fena halde canı sıkılan bir kimsenin el hareketini yapmaktan kendini alamadı.

Vikontes, ona alçak sesle:

«Eğer başarıya ulaşmak istiyorsanız,» dedi. «Her şeyden önce, duygularınızı bu kadar uluorta belli etmeyin.»

Düşesi karşılamak için ayağa kalkarak:

«Aaa! Günaydın, güzelim,» diye konuşmasına devam etti. Bir kız kardeşe bile göstermeyeceği gönül okşayıcı bir sevgi gösterisiyle misafirin ellerini sıktı.

Düşes de ona, tatlı nazlanmalarla karşılık verdi.

Rastignac içinden:

«İşte dünyanın en yakın, en iyi dostları,» diye geçirdi. «Bundan böyle bir yerine iki koruyucu meleğim olacak demektir. Bu iki kadının sevgileri de aynı olmalı, yeni gelen de mutlaka benimle ilgilenir.»

Mme de Beauseant, ziyaretçisine:

«Seni görme mutluluğunu hangi güzel düşünceye borçluyum acaba, Antoinette'ciğim?» dedi.

«M. d'Ajuda-Pinto'nun M. de Rochefide'in konağına girdiğini gördüm de, yalnız olacağınızı düşündüm.»

Mme de Beauseant ne dudaklarını ısırdı, ne kızardı. Bakışı hiç değişmedi, düşes bu uğursuz sözleri söylerken yüzü âdeta aydınlanır gibi oldu.

Düşes, Eugene'e doğru dönerek:

«Meşgul olduğunuzu bilseydim...» diye ekledi.

Vikontes:

«Beyefendi yabancı değil,» dedi. «Akrabalarımdan M. Eugene de Rastignac.» Sonra da: «General Montriveau'dan haber aldınız mı?» diye sordu. «Dün Serisy bana, artık onu göremediklerini söyledi, bugün size geldi mi?»

Hâlâ çılgıncasına âşık olduğu M. de Montriveau'nun artık iyice bıraktığı kabul edilen düşes, bu soru karşısında yüreğinin kızgın demirle dağlandığını hissetti âdeta. Kızararak:

«Dün Elysee saraymdaydı,» diye karşılık verdi.

Mme de Beauseant:

«Görevli olarak,» dedi.

Düşes bakişlarıyle kötülük ve fesatlık dalgaları saçarak;

«Clara,» diyerek sözlerine devam etti. «M. d'Ajuda-Pinto'yla Mile de Rochefide'in nikâh bildirilerinin askıya konulacağını biliyorsunuz, değil mi?»

Bu darbe, çok şiddetliydi. Vikontes sarardı ve gülerek şu karşılığı verdi:

«Aptalları eğlendiren dedikodulardan biri. M. d'Ajuda-Pinto, Portekiz'in en ünlü adlarından birini ne diye Rochefide'lere götürsün? Rochefideler daha dün gîbi yakın bir geçmişte asalet unvanına kavuştular.»

«Ama, dediklerine bakılırsa, Berthe'in iki yüz bin frank gelir sağlayan çeyizi varmış.»

«M. d'Ajuda-Pinto böyle hesaplar yapmayacak kadar zengin.»

. «Ama, aziz dostum, Mile de Rochefide çok güzel.»

«Yaa!»

«En sonunda bu akşam oraya yemeğe gitti. Bütün şartlar kabul edildi. Hiç bir şeyden haberiniz olmaması, beni pek şaşırttı doğrusu.»

Mme de Beauseant:

«M. de Rastignac, nasıl bir aptallık yaptınız, kuzum?» dedi. «Bu yavrucak sosyeteye o kadar yeni atıldı ki, Antoinette'ciğim, söylediklerimizden hiç bir şey anlamıyor. Ona acıyın da, o konudaki sohbetimizi yarına bırakalım. Yarın, hiç kuşkusuz, her şey resmiyete girer, siz de her halde dostça davranmış

olursunuz.»

Düşes, bir erkeği tepeden tırnağa kavrayan, onu ezen, âdeta sıfıra indiren o küstah bakışlardan birini Eugene'e döndürdü.

«Efendim, bilmeden, Mme de Restaud'nun yüreğine bir hançer sapladım.» Keskin zekâsından oldukça iyi yararlanan ve karşısındaki iki hanımın sevgi dolu cümleleri altına gizlenen İğneli taşlamaları keşfeden Öğrenci: «Farkında olmadan,» dedi, «işte bütün suçum bu. Size yaptıkları kötülüğün sırrını bilen kimselerle görüşmeye devam edersiniz, belki de onlardan çekinirsiniz. Oysa, açtığı yaranın derinliğini bilmeden yaralayan kişiye bir aptal gözüyle bakarlar.

Onu hiç bir şeyden yararlanmasını bilmeyen bir beceriksiz olarak kabul ederler, herkes de onu hor görür.»

Mme de Beauseant, yüce ruhların içine hem minnettarlığı, hem de gururu katmasını bildikleri o eriyen bakışlardan birini öğrenciye çevirdi. Bu bakış, düşesin kendisini değerlendirdiği müzayede memuru bakışının öğrencinin yüreğinde açtığı yarayı yumuşatan bir pelesenk merhemi yerine geçti.

Eugene konuşmasına devam ederek:

«Düşünün ki,» dedi, «Restaud kontunun teveccühünü elde etmiştim, bana güler yüz göstermeye başlamıştı.» Sonra da, yarı alçak gönüllü, yarı alaycı bir halle düşese doğru dönerek: «Şunu size söylemeliyim ki, efendim; ben daha henüz yapayalnız, yoksul, zavallı bir öğrenciden başka bir şey değilim-..» dedi.

«Öyle söylemeyin, M. de Rastignac. Biz kadınlar, hiç kimsenin istemediğini asla istemeyiz.»

Eugene:

«Ne önemi var ki!» dedi. «Daha yirmi iki yaşındayım, insan, yaşının bahtsızlıklarına dayanmasını bilmeli. Zaten günah çıkarıyorum. Bundan daha güzel bir günah çıkarma hücresine diz çökmek imkânsızdır: însan, orada öbüründe kendini suçladığı günahları işler.»

Düşes, bu dine aykırı konuşmaya işitince soğuk bir tavır takındı. Bunun zevksizliğini de vikontese:

«Bey yeni geldi...» diyerek hiç hoş görmediğini anlattı.

Mme de Beauseant hem kuzenine, hem de düşesin haline açıkça gülmeye başladı.

«Evet, güzelim, yeni geldi ve kendisine ince zevki öğretecek bir öğretmen arıyor.»

Eugene:

«Düşes hazretleri,» diye konuşmasına devam etti, «bizi büyüleyen şeylerin sırrını öğrenme isteği pek doğal değil midir?» içinden de: «Hadi bakalım, muhakkak ki şimdi de onlara berber çırağı cümleleri döküp duruyor umdur,» diye geçirdi.

Düşes:

«Öyle sanıyorum ki, Mme de Restaud, M. de Trailles'm öğrencisi,» dedi.

Öğrenci:

«Öyle bir şeyden hiç haberim yoktu, efendim,» diye konuşmasına devam etti. «Onun için, düşüncesizce aralarına atıldım. En sonunda, kontla oldukça iyi anlaşmıştım; hanımın da bir süre bana tahammül ettiğini görüyordum. İşte tam o sırada birdenbire, gizli bir merdivenden çıktığını gördüğüm, da-GORIOT BABA

ha Önce de bir koridorunun ucunda kontesi öpmüş olan bir erkeği tanıdığımı onlara söylemek aklıma geliverdi.»

îki kadın da bir ağızdan: , «Kim o?» dediler.

«Ayda iki lui altını karşılığında, ben zavallı yoksul öğrenci gibi, Saint-Marceau mahallesinin ta dibinde yaşayan bir ihtiyar. Herkesin alay ettiği, Goriot Baba adını verdiğimiz gerçek bir bahtsız.»

Vikontes:

«Aman canım, çocuksunuz siz,» diye haykırdı. «Mme de Restaud, Mile Goriot'dur.»

Düşes de:

«Bir şehriyecinin kızı,» diye söze karıştı. «Bir pastacının kizıyle aynı günde saraya takdim edilen küçük bir kadın. Hatırlamıyor musunuz, Clara? Hatta kral, gülmeye başladı ve un üzerine Latince nükte yaptı. Onlar ki, nasıldı canım?

Onlar ki...»

Eugene:

«Ejusdem farinae1,» dedi.

Düşes:

«Hah, tamam!» dedi.

Öğrenci bir dehşet hareketi yaparak:

«Yaa! Onun babası, demek?!..» diye sözüne devam etti.

«Evet ya. Adamcağızın iki kızı vardır; her ikisinin de onu hemen hemen inkâr etmesine rağmen, zavallı baba, kızlarına âdeta deli gibi tapar.»

Vikontes, Mme de Langeais'ye bakarak:

«Kızların ikincisi Alman adlı bir bankerle evli değil miydi?» dedi. «Nucingen baronuydu galiba. O kızın adı Delphine miydi ne? Opera'da yan tarafta bir locası olan, Bouffons tiyatrosuna da gelen bir sarışındır, yanılmıyorsam ve dikkati çekmek için de yüksek sesle güler, değil mi?»

Düşes, dostuna gülümseyerek:

«Aman güzelim, size hayranım vallahi,» dedi. «Bu insan-

(1) Latinceden: "Aynı hamurdan (çamurdan)". (Çev.) 86

larla neden bu kadar ilgileniyorsunuz, kuzum? Mile Anastasie' nin unlarına bulanmak için, Restaud gibi delicesine âşık olmak gerekti. Ah! O da hiç malına sahip değil ya! Anastasie tamamıyle M. de Trailles'm avcunun içinde. Adam kadını mahvedecek.»

Eugene:

«Kızlar, babalarını reddetmişler,» diye tekrarlıyordu.

Vikontes:

«İşte böyle, ya! Babalarını, babayı, bir babayı,» diye sözüne devam etti.

«Dediklerine bakılırsa, onlara iyi izdivaçlar yaptırarak mutluluklarını sağlamak amacıyle, her birine beş altı yüz bin frank veren iyi bir babayı!.. Onların gene de kendi kızları olarak kalacaklarını sanarak, kendine sadece sekiz on bin franklık bir gelir ayıran bir babayı! Onların yuvalarında kendine çok sevilip, çok iyi bakılacağı iki yaşantı, iki ev yaratan bir babayı! Damatları iki yılda, sefillerin en sonuncusu gibi, onu toplumlarından kovdular...»

Eugene'in gözlerinde birkaç damla yaş belirdi. Ailenin saf ve kutsal heyecanlarıyle daha pek yakında tazelenen, hâlâ genç inançların sihri altında

bulunan delikanlı, Paris uygarlığının savaş alanında henüz ilk gününü yaşıyordu.

Gerçek heyecanlar o kadar bulaşıcıdır ki, bir süre oradaki üç insan, sessizce birbirlerine baktılar.

Mme de Langeais:

«Ey, Tanrım!» dedi. «Evet ya, müthiş bir şey bu ama, gene de benzerlerini her gün görüyoruz. Bunun bir nedeni yok mu acaba? Bakın, güzelim, bir damadın ne demek olduğunu hiç düşündünüz mü? Bir damat demek, sizin ve benim, bin bir bağla bağlı olduğumuz pek sevgili küçük bir yaratığı kendisi için yetiştireceğimiz bir erkektir. O sevimli küçük varlık, on yedi yıl boyunca ailenin neşesi olacaktır.

Lamartine gibi söylersek, yuvamızın beyaz ruhudur o. Ama, o adam, onu alınca, o meleğin yüreğinden onu ailesine bağlayan duyguların hepsini kesip atmak için, Önce onun aşkını yakalayıp bir balta gibi kullanacaktır. Dün, kızımız bizim için her şeydi, biz de onun için her şeydik. Ertesi gün o, beyaz ruhlu melek bize düş-

man olur. Bu trajedinin her gün oynandığını görmüyor muyuz? Şurada, gelin, oğlu uğruna her şeyi feda eden kaymbaba için olmayacak küstahlığı yapar. Daha ötede, bir damat, kaynanasını sokağa atar. Bugün toplumun nesinin dramatik olduğunu sorduklarını duyuyorum. Daha ne olsun? Şu damat dramı korkunç bir şey, üstelik evliliklerimiz pek aptalca olaylar haline geldi. Şu zavallı ihtiyar şehriyecinin başına gelenleri çok iyi kavrıyorum, öyle sanıyorum ki, şu Foriot...»

«Goriot, efendim.»

«Evet, şu Moriot, Devrim'de kendi kesiminin başkanıydı. Ünlü kıtlığın geleceğini haber aldı. Ve o zamanlar unu maliyetinin on katma satmakla servetini kurmaya başladı. İstediği kadar un elde ediyordu. Büyükannemin kâhyası muazzam paralar karşılığında ona un sattı. Goriot da hiç kuşkusuz, bütün o adamlar gibi, Millî Kurtuluş Komitesi'yle bölüşüyordu. Kâhyanın büyükanneme, büyük bir güvenlik içinde, hiç çekinmeden Grandvilliers'de kalabileceğini söylediğini gayet iyi hatırlıyorum. Çünkü büyükannemin buğdayları mükemmel bir vatandaşlık kimliği yerine geçiyordu. İşte böylece,

başkesicile-re buğday satan bu Loriot'nun hayatta bir tek tutkusu oldu. Dediklerine bakılırsa, adam, kızlarına tapıyor.

Büyüğünü Restaud ailesinin en tepesine oturttu. Öbürünü de, kralcılık taslayan zengin bir bankere, Nucingen baronuna aşıladı. İmparatorluk döneminde, her iki damadın da, Doksan Üç döneminin o yaşlı artığını çatılarının altında barındırmak hiç de umurlarında olmadığını, böyle bir şeyden de asla alınmadıklarını çok iyi anlarsınız, tabiî. Buonaparte'yle böyle şeyler olabilirdi, hiç önemi yoktu. Ama, Bourbons'lar geri gelince adamcağız, M. de Restaud'yu rahatsız etti. Hele bankeri daha huzursuz hale soktu. Kızlar, babalarını belki de hâlâ seviyorlardı ama, her iki yanı da idare etmek istediler; babadan da kocadan da geçemediler.

Kısacası, ne şiş yansın, ne kebap, dediler. Kocaları evde olmadığı, misafirleri bulunmadığı günlerde Goriot'yu kabul ettiler. Bin bir sevgi gösterisi icat ettiler: "Gelin, babacığım, yalnız olunca daha rahat ederiz!" vb. Bana kalırsa, şekerim, gerçek duyguların gözü ve zekâsı vardır: O zavallı Dok-88

GORIOT BABA

san Üç'ün1 yüreği kan ağlamıştır. Kızlarının kendisinden utandıklarını gördü.

Kızları kocalarını sevdiklerine göre, damatlarına zarar verdiğini anladı. Demek ki kendini feda etmesi gerekiyordu. Sapma kadar baba olduğundan, kendini feda etti: Hiç düşünmeden çekildi, onlardan uzaklaştı. Kızlarının sevindiğini, neşelendiğini görünce, pek yerinde bir iş yaptığını anladı. Bu küçük suçta babayla evlâtlar suç ortaklığı ettiler. Bunu her yerde, sık sık görürüz. Bu Doriot Baba, kızlarının salonunda kara bir yağ lekesi gibi durmayacak mıydı?

Adam orada rahatsız olacak, canı sıkılacaktı. O babanın başına gelenler, en güzel kadının başına en çok sevdiği erkekle de gelebilir: Eğer erkeği sevgisiyle sıkıyorsa, âşık çekilip gider, kadından kaçmak için birçok alçaklık yapar. Bu durum bütün duygular için geçerlidir. Yüreğimiz bir hazinedir, onu bir çırpıda boşaltırsanız, iflâs edersiniz. Meteliksiz kalan bir kimseyi asla bağışlamadığımız gibi, bir duyguyu da ta derinlerine kadar kendini ortaya vurduğu için asla hoş görmeyiz. Bu baba, her şeyi vermişti. Yirmi yıl boyunca, yüreğini, sonsuz sevgisini vermişti. Bir günde bütün servetini vermişti. Limonun suyunu iyice sıkıp aldıktan sonra, kızları, boş kabuğu sokak köşelerinde bıraktılar.»

Vikontes atkısını didikleyerek, gözlerini kaldırmadan: «Alçak, rezil bir dünyada

yaşıyoruz,» dedi. Çünkü bu hikâyeyi anlatırken Mme de Langeais'nin kendisi için söylediği sözler yüreğini dağlamıştı.

Düşes:

«Rezil mi? Yoo, hayır,» diye sözlerine devam etti. «O, sadece yoluna devam ediyor, hepsi bu kadar işte. Eğer sizinle böyle konuşuyorsam, dünyanın gidişine aldanmadığımı göstermek içindir.» Sonra da vikontesin elini sıkarak: «Ben de sizin gibi düşünüyorum,» dedi. «Dünya, bir çamur bataklığı, yükseklerde kalıp, içine yuvarlanmamaya gayret edelim.» Ayağa kalktı, Mme de Beauseant'ı alnından öptü ve: «Şu anda çok gü-

(1) Büyük Fransız Devriminden sonra, Terör rejiminin kurulduğu yılın, 1793'ün kısaltılmışı. (ÇeoJ

zelsiniz, şekerim,» dedi. «Renginiz şimdiye kadar hiç görmediğim derecede canlı ve parlak.»

Kuzene bakarak hafifçe başını eğdikten sonra, salondan çıktı.

Eugene, gece adamın altın kaplama gümüş çanağı büktüğünü gördüğünü hatırlayarak:

«Goriot Baba, erişilmez derecede yüce bir yaratık!» dedi.

Mme de Beauseant bu sözleri işitmedi. Çok dalgındı. Aradan uzun bir sessizlik süresi geçti. Zavallı öğrenci, bir çeşit çekingen şaşkınlıkla, ne gitmeye, ne kalmaya, ne de konuşmaya cesaret edebiliyordu.

En sonunda, vikontes:

«Dünya alçak ve merhametsiz,» dedi. «Başımıza bir felâket gelmeyegörsün, koşup hemen bunu bize haber verecek bir dosta her zaman rastlanır. Sapını bize hayranlıkla seyrettirerek bir hançerle yüreğimizi deşen, en ince köşelerine kadar onu araştıran dostlar hiç eksik değildir. Dokunaklı, iğneli sözler, alaylar gelmekte asla gecikmez!.. Yoo! Ben kendimi savunacağım.»

Soyluluğuna yaraşır büyüklükle başını kaldırdı. Gözlerinden âdeta şimşekler çıkıyordu. Eugene'i görerek:

«Aaa! Siz burada mısınız?» dedi.

Delikanlı, içler acısı bir sesle:

«Hâlâ buradayım, efendim,» dedi.

«îşte böyle; M. de Rastignac, bu dünyaya lâyık olduğu şekilde davranın.

Başarıya, servete, mevkiye ulaşmak istiyorsunuz, ben size yardım edeceğim. Kadın ahlâksızlığının derinliğini iskandil edeceksiniz, erkeklerin sefil boş

gururlarının genişliğini arşınlayacaksınız. Bu dünya kitabını çok iyi okumuş

olmama rağmen, gene de benim bilmediğim sayfalar vardı. Şimdi artık hepsini öğrendim; bilmediğim hiç bir şey kalmadı. Ne kadar soğukkanlılıkla hesap ederseniz, o kadar ileri gidersiniz. Hiç acımadan vurun, sizden korkarlar.

Kadınları da, erkekleri de, sadece her menzilde çatlatıp bırakacağınız beygirler olarak kabul edin, böylece isteklerinizin zirvesine ulaşırsınız. Bakın görüyorsunuz ya, eğer sizinle ilgilenen bir kadın olmazsa, 90

burada hiç bir şey olamazsınız. Onun da genç, zengin, zarif olması şart. Ama, eğer gerçek bir duygunuz varsa, onu bir hazine gibi saklayın; asla hiç kimseye belli etmeyin, gözlerin önüne sermeyin, mahvolursunuz. Yoksa cellât olamaz, kurban olurdunuz. Günün birinde âşık olacak olursanız, sırrınızı iyi saklayın!

Yüreğinizi kime açacağınızı iyice bilmeden sakın onu ele vermeyin. Henüz var olmayan bu aşkı önceden korumak için, bu dünyadan çekinmeyi, ondan kuşkulanmayı öğrenin. Beni dinleyin, Miguel... (Hiç farkında olmadan, safiyetle adı şaşırmıştı.) Babanın, ölümünü bekleyen İki kızı tarafından bırakılmasından çok daha korkunç bir şey vardır. O da, iki kız kardeş arasındaki rekabet ve çekememezliktir. Restaud soylu bir erkektir, sosyete karısını benimsedi, saraya takdim edildi. Ama, kız kardeşi, zengin kız kardeşi, bir para babasının karısı, güzel, şahane Mme Delphine de Nucingen derdinden ölüyor. Kıskançlık onu kemiriyor, ablasından son derece uzaktır. Abla, artık onun ablası değildir. Bu iki

kadın, babalarını inkâr ettikleri gibi, birbirlerini de inkâr ediyorlar.

Onun için, Mme de Nucingen salonuma girmek uğruna, Saint-Lazare sokağıyle Grenelle caddesi arasındaki bütün çamuru diliyle yalamaya razı olurdu. De Marsay'in onu amacına ulaştırabileceğini sandı, De Marsay'in kulu kölesi oldu, De Marsay'i usandırıyor. Eğer onu bana takdim ederseniz, gözbebeği olursunuz, taparcasına size bağlanır. Elinizden gelirse, sonra onu sevin, yoksa ondan yararlanın. Ben, onu kalabalık içinde, büyük ziyafetlerde, bir iki defa görürüm.

Ama, sabahları asla evime kabul etmem. Bir selâm veririm, bu ona yeter. Goriot Ba-ba'nm adını ağzınıza aldığınız için kontesin kapısı size ebediyen kapandı.

Evet, azizim, Mme de Restaud'nun evine yirmi defa gitseniz, yirmisinde de onu evde bulamazsınız. O kapı artık açılmaz. Eh, öyleyse! Goriot Baba da sizi Mme Delphine de Nucingen'in yanma soksun. Güzel Mme de Nucingen, sizin için flama olur. Herkesten ayırt ettiği erkek olun, kadınlar sizin için çıldırırlar.

Rakibeleri, dostları, en yakın arkadaşları sizi onun elinden kapmak isteyeceklerdir. Şapkalarımızı alıp giymekle davranışlarımıza da sahip olacaklarını sanan zavallı

f

GORİOT BABA

91

orta halli kadınlar bulunduğu gibi, daha önce bir başka kadının seçtiği erkeği seven kadınlar da vardır. Müthiş bir başarıya ulaşırsınız. Paris'te başarı, her şeydir; İktidarın anahtarıdır o. Kadınlar sizi akıllı, zeki bulurlarsa, onlara aksini göstermediğiniz sürece, erkekler de buna inanırlar. İşte o zaman her şeyi isteyebilirsiniz, her yere çekinmeden girebilirsiniz. O zaman sosyetenin, dünyanın ne olduğunu öğrenirsiniz: Bir ahmak safdillerle hilekârlar topluluğu.

Ne bunların, ne de öbürlerin arasında bulunun. O labirente girmeniz için, Ariane' m1 ipliği gibi, size adımı veriyorum.» Vikontes, sonra da boynunu büküp öğrenciye bir kraliçe bakışı fırlatarak: «Onu sakın lekelemeyin,» dedi.

«Bembeyaz geri getirin bana. Hadi, şimdi gidin, beni yalnız bırakın. Biz kadınların da açılacak savaşlarımız vardır.»

Eugene onun sözünü keserek:

«Bir lağımı ateşlemek için günün birinde bir kimseye ihtiyacınız olursa?» dedi.

«Evet?»

Delikanlı göğsüne vurdu, kuzininin gülümseyişine gülümsedi, çıktı. Saat beş

olmuştu. Eugene'in karnı acıkmıştı. Yemeğe geç kalmaktan korkuyordu. Bu korku ona, Paris'te çabucak yol alma mutluluğunu hissettirdi. Tamamıyle bilinçdışı olan bu zevk, delikanlıyı bütünüyle, saldıran düşüncelerin pençesinde bıraktı.

Onun yaşındaki genç bir erkek, bir hakarete maruz kalınca hiddetlenir, fena halde kızar, bütün toplumu yumruğuyle tehdit eder, öç almak ister, üstelik kendinden de şüphe eder. Rastignac o sırada şu sözlerin yükü altında eziliyordu: Kontesin kapısı size ebediyen kapandı.

Genç adam kendi kendine:

(1) Eski Yunan mitolojisinde, Girit Kralı Minos'la Pasiphae' nin kızı, Phedre'in kız kardeşi. Âşık olduğu Thesee'ye, yarı insan, yarı boğa Minotaure'u yendikten sonra Labyrinthe'in çıkış yolunu kolaylıkla bulabilmesi için bir iplik yumağı verdi. ThĞsee kurtulduktan sonra Ariane'ı kaçırır, sonra da Naxos adasında terkeder. Bazılarına göre, kederinden kendini denize atar, bazılarına göre de Dionysosla avunur. (Çev.) 90

GORIOT BABA

burada hiç bir şey olamazsınız. Onun da genç, zengin, zarif olması şart. Ama, eğer gerçek bir duygunuz varsa, onu bir hazine gibi saklayın; asla hiç kimseye belli etmeyin, gözlerin önüne sermeyin, mahvolursunuz. Yoksa cellât olamaz, kurban olurdunuz. Günün birinde âşık olacak olursanız, sırrınızı iyi saklayın!

Yüreğinizi kime açacağınızı iyice bilmeden sakın onu ele vermeyin. Henüz var olmayan bu aşkı önceden korumak için, bu dünyadan çekinmeyi, ondan kuşkulanmayı öğrenin. Beni dinleyin, Miguel... (Hiç farkında olmadan, safiyetle adı şaşırmıştı.) Babanın, ölümünü bekleyen iki kızı tarafından bırakılmasından çok daha korkunç bir şey vardır. O da, iki kız kardeş arasındaki rekabet ve çekememezliktir. Restaud soylu bir erkektir, sosyete karısını benimsedi, saraya

takdim edildi. Ama, kız kardeşi, zengin kız kardeşi, bir para babasının karısı, güzel, şahane Mme Delphine de Nucingen derdinden ölüyor. Kıskançlık onu kemiriyor, ablasından son derece uzaktır. Abla, artık onun ablası değildir. Bu iki kadın, babalarını inkâr ettikleri gibi, birbirlerini de inkâr ediyorlar.

Onun için, Mme de Nucingen salonuma girmek uğruna, Saint-Lazare sokağıyle Grenelle caddesi arasındaki bütün çamuru diliyle yalamaya razı olurdu. De Marsay'in onu amacına ulaştırabileceğini sandı, De Marsay'in kulu kölesi oldu, De Marsay'i usandırıyor. Eğer onu bana takdim ederseniz, gözbebeği olursunuz, taparcasına size bağlanır. Elinizden gelirse, sonra onu sevin, yoksa ondan yararlanın. Ben, onu kalabalık içinde, büyük ziyafetlerde, bir iki defa görürüm.

Ama, sabahları asla evime kabul etmem. Bir selâm veririm, bu ona yeter. Goriot Ba-ba'nm adını ağzınıza aldığınız İçin kontesin kapısı size ebediyen kapandı.

Evet, azizim, Mme de Restaud'nun evine yirmi defa gitseniz, yirmisinde de onu evde bulamazsınız. O kapı artık açılmaz. Eh, öyleyse! Goriot Baba da sizi Mme Delphine de Nucingen'in yanma soksun. Güzel Mme de Nucingen, sizin için flama olur. Herkesten ayırt ettiği erkek olun, kadınlar sizin için çıldırırlar.

Rakibeleri, dostları, en yakın arkadaşları sizi onun elinden kapmak isteyeceklerdir. Şapkalarımızı alıp giymekle davranışlarımıza da sahip olacaklarını sanan zavallı

orta halli kadınlar bulunduğu gibi, daha önce bir başka kadının seçtiği erkeği seven kadınlar da vardır. Müthiş bir başarıya ulaşırsınız. Paris'te başarı, her şeydir: İktidarın anahtarıdır o. Kadınlar sizi akıllı, zeki bulurlarsa, onlara aksini göstermediğiniz sürece, erkekler de buna inanırlar. İşte o zaman her şeyi isteyebilirsiniz, her yere çekinmeden girebilirsiniz. O zaman sosyetenin, dünyanın ne olduğunu öğrenirsiniz: Bir ahmak safdillerle hilekârlar topluluğu.

Ne bunların, ne de öbürlerin arasında bulunun. O labirente girmeniz için, Ariane' m1 ipliği gibi, size adımı veriyorum.» Vikontes, sonra da boynunu büküp öğrenciye bir kraliçe bakışı fırlatarak: «Onu sakın lekelemeyin,» dedi.

«Bembeyaz geri getirin bana. Hadi, şimdi gidin, beni yalnız bırakın. Biz

kadınların da açılacak savaşlarımız vardır.»

Eugene onun sözünü keserek:

«Bir lağımı ateşlemek için günün birinde bir kimseye ihtiyacınız olursa?» dedi.

«Evet?»

Delikanlı göğsüne vurdu, kuzininin gülümseyişine gülümsedi, çıktı. Saat beş

olmuştu. Eugene'in karnı acıkmıştı. Yemeğe geç kalmaktan korkuyordu. Bu korku ona, Paris'te çabucak yol alma mutluluğunu hissettirdi. Tamamıyle biünçdışı olan bu zevk, delikanlıyı bütünüyle, saldıran düşüncelerin pençesinde bıraktı. Onun yaşındaki genç bir erkek, bir hakarete maruz kalınca hiddetlenir, fena halde kızar, bütün toplumu yumruğuyle tehdit eder, öç almak ister, üstelik kendinden de şüphe eder. Rastignac o sırada şu sözlerin yükü altında eziliyordu: Kontesin kapısı size ebediyen kapandı.

Genç adam kendi kendine:

(1) Eski Yunan mitolojisinde, Girit Kralı Minos'la Pasiphae' nin kızı, Phedre'in kız kardeşi. Âşık olduğu ThĞsee'ye, yarı insan, yarı boğa Minotaure'u yendikten sonra Labyrinthe'in çıkış yolunu kolaylıkla bulabilmesi için bir iplik yumağı verdi. Thesee kurtulduktan sonra Ariane'ı kaçırır, sonra da Naxos adasında terkeder. Bazılarına göre, kederinden kendini denize atar, bazılarına göre de Dionysos'la avunur. (Çev.)

«Oraya giderim!» dedi. «Eğer Mme de Beauseant haklıysa, gerçekten de kapı yüzüme kapanırsa... ben... Mme de Restaud gittiği her salonda beni karşısında bulacak.

Kılıç kullanmasını, tabanca atmasını öğrenip, Maxime'ini öldüreceğim!» Ama, vicdanı ona: «Peki, ya para! Onu nereden bulacaksın bakalım?» diye bağırıyordu.

Restaud' kontesinin konağında her yanı kaplayan zenginlik birdenbire gözlerinin önünde parlayıverdi. Orada, bir Mile Goriot'nun hiç kuşkusuz âşık olduğu lüksü, yaldızları, iyice göz önüne serilen değerli eşyaları görmüştü, yeni zenginin akılsız lüksü, kendini satan kadının israfıydı bu. Bu sihirleyici, göz kamaştırıcı hayali, muhteşem Beauseant konağı birdenbire ezdi. Paris sosyetesinin yüksek bölgelerine uçan hayali, kafasını ve vicdanını genişleterek, yüreğine bin bir kötü düşünce saldı. Dünyayı olduğu gibi gördü: Yasalarla ahlâk kuralları, zenginlerin yanında geçersizdi, bütün güçlerini orada yitiriyor-lardı. Servetin ultima ratio mundi1 olduğunu gördü. Kendi kendine:

«Vautrin'in hakkı var: Servet, zenginlik; erdemdir!» dedi.

Neuve-Sainte-Genevieve sokağına gelince, bir koşu, odasına çıktı. Aşağı inince, arabacıya on frank verdi, sonra da o dayanılmaz derecede pis kokulu yemek odasına girdi. Orada, bir yemliğin başındaki hayvanlar gibi, karınlarını doyurmakta "olan on sekiz konuğu fark etti. Bu sefaletlerin manzarası, bu yemek odasının görünüşü, ona dehşet verdi. Geçiş çok birdenbire olmuştu; aradaki çelişki aşırı derecede eksiksizdi. Bütün bunlar, ondaki servet hırsını fazlasıyle

geliştirmeye yaradı. Bir yanda, en zarif toplumun en taze ve sevimli görüntüleri, sanatın, lüksün harikalarıyle çevrelenen gencecik, canlı yüzler, şiir dolu tutkulu başlar. Öbür yanda, kenarı çamurla çizilmiş uğursuz, korkunç tablolar, tutkuların sadece ipleriyle mekanizmalarını bıraktıkları yüzler.

Bırakılan bir kadın hiddetinin Mme de Beauseant'dan kopardığı bilgi ve uyarılar, göz

(1) Latinceden: Dünyanın (çağın) son belgesi. (Çev.) GORIOT BABA

kamaştırıcı teklifler, delikanlının aklına geliverdi, sefalet onları yorumladı.

Rastignac, servete ulaşmak için paralel iki siper açmaya, bilgiye ve sevgiye dayanmaya, bilgin bir hukukçu ve son moda bir sosyete erkeği olmaya karar verdi.

Daha o kadar çocuktu ki! Bu iki çizgi, hiç bir zaman birbirine ulaşamayacak sonuşmazlardır.

«Bugün pek düşüncelisiniz, marki hazretleri,» diyen Vautrîn, yüreğin en gizli sırlarını bile okuyormuşa benzeyen o bakışlarından biriyle öğrenciye baktı.

Rastignac:

«Bana marki hazretleri diyen kimselerin şakalarına katlanmaya hiç niyetli değilim,» diye karşılık verdi. «Burada insanın gerçek marki olabilmesi için yüz bin frank geliri olmalı. Vauquer Pansîyonu'nda yaşayan bir kimse de talihin gözbebeği değildir her halde.»

Vautrin:

«Yumurcak! Seni bir lokmada yutarım ha!» dermiş gibi, babacan ve hor gören bir halle Rastignac'a baktı. Sonra da:

«Belki güzel Restaud kontesinin yanında başarısızlığa uğ-jadığmız için neşesizsinizdir, kim bilir,» karşılığını verdi.

Rastignac:

«Babasının bizim soframızda yemek yediğini söylediğim için kapısını bana kapattı!..» diye haykırdı.

Bütün konuklar bakıştılar. Goriot Baba gözlerini indirdi ve onları silmek için başını çevirdi. Yanında oturana da:

«Gözüme tütün kaçırdınız,» dedi.

Eugene, eski şehriyecinin yanındakine bakarak:

«Bundan böyle Goriot Baba'mn canını sıkan, ona sataşan karşısında beni bulacak, haberiniz olsun!..» diye karşılık verdi. «Bu adam, bizlerin hepimizden çok daha iyi bir insan.» Sonrada Mile Taillefer'e doğru dönerek: «Tabiî hanımları söz konusu etmiyorum,» dedi.

Bu cümle bir sonuç oldu, Eugene bunu, konuklara susmalarını emreden bir halle söylemişti. Sadece Vautrin, homurdanarak:

«Goriot Baba'yı kendi hesabınıza alıp, onun sorumluluğunu yüklenmek için iyi kılıç tutmasını, güzel tabanca atmasını bilmelisiniz,» dedi.

Eugene de:

«İşte ben de öyle yapacağım,» dedi.

«Siz, kuzum, bugün savaşa mı girdiniz?»

Rastignac:

«Belki,» diye karşılık verdi. «Ama, başkalarının geceleri yaptıklarını anlamaya çalışmadığıma göre, işlerimin hesabını hiç kimseye vermek zorunda değilim.»

Vautrin, Rastignac'a kötü bir yan bakış fırlattı:

«Evlât, insan kuklalara aldanmak istemediği zaman, tahta perdenin aralıklarından bakmakla yetinmemeli, doğrudan doğruya, tamamıyle barakanın içine girmeli.»

Sonra da Eugene'in parlamak üzere bulunduğunu görerek: «Bu kadar gevezelik yeter,» diye ekledi. «Ne zaman isterseniz, sizinle başbaşa küçük bir sohbete girişiriz.»

Yemek kasvetli, soğuk bir havaya büründü. Goriot Baba, öğrencinin cümlesiyle derin bir üzüntüye dalmıştı. Onun için, herkesin kendine karşı tutumunun ve düşüncesinin değiştiğini, bütün eziyetlere son verip, oradakilerin ağzını kapatabilen bir delikanlının, savunmasını üzerine aldığını anlamadı.

Mme Vauquer, alçak sesle:

«Şu anda, M. Goriot bir kontesin babası mı, yani?» dedi.

Rastignac:

«Bir de baronesin,» diye karşılık verdi.

Bianchon, Rastignac'a:

«Yapacak bundan başka şeyi de yok,» dedi. «Başını tuttum: Bir tek çıkıntı var, o da babalık çıkıntısı, eşsiz ve ebedî bir baba olacak.»

Eugene, Bianchon'un şakalarına gülemeyecek kadar düşünceli ve ağır başlıydı. Mme de Beauseant'ın öğütlerinden yararlanmak istiyor, nereden ve nasıl para elde edebileceğini düşünüyordu. Gözlerinin önünde uzanan hem bomboş, hem de ağzına kadar dolu dünya savanlarını gördükçe tasalandı. Yemek bitince herkes çekildi, onu orada yalnız bıraktılar.

Goriot, heyecanlı bir sesle ona:

«Kızımı gördünüz, demek ki?» dedi.

Adamcağızın, daldığı hayallerden uyandırdığı Eugene, hemen onun elini tuttu, bir çeşit duygulu acımayla onu seyrederek:

«Siz, mert ve saygıdeğer bir insansınız,» diye karşılık verdi. «Kızlarınızdan daha

sonra söz ederiz.»

Sonra da, Goriot Baba'nm söylediklerini dinlemekten kaçınarak ayağa kalktı.

Odasına çıkınca, annesine aşağıdaki mektubu yazdı:

"Sevgili anneciğim, bak bakalım benim için bir yerlerinde üçüncü bir meme açabilecek misin. Pek kısa zamanda servet yapacak bir durumdayım. Bin iki yüz franga ihtiyacım, var, her ne pahasına olursa olsun, mutlaka o parayı elde etmeliyim. Bu isteğimden sakın babama bir tek kelime bile söyleme, belki de engel olmaya kalkışır. Eğer o parayı bulamazsam, öyle bir umutsuzluğa kapılacağım ki, bu beni beynime bir kurşun sıkmaya kadar götürebilir. Nedenleri seni gördüğüm zaman anlatırım, çünkü içinde bulunduğum durumu sana anlatabilmek için kitaplar dolusu şeyler yazmam gerekir.

İyi yürekli anacığım, kumar oynamadım, hiç kimseye de bir metelik borcum yok.

Ama, bana verdiğin hayatı muhafaza etmek istiyorsan, ne yap, yap bu parayı mutlaka bul. Artık Beauseant vikontesine gidiyorum. Beni kanatlarının altına aldı. Sosyeteye girmek zorundayım, oysa temiz bir çift eldiven alacak meteliğim yok. Sadece kuru ekmek yemeğe, musluk suyundan başka bir şey içme-meye katlanırım. Gerekirse aç bile kalırım. Ama, bu ülkede asmaları çapalamak için kullanılan araçlardan vaz-geçemem. Benim için, ya ilerlemek, ya da daima çamur içinde kalmak söz konusu. Hepinizin bana bağladığınız umutları gayet iyi biliyorum, bütün amacım da, bir an önce onları gerçekleştirmektir.

Sevgili anacığım, eski müvevherlerinden bazılarını sat, kısa zamanda ben sana yenilerini alırım. Bu biçim fe-96 GORIOT BABA dakârhkların değerini anlayacak kadar ailemizin durumunu biliyorum. Bunları boş

yere yapmanı istemeyeceğime inanmalısın, aksi halde ben, bir canavar olurdum.

Yalvarırım sana, ricamda kaçınılmaz bir ihtiyacın feryadından başka bir şey arama sakın. Bütün geleceğimiz bu yardımınıza bağlı. Savaşı onunla açacağım.

Çünkü, bu Paris hayatı, sürekli bir çarpışma. Eğer istediğim parayı tamamlamak için teyzemin dantellerini satmaktan başka çare yoksa, ona çok daha güzellerini göndereceğimi kendisine söylemeyi unutma..." vb.

Biriktirdikleri harçlıkları istemek ve severek yapmaktan kaçınmayacakları fedakârlıktan aile içinde söz etmemelerini sağlamak amacıyle kız kardeşlerinin her ikisine de ayrı ayrı mektup yazdı. Genç yüreklerde çok gergin olan ve gayet güçlü ses veren şan ve şeref tellerine dokunarak, onların duyarlıklarını ilgilendirdi.

O mektupları yazdıktan sonra, gene de elinde olmayan bir sarsılma duydu: Ürperiyor, titriyordu. Servet ve mevki hır-sıyle yanan bu delikanlı, yalnızlık içine gömülen o canların lekesiz, tertemiz asaletini gayet iyi tanıyordu. Kız kardeşlerine ne kadar acı vereceğini, üstelik de onların ne derece sevineceklerini biliyordu. Avlunun nihayetinde, sevgili ağabeylerinden gizli gizli, kim bilir ne kadar söz edeceklerdi. Vicdanı ışık içinde, dikilip kalktı ve ona gizli gizli küçük servetlerini sayan kardeşlerini gösterdi. Habersizce o parayı göndermek için genç kızların kurnaz zekâsını gösterir, yüce bir davranışta bulunmak için ilk aldatmalarını denemeye koyulur halde gördü onları.

Kendi kendine:

«Bir kız kardeş yüreği eşsiz temizlikte bir pırlanta, derin bir sevgi uçurumudur!..» diye düşündü.

Yazdığına pişman oluyor, âdeta utanıyordu. Dilekleri kim bilir ne kadar güçlü olacak, ruhlarının gökyüzüne doğru atılışı kim bilir ne kadar temiz olacaktır!

Kendilerini nasıl da büyük bir zevkle feda edeceklerdir! Bu parayı gönderemez-se, anacığı kim bilir ne kadar üzülecektir! O güzel duygular, GORIOT BABA

o korkunç feragatlar, Delphine de Nucingen'e ulaşması için ona basamak yerine geçecek. Birkaç damla yaş, ailenin kutsal mihrabına atılan son buhur taneleri gibi, gözlerinden döküldü. Umutsuzluk ve keder dolu bir heyecanla gezinmeye başladı. Goriot Baba, aralık kalan kapıdan onu böyle görünce, içeri girdi ve ona:

«Neniz var, efendim?» diye sordu.

«Ah! Komşucuğum, sizin baba olduğunuz gibi, ben de hâlâ evlât ve ağabeyim.

Kontes Anastasie için endişe etmekte haklısınız. Öyle bir M. Maxime de Trailles'ı var ki, onu mahvedecek.»

Goriot Baba, Eugene'in anlamım kavrayamadığı birkaç söz mırıldanarak dışarı çıktı. Ertesi sabah Rastignac, mektuplarını postaya atmaya gitti. Son dakikaya kadar tereddüt etti ama, en sonunda: «Mutlaka başaracağım!» diyerek zarfları kutuya attı. Kurtardığından daha çok insanı mahveden kaderci söz, kumarbazın, açık deniz kaptanının sözü.

Aradan birkaç gün geçince, Eugene, Mme de Restaud'nun konağına gitti, kabul edilmedi. Üç defa daha gitti, Trailles kontu Maxime'in içerde bulunmadığı saatlerde gitmesine rağmen, üçünde de kapıyı kapalı buldu. Vikontesin hakkı vardı. Öğrenci, artık ders çalışmayı filan bir yana bıraktı. Yoklamada bulunmak için derslere giriyordu, geldiğini tanıtladıktan sonra sıvışıp gidiyordu. Pek çok öğrencinin benimsediği düşünce şeklini kabul etmişti. İmtihana girme zamanı yaklaşınca, çalışmaya başlayacaktı. İkinci ve üçüncü yıl derslerine yazılmaya, sonra da Hukuku ciddî bir şekilde ve son dakikada bir çırpıda, toptan öğrenmeye karar vermişti.

Böylece, Paris okyanusunda pupa yelken dolaşmak, orada kadın alışverişine girişmek, ya da servet avlamak için on beş aylık boş bir zamanı kalıyordu. O

hafta içinde Mme de Beau-seant'ı iki defa gördü. Vikontesin konağına ancak Ajuda markisinin arabasının avludan çıktığını görünce gidiyordu. Saint-Germain mahallesinin en şairane siması olan bu ünlü kadın, birkaç gün daha zaferi elinde tuttu ve Mile de Rochefide'in Ajuda markisiyle evlenmesini geri bıraktırdı. Ama, mutlulu-98

ğunu yitirme korkusunun bütün geçenlerin en ateşlisi haline getirdiği o son günler, felâketi çabuklaştıracaktı, Ajuda markisi, Rochefide'lerle fikir birliği ederek, bu bozuşma ve barışmaya mutlu bir olay gözüyle bakmıştı. Her iki taraf da, Mme de Beauseant'm bu evlenme fikrine alışacağını ve en sonunda sabah buluşmalarını bir erkeğin hayatında kaçınılmaz olan geleceğe feda edeceğini umuyordu.

İşte böylece, Ajuda markisi, her gün yenilenen yeminlere, en kutsal vaatlere rağmen, oyun ediyor, vikontes de aldatılmaktan hoşlanıyordu. En yakın, en candan dostu Langeais düşesi:

«Asil bir şekilde pencereden atlayacağı yerde, merdivenlerden yuvarlanmayı kabul ediyor,» diyordu.

Bununla birlikte, bu son ışıklar, vikontesin Paris'te kalıp, âdeta bir çeşit boş

inançlı sevgiyle bağlandığı genç akrabasına yararlı olmasına yetecek kadar uzun bir süre parladı. Eugene, kadınların hiç bir bakışta acıma, gerçek teselli göremedikleri bir durumda ona karşı büyük fedakârlık ve duyarlılık göstermişti.

Böyle zamanlarda bir erkek, kadınlara tatlı sözler söylerse, bunu mutlaka herhangi ince bir hesapla söyler.

Rastignac, Nucingen konağına yanaşmaya kalkışmadan Önce, üzerinde oynayacağı satranç tahtasını çok iyi tanımak istiyordu. Onun için de, Goriot Baba'nın daha önceki yaşantısını eksiksiz olarak bilmek amacıyle, aşağıdaki şekilde özetleyebileceğimiz bazı bilgiler topladı:

Jean-Joachim Goriot, Devrim'den önce, bir şehriye fabrikasında basit bir işçiydi. Becerikli, tutumlu, oldukça girişken bir insandı. Böylece, 1789'un ilk ayaklanmasında rastlantının kurbanı olan efendisinin kuruluşunu satın alabilecek duruma geldi. Buğday Pazarı yakınlarında, Jussienne sokağına yerleşmişti. Ve o tehlikeli dönemin en etkili kişileri tarafından ticaretini korutabilmek amacıyle, kendi kesiminin başkanlığını kabul etmek sağduyusunu göstermişti. Bu akıllı davranış, zaten, yapma, ya da gerçek kıtlıkla temeli kurulan servetinin GORİOT BABA

başlangıcı oldu. O kıtlık sonucu Paris'te tahıl fiyatları görülmemiş derecede yükseldi. Halk, fırın kapılarında birbirini öldürüyordu, oysa bir kısım mutlu azınlık, patırtısız gürültüsüz gidip, bakkallardan İtalyan makarnaları satın alıyordu.

O yıl boyunca vatandaş Goriot, rahat rahat sermayesini biriktirdi. Bu, daha sonraları, büyük paraların onlara sahip olanlara verdiği bütün o üstün güçle ticaretini yürütmesine yaradı. Onun da basma, ancak bağlantılı bir yetenekleri olan bütün kimselerin başına gelenler geldi. Orta derecede oluşu, onu kurtardı.

Zaten serveti, zengin olmanın artık hiç bir tehlikesi kalmadığı bir zamanda ortaya çıktığından, hiç kimsenin hırsını kamçılamadı. Tahıl ticareti, adamın bütün zekâsını ve aklını özümlemişe benziyordu. Buğday, un, tahıl kırıntısı, bunların nitelikleri, çıktıkları yerler, korunmalarını gözetmek, piyasayı tahmin etmek, ürünün bolluğu, ya da azlığı, ucuz fiyatla tahıl elde etmek, Sicilya'dan,

Ukrayna'dan satın almak söz konusu olunca, Goriot'nun üstüne yoktu. Onun işlerini yönetişini, tahılın ithali, ihracı üzerine yasaları anlatışını, o yasaların ruhunu inceleyişini, kusurlu yanlarını yaka-layışını gören bir kimse, onun kusursuz bir Başbakan olabileceğini düşünür. Sabırlı, çalışkan, enerjik, sebatlı, mal göndermede aceleci, hiç bir işi savsaklamaz, kartal bakışma sahip

'olan Goriot, her şeyde önceden davranıyor, her şeyi önceden tahmin ediyor, her şeyi biliyor, ve her şeyi saklıyordu. Tasarlayıp kurmakta diplomat, yürüyüp uygulamakta askerdi. Uzmanlığından arınıp, boş saatlerinde omzunu kapının pervazına dayayarak eşiğinde durduğu sade, loş dükkânından dışarı çıkınca, tamamıyle değişiyordu: Ahmak, hantal işçi, bir fikri anlamak yeteneğinden yoksun, düşüncenin bütün zevklerine karşı duygusuz insan, tiyatroda uyuyan, sadece aptallıktan yana güçlü olan şu Paris Dolibans'larından biri haline dönüveriyor-du. Bu yaradılışların hemen hemen hepsi birbirine benzer. Onların hepsinin yüreğinde yüce bir duygu bulursunuz. Şehri-yecinin yüreğini de inatçı iki duygu doldurmuştu. Tahıl ticareti, beynindeki bütün zekâyı kullandığı gibi, bunlar da yü-reğindeki bütün nemliliği yutmuştu.

La Brie bölgesinin zengin bir çiftçisinin tek kızı olan karısı, Goriot için dindar bir hayranlığın, sınırsız bir aşkın konusu oldu. Şehriyeci, onda narin ve güçlü, duygulu ve güzel, kendininkiyle taban tabana karşıt olan bir yaradılışa hayran olmuştu. însan yüreğinde doğuştan bir tek duygu varsa, o da zayıf bir varlık yararına uygulanan korumanın verdiği gurur değil midir? Buna bir de, bütün dürüst ruhların zevklerinin etkenine duydukları o şiddetli minnettarlığı, aşkı ekleyin, işte o zaman bîr yığın manevî acayipliği anlarsınız. Yedi yıl bulutsuz bir mutluluktan sonra, ne yazık ki Goriot, karısını kaybetti. Kadın, duygu alanının dışında, adama iyiden iyiye hâkim olmaya başlıyordu. Belki de bu işlenmemiş, el sürülmemiş yaradılışı yetiştirir, dünya ve hayat şeylerinin kavramını onun ruhuna serperdi, kim bilir. Bu durumda, Goriot'da babalık duygusu âdeta deliliğe varacak derecede gelişti. Ölümün elinden aldığı bütün sevgisini iki kızma yöneltti. Başlangıçta çocuklar, adamın bütün duygularını tatmin ettiler. Ona ısrarla kızlarını vermek isteyen tüccarların, ya da çiftçilerin yaptıkları o birbirinden parlak bütün tekliflere rağmen Goriot; bir daha evlenmek istemedi. Dul yaşamaya devam etti. Kayın-babası, hayatında yakınlık duyduğu tek insandı. Yaşlı adam, Goriot'nun, ölmüş olmasına rağmen, karısına asla sadakatsizlik

etmemeye yemin ettiğini pek kesin olarak bildiğini iddia ediyordu. Buğday Pazarı'ndakİler, bu yüce çılgınlığı anlamak yeteneğinden yoksun bulunduklarından, kaba kaba şakalar yaptılar, Goriot'ya da herhangi bir gülünç takma ad yakıştırdılar.

Onlardan bir tanesi, bir gün bir pazar yerinde şarap içerken, ilk defa olarak bunu ağzına almaya kalkıştı. Ama, şehri-yeciden omzuna öyle bir yumruk yedi ki, neye uğradığını anlayamadan, tepesinin üstünde, Oblin sokağının ortasında buluverdi kendini. Goriot'nun kızlarına olan kuşkulu ve hassas sevgisi, şuursuz fedakârlığını bilmeyen yoktu. Rakiplerinden biri bir gün, piyasaya hâkim olmak amacıyle onu pazardan uzaklaştırmak için, Delphine'i az önce bir arabanın devirdiğini söyleyiverdi. Birdenbire ölü gibi sararıp solan şehriyeci, derhal pazardan ayrıldı. Bu yalan haberin kendisinde yarattığı çelişki-GORIOT BABA

li duyguların etkisiyle günlerce hasta yattı. O adamın sırtına Öldürücü yumruğunu vurmadı ama, bunalımlı bir olayda, onu iflâsa sürükleyerek Buğday Pazarı'ndan kovdu.

Kızlarının eğitimi, pek doğal olarak, hiç de akla yakın bir şekilde olmadı.

Altmış bin franktan fazla gelir sağlayan bir servete sahipti. Buna karşılık da, kendi canı için sadece bin iki yüz frank harcıyordu. Goriot'nun bütün mutluluğu, kızlarının her isteğini, her hevesini yerine getirmekti; îyi bir eğitimi belli eden yetenekleri onlarda geliştirmekle görevli en mükemmel öğretmenler tutuldu.

Onlara baş olması için bir de matmazel getirtildi. Çocukların şansına, bereket versin ki, akıllı ve zevk sahibi bir kadındı bu. Atla geziniyorlardı, arabaları vardı, zengin bir asilzadenin metreslerinin yaşayacağı gibi yaşıyorlardı. En pahalı isteklerini bir söylemeleri yetiyordu. Babaları hemen bunu yerine getiriyordu. Verdiği bütün hediyelere karşılık adamcağız, sadece bir okşama istiyordu. Goriot, kızlarını melekler sınıfına, kaçınılmaz olarak da —zavallı adamcağız!—¦ kendinden çok üstün bir yere yerleştiriyordu. Kendisine yaptıkları kötülükleri bile seviyordu.

Kızlar, evlenme çağına gelince, kocalarını zevklerine göre seçebildiler. Her biri çeyiz olarak, babasının servetinin yarısını alacaktı. Güzelliğiyle Restaud kontunun ilgisini çeken Anastasie'nin aristokrat eğilimleri vardı. Böylece, sosyetenin yüksek alanlarına atılmak için baba evinden ayrıldı. Delphine, parayı

seviyordu. Kutsal İmparatorluk döneminde baron olan, Alman asıllı banker Nucingen'le evlendi. Goriot, gene şehriyeci kaldı. Kızlarıyle damatları, onun o ticarete hâlâ devam ettiğini görünce, az sonra bundan alındılar. Oysa, adamın bütün hayatıydı bu. Beş yıl onların ısrarlarına dayandıktan sonra, sermayenin geliri ve son yılların kâriyle işten çekilmeye razı oldu. Gelip pansiyona yerleştiğinde, Mme Vauquer'nin sekiz on bin frank gelir sağladığını tahmin ettiği sermayeydi bu işte.

Kocalarının zoruyla kızları, değil sadece onu evlerine almak, hatta açıktan açığa onu kabul etmeyi, onunla görüşmeyi bile reddetmişlerdi. Kızlarının bu davranışını görünce müt-102

GORIOT BABA

hiş bir kedere kapılan Goriot, böylece kendini o pansiyona attı.

Bu bilgiler, Goriot Baba'nm kuruluşunu satın alan M. Mu-ret'nin yaşlı şehriyeci konusunda bildikleriydi. Rastignac'ın Langeais düşesinden işittiği tahminler böylece doğrulanmış oluyordu. Bu karanlık ama, korkunç Paris trajedisinin açıklanması, burada bitiyor.

Aralık ayının o ilk haftasının sonlarına doğru, Rastignac iki mektup aldı. Biri annesinden, öbürü de kız kardeşlerinin büyüğündendi. O çok iyi tanıdığı yazılar, onu hem sevinçten titretti, hem de korkudan ürpertti. Bu incecik kâğıtlar, umutlarının ölüm-kalım kararını taşıyordu. Ailesinin müthiş sıkıntısını, darlığını hatırlayınca içine biraz dehşet çöküyordu ama, buna karşılık da onların kendisine olan sınırsız sevgisinin belgesini defalarca gördüğünden, gene kanlarının son damlasını emmekten korkuyordu. Annesinin mektubunda şunlar yazılıydı:

"Sevgili yavrum, benden istediğini gönderiyorum. O parayı iyi yere kullan.

Hayatını kurtarmak için bile olsa, babanın haberi olmadan, ikinci bir defa, bu kadar büyük bir parayı bulamam, öyle bir durumda evimizin huzuru bozulur, düzenimiz dağılır. O -parayı elde edebilmek için toprağımızı karşılık göstermek zorunda kalırdık. Bilmediğim tasarıların değeri konusunda bir karar vermem imkânsız. Ama, onları bana anlatmaktan çekindiğine göre, nasıl şeyler bunlar acaba?.. O açıklama hiç de öyle kitaplar dolusu söz gerektirmezdi ki. Biz analara bir tek söz yeter, işte o söz de beni endişe ve kararsızlıktan kurtarırdı.

«Mektubunun bende yarattığı acılı etkiyi senden sak-layamayacağım. Sevgili

oğlum, yüreğime öyle bir korkuyu atmaya seni zorlayan, hangi duygu acaba? O

mektubu bana yazarken çok acı çekmiş olmalısın, çünkü onu okurken ben çok acı çektim. Hangi mesleğe atılıyorsun,

GORİOT BABA

kuzum? Hayatın, mutluluğun, olmadığın gibi görünmeye; karşılayamayacağın para masraflarına katlanmadan; derslerin için değerli bir zamanı kaybetmeden içine giremeyeceğin bir sosyeteyi görmeye mi bağlı? Eugene'İm benim, anacığının yüreğine inan, çapraşık yollar hiç kimseyi, hiç bir zaman iyi bir yere ulaştırmaz. Sabır ve tevekkül, senin durumunda olan gençlerin erdemi olmalı.

Seni azarlamıyorum, verdiğimiz şeye hiç bir acılık katmak istemem. Sözlerim, uzağı gördüğü kadar, güveni de olan bir annenin sözleridir. Sen görevlerinin, yükümlülüklerinin neler olduğunu biliyorsan, ben de, yüreğinin ne kadar temiz olduğunu, tasarılarının ne kadar mükemmel olduğunu biliyorum. Onun için de, hiç çekinmeden sana: 'Hadi, sevgili yavrum, yürü!' diyebilirim. Anne olduğum için korkuyorum. Ama, adımlarının her birine dileklerimiz ve hayır dualarımız sevgiyle eşlik edecek. İhtiyatlı ol, sevgili çocuk. Olgun bir erkek kadar akıllı davranmalısın: Çok sevdiğin, pek değer verdiğin beş kişinin kaderi senin omuzlarında. Evet, senin mutluluğun, bizim olduğu gibi, bizim de varlıklarımızın, servetlerimizin hepsi senin. Girişimlerinde sana yardımcı olması için Tanrı' ya dua ediyoruz hepimiz. Bu olayda Marsillac teyzen inanılmaz derecede iyi yürekli davrandı: Eldivenlerin konusunda bana söylediklerini kuruntu etmeye kadar gidiyordu. Ama, gülerek söylediğine göre, ağabeye büyük bir zaafı var onun. Eugene yavrum, teyzeni çok sev. Senin için yaptığını ancak başarıya ulaştığında söylerim. Yoksa onun parası parmaklarını yakar senin.

Anıları feda etmenin ne demek olduğunu siz bilmezsiniz, çocuklar! Ama, sizin uğrunuza biz neler feda etmeyiz ki? Alnından Öptüğünü, bu öpücükle de sık sık mutlu olma gücünü sana geçirebilmeyi pek istediğini sana yazmamı söyledi. Bu iyi yürekli, mükemmel kadının parmaklarında damla olmasa, mutlaka sana yazardı.

Babanın sağlığı iyi; 1819 yılının ürünü bütün umutlarımızı aşıyor. Tanrı'ya emanet ol, sevgili yavrum. Kız

104 GORIOT BABA kardeşlerin konusunda hiç bir şey söylemeyeceğim: haure sana mektup yazıyor.

Ailenin küçük olayları konusunda gevezelik etmek zevkini ona bırakıyorum.

İnşallah başarıya ulaşırsın! Ah! Evet, ya Eugene'im benim, başarıya ulaş. îkinci bir defa daha katlanamayacağım kadar şiddetli bir acı tattırdın bana. Evlâdıma vermek için serveti isterken, yoksulluğun ne demek olduğunu öğrendim. Hadi, Allahaısmarladık. Bizi habersiz bırakma ve teyzenin gönderdiği öpücüğü şuradan alıver."

Eugene bu mektubu okuyup bitirdiğinde, hüngür hüngür ağlıyordu. Götürüp kızının borç senedini ödemek için altın kaplama gümüş çanağını büken, gidip satan Goriot Baba'yı düşünüyordu. Kendi kendine: «Annen de mücevherlerini büktü!» diyordu.

«Teyzen, kutsal eşyalarından bazılarını satarken hiç kuşkusuz ağlamıştır! Sen hangi hakla Anastasie'ye lanet edip, onu ayıplıyorsun? Onun âşığı uğruna yaptığını sen geleceğinin bencilliği uğruna taklit ettin! O mu, sen mi, söyle bakalım, ikinizden hanginiz daha iyisiniz?» Öğrenci, dayanılmaz bir ateşin yüreğini kemirdiğini hissetti. Sosyete hayatından vazgeçmek, o parayı almamak istiyordu. O gizli, yüce ve güzel vicdan azaplarının pençesinde kıvrandı.

İnsanlar, soydaşlarını yargılarken bunların değerini pek ender olarak takdir eder. Ve işte o vicdan azapları, yeryüzü yargıçlarının mahkûm ettiği suçluyu gökyüzü meleklerine bağışlatır. Rastignac, kız kardeşinin mektubunu açtı. Onun masumane bir şekilde zarif ifadeleri, delikanlının yüreğini biraz olsun serinletti.

"Mektubun tam zamanında geldi, ağabeyciğim. Agathe da, ben de paramızı o kadar değişik şekilde harcamak istiyorduk ki, hangi şeyi alacağımıza bir türlü karar vere-miyorduk. Sen, efendisinin saatlerini devirince İspanya kralının uşağı gibi yaptın: Bizi uzlaştırdın. Gerçekten de, isteklerimizden hangisini öne alacağız diye durmadan kavga ediyor, çekişiyorduk.

Oysa, Eugeneciğim, isteklerimizin hepsini kapsayan kullanılış şeklini bir türlü tahmin edememiştik. Agathe sevinçten zıpladı. Kısacası, bü-

tün gün boyunca her ikimiz de birer çılgına dönmüştük. O kadar ki, annem sert bir sesle bize: 'Küçükhanımlar, nedir bu haliniz, kuzum?' dedi. Bir parçacık azarlansak, galiba daha da çok memnun olacaktık. Bir kadın, sevdiği erkek uğruna acı çekmekten kim bilir ne kadar zevk duyuyordur! Yalnız ben, sevincimin ortasında dalgın, düşünceli ve üzgündüm. Muhakkak ki ben, çok kötü bir kadın olacağım: Çünkü, pek tutumsuzum. Kendime iki tane kemer, korselerimin şerit iliklerini açmak için güzel bir zımba, daha bir iki sagmasapan şey satın almıştım. İşte bu yüzden, pek tutumlu olan, tıpkı bir saksağan gibi paracıklarını istif eden şu şişko Agathe'dan daha az para kalmıştı elimde. Onun tam iki yüz frangı vardı! Benimse, zavallı dostum, kala kala yüz elli frangım kalmıştı. İyi cezalandım, doğrusu ya, kemeri kaldırıp kuyuya atmak geçiyor içimden. Artık bundan sonra onu gönül ra-hatlığıyle kullanamam ki. Senin hakkını çaldım. Agathe çok incelik gösterdi. Bana: 'Üç yüz elli frangı ikimizin adına gönderelim!' dedi. Ama, olayları olduğu gibi sana anlatmak istemedim. Sözlerine itaat etmek İçin ne yaptık, biliyor musun? Ünlü paraciklanmızı yanımıza aldık, iki kız kardeş, gezmeye gittik. Ana yola ulaşınca da, hemen Ruffec'e koştuk.

Oraya gelince, Kraliyet Mesajerisini işleten M. Grimbert'e gittik, parayı ona teslim ettik! Eve dönerken kırlangıçlar kadar hafiftik. Agathe bana: 'Mutluluk bizi ufalttı, hacmimizi mi küçülttü, nedir?' dedi.

Size tekrar etmeyeceğim daha binlerce şey konuştuk, Parisli bey, çünkü fazlasıyle söz konusu olan sizdiniz. Ah! Ağabeyciğim, iki sözcükle söyleyeyim: Kısacası seni çok seviyoruz. Sırra gelince, teyzeme bakarsan, bizim, gibi küçük maskelerin elinden her şey gelir, hatta susmak bile. Annem, teyzemle birlikte gizlice Angouleme'e gitti. Her ikisi de yolculuklarının yüksek politikası konusunda ağızlarını bile açmadılar. Ama, bu hiç de uzun tartışmasız olmadı. O

sırada bizi de, baron hazretlerini de salondan dışarı atıyorlardı. Rastignac Devlet'inde fikirleri bü-

yük tahminler işgal ediyor. Küçük sultanların kadınefen-diye işledikleri, üzeri serpme çiçekli ince bürümcük elbise, derin bir sessizlik içinde ilerliyor.

Sadece iki eni kaldı. Verteuil yönüne duvar yapılmamasına karar verildi, oraya

çit konacak. Halk tabakası, yoksul yerliler bu yüzden biraz meyve, meyve ağacı çardağından kayba uğrayacak ama, yabancılar için güzel bir manzara kazanılmış

olacak. Eğer tahtımızın veliahdinin mendile ihtiyacı varsa, şunu haber verelim ki, asilzade dul teyzemiz De Mar-sillac, Pompeia ve Herculanum adiyle belirtilen hazinele-riyle sandıklarını araştırırken, hiç bilmediği bir top güzel Hollanda keteni buldu. Agathe ve Laure sultanlar da ipeklerini, iğnelerini, hâlâ biraz fazla kırmızı ellerini emirlerine verdiklerini bildirirler. İki genç şehzade, şehzade Henri'yle şehzade Gabriel, üzüm pekmezi tıkınmak, ablalarını kudurtmak, hiç bir şey öğrenmek istememek, kuşları yuvalarından almayı eğlence saymak, gürültü etmek, kesmek, kırmak, ülkenin yasalarına rağmen, kendilerine baston yapmak için bodur söğütlerin dallarını koparmak alışkanlığından bir türlü vazgeçmediler. Genel olarak rahip efendi adı verilen Papa'nın vekili, savaşçı mürver ağacının silâhları uğruna gramerin kutsal kurallarını bırakmaya devam ederlerse, onları afaroz etmekle tehdit ediyor.

Tanrı'ya emanet ol, ağabeyciğim. Hiç bir mektup şimdiye kadar, senin mutluluğun için yapılan bu kadar adak, bu kadar sevgi taşımamıştır. Geldiğinde bize anlatacak çok şeyin olacak demek ki! En büyük ben olduğuma göre, hepsini bana anlatırsın. Teyzemin sözlerinden, sosyetede çok başarı topladığını anlar gibi olduk.

Bir hanımdan söz ediliyor, üst yanı sessiz geçiştiriliyor. Yani, bizim yanımızda, demek istiyorum! Buraya bak, Eugene, istersen mendillerden vazgeçelim de, biz sana gömlek yapalım. Bu konuda bana acele karşılık yaz. Eğer acele tarafından, iyi dikilmiş güzel gömleklere İhtiyacın varsa, hemen hiç vakit geçirmeden işe başlamak

GORIOT BABA

zorundayız. Bir de, Paris'te bizim bilmediğimiz modeller varsa, bize bir örnek gönderirsin, özellikle kol tasmaları için. Hoşça kal, hoşça kal!.. Alnının sol yanından sadece bana ait olan şakağının üstünden öperim. Öbür kâğıdı Agathe'a bırakıyorum. Sana söylediklerimin hiç birini bile okumayacağına söz verdi. Ama, daha emin olabilmek için, o yazarken yanından ayrılmayacağım. Seni seven kardeşin.

LAURE de RASTIGNAC"

Eugene, kendi kendine:

«Ah! Evet ya,» dedi. «Evet, evet, her ne pahasına olursa olsun, servet! Dünyanın bütün hazineleri bu fedakârlığı ödemeye yetmez. Onlara mutlulukların hepsini birden götürmek isterdim.» Bir süre durakladıktan sonra: «Bin beş yüz elli frank!» diye söylendi. «Her metelik darbesini vurmalı; etkisini göstermeli!

Laure'un hakkı var. Hay Allah! Gömleklerimin hepsi kaba kumaştan. Bir genç kız, bir başkasının mutluluğu uğruna, bir hırsız kadar kurnazlaşıyor. Kendi için masum olan Laure, benim için uzak görüşlü oluveriyor: Onlardan hiç bir şey anlamadan, yeryüzü günahlarını bağışlayan melekler gibi, tıpkı.»

Artık dünyalar onun olmuştu! Terzisini çağırmıştı bile, ona danışmış, karar vermişti. Rastignac, M. de Trailles'ı görünce, terzilerin genç erkeklerin hayatında sahip oldukları etkiyi anlamıştı. Ne yazık ki, şu iki uç arasında bir orta yoktu: Bir terzi, bir faturanın verdiği, ya bir can düşmanıydı, ya da en yakın dosttu. Eugene kendi terzisinde, mesleğinin oynadığı babalık rolünü gereğince anlayan bir insana rastladı. Böylece adam, kendini delikanlıların bugünüyle yarını arasında bir birleştirme çizgisi olarak kabul ediyordu. Ona minnettar olan Rastignac da, ilerde ustası haline geldiği o nükteli sözlerden biriyle adamcağızı üne kavuşturup servet sahibi etti. Eşine dostuna:

«Onun iki pantolonunu biliyorum ki, giyenlere yirmi bin frank gelirli evlenmeler yaptırdı!..» diyordu.

Bin beş yüz frank, istediği kadar da elbise! O anda zavallı Güneylinin artık hiç bir şeyden kuşkusu kalmamıştı. Cebinde bol para bulunmanın genç bir erkeğe verdiği o tarifsiz havayla yemeğe indi. Bir öğrencinin cebine para süzülür süzülmez, içinden hayalî bir sütun yükselir. Delikanlı ona dayanır artık.

Eskisinden çok daha iyi yürür, kaldıracı için bir dayanak noktası1 olduğunu hisseder; bakışları dolu ve dümdüzdür, hareketleri kıvraktır. Bir gün önce alçak gönüllü, çekingendir, dövseler döverler; ertesi gün o, bir başbakanı döver.

İçinde duyulmamış olaylar geçer: Her şeyi ister, her şeyi yapabilir, sağı solu gözetmeden, düşüncesizce istek duyar, neşelidir, eh açıktır, konuşkandır.

Kısacası, eskiden kanatsız olan kuş, kanatlarının genişliğine yeniden kavuşmuştur. Meteliksiz öğrenci, bin bir tehlike arasından bir kemik aşıran bir köpek gibi, bir tutam zevki yakalar, onu kırar, iliğini emer, sonra gene koşar.

Ama, yelek cebinde uçucu birkaç altını şıkırdatan delikanlı, zevklerini yudum yudum içer, onları parçalara böler, onlardan hoşlanır, gökyüzünde sallanır, ayakları yere basmaz, artık sefalet sözünün ne demek istediğini bile bilmez.

Paris, bütünüyle ona aittir. Her şeyin parlak olduğu, her şeyin ışıldadığı, alev alev yandığı yaş! Ne erkek, ne kadın, hiç kimsenin yararlanmadığı neşeli kudret yaşı! Borçlar ve bütün zevkleri on katma çıkaran şiddetli korkular yaşı! Saint-Jacques sokağıyle Saint-Peres sokağı arasında, Seine'in sol kıyısına sık sık gitmeyen kimse, insan yaşantısından hiç bir şey bilmiyor demektir!..

Rastignac, Mme Vauquer'in sofraya çıkardığı, tanesi bir meteliğe satılan, pişmiş

armutları yerken, içinden:

«Paris kadınları bilselerdi,» diye geçiriyordu, «gelip burada kendilerini sevdirirlerdi!»

Tam o sırada, Kraliyet Mesajerisinin bir dağıtıcısı, parmaklıklı kapının çıngırağını çaldırdıktan sonra, yemek odasına gir-

(1) Syracusaelı (Sicilya) ünlü matematik bilgini Archimedes, kaldıraç teorisini kurduktan sonra, söylendiğine göre: «Bana bir dayanak noktası verin, dünyayı, yerinden kaldırayım,» demiş. (M.Ö. 287-212). (Çev.) GORIOT BABA

di. M. Eugene de Rastignac'ı sordu. Yanma gelerek delikanlıya iki torbayla, imzalaması için kalın bir defter uzattı. Rastignac o zaman, Vautrin'in kendisine fırlattığı derin bakışla, bîr kamçının kayışıyle kıskıvrak sarılmış gibi oldu.

Adam, ona:

«Kılıç dersleriyle, atış saatlerinin ücretini ödeyecek kadar dünyalığınız olacak,» dedi.

Mme Vauquer torbalara bakarak, ona:

«Kalyonlar geldi,» dedi.

Mile Michonneau aşırı isteğini belli etme korkusuyle paraya göz atmaktan çekindi.

Mme Couture:

«Çok iyi bir anneniz var,» dedi.

Poiret de:

«Beyin çok iyi bir annesi vardır,» diye tekrarladı.

VautrİN:

«Evet, anacığı, kanının son damlasına kadar fedakârlık etmiş,» dedi. «Şimdi artık her istediğinizi yapabilirsiniz: Sosyeteye girer, orada zengin çeyizli kızlar avlar, başlarına şeftali çiçeği takan konteslerle dans edersiniz. Ama, inanın bana, hiç vakit geçirmeden atış salonuna gidin, hem de sık sık.»

Vautrin, düşmanına nişan alan bir adamın taklidini yaptı. Rastignac, dağıtıcıya bahşiş vermek istedi, cebinde hiç bir şey bulamadı. Vautrin, hemen kendi cebini karıştırdı, adama bir frank attı. Sonra da öğrenciye bakarak;

«İyi krediniz var,» diye sözlerini sürdürdü.

Rastignac, ona teşekkür etmek zorunda kaldı. Buna rağmen, Mme de Beauseant'm konağından döndüğü gün birbirlerine söyledikleri sert sözlerden beri bu adama hiç tahammülü yoktu. Öğrenci, boş yere bunun nedenini kendi kendine soruyordu.

Hiç kuşkusuz, düşünceler, havan topundan çıkan bombaları yöneten kurala benzer bir matematik kuralıy-le, kendilerini oluşturan güçle orantılı olarak fırlıyorlar ve beynin kendilerini gönderdiği yere gidip vuruyorlar. Bunun etkileri değişiktir. Düşüncelerin yerleştiği ve tahrip ettiği yurau-110

GORIOT BABA

GORIOT BABA

şak yaradılışlar olduğu gibi, güçlü bir şekilde donanmış yaradılışlar, tunç siperli kafatasları da vardır. Başkalarının iradesi bunların üstünde yassılaşır, sur duvarları önündeki kurşunlar gibi düşer. Sonra bir de, gevşek ve süngerimsi yaradılışlar vardır. Başkalarının düşünceleri oraya çarpınca, küçük sahra istihkâmlarının yumuşak toprağında şiddetini kaybeden top güllesi gibi, Ölüp giderler.

Rastignac, en ufak bir çarpmada hemen patlayan, içi barut dolu o kafalardan birine sahipti. Onca, garip olaylarıyle haberimiz olmadan bizi etkileyen o fikir atışlarına, o duyguların bulaşmasına uygun olmamak için fazlasıyle şiddetli bir şekilde gençti. Manevî gözü pek keskindi. Çifte duyularının her birinde o esrarlı uzunluk, bütün zırhların ince noktalarını yakalamakta usta kılıç oyuncuları, üstün kimselerde hayran ol- ,| duğunıuz o gidip gelme kıvraklığı vardı. Zaten bir aydan beri, Rastignac'da kusurlar kadar da üstünlük gelişmişti.

Kusurlarını ondan, toplum ve artan arzularının gerçekleşmesi istemişti.

Üstünlükleri arasında o Güneyli canlılığı bulunuyordu. Bu, zorluğu çözümlemek için insanı dosdoğru onun üstüne yürütür; Loire ırmağı Ötesinden bir kimseye herhangi bir kararsızlık içinde kalmasına izin vermez. Kuzeylilerin kusur adını verdikleri bir meziyet: Onlara göre bu, Murat'nm1 yükselmesini sağladığı kadar, ölümüne de neden oldu. Bundan şu sonucu çıkarmak gerekir: Bir Güneyli, Kuzeyin hile ve dü-zenciliğiyle Loire ötesinin cüret ve korkusuzluğunu birleştirmesini bilirse, tam olur ve îsveç kralı kalır.

Onun için, Rastignac, o adamın dostu mu, yoksa düşmanı mı olduğunu anlamadan Vautrin'in batarya ateşi altında uzun zaman kalamazdı. Zaman zaman, o garip kişinin tutkularını keşfettiği, yüreğinin ta derinlerini okuduğu duygusuna kapılıyordu. Oysa ondaki her şey, öylesine sıkı sıkıya kapalıydı ki , her şeyi bilen, her şeyi gören, hiç bir şey söylemeyen bir sfenksin hareketsiz derinliğine sahipmiş gibi görünüyordu.

(1) I. NapolĞon'un eniştesi, Fransa mareşali, Napoli kralı. (1767-1815). (Çev.)

Eugene, yelek cebinin şişkinliğini hissedince, kafa tutmaya başladı.

Kahvesinin son yudumlarını zevkle içtikten sonra, dışarı çıkmak için ayağa kalkan Vautrin'e:

«Lütfen, beni bekleyin!» dedi.

Kırklık adam, geniş kenarlı şapkasını giydi, dört tane hır-sızm saldırısından korkmayan bir kimse gibi, meydan okurcasına daireler çizdiği demir bastonunu da eline alarak:

«Neden?» diye sordu.

«Size olan borcumu ödeyeceğim!» diye karşılık veren Rastignac, çabucak torbalardan birini çözdü. Sonra da Mme Vauquer'ye yüz kırk frank verdi. «İyi dost olmak için iyi hesaplaşmak gerekir,» dediği dul kadına dönerek şunları ekledi: «Saint-Sylvestre'e1 kadar hesabımız tamam. Şu beş frangı bana bozuverin, lütfen.»

Poiret, Vautrin'e bakarak:

«İyi dost olmak için, iyi hesaplaşmak gerekir,» diye tekrarladı.

Rastignac, perukalı sfenkse bir frank uzatarak:

«Bir frangınızı buyrun,» dedi.

Vautrin, delikanlının ruhuna bir falcı bakışı saplayarak:

«Sanki bana bir şey borçlu olmaktan korkarmış gibi bir haliniz var?!..» diye haykırdı. Bir yanda da, Eugene'in belki de yüz defa kızmaya niyetlendiği o alaycı ve Diogenes'e2 yaraşır gülümsemelerden birini fırlattı.

Torbaları elinde tutan, odasına çıkmak üzere ayağa kalkmış bulunan öğrenci:

«Aaa, elbette ya!» diye karşılık verdi.

Vautrin, salona açılan kapıdan çıktı. Öğrenci de, merdiven aralığına giden kapıya doğru yönelmeye hazırlanıyordu.

İşte o sırada Vautrin, salonun kapısını çarptı, kendisine buz gibi bir bakışla bakan öğrenciye doğru gelerek:

(U Yılbaşı. (Çev.)

(2) Kelbî felsefenin kurucusu olan Diogenes, M.Ö. 413'te Sinop' ta dünyaya

geldi, 327'de öldü. (Çev.)

112

GORIOT BABA

Ti

«Sayın Rastignacorama markisi, biliyor musunuz ki, bana1 söylediğiniz sözler, hiç de terbiyelice şeyler değil,» dedi.

Rastignac, yemek salonunun kapısını kapattı. Yanma Vautrin'i de alarak, merdivenin alt başına, yemek salonunu mutfaktan ayıran küçük aralığa çıktı.

Orada bahçeye açılan, üst kısmında demir parmaklıklı upuzun bir cam bulunan dolu bir kapı vardı. Öğrenci, aralığa gelince, tam o sırada mutfaktan çıkan Sylvie'nin önünde:

«Monsieur Vautrin,» dedi, «ben marki değilim, adım da Rastignacorama değil.»

Mile Michonneau, ilgisiz bir halle:

«Dövüşecekler,» dedi.

Poiret:

«Dövüşecekler!» diye tekrarladı.

Mme Vauquer, para destesini okşayarak:

«Yok canım,» diye karşılık verdi.

Bahçeye bakmak için yerinden kalkan Mile Victorine:

«Ama, baksanıza, ıhlamurların altına doğru gidiyorlar.'..» diye bağırdı. «Oysa, zavallı delikanlının hakkı var.»

Mme Couture:

«Hadi, yavrucuğum, biz yukarı çıkalım,» dedi. «Bu işler bizi ilgilendirmez.»

Mme Couture'le Victorine çıkmak üzere ayağa kalkınca, kapının önünde, yollarını kesen şişman Sylvie'ye rastladılar. Aşçı kadın:

«Ah! Nedir bu başımıza gelenler, kuzum?» dedi. «M. Vautrin, M. Eugene'e:

"Konuşup anlaşalım!" dedi. Sonra onun koluna girdi, işte şimdi de bizim enginarların ortasında yürüyüp duruyorlar.»

Tam o sırada Vautrin göründü. Gülümseyerek:

«Vauquer anacığım,» dedi, «sakm korkmayın, hiç bir şey yok. Ihlamurların altında tabancalarımı deneyeceğim.»

Victorine, ellerini kavuşturarak:

«Ah! Efendim,» dedi, «neden M. Eugene'i öldürmek istiyorsunuz?»

Vautrin iki adım geriledi, Victorine'i seyretti. Sonra da, zavallı kızcağızı saçlarının köküne kadar kızartan alaycı bir sesle:

«O başka bir hikâye!» diye haykırdı. «Bu delikanlı pek sevimli, değil mi?» diye de sözlerine devam etti. «Aklıma bir fikir getirdiniz. Sizin ikinizin mutluluğunu kuracağım, güzel Çocuk.»

Mme Couture, koruduğu kızcağızın koluna girdi ve onun kulağına:

«Aman Victorine, bu sabah size bir şeyler olmuş, akıl almaz davranışlarınız var,» diyerek genç kızı sürükledi.

Mme Vauquer:

«Evimde tabancalar çekilmesini istemiyorum,» dedi. «Komşuları korkutup da bu saatte başıma polisleri toplamaya kalkmayın, kuzum!..»

Vautrin de, ona:

«Hadi, hadi, sakin olun, Vauquer anacığım,» karşılığını verdi. «Yavaş, yavaş

canım, soğukkanlılığınızı bozmayın hemen. Atış salonuna gideriz, olur biter.»

Bunları söyledikten sonra Rastignac'm yanına gitti, teklifsizce koluna girdi ve:

«Otuz beş adımdan, beş defa peşpeşe, kurşunu maça asının göbeğine sapladığımı size tanıtlayınca, sakın cesaretiniz kırılmasın,» dedi. «Bana biraz sert ve öfkeli gibi görünüyorsunuz. Onun için, aptal gibi, kendinizi öldürtebilirsiniz, karışmam.»

«Kaçıyorsunuz galiba,» dedi.

Vautrin:

«Kafamı kızdırmayın, karışmam, haa!..» diye karşılık verdi. «Bu sabah fazla soğuk yok, gelin şuraya oturalım,» diyerek yeşil boyalı sandalyeleri gösterdi.

«Orada, hiç kimse sesimizi işitmez. Sizinle konuşacaklarım var. Hiç bir kötülüğünü istemediğim iyi bir delikanlısınız siz. Sizi seviyorum, Tromp...1

(1) Vautrin'in gerçek kişiliği, gene tarafımızdan dilimize çevrilen, Balzac'm

"Kibar Fahişeler" adlı kitabında açıklanmıştır. (Çev.) 114

GORIOT BABA

(hay Allah kahretsin!) Vautrin şerefim üzerine, sizden çok hoşlanıyorum. Sizi neden sevdiğimi de söyleyeceğim. Ama, şimdilik, sanki sizi ben yaratmışım gibi iyi tanıyorum, bunu da tanıtlayacağım.» Delikanlıya yuvarlak masayı göstererek sözlerine devam etti: «Torbalarınızı şuraya koyun.»

Rastignac parasını değirmi masanın Üstüne koydu. Derin bir merakın pençesinde kıvranarak oturdu. Bu duyguyu, karşısındaki adamın davranışlarında birdenbire meydana gelen değişiklik son derece geliştirmişti: Bu garip yaratık önce onu öldürmekten söz etmiş, sonra da koruyucusu pozlarına girmişti.

Vautrin, konuşmasına şöyle devam etti:

«Kim olduğumu, ne yaptığımı, ya da ne yapmakta olduğumu öğrenmeyi pek isterdiniz, değil mi? Aşırı derecede meraklısınız, evlâdım. Hadi, hadi, sakin olun. Daha nice, nice şeyler duyacaksınız!.. Bin bir felâkete uğradım. Başıma

gelmeyen kalmadı. Önce beni dinleyin, sonra karşılık verirsiniz. îş-te, üç kelimeyle bundan önceki yaşantım: Ben kimim? Vautrin. Ne iş yapıyorum? Canımın istediğini. Geçelim. Huyumu öğrenmek ister misiniz? Bana iyilik edenlere, ya da yüreği yüreğime hitap edenlere karşı çok iyi davranırım. Bunlar, her şeyi yapabilirler. İsterlerse bacaklarımın kemiklerine tekme atsınlar. Ağzımı açıp da: "Dikkat et, haa!" demem. Ama, şeytanın başı için söylüyorum: Canımı sıkanlar, ya da hoşuma gitmeyenlerle ifrit kesilirim.» Sonra da bir tükrük fıskiyesi fırlatarak: «Şunu öğrenmenizde çok fayda vardır: Adam öldürmek benim için hiç de bundan daha zor ve Önemli değildir!'» dedi. «Ama, mutlaka gerektiği zaman işimi temizce görmeye gayret ederim. Sizlerin sanatçı adını verdiğiniz kimselerdenim, ben. Benvenuto Cellini'nin1 anılarını okudum, evet ya, karşınızda duran ben, üstelik de İtalyanca aslından! Böylece, anlı sanlı bir tasasız, neşeli, dünyaya metelik vermez bir kişi olan o adamdan, bizi yerli yersiz öldüren Takdir-î İlâhi'yi taklit

(1) İtalyan heykeltraş, kuyumcu ve oymacısı. İtalya ve Fransa' da pek çok değerli madenden yapılmış bir çok eser bırakmıştır. Bin bir macerayla geçen yaşantısını Anılar'mûa topladı. (Floransa, 1500-1571). (Cev.) GORIOT BABA

etmesini, bulunduğu her yerde güzeli sevmeyi öğrendim. Zaten, bütün insanlara karşı tek başına bulunmak ve şanslı olmak, oynamaya değer güzel bir oyun, değil mi? Toplum düzensizliğimizin bugünkü kuruluşunu çok düşündüm. Evlât, düello bir çocuk oyuncağıdır, bir aptallıktır. Yaşayan iki erkekten birinin mutlaka ölmesi gerekince işleri rastlantıya bırakması için insanın aptal olması gerektir.

Düello mu? Yazı mı, tura mı! İşte bu. Her yeni kurşunu öbürünün üstüne saplayarak, maça asının göbeğine tam beş tane kurşun atarım, hem de otuz beş

adımdan, ha! İnsanda böyle bir üstünlük olduktan sonra, adamını yere sereceğine kesinlikle güvenebilir. İşte böyleyken, birisine yirmi adımdan ateş ettim, vuramadım. Oysa, o alçak, Ömründe eline tabanca bile almamış.» Garip adam daha sonra, yeleğinin düğmelerini çözdü, bir ayı sırtı gibi tüylü ama, insana bir çeşit korkuyla karışık tiksinti veren sert, kızıl bir kılla kaplı göğsünü göstererek: «Bakm!» dedi. «O toy herif, tüylerimi yaktı,» diye eklerken de Rastignac' m parmağını tutup, göğsündeki bir deliğin üstüne koydu. «Ama, o zamanlar ben, daha henüz çocuktum, sizin yaşmızdaydım, yirmi bir yaşındaydım.

Hâlâ bir şeylere inanıyordum, bir kadının aşkına, içinde şaşıracağınız daha bir sürü saçmalıklara güveniyordum. Düello edecektik, değil mi? Beni pekâlâ öldürebilirdiniz. Farzedelim ki, ben yere serildim, siz nerede olacaktınız?

Hemen sıvışmanız, İsviçre'ye gitmeniz, pek fazla bir şeyi olmayan babanızın paracıklarını yemeniz gerekecekti. Sizin içinde bulunduğunuz durumu, ayrmtılarıyle size açıklayacağım. Ama, bunu, yeryüzünde olup bitenleri iyice inceledikten sonra, verilecek sadece iki karar olduğunu anlayan bir kimsenin üstünlüğüyle yapacağım. Evet, iki yol vardır: Ya körü körüne aptalca itaat, ya da ayaklanmak. Ben, hiç bir şeye boyun eğmiyorum, tamam mı? Sizin bu gidişinize göre, neye ihtiyacınız var, biliyor musunuz? Bir milyona, hem de acele tarafından. Yoksa, şu küçük kafamızın doğrusuna gidersek, pek yakında, öbür tarafta bir Yüce Varlık var mı, yok mu diye araştırmak için, Saint-Cloud'daki ağların içine dalıp dolaşabiliriz. İşte o milyonu ben size vereceğim.» Adam,

Eugene'e bakarak, bir süre durakladı. «Oh! Oh! Çok şükür. Vautrin babanıza bir parça güler yüz gösterebilirdiniz, hele. Bu sözü işitince, kendisine: "Akşama görüşürüz!" denen, süt içen bir kedi gibi, yalanarak süslenmeye koyulan bir genç kıza benzediniz. Hah şöyle! Hadi, canım biz bizeyiz! Açıkça konuşabiliriz!

Delikanlı, hesabımız şu; Orada, anamız, babamız, büyük teyzemiz, iki kız kardeşimiz (on sekiz ve on yedi yaşlarında), iki erkek kardeşimiz (on beş ve on yaşlarında) var. İşte mevcudumuz bu kadar. Teyze, kız kardeşlerinizi yetiştiriyor. Rahip efendi de gelip erkek kardeşlerinize Latince Öğretiyor.

Aile, beyaz ekmekten çok, haşlanmış kestane yiyor. Baba, külot pantolanlarını idareli kullanıyor. Anne, ancak kışın bir yünlü entari, yazın da hafif bir elbise alabiliyor. Kız kardeşleriniz de işte ellerinden geleni yapmaya çalışıyorlar. Her şeyi biliyorum, Güneyde bulundum ben. Size yılda bin iki yüz frank gönderiyorlar ama, sizin oralarda işler bu durumda, toprağınız ancak üç bin frank getiriyor. Bir aşçı kadınımız, bir de uşağımız var. Görünüşü korumak gerek, değil mî ya! Bize gelince, büyük şeyler istiyoruz biz. Beauseant-lardan dostumuz var ama, yaya gidiyoruz; servet istiyoruz ama, cebimizde metelik yok; Vauquer Ana'nın lezzetsiz, baştan savma yemeklerini yiyoruz ama, Saint-Germain mahallesinin muhteşem ziyafetlerine bayılıyoruz; bir sedirde yatıyoruz

ama, içimizde bir konak isteği yanıyor! İsteklerinizin hiç birini ayıplamıyorum.

Yavrucuğum, hırs sahibi olmak, öyle herkesin harcı değildir. Hangi erkekleri aradıklarını, kadınlara sorun bakalım: Haris erkekleri ararlar. Hırslıların bel altı daha güçlüdür, kanlarında daha çok demir vardır, yürekleri de öbür erkeklerinkinden daha ateşlidir. Ve kadın, güçlü olduğu saatlerde kendini o kadar mutlu ve güzel hisseder kî, kemiklerinin kırılması tehlikesine maruz kalmasına rağmen bile, müthiş güçlü erkekleri öbür erkeklerin hepsine tercih eder. Soruyu ortaya atabilmek için isteklerinizin dökümünü yapıyorum. O soru, işte şu: Aç kurt gibi karnımız aç, süt dişlerimiz de pek keskin. Tenceremizi tıka basa doldurmak için nasıl davranmalıyız? Önce, Ceza Kanununu yemeliyiz. Bu hiç eğlenceli değil-GORIOT BABA

dır, insana bir şey de öğretmez. Ama, başka çıkar yol yok. Pekâlâ, öyle olsun, ne yapalım. Bir Ağır Ceza Mahkemesi başkanı olmak, bizden çok daha değerli olan zavallı kişileri, omuzlarında T. F.1 damgasıyle göndermek, böylece de zenginlere sıcak yataklarında rahat uyuyabileceklerini ispat etmek ama-cıyle avukat oluyoruz. Bu, hiç hoş bir şey değildir, üstelik de pek uzun sürer. Önce, içimizin o pek çektiği cicilere elimizi süremeden bakmak, iki yıl Paris'te pinekleyip beklemek var. Hiç bir zaman tatmin olmadan daima istemek, yorucu, zor bir şeydir. Soluk ve yumuşakçalar türünden bir insan olsaydınız, korkacak hiç bir şeyiniz olmazdı. Ama bizde, aslanların yakıcı kanı, günde yirmi kez aptallık yapacak bir iştah var. Demek ki, Tanrı'nın cehenneminde gördüğümüz en korkunç işkence olan bu işkenceye yenileceksiniz. Akıllı uslu davrandığınızı, süt içtiğinizi, ağıtlar yaptığınızı tahmin edelim. Siz eli açık bir kimsesiniz. Onun için, bir köpeği bile çıldırtacak bin bir sıkıntı ve yokluktan sonra, herhangi bir şehir deliğinde, rasgele bir pespayenin savcı yardımcısı olmakla işe başlamanız gerek. Bir kasap köpeğinin önüne bir çorba atar gibi, hükümet sizin de avcunuza yılda bin franklık bir maaş atacak. Artık ondan sonra, hırsızların peşinden koş, zenginlerin davasını savun, vicdanlı kimseleri giyotine gönder. Kaçınılmaz bir şey bu! Mecbursunuz!.. Eğer koruyucu melekleriniz yoksa, o taşra adliyesinde çürür gidersiniz. Otuz yaşma doğru, yılda bin iki yüz frankla yargıç olursunuz, elbette o zamana kadar eğer cübbenizi devedikenlerine atmadıysanız. Kırk yaşma gelince, herhangi bir değirmencinin, altı bin frank gelirli çeyiz getiren kızıyle evlenirsiniz.

Teşekkür ederim, ziyade olsun. Koruyucu melekler edinin, üç bin frank maaşla,

kralın savcısı olursunuz, belediye başkanının kızıyle de evlenirsiniz. Bir oy pusulasında, Manuel yerine Villele (kafiyeler tutuyor, vicdanı rahatsız etmez) okumak gibi, o küçük siyasî alçaklıklardan ba-ti) Fransa'da kürek mahkûmlarının omuzuna kızgın demirle vurulan bu harfler, Fransızcadaki Travaux Forces (Kürek Mahkûmu) sözcüklerinin baş harfleridir.

(Çev.)

zılarını da yaparsanız, kırk yaşında başsavcı olursunuz, milletvekili bile olabilirsiniz. Yavrucuğum, şuna dikkat edin ki, vic-dancığımızı lekelemiş, yirmi yıl sıkıntılar, gizli sefaletler çekmiş olacağız, kız kardeşlerimiz de bir türlü koca bulup evle-nemeyecekler. Şunu da size belirtmekle şeref duyarım: Fransa'da sadece yirmi tane başsavcı vardır, oysa o mevkiye adaylığını koyan yirmi bin kişisiniz. Bunlar arasında da, bir derece yükselebilmek uğruna, ailesini bile satacak alçaklar var. Eğer meslek iğrendiriyorsa, başka bir şey araştıralım.

Rastignac baronu avukat olmak mı istiyor? Ooo! Çok güzel. On yıl sıkıntı çekmek, ayda bin frank harcamak, bir kitaplığı bulunmak, bir yazıhane açmak, sosyeteye girmek, dava koparabilmek için onun bunun eteğini öpmek, diliyle adliye sarayını süpürmek zorundadır. Bu meslek, sizi başarıya ulaştırsa, hayır demezdim. Ama, Paris'te, elli yıl çalışıp didindikten sonra, yılda elli bin franktan fazla kazanan beş avukat gösterin bana?.. Hadi canım! Ruhumu böyle alçaltmaktansa, korsan olmayı yeğ tutarım. Zaten, para nereden bulunacak? Bütün bunlar, hiç hoş şeyler değil. Bir kadının getireceği çeyiz, bize bir olanak sağlar. Evlenmek ister misiniz? Boynunuza bir taş bağlamak olur bu. Sonra da, para için evlenirseniz, bizim şeref duygularımız, asaletimiz ne olacak? Bugünden beşerî anlaşmalara karşı isyan bayrağını açmaya başlayalım, daha iyi. Yılan gibi, bir kadının önüne yatmak, annenin ayaklarını yalamak, bir dişi domuzu bile iğrendirecek alçaklıklara katlanmak, öö!.. Hiç değilse mutluluğu bulabilseniz, eh, neyse, gene de bir şeydir. Ama, bu şekilde evleneceğiniz bir kadınla, lağım taşları gibi mutsuz olursunuz. İnsanın karısıyle çekişmektense, erkeklerle çarpışması gene de daha iyidir. Delikanlı, işte hayatın yol kavşağı, seçin. Siz seçtiniz bile: Akrabamız Beauseant'ın konağına gittiniz, orada lüksün kokusunu duydunuz. Goriot Ba-ba'nm kızı, Mme de Restaud'nun konağına gittiniz, orada Parisli hanımın kokusunu aldınız. O gün alnınızda bir kelimeyle

döndünüz; ve ben, onu çok iyi okuyabildim: Zengin olmak!.. Evet, her ne pahasına olursa olsun, yükselmek, zengin olmak. Aferin! dedim. İşte tam bana uygun bir insan. Paraya ihti-GORIOT BABA

yacınız oldu. Nereden alacaktınız? Kız kardeşlerinizin kanını emdiniz. Bütün ağabeyler, kız kardeşlerini, az çok dolandırırlar. Beş franklık paralardan çok, kestane bulunan bir ülkeden, Allah bilir, ne şekilde! Bin beş yüz frangınızı kopardıktan sonra, ağaçtan yemiş çalmaya giden askerler gibi, onlar elinizden kaçacaklar. Sonra ne yapacaksınız? Çalışacak mısınız? Çalışma, şu anda sizin anladığınız şekilde bir çalışma, Poiret gücündeki kişilere, yaşlılık günlerinde Vauquer ananın pansiyonunda bir oda sağlar ancak. Çabuk elde edilen bir servet, sizin durumunuzda bulunan elli bin gencin şu anda çözümlemekle uğraştıkları bir problemdir. O kütle içinde siz, bir birimsiniz. Yapmanız gereken çabayı, çarpışmanın şiddetini siz tahmin edin artık. Elbette ki, elli bin tane uygun yer bulunmadığından, bir kavanozdaki örümcekler gibi, birbirinizi yemeniz gerekecek.

İnsan, burada nasıl ilerler, biliyor musunuz? Dehanın parlakhğıyle, ya da ahlâksızlığın becerikliliğiyle. Bu insan kütlesinin içine ya bir top güllesi gibi girmeli, ya da bir veba gibi oraya süzülmeli. Namusluluk, dürüstlük, hiç bir şeye yaramaz. İnsan, dehanın kudreti altında eğilir, ondan nefret eder, ona iftira etmeye çalışır. Çünkü o, her şeyi bölüşmeden alır. Ama o, ayak direrse, insan eğilir. Bir tek kelimeyle: İnsan, onu çamurun altına gomemeyince, diz çöküp ona tapar. Unutma delikanlı, bükemediğin eli öpeceksin! Ahlâksızlık, güçlü ve çoğunluktadır; anıklık (istidat), seyrektir. Onun için, ahlâksızlık, pek bereketli olan vasatlığm ordusudur, her yerde onun sivri silâhını hissedersiniz.

Olup olacağı, bütün kazançları yılda altı bin frank olan kocaların, sadece elbise ve süslerine on bin frank harcayan eşlerini görürsünüz. Yılda bin iki yüz frank aylık alan memurların arazi satın aldığını görürsünüz. Bir Fransa senatörünün oğlunun arabasına binebilmek uğruna kadınların kendini sattığını görürsünüz. Şu zavallı Goriot Baba aptalının, kocası elli bin franklık gelire sahip olan kızının imzaladığı borç senedini ödemek zorunda kaldığını gördünüz.

Cehennemi hilelere rastlamadan Paris'te iki adım atamazsınız. Şuradaki yeşil salataların bir tanesine karşı kafamı ortaya koyarım ki, zengin, güzel ve genç bile olsa,

hoşunuza gidecek ilk kadının evinde, içinden çıkılmaz durumlara rastlayacaksınızdır. Hepsi de yasalarla bağlı, her konuda kocalarıyle savaş

halindedirler. Âşıklar uğruna, paçavralar uğruna, çocuklar uğruna, ev, ya da boş

gurur uğruna, pek seyrek olarak da namus uğruna çevrilen dolapları size anlatmaya kalkışsam, bir türlü sonunu getiremem; emin olun. Onun için, dürüst, namuslu insan, ortak düşmandır. Peki ama, sizce namuslu adam, kim olabilir acaba? Nasıl bir yaratıktır bu? Paris'te namuslu adam, susan, bölüşmeyi reddeden adamdır. Çalışmalarının mükâfatını hiç bir zaman alamadan her yerde işleri gören ve benim, Tanrı'nın Yoksullar Birliği adını verdiğim o zavallı düşkün tutsaklarından söz etmiyorum size. Elbette ki, orada aptallığının bütün parlak ihtişamı içinde erdem vardır ama, sefalet de oradadır. Kıyamet gününde Tanrı, bize bir şaka yapıp da, gelmeyiverirse, o zavallı kişilerin yüzünün buruşmasını buradan görür gibi oluyorum. Demek ki, çabucak servet yapmak istiyorsanız, ya zaten zengin olmalısınız, ya da zengin görünmelisiniz. Zenginleşmek için, burada büyük oyun oynamak söz konusudur. Aksi halde insan, dolandırılıp kafese konulur, sonra da: Hizmetkârmızım, efendim! Girebileceğiniz yüz tane meslekte, çabucak başarıya ulaşan on kişiye rastlanırsa, halk onlara, hırsız der. Sonucu siz bulun. İşte bütün çıplaklığıyle hayat. Mutfaktan hiç de daha güzel değildir.

Onun kadar koku saçar, yiyip içmek istediği zaman da insanın ellerini kirletmesi gerek. Sadece işin içinden iyi sıyrılmasını bilin: Çağımızın bütün ahlâk kuralı, işte budur. Dünya hakkında böyle konuşuyorum, çünkü onu. iyi tanırım, bana bu hakkı verdi. Ayıpladığımı mı sanıyorsunuz? Asla! Oldum olası bu böyledir.

Ahlâkçılar asla onu değiştiremezler. în-san tamamlanmamıştır, kusurludur. Bazen az çok ikiyüzlüdür, yüze gülücüdür, aptallar da onun ahlâklı, ya da ahlâksız olduğunu söylerler. Halkı koruyarak zenginleri suçlamıyorum: İnsan, yukarda da, aşağıda da, orta katta da aynıdır. Bu kocabaş hayvanların her milyonunda, her şeyin, hatta yasaların bile üstüne çıkan on tane tasasız kişiye rastlanır. İşte ben, on taneden biriyim. Siz, eğer üstün bir insansanız, başınız yukar-GORIOT BABA

da, dümdüz gidin. Ama, kıskançlığa, çekememezliğe, iftiraya, vasatlığa karşı, bütün dünyaya karşı çarpışmak gerekir. Napoleon, Aubry admda ve az kalsın kendisini sömürgelere gönderecek olan bir savaş nazırına rastladı. Kendinizi iyi yoklayın! Bakın bakalım, her sabah bir gün öncekinden daha fazla bir iradeyle yataktan kalkabiliyor musunuz? Böyle durumlarda, size, hiç kimsenin reddedemeyeceği bir teklifte bulunacağım. İyi dinleyin. Bakın, görüyor musunuz, benim aklımda bir düşünce var. Birleşik Devletler'de, Güney kesiminde, örneğin, üç yüz bin dönümlük büyük bir malikânenin ortasına çekilip, pederşahî hayat yaşamayı aklıma koydum. Orada çiftçilik etmek, tutsakları çalıştırmak, sığırlarımı, tütünümü, odunlarımı satarak, şöyle birkaç küçük milyon kıvırmak, sultanlar gibi yaşamak, canımın her istediğini yapmak, alçıdan, sıvadan yapılmış

mağaralara büzülüp oturulan buralarda hiç kimsenin hayalinde canlandıramayacağı bir yaşamı sürerek, ömrümü tamamlamak istiyorum. Büyük bir şairim ben.

Şiirlerimi yazmam: Onlar, sadece duygu ve eylem şeklinde belirir. Şu sırada elli bin frangım var. Bu da bana olsa olsa, kırk tane zenci sağlar. İki yüz bin franga ihtiyacım var. Çünkü, pederşahî hayata olan isteğimi tatmin edebilmek için, iki yüz zenci istiyorum ben. Zenciler nedir ki? Meraklı bir kraliyet savcısı çıkıp da sizden, onların hesabım sormadan, istediğiniz her şeyi yapabileceğiz, elinize hazır gelmiş çocuklardır onlar. Bu kara sermayeyle, on yıla varmadan üç dört milyonum olur. Başarıya ulaşırsam, hiç kimse çıkıp da bana: "Sen kimsin?" diye sormaz. O zaman, Birleşik Devletler vatandaşı, M. Dört Milyon olurum. Yaşım elliyi bulur, eh, benim de içim geçmiş sayılmaz ya, keyfimce eğlenirim. Yani kısacası, şunu demek istiyorum; size bir milyonluk bir çeyiz sağlarsam, bana iki yüz bin frank verir misiniz? Yüzde yirmi komisyon, pek pahalı sayılmaz, değil mi? Artık kendinizi karıcığınıza sevdirirsiniz. Bir kez evlenince, endişe, vicdan azabı gösterileri yaparsınız, on beş gün kadar üzgün dursunuz. Bir gece, birkaç maskaralıktan sonra, iki öpücük arasında karınıza:

"Sevgilim!" diyerek iki yüz bin frank borcunuz olduğunu bildirirsiniz. Bu vod-

vili, en kibar, en soylu delikanlılar her gün oynuyorlar. Bir genç kadın, yüreğini alana kesesini reddetmez. Bundan bir şey kaybedeceğinizi mi sanıyorsunuz?

Hayır. Bir işte iki yüz bin frank kazanmanın yolunu bulursunuz siz. Paranız ve zekânızla, istediğiniz kadar büyük bir servet toplayabilirsiniz.

Ergo1, altı ay gibi bir zamanda, kendi mutluluğunuzu, sevimli bir kadıncağızınkini ve Vautrin babacığmızmkini de gerçekleştirmiş olursunuz. Öte yandan, odun yokluğundan, kışın parmaklarını soluğuyle ısıtmaya çalışan ailenizi de kurtarmış olacaksınız. Ne size teklif ettiğim şeye, ne de sizden isteğime hayret edin! Paris'te yapılan altmış muhteşem evlenmeden, kırk yedi tanesi buna benzer pazarlıklar üzerine kurulmuştur. Noterler Birliği'nin zoruyla M...»

Rastignac, Vautrin'in sözünü keserek, hırs ve tamahla:

«Peki, ne yapmam gerekiyor?» dedi.

Karşısındaki adam, oltasının ucundaki yemi yakalayan bir balığı hisseden balıkçının gizli ifadesine pek benzer sevinç hareketini zaptedemeyerek:

«Hemen hemen hiç bir şey,» diye karşılık verdi. «Beni iyi dinleyin! Bahtsız ve yoksul bir genç kızın yüreği, aşkla dolmaya en çok istek duyan süngerdir.

Üzerine bir damla duygu düşer düşmez, derhal genişleyen kupkuru bir süngerdir.

Yalnızlık, umutsuzluk ve gelecekteki servetine hiç güvenmeden yoksulluk koşulları içinde rastlanan genç bir hanıma kur yapmak! Lanet! Elde kent demektir bu, piyangoda çıkacak numaraları bilmektir bu, haberleri bilerek borsada oynamaktır bu. Sağlam temeller üzerine yıkılmaz bir evlilik kuruyorsunuz. O kız, milyonlara kavuşunca, sanki çakıl taşlarıymış gibi, onları sizin ayaklarınızın dibine atar. "Al, sevgilim! Al, Adolphe! Alfred!.. Al, Eugene!.." diyecektir, eğer Adolphe, Alfred, ya da Eugene, onun uğruna kendini feda etmek akıllılığını gösterirse. Fedakârlık deyince, mantar kızartması yemek amacıyle birlikte Cadran-Bleu'ye gidebilmek için eski bir elbisenin satılmasından söz ediyorum.

Oradan, akşam, Ambigu-

(1) Latinceden: İşte böylece. (Çev.)

GORIOT BABA

Comique tiyatrosuna. Ona bir atkı alabilmek için saatini Emniyet Sandığı'na rehin etmek de o fedakârlıklara girer. Kadınların pek önem verdiği ne aşk mektuplarından, ne de havaiyattan söz ediyorum size: Örneğin, onlardan uzak kadınca, göz yaşı taklidi yapmak için mektup kâğıdına damlatılan su damlaları gibi. Yüreğin argosunu çok iyi bilir bir haliniz var, onlara hiç ihtiyacınız yok. Bakın, Paris, içinde, değişik sosyal avların sağladığı ürünle yaşayan yirmi çeşit vahşî halkın, II-linois'lılarm, Hurons'lacm kaynaştığı bir Yeni Dünya ormanı gibidir; siz bir milyon avcısısınız. Milyonları yakalamak için, tuzaklar, ökseler, kuş düdükleri kullanıyorsunuz. Bazıları çeyiz avlar, bazıları tasfiye avlar. Şunlar vicdan avlar, bunlar elleri, ayaklan bağlı abonelerini satar. Av torbasını ağzına kadar doldurarak dönen falanca selâmlanır, saygı görür, yüksek sosyeteye kabul edilir. Bu konuksever toprağın hakkını teslim edelim, sizin karşınızda dünyanın en iyiliksever şehri var. Avrupa'nın bütün başkentlerinin gururlu aristokratları namussuz bir milyoneri kendi sıralarına almayı reddederlerse, Paris hemen ona kollarını uzatır, onun balolarına koşar, ziyafetlerinde yemeklerini yer, onun namussuzluğuyle bardak tokuşturup şerefe içer.»

Eugene:

«İyi ama, öyle bir kızı nereden bulmalı?» dedi.

«Elinizin, altında, karşınızda duruyor!»

«Mile Victorine mi?»

«Tamam!»

«Eee! Nasıl şey o?»

«Sizin küçük Rastignac baronesi, sizi seviyor bile!»

Hayretler içinde kalan Eugene:

«Onun meteliği yok?!..» diye karşılık verdi.

«Hah! Tamam işte, asıl konuya geldik. İki kelime daha, her şey aydınlanacak.

Taillefer Baba, Devrim'de dostlarından birini öldürdüğü kabul edilen yaşlı

alçağın biridir. Düşüncelerinde özgürlüğü olan o benim tasasızlardan biridir.

Bankerdir, Frederic Taillefer ve Ort. bankasının en önemli ortağıdır. Bir tek oğlu var. Victorine'in zararına, her şeyini, bütün ser-124

vetini ona bırakmak istiyor. Bakın, ben böyle haksızlıkları hiç sevmem. Don Kişot gibiyimdir ben, güçlüye karşı zayıfın savunmasını üstüme almaktan hoşlanırım. Eğer Tanrı'nın iradesi onun oğlunu elinden almak olsaydı, Taillefer o zaman kızını geri alırdı. Onun bütün istediği, herhangi bir mirasçı. Bu, yaradılışta olan bir saçmalıktır, bundan sonra artık çocuğu da olamaz, ben biliyorum. Victorine yumuşak' başlı, sevimli bir kızcağız. Hiç zorluk çekmeden, pek kısa bir zamanda babasını avcunun içine alır. Sonra da duygunun kamçısıyle adamı bir şimşir topaç gibi döndürür! Sizi unutamayacak kadar sevginize hassas olacağından, onunla evlenirsiniz. Ben, Tak-dir-î İlâhî rolünü oynayacağım, Tanrı'nın isteğini yerine getireceğim. Vaktiyle kendisine pek büyük fedakârlıklar ettiğim bir arkadaşım var. Kraliyet Muhafız Birliği'nde görev yapan eski bir Loire ordusu albayıdır. Bütün öğütlerimi dinler, hiç sözümden çıkmaz, şimdi de koyu bir kralcı kesildi. Hani öyle, her ne pahasına olursa olsun, fikrinden dönmeyen enayilerden değildir. Size bir öğüt daha vermem gerekiyor, meleğim: Ne düşüncelerinize, ne de sözlerinize sıkı sıkı bağlanın.

Sizden istedikleri zaman, hiç çekinmeden onları satın. Kanılarını hiç değiştirmemekle Övünen bir adam, daima dümdüz gitmeyi kendine görev bilen, yanılmazlığa inanan insan, bir halk deyimiyle, koyduğum yerde otlayan sersemin biridir!.. İlke yoktur, olaylar vardır. Yasalar yoktur, durumlar vardır. Üstün adam, olayları ve durumları yönetmek için, onları özüm-ler. Değişmez ilkeler ve yasalar olsaydı, halk, gömlek değiş-1| tirdiğimiz gibi onları durmadan değiştirmezdi. Kişi, bütün bir milletten daha akıllı olmak zorunda değildir.

Fransa'ya en az hizmet eden adam, daima kırmızı gördüğü için sayılan bir fetiştir. O sadece, üstüne La Fayette1 etiketi konarak, makineler arasına müzeye yerleştirmeye yarar. Oysa, herkesin taş attığı, ama, beşeriyetin istediği kadar yemini, insanlığın yüzüne tü-

(1) Amerika'nın Özgürlük savaşına katılan, sonra da Fransa Büyük Devriminde önemli rol oynayan Fransız generali. Daima ih- J tilâlci olarak kaldı, sonunda sol eğilime kapıldı. (1757-18341. (Çev.) f kürecek derecede insanlığı hor gören prens1, Viyana kongresinde Fransa'nın bölünmesine engel oldu: Ona, taçlarını borçlu olanlar, adama çamur atıyor. Ooo!

İşleri çok iyi bilirim, ben! Bende pek çok kimsenin sırrı var! Bu kadarı yeter.

Bir ilkenin kullanılışı konusunda anlaşan üç kafaya rastladığım gün, sarsılmaz kanıya kavuşacağım; ne var ki, daha pek çok beklemeliyim! Mahkemelerde, yasanın bir maddesi üzerinde aynı fikirde olan üç yargıç bulamazsınız. Ben, gene adamıma dönüyorum. Eğer ondan isteseydim, îsayı yeniden çarmıha çivilerdi. Vautrin babasının bir sözü üzerine, şu zavallı kız kardeşine on para bile göndermeyen o alçakla hiç yoktan bir kavga çıkarır ve...» Sözün burasında Vautrin ayağa kalktı, vaziyet aldı, karşısındakine kılıç sallayan bir silâh ustasının hareketini yaptı. «Ve her şey gölgeye girer!» diye ekledi. Eugene:

«Ne müthiş şeyh dedi. «Şaka yapmak istiyorsunuz, değil mi, M. Vautrin?»

O garip adam:

«Yavaş, yavaş, yavaş, sakin olalım, canım!..» diye karşılık verdi. «Çocukluk etmeyin. Bununla birlikte, eğer hoşunuza gidiyorsa, hiddetlenin, öfkelenin!..

Benim bir rezil, bir alçak, bir cani, bir namussuz, bir haydut olduğumu söyleyin ama, bana ne dolandırıcı, ne de hafiye adını verin, aman sakın, ha! Hadi, hadi, söyleyin, küfür yaylımını salıverin! Sizi bağışlıyorum, sizin yaşınızda bu, o kadar doğaldır ki! Ben de böyleydim! Yalnız, iyi düşünün. Günün birinde daha beterini yaparsınız. Herhangi güzel bir kadınla koklaşmaya gidersiniz ve para alırsınız.» Bir an sustuktan sonra Vautrin: «Bunu hiç düşündünüz mü?» dedi.

«Çünkü, eğer aşkınızı faizle işletmez, onu tefeciye kırdırmazsanız, başarıya nasıl ulaşacaksınız? Aziz öğrencim, erdem bölünmez, o ya vardır, ya da yoktur.

Hatalarımızdan tövbe etmekten, onların kefaretini ödemekten, günah (1) Krallık, Devrim, Cumhuriyet, İmparatorluk dönemlerinde daima önemli roller oynayan, sorumluluklar yüklenen Prens Talleyrand (1754-1838). (Çev.) 126

GORIOT BABA

çıkarmaktan söz ediyorlar. İşte güzel bir sistem daha! Onun gereğince, insan bir pişmanlık davranışıyle bir suçun günahını ödemiş, işin içinden sıyrılmış oluyor!

Toplum merdiveninin filanca basamağına ulaşmak, oraya yerleşebilmek için bir kadını baştan çıkarmak, bir ailenin çocukları arasına geçimsizlik tohumları serpmek, kısacası, bir şöminenin yaşmağı altında, ya da başka bir deyimle, kişisel bir zevk, ya da çıkar amacıyle her gün, her yerde uygulanan bütün alçaklıkların, haysiyetsizliklerin iman, umut, merhamet eylemleri olduğunu mu sanıyorsunuz? Bir gecede zavallı bir çocuğun servetinin yarısını elinden alan bir salon züppesine neden iki ay hapis cezası verilir de, bin franklık bir banknot çalan zavallı bir yoksul, ağırlaştırıcı nedenlerle, ağır kürek hapsine mahkûm edilir? İşte, yasalarınız. Mantıksızlığa ulaşmayan bir tek madde yoktur.

Sarı eldivenli, sarı sözlü adam, kan dökülmeyen ama, verilen cinayetler işlemiştir; katil bir monsenyörle birlikte kapıyı açar: Gece yapılan iki şey!

Bugün size teklif ettiğim şeyle, günün birinde sizin yapacağınız şey arasında eksik olan sadece kandır. Bu dünyada sabit herhangi bir şeye inanıyor musunuz?

Şu halde, insanları hor görün. Yasalar ağında, arasından geçilebilen delikler araştırın. Gözle görünür nedenleri bulunmayan büyük servetlerin sırrı, unutulmuş

bir suçtur. Çünkü, uygun bir şekilde, tertemiz yapılmıştır.»

«Susun, efendim, daha fazlasını işitmek istemiyorum. Beni kendi kendimden kuşkulandıracaksınız. Şu anda duygu, benim bütün bilginidir.»

Vautrin:

«Nasıl isterseniz, güzel çocuk!» dedi. «Sizi daha güçlü sanıyordum, bundan sonra artık size hiç bir şey söylemem. Son bir kelime.» Ve Öğrenciye dikkatle bakarak:

«Bütün sırrımı biliyorsunuz,» dedi.

«Onu reddeden bir delikanlı, unutmasını da bilir.»

«Bunu çok güzel söylediniz, hoşuma gitti. Bakın, görüyor musunuz, bir başkası bu kadar titiz davranmayabilir. Sizin için ne yapmak istediğimi hatırlayın. On

beş

gün mühlet veriyorum. Nasıl işinize gelirse.»

GORIOT BABA

127

Rastignac, Vautrin'in bastonunu koltuğunun altına sıkıştırarak, sakin sakin gidişini görünce, kendi kendine:

«Ne demir gibi kafası var şu adamın!» dedi. «Mme de Beauseant'ın süsleyerek bana söylediklerini bu, açık açık söyledi. Çelik pençelerle âdeta yüreğimi parçalıyordu. Mme de Nucin-gen'e neden gitmek istiyorum ben? Daha ben bunu düşünürken adam, nedenlerimi keşfediverdi. Bu haydut, iki kelimeyle, erdem konusunda, şimdiye dek insanların ve kitapların söylediğinden daha çok şey söyledi. Erdemin uzlaşmaya tahammülü olmadığına göre, demek ki kız kardeşlerimi dolandırdım ben?» diye düşünen delikanlı, para torbalarını masanın üstüne fırlattı. Oturdu, insanı serseme çeviren derin bir düşünceye dalarak, orada öyle kalakaldı. «Erdeme sadık kalmak, yüce kahraman!

Adaaam sen de! Herkes erdeme inanır ama, erdemli olan kim? Milletlerin tanrısı, özgürlüktür. İyi ama, yeryüzünde özgür millet nerede? Gençliğim daha henüz, bulutsuz gökyüzü gibi masmavi: Yüce, ya da zengin olmayı istemek, yalan söylemeye, eğilip bükülmeye, yerde sürünmeye, doğrulup dikilmeye, yüze gülmeye, ikiyüzlülük etmeye karar vermiş olmak değil midir? Yalan söylemiş, eğilmiş, yerde sürünmüş olanların uşağı olmayı kabul etmek değil midir? Onların suç ortağı olmadan önce, onlara hizmet etmek gerekir. Eh, pekâlâ öyleyse! Hayır.

Soylu ve kutsal bir şekilde çalışmak istiyorum ben. Gece gündüz çalışmak, servetimi sadece kendi emeğime borçlu olmak istiyorum ben. Servetlerin en yavaşı olacak bu ama, hiç değilse kafam her gün, hiç bir kötü düşüncenin ağırlığıyle ezilmeden yastığın üstünde dinlenecek. Hayatını seyredip de, onu bir zambak gibi tertemiz, lekesiz bulmaktan daha güzel bir şey olabilir mi? Ben ve hayat, bir de-likanlıyîe nişanlısı gibiyiz. Vautrin bana, on yıl evlilikten sonra neler geldiğini gösterdi. Hay kör şeytan! Kafam dağılıyor. Hiç bir şey düşünmek istemiyorum, yürek, iyi bir yönetici, yanılmaz bir yol göstericidir.»

Sylvie'nin kalın sesi, Eugene'i daldığı derin düşüncelerinden kurtardı. Aşçı

kadın, delikanlıya terzisinin geldiğini haber verdi. Öğrenci, elindeki para torbalarıyle terzinin karşısına çık-128

ti. Bu olaya pek sevinmişti. Delikanlı, gece elbiselerini prova ettikten sonra, gündüz için diktirdiği yeni elbiseyi giydi. Bu, onu tamamıyle değiştirmişti.

İçinden:

«M. de Trailles'dan çok daha yakışıklıyım,» diye geçirdi. «En sonunda bir asilzade havasına kavuştum!..»

Goriot Baba, Eugene'in odasına girerek:

«Beyim,» dedi, «Mnıe de Nucingen'in gittiği evleri bilip bilmediğimi sormuştunuz bana, değil mi?»

«Evet.»

«Pekâlâ öyleyse! Gelecek pazartesiye, mareşal Carigliano' nun balosuna gidecek.

Eğer oraya siz de gidebilirseniz, kızlarımın iyi eğlenip eğlenmediklerini, neler giydiklerini, yani kısacası, her şeyi anlatırsınız.»

Eugene, yaşlı adamı ateşin başına oturtarak:

«Ah, Goriot Babacığım, bunu nasıl öğrenebildiniz?» dedi.

ftOda hizmetçisi söyledi bana.» Sonra da neşeli bir halle konuşmasına devam etti: «Onların bütün yaptıklarını Therese ve Constance yoluyle öğrenirim.»

îhtiyarcık, sevgilisini hiç kuşkulandırmadan ondan haber almasını sağlayan bir buluştan mutluluk duyacak kadar genç olan bir âşığa benziyordu- Acı bir hasedi safiyetle ifade ederek: «Siz onu görürsünüz,» dedi.

Eugene:

«Bilmiyorum,» diye karşılık verdi. «Beni mareşalin eşiyle tanıştırıp tanıştıramayacağını sormak için Mme de Beau-seant'a gideceğim.»

Eugene, bundan böyle artık her zaman giyineceği şekilde vikontesin konağında görüneceğini düşünürken, sevinçten yüreği hopluyordu. Ahlâkçıların insan yüreğinin uçurumları adını verdikleri sadece hayal kırıcı düşünceler, kişisel çıkarırı irade dışındaki hareketleridir. Onca, şikâyete konu olan, o Jıeye-canlı maceralar, o birdenbire dönüşler, hepsi, hepsi, zevKleri-miz yararına yapılan ince hesaplardır.

Rastignac, kendini böyle güzel giyimli, şık eldivenli, pırıl pırıl ayakkabılı görünce; erdemli, dürüst kararını unutuverdi. Gençlik, haksızlık yanma yattığı zaman, vicdanının aynasında

kendini seyretmeye cesaret edemez. Oysa, olgun yaş, kendini orada seyreder: Hayatın bu iki safhası arasındaki ayrıntı işte oradadır.

Birkaç günden beri iki komşu, Eugene'le Goriot Baba, pek candan dost olmuşlardı.

Gizli arkadaşlıkları, Vautrin'le öğrenci arasında çelişkili duygular doğuran psikolojik nedenlere dayanıyordu. Duygularımızın fizik evrendeki etkilerini saptamak isteyen cüretli filozof, hiç kuşkusuz, bunların bizlerle hayvanlar arasında yarattığı ilişkilerde onların gerçek maddiliklerinin nice belgesini bulacaktır. Hangi fizyonomi uzmanı bir karakteri tahmin etmekte, bir köpeğin bir yabancının kendisini sevip sevmediğini anlamakta gösterdiği çabukluğu gösterebilir? Herkesin kullandığı şu savımsı ifade: Çengelli atomlar1 deyimi, ilkel kelimelerin süprüntüsünü toplamaktan hoşlananların uğraştığı felsefî aptallıkları yalanlamak için dillerde kalan olaylardan biridir. İnsan, sevildiğini hisseder. Duygu, her şeye izini bırakır, uzayları aşar. Bir mektup bir ruhtur. Konuşan sesin öylesine sadık bir yankısıdır ki, hassas kişiler onu, aşkın en zengin hazineleri arasına katarlar.

Bilinçdışı sevgisinin köpek yaradılışının yüceliğine kadar çıkardığı Goriot Baba, öğrencinin yüreğinde kendisi için harekete geçen acımanın, hayranlık belirten iyiliğin, gençlik sevgilerinin kokusunu almıştı. Bununla birlikte, yeni doğmakta olan bu birlik, daha henüz herhangi bir sır vermeye kadar gitmemişti.

Eugene, Mme de Nucingen'i görmek isteğini açığa vurduğunda, Delphine'in

konağına yaşlı adamın aracılığıyle kabul edilmeyi düşünmemişti. O, sadece küçük bir gevezeliğin kendisine yararı dokunabileceğini ummuştu. Goriot Baba, kızlarından sadece, o iki ziyaret dönüşü delikanlının sofrada herkesin önünde, açıkça söylediği sözler dolayısıyle söz etmişti. Adamcağız ertesi gün, ona: (1) Democrite (M.Ö. V. yüzyıl, Yunan filozofu) ve Epicure (M.Ö. III. yüzyıl, Yunan filozofu) sistemlerinin çengelli olarak tahmin ettiği bu atomlar, bu sayede karşılaşınca birbirlerine bağlanabiliyorlar. Böylece bunların sempatilerin esrarlı unsurları olduğu iddia edilir. (Çev.) 130

GORIOT BABA

«Beyefendiciğim,» demişti, «benim adımı söylediğiniz için Mme de Restaud'nun size kızdığını nasıl düşünebildiniz? Kızlarımın her ikisi de beni severler.

Mutlu bir babayım ben. Yalnız, damatlarım bana karşı iyi davranmadılar.

Kocalarıyle olan anlaşmazlıklarım yüzünden o sevgili yaratıkları üzmek istemedim, onları gizlice görmeyi tercih ettim. Bu sır, istedikleri zaman kızlarını görebilen öbür babaların asla anlayamayacağı bin bir zevk veriyor bana. Ben yapamam, değil mi, efendim?.. İşte onun için, kızlarımın sokağa çıkıp çıkmayacaklarını oda hizmetçilerine sorduktan sonra, hava güzel olursa Champs-Elysees' ye gidiyorum. Onların oradan geçişini bekliyorum. Arabalar yaklaşınca, yüreğim çarpmaya başlıyor. O güzel giysileri içinde onları hayranlıkla seyrediyorum. Onlar da geçerken hafifçe bana gülümsüyorlar. İşte bu, benim bütün dünyamı ışıl ışıl altınlara boğuyor, sanki muhteşem bir güneş ışını yaşantımı aydınlatmış gibi oluyorum. Ve orada duruyorum, dönüşlerini bekliyorum. Onları gene görüyorum! Açık hava onlara yaramış, yanakları pembe. pembe olmuştur.

Çevrede herkesin: "Aman, ne güzel kadın!" dediğini duyarım. İşte bu sözler, yüreğimi sevinçle doldurur. Benim kanım değil mi onlar? Onları çeken atları severim, kucaklarmdaki küçük köpek olmak isterim. Onların memnunluğu beni yaşatır. Herkesin kendine göre bir sevme şekli vardır. Benimki, kimseye bir zarar vermiyor ki, neden benimle uğraşıyorlar? Kendime göre mutluyum ben de.

Akşamları, baloya gitmek için evlerinden çıkarlarken kızlarımı görmeye gitmem,

yasalara aykırı mı? Geç kalıp da bana: "Hanımefendi sokağa çıktı," dediklerini işittiğim zaman, bilseniz ne kadar acı duyarım. Bir gece, iki gündür görmediğim Nasie'yi görebilmek için sabahın saat üçüne kadar bekledim. Sevincimden, keyfimden az kalsın ölecektim! Çok rica ederim, sadece kızlarımın ne kadar iyi insanlar olduğunu söylemek için benden söz edin. Beni her türlü hediyeye boğmak istiyorlar. Ama, ben onlara: "Paranızı saklasa-nıza, canım! Bunu ne yapacağım ben? Hiç bir şeye ihtiyacım yok!" diyerek onlara engel oluyorum. Gerçekten de, beyefendiciğim, ben neyim ki? Ruhu, kızlarının bulunduğu her yerde gezinen kötü bir kadavradan başka neyim? Mme de Nu-cingen'i gördükten sonra, ikisinden hangisini tercih ettiğinizi söylersiniz bana,» diyen adamcağız, Mme de Beauseant'm konağına gidinceye kadar vakit geçirmek için Tuileries bahçesinde gezintiye gitmekte sabırsızlanan Eugene'in hazırlığını görünce sustu.

Bu gezinti, öğrenciye hiç yaramadı. Birkaç kadın, onu fark etti. O kadar yakışıklı, öylesine gençti ki! O kadar da zevkli bir zarafetle giyinmişti ki!

Hemen hemen hayranlık ifade eden bir dikkatin konusu olduğunu görünce, delikanlı artık, ne varı yoğu ellerinden alınan kız kardeşleriyle teyzesini, ne de erdemli nefretlerini düşündü. İnsanın kolayca bir melek sanacağı o şeytanın başının üstünden geçtiğini görmüştü. Yakutlar saçan, altın mızraklarını sarayların alnına fırlatan, kadınları kızıl renklere bulayan, başlangıçlarında o kadar sade olan tahtları gülünç bir parlaklıkla kaplayan rengârenk kanatlı o îblis'i görmüştü. Göz boyayan sahte parlaklığını bir güç simgesi sandığımız o çıtırdayan boş gururun tanrısına kulak vermişti. Vautrin'in sözleri, her ne kadar hayasız ve utanmaz olursa olsun, yüreğine işlemişti. Tıpkı kendisine: «Yığınla altın ve aşk!» diyen yaşlı eskici kadının iğrenç suratının bir bakirenin anısına kazıldığı gibi, oraya saplanmıştı.

Eugene, kayıtsız ve tasasız oralarda gezindikten sonra, saat beşe doğru Mme de Beauseant'm konağına gitti. Orada, genç yüreklerin tamamıyle savunmasız bulundukları o müthiş darbelerden biriyle karşılaştı. Delikanlı, o zamana kadar vikontesi, aristokrat eğitimin verdiği ve eğer yürekten geliyorsa, kusursuz olan o terbiyeli, kibar sevimlilik içinde bulmuştu.

Eugene içeri girince, Mme de Beauseant, tatsız bir hareket yaptı, sert bir sesle de ona:

«M. de Rastignac,» dedi, «hiç değilse şu anda, sizinle görüşmem imkânsız! îşim var!..»

Bir gözlemci için, —doğrusu ya, Rastignac da pek kısa bir zamanda dikkatli bir gözlemci olmuştu?, o cümle, el hareketi, bakış, ses tonu, imtiyazlı sınıfın karakterinin, alışkanlıkla-132

GORIOT BABA

nnın tarihçesiydi. Kadife eldivenin altındaki demir pençeyi fark etti; kişiliği, bencilliği davranışların altından gÖrüverdi; yaldızın altından sırıtan tahta gözüne çarptı. En sonunda, tahtın sorgucu altında başlayıp, en son asilzadenin tulgasının altında biten şu BEN KRAL'ı işitmişti. Eugene, kadının asaletlerine inanma sözüne fazlasıyle güvenmişti. Bütün bahtsızlar gibi, iyilikseveri iyilik görene bağlaması gereken nefis anlaşmayı büyük bir inançla imzalamıştı. O

anlaşmanın ilk maddesi, ulu yürekler arasında tam bir eşitliği yürürlüğe koyar.

İki yaratığı bir tek varlık halinde birleştiren iyilikseverlik, tıpkı gerçek aşk gibi, anlaşılmayan, pek seyrek rastlanan ilâhî bir tutkudur. Bunların her ikisi de güzel ruhların israfıdır.

Rastignac, Carigliano düşesinin balosuna gitmek istiyordu, onun için bu kasırgayı hırsla yuttu. Heyecanlı bir sesle:

«Hanımefendi,» dedi, «pek önemli bir şey söz konusu olmasaydı, gelip sizi rahatsız etmezdim. Daha sonra sizi görmeme izin verin, lütfen, beklerim.»

Vikontes, sözlerindeki sertlikten biraz utanarak:

«Eh, peki öyleyse! Akşam yemeğine bana gelin,» dedi. Çünkü, aslına bakarsanız bu kadın, hanımefendi olduğu kadar da, iyi yürekliydi.

Eugene bu anî dönüşten duygulanmıştı. Ama, buna rağmen giderken, kendi kendine:

«Yerlerde sürün, her şeye tahammül et. Kadınların en iyisi, bir anda, verdiği dostluk sözlerini unutup da seni eski bir ayakkabı gibi orada bırakırsa, öbürlerinin ne olduğunu var sen hesap et artık. Can cana, baş başa demek, Öyle mi? Yalnız, şunu unutmayalım ki, onun evi bir dükkân değil, ona ihtiyaç duymakla ben hatalıyım. Vautrin'in dediği gibi, top güllesi haline gelmeli.»

Öğrencinin acı düşünceleri az sonra, vikontesin evinde yemek yemekten

duyacağı zevkle dağıldı gitti. îşte böylece, bir çeşit alın yazısıyle, hayatının en ufak olayları delikanlıyı o yola doğru itmeye âdeta elbirliği ettiler. Bu, öyle bir yoldu ki, Vauquer Pansiyonu'nun korkunç sfenksinin düşüncelerine göre Eugene, orada bir savaş alanmdaymış gibi Öldürülmemek GORIOT BABA

için öldürmeli, aldatılmamak için aldatmalıydı. O yolun sınırında vicdanını, yüreğini bırakmalı, yüzüne bir maske geçirmeli, merhametsizce insanlarla eğlenmeli, onları aldatmalı ve Lacedemone'da1 olduğu gibi, tacı hak etmek için, şansını görünmeden yakalamalıydı.

Genç adam, vikontesin konağına döndüğünde onu, kendisine daima gösterdiği o nazik, sevimli iyilik içinde buldu. Birlikte, vikontun karısını beklediği yemek odasına gittiler. Orada, Restorasyon İdaresi altında, herkesin bildiği gibi, en yüksek derecesine ulaştırılan o sofra lüksü gözleri kamaştırıyordu. M. de Beaussant, dünyasından geçmiş, her şeyden bıkmış usanmış pek çok kimse gibi, iyi yemek zevkinden başka bir zevk aramaz olmuştu. Boğazına düşkünlük konusunda XVIII. Louis' yle Escars dükünün sınıfmdandı. Böylece, sofrası iki lüksü birden, kapsayanla kapsananın lüksünü sunuyordu. Eugene, Ömründe ilk defa olarak, yüceliklerin soydan geçtiği bu evlerin birinde yemek yiyordu. Buna benzer bir görüntü şimdiye kadar gözlerine çarpmamıştı. Moda, eskiden imparatorluk balolarını kapayan gece yarısı yemeklerini kaldırmıştı. O toplantılarda askerler, içte ve dışta kendilerini bekleyen bütün çarpışmalara hazırlanmak için kuvvet toplamaya ihtiyaç duyarlardı. Eugene o zamana kadar sadece balolara katılmıştı. Daha sonraları onu fevkalâde üstün bir hale getiren, o sırada yeni yeni elde etmeye başladığı o kendine güven gördükleri karşısında aptal aptal şaşırmasına engel oldu. Ama, bu oymalı, kabartmalı gümüş takımları, muhteşem bir masanın bin bir süsü karşısında, hiç ses çıkarmadan yapılan servise ilk defa hayran olunca, ateşli hayale sahip olan bir insan için, sabahleyin atılmak istediği yoksunluklar hayatına bu her zaman zarif yaşantıyı tercih etmemek çok zordu. Düşüncesi bir an için onu, kendi aile pansiyonuna döndürdü. Bundan öyle büyük bir dehşete kapıldı ki, temiz bir eve yerleşmek için olduğu kadar, geniş

elini omzunda hissettiği Vautrin'den kaçmak için, ocak ayında oradan ayrılmaya yemin etti. Sözlü, ya da sessiz ahlâksızlığın (1) Eski Yunanistan'daki İsparta şehrinin Öbür adı. (Çev.) 134

GORIOT BABA

Paris'te girdiği bin bir şekli düşününce, sağduyu sahibi bir insan, kendi kendine şunları sormadan edemez: Devlet, acaba hangi sapkınlıkla orada okullar açar, delikanlıları oraya toplar, güzel kadınlar orada acaba nasıl saygı görürler, sarrafların vitrinine yayılan altınlar acaba nasıl olur da mucizevî bir şekilde çanakların içinden uçup gitmez? Ama, gençlerin İşlediği cinayet, hatta suç, pek azdır. İnsan bunu düşününce, kendi kendileriyle çarpışan ve hemen hemen daima muzaffer çıkan bu sabırlı Tantales'lere1 karşı saygı duymaz da ne yapar, söyler misiniz? Yoksul öğrenci, Paris'le giriştiği çarpışmada iyice anlatılsaydı, çağdaş uygarlığımızın en dramatik konularından birini sağlardı.

Mme de Beauseant onu konuşmaya davet etmek için boş yere Eugene'e bakıyordu.

Delikanlı, vikontun huzurunda hiç bir şey söylemek istemedi.

Vikontes, kocasına:

«Bu akşam beni ftalyan tiyatrosuna götürecek misiniz?» diye sordu.

Vikont, öğrencinin aldandığı alaycı bir kibarlıkla:

«Size itaat etmekten duyacağım zevkten şüphe edemezsiniz,» diye karşılık verdi.

«Ama, Varietes tiyatrosunda birisiyle buluşacağım.»

Kadın, içinden:

«Metresi,» diye geçirdi.

Vikont:

«Bu akşam Ajuda sizinle değil mi?» diye sordu.

Claire Öfkeyle:

«Hayır!» diye karşılık verdi.

«Eh, pekâlâ öyleyse! Mutlaka bir kola ihtiyacınız varsa., M. de Rastignac'm koluna girin.»

(1) Eski Lidya kralı Tantales daima kemirici bir açlıkla susuzluk duymaya mahkûm edilmişti. Çünkü, tanrıların sofrasında yemek yerken, kullara tattırmak için tanrıların yemeğini ve içkisini çalmıştı. Gür sulu bir derenin içinde, bol meyveli ağaçların altında açlığa mahkûmdu. (Çev.) GORIOT BABA

Vikontes gülümseyerek Eugene'e baktı:

«Sizin için pek tehlike olur,» dedi.

Rastignac, eğilerek:

«M. de Chateaubriand der ki: Fransız erkeği, tehlikeyi sever, çünkü orada zafer bulur,» diye karşılık verdi.

Birkaç dakika sonra, hızla yol alan bir arabanın içinde, Mme de Beauseant'm yanında, uçarcasına pek moda olan tiyatroya yöneldi. Tam sahnenin karşısındaki bir locaya girip de, bütün dürbünlerin, nefis bir tuvalet giyen vikontesle kendisine çevrildiğini görünce, bir peri masalı yaşadığını sandı. Adeta mucizeden mucizeye gidiyordu.

Mme de Beauseant, delikanlıya:

«Bana söyleyecekleriniz vardı,» dedi. «Aaa! İşte. bakın, bizden üç loca ötede Mme de Nucingen var. Kız kardeşiyle, M. de Trailles öbür yandalar.»

Vikontes bu sözleri söylerken. Mile de Rochefide'in bulunması gereken locaya bakıyordu. M. d'Ajuda'yı orada görmeyince kadının yüzüne olağanüstü bir parlaklık yayıldı.

Eugene, Mme de Nucingen'e baktıktan sonra:

«Çok sevimli,» dedi.

«Kirpikleri beyaz.»

«Evet ama, ne kadar güzel incecik beli var!»

«Elleri kocaman.»

«Şahane gözler!»

«Upuzun yüzü var.»

«Ama, uzun biçiminde kibarlık var.»

«Ne mutlu ona ki, hiç olmazsa orada biraz kibarlık var. Dürbününü alıp, geri bırakışma bir bakın!» Vikontes, Eugene'i hayretler içinde bırakarak: «Bütün hareketlerinde Goriot damarı belli oluyor,» dedi.

Gerçekten de, Mme de Beauseant dürbünüyle bütün salonu gözden geçiriyor, bir tek hareketini bile kaçırmadığı Mme de Nucingen'e hiç dikkat etmiyormuş gibi görünüyordu. Topluluk, nefis derecede güzeldi. Delphine âe Nucingen, Mme de Beauseant'm genç, yakışıklı, zarif kuzenini tek basma meşgul 136

GORIOT BABA

etmekten pek fazla gurur duyuyordu. Delikanlı, ondan başka hiç bir şeye bakmıyordu.

«Eğer onu gözlerinizle yemeye devam ederseniz, rezalet çıkarırsınız, M. de Rastignac. İnsanların üstüne bu kadar düşerseniz, hiç bir başarıya ulaşamazsınız.»

Eugene:

«Sevgili kuzenim,» dedi. «Şimdiye kadar beni çok iyi korudunuz. Lütfedip eserinizi tamamlayın. Size pek az bir eziyet verecek, oysa bana, pek büyük iyilik edecek bir yardımda bulunmanızı rica ediyorum sadece. İyice tutulduğumu görüyorsunuz.»

«Şimdiden mi?»

«Evet.»

«Bu kadına mı?»

Delikanlı, akrabasına içe işleyen, keskin bir bakış fırlatarak:

«İsteklerime başka yerde kulak verilecek miydi yoksa?» dedi. Biraz

durakladıktan sonra da: «Sayın Carigliano düşesi, sayın Berry düşesine bağlı,» diye konuşmasını sürdürdü. «Siz onu göreceksiniz. Beni onun evinde tanıştırmak ve pazartesi günü vereceği baloya götürmek lütfunda bulunur musunuz? Orada, Mme de Nucingen'le karşılarım, böylece de ilk çarpışmaya girerim.»

Kadın:

«Memnuniyetle,» dedi. «Daha şimdiden ondan hoşlanıyorsanız, gönül işleriniz çok iyi gidiyor demektir. Bakın, De Marsay, Galathionne prensesinin locasında. Mme de Nucingen cehennem azabı çekiyordur, fena halde öfkeleniyor. Bir kadına, özellikle de bir bankerin karısına yaklaşmak için bundan daha uygun bir an olamaz. Bu Chaussee-d'Antin hanımlarının hepsi öç almaktan hoşlanırlar.»

«Siz, böyle bir durumda ne yapardınız?»

«Ben, sessizce acı çekerdim.»

Tam o sırada, Ajuda markisi, Mme.de Beauseant'm locasına girdi.

«Gelip sizi bulmak için işlerimi baştan savma yaptım,» dedi. «Bunun bir fedakârlık olmaması için de size haber veriyorum.»

Vikontesin yüzünü ışıldatan neşe, Eugene'e gerçek bir aşkın ifadesini tanımayı öğretti. Bunu artık Paris şuhluğunun yapmaciklarıyle karıştırma olanağı yoktu.

Delikanlı, kuzinine hayran oldu. Hiç konuşamaz hale geldi ve içini çekerek yerini M. d'Ajuda'ya bıraktı. Bir yandan da kendi kendine:

«Bu şeklide seven bir kadın ne soylu, ne yüce bir yaratık!» diye düşünüyordu.

«Ve bu adam, bir taş bebek uğruna bu kadına ihanet edecek, ha! İnsan buna nasıl ihanet edebilir?»

Yüreğini bir çocuk hiddetinin doldurduğunu hissetti. Mme de Beauseant'ın ayaklarının dibinde yuvarlanmak isterdi; anasının memesini emen beyaz, küçücük bir oğlağı yayladan yuvasına kaçıran bir kartal gibi, onu yüreğinde

götürebilmek için şeytanların kudretine sahip olmayı diliyordu. Güzelliğin bu büyük müzesinde, gösterişsiz, kendine ait bir metresi olmadan bulunmak, onu utandırıyordu. İçinden:

«Bir metresi, muhteşem, krallara yaraşır bir durumu olmak, kudret işaretidir!»

diye geçiriyordu.

Hakarete uğrayan bir adamın düşmanına baktığı gibi de, Mme de Nucingen'e baktı.

Vikontes, bir göz kırparak, saygılı davranışından dolayı bin bir teşekkür yağdırmak için ona doğru döndü. Birinci perde bitmişti.

Vikontes, Ajuda markisine:

«M. de Rastignac'ı tanıtacak kadar Mme de Nucingen'le dostluğunuz var mıdır?»

dedi.

Marki:

«Elbette, beyefendiyi tanımaktan büyük memnunluk duyacaktır,» dedi.

Yakışıklı Portekizli ayağa kalktı, öğrencinin koluna girdi. Delikanlı göz açıp kapayıncaya kadar kendini, Mme de Nu-cingen'İn yanında buluverdi.

Marki:

«Barones hazretleri,» dedi. «Beauseant vikontesinin bir akrabası, şövalye Eugene de Rastignac'ı size takdim etmekle şe-138

GORIOT BABA

GORIOT BABA

139

ref duyarım. Onu öyle şiddetle etkilediniz ki, tanrısına yaklaştırarak mutluluğunu tamamlamak istedim.»

Bu kelimeler, onlardaki biraz kaba ama, iyi kullanılınca, bir kadının daima pek hoşlandığı düşünceyi bir parça hafifleten alaycı bir sesle söylenmişti. Mme de Nucingen, gülümsedi ve az önce dışarı çıkan kocasının yerini Eugene'e göstererek, delikanlıya:

«Yanımda kalmanızı teklif etmeye cesaretim yok, efendim,» dedi. «însan, Mme de Beaussant'ın yanında bulunmak mutluluğuna erince, orada kalır.»

Eugene de ona, alçak sesle:

«Ama, hanımefendi,» dedi, «bana öyle geliyor ki, eğer kuzinimi memnun etmek istiyorsam, sizin yanınızda kalırım.» Sonra da yüksek sesle: «Marki hazretleri gelmeden önce sizden, kibarlığınızdan söz ediyorduk,» diye ekledi.

M. d'Ajuda çekildi.

Bunun üzerine barones:

«Gerçekten de, benimle kalacak mısınız, efendim?» diye sordu. «Öyleyse iyice tanışırız, zaten Mme de Restaud, sizi görmek için bende şiddetli bir istek uyandırmıştı.»

«Pek ikiyüzlülük etmiş demek ki, beni kapısından çevirdi.»

«Nasıl?»

«Hanımefendi, bunun nedenini size açıklayabilirim. Ama, böyle bir sırrı size"

açtığım için de beni hoş görmenizi rica ederim. Ben, babanızın oda komşusuyum.

Mme de Restaud'nun onun kızı olduğunu bilmiyordum. Büyük bir safiyetle bundan söz etmek gafletinde bulundum. Hem kız kardeşinizi, hem de kocasını kızdırdım.

Sayın Langeais düşesiyle kuzinimin bu çocuğun soyunu inkâr edişini ne kadar yakışıksız bulduklarını tahmin edemezsiniz. Olanları onlara anlattım, çılgınlar gibi, kahkahalarla güldüler. İşte böylece, Mme de Beauseant, sizinle kız kardeşiniz arasında bir karşılaştırma kurarak, pek övücü kelimelerle sizden söz etti ve komşum M. Goriot'ya karşı ne kadar iyi davrandığınızı anlattı. Gerçekten

de, nasıl olur da onu sevmezsiniz? Sizi öyle büyük bir tutkuyla, taparcasına seviyor ki, âdeta kıskanıyorum. Bu sabah, iki saat sizden

¦ söz ettik. Sonra da, kulaklarım babanızın anlattıklarıyle dolu, bu akşam kuzinimle yemek yerken, yüreğinizin sevgi dağıttığı oranda güzel olamayacağınızı söyledim. Hiç şüphesiz, bu kadar ateşli bir hayranlığı mükâfatlandırmak istediğinden Mme de Beauseant, her zamanki zarafetiyle sizi burada göreceğimi söyleyerek, beni tiyatroya getirdi.»

Bankerin karısı:

«Nasıl, beyefendi,» dedi, «demek size, teşekkür borçluyum? Biraz daha gayret edersek, kırk yıllık dost gibi olacağız.»

Rastignac:

«Sizin dostluğunuzun hiç de yabana atılacak bir duygu olmamasına rağmen, asla arkadaşınız olmak istemem,» dedi.

Acemilerin kullandığı bu bir örnek saçmalıklar, daima kadınların hoşuna gider.

Onlar, sadece okunurken soğuk ve zavallıdırlar. Genç bir erkeğin hareketi, ses tonu, bakışı, bunlara hesapsız değerler kazandırır. Mme de Nucingen, Rastignac'ı pek sevimli buldu. Sonra da, öğrencininki kadar açıktan açığa sorulan sorulara karşılık veremeyen bütün kadınlar gibi, başka bir şeye karşılık verdi.

«Evet, gerçekten de, ablam, zavallı babamıza karşı davranış şekliyle kendine zarar veriyor. Oysa, bize karşı eşsiz bir babalık etti o zavallı. Bu konuda boyun eğmem için M. de Nucingen'in babamı sadece sabahları görmemi kesinlikle emretmesi gerekti. Ama, bu yüzden uzun zaman üzüldüm, hiç yüzüm gülmedi.

Durmadan ağlıyordum. Evliliğin kabalıklarından sonra gelen bu şiddet gösterileri, sertlikler, yuvamı en çok sarsan nedenlerden biri oldu. Hiç kuşkusuz, herkesin gözünde ben, Paris'in en mutlu kadınıyım. Gerçekteyse, en bahtsızıyım. Sizinle böyle konuştuğumu görünce beni çılgın sanacaksınız. Ama, babamı tanıyorsunuz, onun için, bana yabancı sayılmazsınız.»

Eugene, genç kadına:

«Size ait olmak, dertlerinizi bölüşmek için bundan daha şiddetli bir istek duyan

kimseye asla rastlamadınız,» dedi. Sonra da, ta ruhun derinlerine inen bir sesle: «Siz kadınlar, hepinizin aradığı nedir? Mutluluk,» dedi. «Pekâlâ öyleyse!

Eğer

GORIOT BABA

bir kadın için mutluluk; sevilmek, tapılmak, isteklerini açabileceği bir dostu olmak, geçici heveslerini, üzüntülerini, sevinçlerini bölüşeceği, ruhunun çıplakliğıyle görüneceği, ihanete uğrayacağından korkmadan sevimli kusurları ve güzel er-demlilikleriyle karşısına çıkabileceği candan bir dostu olmak-sa, inanın bana, bu daima ateşli, sadık ve fedakâr yürek, hayal dolu genç bir erkekten başkasında bulunamaz. O, sîzin bir tek işaretiniz üzerine ölebilir, henüz dünyadan bilgisi yoktur, hiç bir şey öğrenmek de istemez: Çünkü siz, onun dünyası haline gelirsiniz. Bakın, ben —safiyetime güleceksiniz— bir taşranın derinlerinden, yepyeni, yüce ruhlardan başka kimseyi tanımadan, geldim, hiç âşık olmayacağımı umuyordum. Kuzinimi gördüm, o da beni bağrına bastı. Tutkunun bin bir hazinesini gösterdi bana. Ben, tıpkı Cherubin gibi, içlerinden bir tanesine kendimi feda edeceğim günü beklerken, bütün kadınların sevgilisiydim. İçeri girip de sizi görünce, bir akımla sürüklenmiş gibi, size doğru çekildiğimi hissettim. Daha Önce sizi o kadar çok düşünmüştüm ki! Ama, sizin gerçekte olduğunuz kadar güzel olacağınızı hayal bile edememiştim. Mme de Beauseant, size o kadar bakmamamı emretti. Güzel kırmızı dudaklarınızı, beyaz teninizi, tatlı gözlerinizi görmenin ne kadar çekici olduğunu o bilmez'. Bakın, ben de size çılgınca şeyler söylüyorum ama, bırakın da söyleyeyim.»

Kadınlar bu tatlı sözleri işitmekten hoşlandıkları kadar hiç bir şeyden hoşlanmazlar. En koyu dindar bir kadın, bunlara karşılık vermemesi gerektiği zaman bile, onları dinler. Böylece başladıktan sonra, Rastignac zarifçesine boğuk bir sesle, içinde ne varsa hepsini söyledi. Mme de Nucingen de, tatlı gülümsemelerle Eugene'e cesaret veriyordu. Bir yandan da arada sırada, Galathionne prensesinin locasından bir türlü ayrılmayan DeMarsay'e bakıyordu.

Eve dönmek üzere, kadının kocası gelinceye kadar Rastignac, Mme de

Nucingen'in yanında kaldı.

Eugene, Delphine'e:

«Hanımefendi,» dedi, «CarİgIiano düşesinin balosundan önce gelip sizi görmekle mutluluk duyacağım.»

Kaba bir Alsace'lı olan baron:

«Hanımefendi sizi davet ettiğine göre, burada rahat edeceğinize emin olabilirsiniz!» dedi. Adamın ablak suratı pek tehlikeli bir kurnazlığı belirtiyordu.

Eugene, ayağa kalkan, Ajuda'yla çekilmeye hazırlanan Mme de Beauseant'ı selâmlayıp veda etmeye giderken, içinden:

«İşlerim yolunda yürüyor,» diye geçirdi. «Çünkü, "Beni çok sevecek misiniz?"

dediğimi işitince, hiç ürkmedi. Atıma gemi taktım, şimdi hemen sırtına atlayıp yönetmeye bakalım artık.»

Zavallı öğrenci, baronesin dalgın olduğunu, De Marsay'den, insanın ruhunu parçalayan o mektuplardan birini beklediğini bilmiyordu. Eugene, o yapma başarısının verdiği mutlu baş dönmesiyle, herkesin arabasını beklediği sütunlu galeriye kadar vikontese eşlik etti.

Eugene yanlarından ayrılınca, yakışıklı Portekizli gülerek, vikontese:

«Sizin genç akraba, artık kendi kendine benzemez olmuş,» dedi. «Bankayı iflâs ettirecek. Bir yılan balığı gibi kıvrak, hayli yol alacağını sanıyorum.

Teselliye muhtaç olan bir kadın) tam zamanında, dikkatle arayıp seçtiniz ona, bunu sizden başka hiç kimse yapamazdı.»

Mme de Beauseant:

«Evet ama, kadının kendisini bırakanı hâlâ sevip sevmediğini bilmek gerekir,»

dedi.

Öğrenci, dünyanın en tatlı hayallerini kurarak, İtalyan tiyatrosundan Neuve-Sainte-Genevieve sokağına yaya geldi. Gerek vikontesin locasmdayken, gerekse

Mme de Nucingen'in locasında bulunduğu sırada, Mme de Restaud'nun büyük bir dikkatle kendisini incelediğini fark etmişti. Bundan da, kontesin kapısının artık Önünde açılacağını tahmin etti. İşte böylece, daha şimdiden yüksek Paris sosyetesinin tam ortasında dört tane önemli ilişki kurmuş oluyordu. Çünkü, CarİgliaNo düşesinin de hoşuna gideceğini umuyordu. Bunun nasıl olacağını pek fazla anlamaya çalışmadan bu toplumun karışık çıkarlar çarkın-142

GORIOT BABA

da, makinenin yukarda bulunan bir dişlisine takılması gerektiğini önceden tahmin ediyor ve makinenin çarkını durduracak güce sahip olduğunu hissediyordu.

İçinden:

«Eğer Mme de Nucingen benimle ilgilenirse, ona kocasını idare etmesini öğretirim. Adam para babası, oturduğu yerde altın kırıyor, birdenbire servet toplamama yardım edebilir,» diye geçiriyordu.

Bunları henüz daha çiğ çiğ, açıkça söylemiyordu. Bir durumun dökümünü yapacak, onu değerlendirecek ve hesaplayacak kadar kurnazlaşmamıştı henüz. Fikirleri, hafif bulutlar şeklinde ufukta uçuşuyordu. Vautrin'in düşünceleri kadar sert ve kaba değillerdi. Ama, buna rağmen, eğer vicdanın potasından geçselerdi, hiç de saf bir şey vermezlerdi. İnsanlar, buna benzer uzlaşmalar sonucu, çağdaş dönemin öğretip uyguladığı o gevşek ahlâk kurallarına ulaşırlar. İşte böyle dönemlerde, o dört köşe insanlara, kötülüğe asla eğilmeyen ve doğru yoldan en ufak bir sapmayı bir suç olarak kabul eden o şahane iradelere çok daha seyrek rastlanır.

Bunlar, bize iki şaheser kazandıran, Moliere'in Alceste'iyle, daha yakın bir tarihte, Walter Scott'un eserinde Jenny Deans'le babasının canlandırdığı dürüstlüğün, özü sözü doğruluğun muhteşem kişileridir. Bir sosyete adamının, bir harisin dış görünüşleri koruyarak amacına ulaşmak uğruna, kötülüğün kıyısından geçmeye çalışarak, içlerinde vicdanını yuvarladığı dolambaçları anlatan bir karşı eser belki de öbürü kadar güzel, onun kadar dramatik olurdu, kim bilir.

Belki ötekini geçerdi bile.

Rastignac, pansiyonun eşiğine geldiğinde, Mme de Nucin-gen'e iyice âşık

olmuştu.

Kadın, ona bir fidan gibi boylu, bir kırlangıç gibi narin görünmüştü. Gözlerinin sarhoş edici tatlılığı, altından kanının aktığını görür gibi olduğu teninin ince ve ipek gibi derisi, sesinin büyüleyici tonu, sapsarı saçları, delikanlı bunların hepsini hatırlıyordu. Belki de yürüyüş, kanını kızıştırarak, bu sihre yardım ediyordu.

Öğrenci, sertçe Goriot Baba'nın kapısına vurdu.

«Komşucuğum,» dedi. «Mme Deîphine'i gördüm.»

«Nerede?»

«İtalyan tiyatrosunda.»

«İyi eğleniyor muydu? Girsenize.»

Gecelikle yatağından kalkan adamcağız, kapıyı açtı, sonra çabucak yatağına girdi.

«Bana ondan söz edin, kuzum,» dedi.

Eugene, Goriot Baba'nın odasına ilk defa giriyordu. Onun için, kızının tuvaletine hayran olduktan sonra, babanın içinde yaşadığı o bakımsız, pis odayı görünce, hayretle irkilmekten kendini alamadı. Pencerede perde yoktu. Duvarları örten duvar kâğıdı, rutubetin etkisiyle pek çok yerden kopmuş, kıv-nlmıştı.

Altından ocak isinin sararttığı sıva görülüyordu. Adamcağız, köpek yuvası gibi, berbat bir yatakta yatıyordu. İncecik bir battaniyesi, Mme Vauquer'nin eski entarilerinin parçalarından yapılmış bir yorganı vardı. Döşeme taşlan nemli ve toz toprak içindeydi. Tam pencerenin karşısında, gül ağacından, şiş karınlı o eski zaman komodinlerinden biri görünüyordu. Bunların, yapraklar, ya da çiçeklerle süslenen asma kütüğü şeklinde bükülmüş bakır tutacak yerleri vardır.

Bir de, üstünde leğen ibrikle tıraş için gerekli bütün eşyaların bulunduğu, tahta

sehpalı eski bir mobilya duruyordu. Bir köşede ayakkabılar; karyolanın baş

ucunda kapaksız, mermersiz bir gece masası; içinde, en ufak bir ateş izi bile görünmeyen şöminenin köşesinde, ceviz ağacından, dördül bir masa duruyordu.

Goriot Baba, işte bunun pervazından yararlanarak altın kaplama gümüş çanağım bükmüştü. Üzerinde adamcağızın şapkası duran kötü bir yazı masası, hasırdan koyu renk bir koltukla iki sandalye odanın sefil mobilyasını tamamlıyordu. Karyolanın cibinlik direği bir paçavrayla tutturulmuştu. Üzerinden kırmızı-beyaz damalı bir kumaş parçası sallanıyordu. En yoksul bir adam bile, tavan arası odasında muhakkak ki, Mme Vauquer'nin evindeki Goriot Baba'dan daha iyi eşyalara sahiptir. Bu odanın görünüşü, insanı üşütüyor, yüreği sıkıştırıyordu. Bir hapishanenin en berbat hücresine benziyordu. Bereket versin ki Goriot Baba, delikanlı, kandilini gece masasının üstüne koyarken, Eugene'in yüzünde beliren ifadeyi gör-144

GORIOT BABA

GORIOT BABA

145

medi. Adamcağız yorganı çenesine kadar çekerek, öğrenciden yana döndü:

«Eh, hadi bakalım! Şimdi söyleyin; hangisini daha çok beğendiniz? Mme de Restaud'yu mu, yoksa Mme de Nucingen'i mi?»

Öğrenci:

«Mme Delphine'i tercih ederim,» diye karşılık verdi. «Çünkü o, sizi daha çok seviyor.»

Hararetle söylenen bu söz üzerine, adamcağız kolunu yataktan çıkardı ve Eugene'in elini sıktı. Heyecanlanan ihtiyar-cık:

«Teşekkür ederim, teşekkür ederim,» diye karşılık verdi. «Benim için neler söyledi, bakalım?»

Öğrenci, baronesin sözlerini süsleyerek tekrarladı. Yaşlı adam da sanki Tann'nm sözlerini işitiyormuş gibi, onu dinledi.

«Ah! Sevgili çocuk!.. Evet, evet, beni çok sever, ya. Ama, Anastasie için söylediklerine inanmayın fazla. îki kız kardeş birbirlerini kıskanırlar, anlıyorsunuz ya? Bu da gene sevgilerinin bir tanıtıdır. Mme de Restaud da beni çok sever. Bunu biliyorum. Tann'nm daima bizimle hazır ve nazır olduğu gibi, bir baba da çocuklarının yanındadır; onların ta yüreğinin derinlerine kadar gider, niyetleri görür. Her ikisi de çok severler. Ah! Bir de iyi damatlarım olsaydı, mutluluğum sınırsız olacaktı. Ama, neylersiniz, bu dünyada kusursuz mutluluk yok. İnsan, dört başı mamur olamıyor. Hiç değilse, onların evinde yaşayabilsem!

Eskiden, çatımın altında oturdukları zamanlardaki gibi, sadece seslerini işitmek, girip çıktıklarım görmek bile yüreğimi heyecanla hoplatırdı,.

Kıyafetleri güzel miydi?»

Eugene:

«Evet,» dedi. «Ama, M. Goriot, o kadar zengin yerlere gelin giden kızlarınız varken, böyle bir mezbelelikte nasıl otu-rabiliyorsunuz?»

Yaşlı adam, görünüşte bir tasasızlıkla:

«Aman canım,» dedi, «bundan daha iyi bir yerde oturmak benim ne işime yarar ki?

Bütün bunları size anlatamam. İki

sözcüğü bir araya getirip söylemesini beceremiyorum ben.» Sonra da yüreğinin üstüne vurarak: «Hepsi burada,» diye ekledi. «Benim bütün hayatım, iki kızımdır.

Onlar eğlenir, mutlu olurlarsa, çok güzel giyinirlerse, kaim tüylü halılar üstünde yürürlerse; sırtıma geçirdiğim elbisenin kumaşı, yattığım yerin rahatlığı, ya da güzelliği umurumda mı benim? Onlar üşümezlerse, ben de üşümem, onlar gülüp eğlenirlerse, ben hiç can sıkıntısı duymam. Ben, sadece onların dertleriyle tasalanırım. Baba olduğunuzda, onların kuşlar gibi cıvıldadığını duyup da: "Bunlar benden çıktı!" diye içinizden geçirdiğinizde, o küçük yaratıkların, en değerli damlaları oldukları kanınızın her damlasına bağlı olduklarını hissettiğinizde, onların derisine yapışık olduğunuzu, onların yürüyüşüyle bizzat hareket ettiğinizi sanırsınız. Her yerde onların sesini duyarım. Onların- bir bakışı, üzgün olduğu zaman, damarlarımdaki kanı dondurur.

Bir gün, insanın kendi mutluluğundan çok, onların mutluluğuna sevindiğini öğrenirsiniz. Bunu size anlatamam ki!.. Her yana rahatlık saçan içgüdülerdir bunlar. Kısacası, ben üç defa yaşıyorum. Size garip bir şey söyleyeyim mi?

Bakın! Baba olunca, Tann'yı anladım. Yaradılış O'ndan çıktığına göre, O her yerde hazır ve nazırdır. İşte, efendim, ben de kızlarımla böyleyim. Yalnız ne var ki ben, kızlarımı Tanrı'nın dünyayı sevdiğinden daha çok seviyorum. Çünkü dünya, Tanrı kadar güzel değil, oysa kızlarım, benden çok daha güzel. Onlar, ruhuma öylesine işlemişler ki, bu akşam kızlarımı göreceğiniz aklıma geldi. Ah, Tanrrm! Bir kadının çok sevildiği zaman eriştiği mutluluğa Delphine'ciğimi ulaştıran bir erkek için neler yapmam ki! Ayakkabılarını boyarım, alışverişini yaparım, hizmetçisi olurum. O küçük M. de Marsay'in kötü bir köpek olduğunu kızımın oda hizmetçisinden öğrendim. İçimden, onun boynunu koparıvermek isteği kabardı. Pırlanta gibi bir kadın, bülbül gibi bir ses, heykel gibi bir vücut sevilmez mi? Gözleri neredeydi de şu koca Alsace'lı kütüğüyle evlendi, bilmem ki? Kızlarımın her ikisine de, şöyle sevimli, pek yakışıklı delikanlılar yaraşırdı. Neylersiniz, onlar istedikleri gibi davrandılar, başlarına buyruktular.»

10

146

GORIOT BABA

Goriot Baba, pek yüce, pek ilâhîydi. Eugene hiç bir zaman onun babalık tutkusunun alevleriyle ışıl ışıl parladığmı görememişti. Belirtilmeye değer bir konu da, duyguların sahip oldukları içini dökme gücüdür. Bir yaratık, ne kadar kaba olursa olsun, güçlü ve gerçek bir sevgiyi dile getirir getirmez, yüz çizgilerini değiştiren, harekete canlılık veren, sesi renklendiren özel akışkan çıkarır. Çoğu zaman en aptal kişi, tutkunun çabası altında, dilde değilse bile, düşüncede en yüksek belagata ulaşır ve ışıklı bir alanda hareket edermiş gibi görünür. O anda şu adamcağızın sesinde, hareketinde, büyük aktörü belirten o bulaşıcı taşkın güç vardı. Evet ama, güzel duygularımız iradenin şiirleri değil midir?

Eugene, yaşlı adama:

«Eh, öyleyse!» dedi. «Kızınızın hiç kuşkusuz o De Marsay' le ilişkisini keseceğini öğrenince üzülmezsiniz belki de. O damat bey, Galathionne prensesine bağlanmak için ondan ayrıldı. Bana gelince, bu akşam Mme

Delphine'e âşık oldum.»

«Yok canım!»

«Evet. Benden hoşlandı. Bir saat hiç durmadan aşktan söz ettik. İki gün sonra, yani cumartesi günü ziyaretine gideceğim.»

«Ah! Beyefendiciğim, onun hoşuna giderseniz, sizi ne kadar severim, bilseniz.

İyi yüreklisiniz, onu üzmezsiniz. Ona ihanet edecek olursanız, önce ben kafanızı koparırım. Bakın, bir kadının iki sevgisi olamaz, anlıyor musunuz? Ah, Tanrı'm!

Aman, M. Eugene, ben saçmalıyorum. Burası sizin için soğuk. Tanrı'm! Demek, onun sesini duydunuz? Benim için size ne dedi?»

Eugene, içinden:

«Hiç,» dedi. Sonra yüksek sesle: «Size kocaman bir evlât öpücüğü gönderdiğini söyledi!» diye karşılık verdi.

«Allah rahatlık versin, komşucuğum. Güzel güzel uyuyun, tatlı düşler görün.

Söylediğiniz bu sözle benim düşlerim hazır bile. Bütün isteklerinizde Tanrı sizi korusun! Bu akşam benim için gökten inen bir melek gibisiniz; bana kızımın havasını getirdiniz.»

GORIOT BABA

147

Eugene yatağına yatarken, kendi kendine:

«Zavallı adamcağız,» diye düşündü. «İnsanın yüreği mermer olsa erir. Kızı, Osmanlı padişahını aklına getirdiği kadar da babasını düşündü.»

Goriot Baba, o konuşmadan sonra komşusunda umulmadık bir sır ortağı, bir dost buldu. İkisi arasında sadece, o yaşlı adamcağızı bir başka kimseye bağlayabilecek ilişkiler kuruldu. Tutkular hiç bir zaman hesaplarında aidanmazlar: Goriot Baba, Eugene; baronesin gözünde değer kazanırsa, kızı Delphi-ne'e biraz daha yaklaşacağını, onun kendisini daha iyi karşılayacağını

anlıyordu. Zaten adamcağız, delikanlıya üzüntülerinden birinin sırrını açmıştı.

Günde bin defa mutluluk dilediği Mme de Nucingen, aşkın tatlılıklarını tatmamış

ti. Eugene, elbette ki, ihtiyar adamın deyimiyle, gördüğü delikanlıların en sevimlilerinden biriydi. Ve evlâdının yoksun kaldığı bütün zevkleri ona verebileceğini sezinliyor gibiydi. İşte böylece, adamcağız, komşusuna karşı gittikçe artan bir yakınlık, bir dostluk duydu. Zaten bu dostluk, bu yakınlık olmasa, bu hikâyenin sonucunu Öğrenmek her halde imkânsız olurdu.

Ertesi sabah, kahvaltıda, Eugene'e bakarken Goriot Baba' nın gözlerindeki gayri tabiîlik, hemen sofrada öğrencinin yanına oturuşu, ona söylediği birkaç sözcük, her zaman alçıdan bir maskeye benzeyen yüzündeki değişiklik, pansiyonerleri şaşırttı. O uzun konuşmalarından beri öğrenciyi ilk defa gören Vautrin, onun ruhunu okumak istermiş gibiydi. Gece uyumadan önce, gözlerinin önüne açılan geniş alanı Ölçen Eugene, birdenbire bu adamın tasarısını hatırlayıverdi. O

zaman da, kaçınılmaz bir şekilde. Mile Taillefer'nin çeyizini düşündü. Sonra, en namuslu bir delikanlının zengin bir mirasçıya baktığı gibi, Victorine'e bakmaktan kendini alamadı. Bir rastlantıyla, bakışları karşılaştı. Zavallı kızcağız, yeni elbiseleri içindeki Eugene'i sevimli bulmaktan geri kalmadı.

Aralarındaki o kaçamak bakış, bir hayli anlamlıydı. Böylece, Rastignac'm, bütün genç kızları yakalayan ve onları karşılarına çıkan ilk ya-148

kısıklı erkeğe bağlayan o belli belirsiz isteklerin konusu olduğuna hiç kuşkusu kalmadı. îçinden bir ses, delikanlının kulağına: «Sekiz yüz bin frank!» diye bağırıyordu. Ama, Eugene birdenbire bir gün Önceki anılarına döndü ve Mme de Nucin-gen'e duyduğu ısmarlama tutkunun irade dışı kötü düşüncelerinin panzehiri olduğunu düşündü.

«Dün İtalyanlarda Rossini'nin Seville Berberi'ni oynuyorlardı. Ben ömrümde bu kadar nefis bir müzik dinlememiştim,» dedi. «Ey, Tann'm! İnsanın İtalyan tiyatrosunda bir locası olması ne güzel bir şey!..»

Goriot Baba, bir köpeğin efendisinin bir hareketini ya-kalayışı gibi, bu sözü havada yakaladı.

Mme Vauquer:

«Siz erkekler de garip yaratıklarsınız,» dedi. «Hoşunuza giden her şeyi yapıyorsunuz.»

Vautrin:

«Nasıl döndünüz?» diye sordu.

Eugene de:

«Yaya,» diye karşılık verdi.

Baştan çıkarıcı:

«Ben olsam, yarı zevklerden hoşlanmazdım,» diye konuşmasına devam etti. «Oraya kendi arabamla gitmek, orada kendi locamda oturmak ve rahatça dönmek isterdim.

Ya hep, ya hiç! İşte parolam.»

Mme Vauquer:

«Parolaların en iyisidir,» diye söze karıştı.

Eugene alçak sesle, Goriot Baba'ya:

«Belki Mme de Nucingen'i görmeye gidersiniz,» dedi. «Muhakkak bütün kalbiyle karşılar sizi. Benim hakkımda sizden bin bir ayrıntı Öğrenmek isteyecektir.

Kuzinim Beauseant vikontesinin evine kabul edilmek için dünyada her şeyi yapacağını öğrendim. Ona bu mutluluğu sağlamayı düşünecek kadar çok sevdiğimi kendisine söylemeyi unutmayın.»

Rastignac çabucak Hukuk Fakültesine gitti. Bu mide bulan-' dinci, iğrenç evde mümkün olduğu kadar az kalmak istiyordu. Hemen hemen bütün gün başıboş dolaşıp durdu. Fazlasıyle şid-GORIOT BABA

detli umutlara kapılan gençlerin- çok iyi bildiği nöbetlerden birinin pençesinde kıvranıp duruyordu. Vautrin'in fikirleri ona, toplum yaşantısını düşündürüyordu.

İşte tam o sırada, Luxembourg bahçesinde arkadaşı Bianchon'a rastladı.

Tıbbiye Öğrencisi, Sarayın önünde gezinmek için Eugene' in koluna girerek:

«Bu ağır başlı havayı nereden buldun? Karadeniz'de gemilerin mi battı, nedir?»

dedi.

«Kötü kötü düşünceler kafamı kurcalıyor.»

«Ne çeşit şeyler bunlar? Düşünceler, tedaviyle iyileşir.»

«Meselâ, nasıl?»

«Onlara yenilerek.»

«Neyin söz konusu olduğunu bilmeden gülüyorsun. Rousseau'yu okudun mu sen?»

«Evet.»

«Şu parçayı hatırlıyor musun? Hani, okuyucusuna, Paris' ten kımıldamadan, sadece iradesiyle, Çin'deki yaşlı bir man-dareni öldürerek zengin olduğu takdirde ne yapacağını sorduğu bölümü hatırladın mı?*

«Evet.»

«Eee, öyleyse?»

«Adam sen de! Ben, otuz üçüncü mandarene geldim.»

«Alay etme. Hadi, söyle bakalım; bunun mümkün olduğu sana ispatlansa, bir tek baş hareketi sana yetse, o hareketi yapar miydin?»

«Şu rnandaren, çok mu yaşlı?.. Ama, adam sen de! Genç, ya da ihtiyar, yatalak, ya da sağlıklı, elbette... Hay Allah kahretsin! Pekâlâ öyleyse, hayır.»

«Mert bir çocuksun sen, Bianchon. Ama, bir kadını, uğruna ruhunu ters

çevirecek kadar seversen, elbiseleri, arabası, kısacası, bütün hevesleri için paraya, hem de pek çok paraya ihtiyacı olursa?..»

«Aman dur bakayım, aklımı başımdan aldın, bir de düşünmemi istiyorsun.»

«İşte böyle, Bianchon, ben deliyim, iyileştir beni. Güzellik, safiyet melekleri olan iki kız kardeşim var. Onların mutlu 150

olmasını istiyorum. Beş yıla kadar, onların iki yüz bin frank- j lık çeyizini nereden bulacağım? Hayatta insanın büyük kumar oynaması gereken, kendi mutluluğunu da para kazanmak için kullanmaması gereken durumlar vardır, görüyorsun ya.»

«İyi ama, herkes için hayatın girişinde bulunan soruyu soruyor, kördüğümü de kılıçla kesmek istiyorsun sen. Azizim, bu şekilde davranmak için, insanın Büyük İskender olması gerekir, yoksa kürek zindanlarını boylar, vallahi. İnce eleyip sık dokumadan babamın yerini alıp taşra şehrinde kuracağım o küçük yaşantıdan hiç bir şikâyetim yok benim. İnsanın sevgileri, en küçük toplumda da büyük bir çevrede olduğu gibi, tam olarak tatmin olur. Napoleon, iki defa akşam yemeği yemiyordu, geceli gündüzlü Capucins hastanesinde kalan bir tıp öğrencisinden daha fazla metresi de olamazdı. Azizim, mutluluğumuz her zaman ayaklarımızın tabanıyle art kafamız arasında bulunacaktır. Yılda isterse bir milyona mal olsun, isterse yüz lui altınına gelsin, bizim içimizde onun kendindeki duygu gücü aynıdır. Çinlinin yaşamasına karar veriyorum.»

«Teşekkür ederim, Bianchon; bana büyük bir iyilik ettin! Daima dost olacağız.»

Tıbbiye öğrencisi:

«Hey, buraya bak!» dedi. «Cuvier Dersanesinden çıkıp Hayvanat Bahçesine giderken, Michonneau kızla Poiret'yi gördüm. Bir sıraya oturmuş, bir beyle konuşuyorlardı. O adamı geçen yılki karışıklıklarda, Millet Meclisi dolaylarında görmüştüm. Bende, geliriye geçinen namuslu bir burjuva kılığına girmiş bir polis etkisi bıraktı. Şimdi o çifti iyice inceleyelim: Neden olduğunu sana söylerim.

Hadi, hoşça kal, saat dört yoklamasında bulunmalıyım.»

Eugene, pansiyona döndüğünde, kendisini bekleyen Goriot Baba'yı buldu.

Adamcağız, delikanlıya:

«Buyrun,» dedi. «Ondan bir mektup. Nasıl, ne güzel yazı, değil mi?»

Eugene mektubu açtı, okudu:

GORIOT BABA

151

"Beyefendi, babam, İtalyan müziğini çok sevdiğinizi söyledi. Locamda bir yer kabul etmek zevkini bana verirseniz, pek sevinirim. Cumartesi günü soprano Fodor'la 'Pellegrini'yi dinleyeceğiz. Onun için, teklifimi reddetmeyeceğinize eminim. Akşam yemeğine teklifsizce bize gelmenizi rica etmek için M. de Nucingen de bana katılıyor. Eğer kabul ederseniz, bana eşlik ederek kocalık angaryasına katlanmaktan kurtulacağı için, onu pek memnun edersiniz. Karşılık yazmayın, gelin, selâmlarımı kabul edin.

D. de N."

Eugene mektubu okuyup bitirdikten sonra, adamcağız, delikanlıya:

«Onu bana gösterin,» dedi. Kâğıdı kolladıktan sonra da: «Gideceksiniz, değil mi?» diye ekledi. «Ne de güzel kokuyor! Bunun üstünde parmakları dolaştı!»

Öğrenci, içinden:

«Bir kadın, bir erkeğin üstüne böyle çullanmaz ki, canım!» diye geçirdi. «De Marsay'i yeniden kendine bağlamak için benden yararlanmak istiyor. Böyle şeyler ancak kızgınlık sonucu yapılır.»

Goriot Baba:

«Eee! Ne düşünüyorsunuz öyle?» dedi.

Eugene, bazı kadınların o sıralarda yakalandıkları boş gurur çılgınlığını bilmiyordu. Saint-Germain mahallesinde bir kapıyı kendine açtırmak için, bir bankerin karısının her türlü fedakârlığı yapabileceğinden de haberi yoktu. O

dönemde, Kü-çük-Şato'nun hanımları denen Saint-Germain sosyetesine kabul

edilenleri bütün kadınların baş tacı etme modası başlamıştı. Küçük-Şato hanımları arasında Mme de Beauseant, yakın arkadaşı Laiigeais düşesi ve Maufrigneuse düşesi ilk sırayı tutuyordu. Hemcinslerinin yıldız kümeleri halinde parladı-ğı üstün çevreye girmek için Chaussee-d'Antin kadınlarının yakalandığı çılgınca isteği bilmeyen bir Eugene vardı. Ama, güvensizliği işine yaradı, çok yararlı oldu: Bu ona, bir soğukluk ve koşulları kabul edecek yerde, kendi koşullarını ortaya koyma üstünlüğünü sağladı.

GORIOT BABA

«Evet, gideceğim,» diye karşılık verdi. İşte böylece, Mme de Nucingen'in evine merak yüzünden gitti. Oysa, o kadın, onu küçümseyip hor görseydi, belki de onu oraya tutku sürükleyecekti. Bununla birlikte, ertesi günü ve gitme saatini gene büyük bir sabırsızlıkla beklemekten kendini alamadı. Genç bir erkek için, ilk gönül macerasında belki de, ilk aşkta rastladığı kadar sihir ve çekicilik vardır. Başarıya ulaşma güvenliği, erkeklerin asla itiraf etmedikleri bin bir mutluluk doğurur. Bazı kadınların bütün çekiciliğini, sihrini yapan da işte budur. îstek, zaferlerin kolaylığından çok zorluğundan doğar. Erkeklerin bütün tutkuları, muhakkak ki bu iki nedenin biri, ya da öbürü tarafından uyandırılır, ya da beslenir. Bu iki neden, aşkın egemenliğini böler. Bu bölünme belki de, kim ne derse desin, topluma hâkim olan o büyük huylar, .yaradılışlar konusunun bir sonucudur. Üzgün yaradılışların şuhlukların kuvvet şurubuna ihtiyacı varsa da, belki sinirli, kanı hemen tepesine fırlayan kişiler, direnme fazla sürerse, çekilip giderler. Başka bir deyimle, kasidenin öfkeli olduğu ölçüde ağıt da her şeyden çok uyuşuktur.

Eugene giyinip hazırlanırken bir yandan da bu küçük mutlulukların tadını çıkardı. Genç erkekler, kendileriyle alay edilmesinden korktukları için onlardan söz etmeye çekinirler ama, bu onların öz beğenilerini pohpohlar. Güzel bir kadın bakışırım kara bukleleri altına süzüleceğini düşünerek saçlarını düzeltiyordu.

Bir genç kızın balo için giyinirken yapacağı kadar çocuksu maskaralıklar yaptı.

Elbisesinin kıvrımlarını düzeltirken, ince belini zevkle seyretti. Kendi kendine:

«Çok daha kötü davrananlar da bulunacağı muhakkak!»

dedi.

Sonra da, pansiyonun bütün müdavimlerinin sofrada bulunduğu sırada aşağı indi, zarif kıyafetinin uyandırdığı aptalca alkış ve kutlamaları neşeyle karşıladı.

Aile pansiyonlarının özel âdetlerinden biri de, özenli, bakımlı bir kıyafetin orada yarattığı hayranık dolu şaşkınlıktır, içlerinden birisi, yeni bir elbise giymeyegörsün, hemen herkes söyleyecek bir şey bulur.

Bianchon, dilini damağında şaklatarak, tıpkı bir atı coşturmak istermiş gibi:

«Ckk, ckk, ckk, ckk,» yaptı.

Mme Vauquer:

«Dük ve senatör kıyafeti!» dedi.

Mile Michonneau:

«Beyefendi çapkınlığa mı gidiyor?» diye bir fikir yürüttü.

Ressam:

«KokorikoL» diye bağırdı.

Müze memuru:

«Sayın eşinize saygılarımı sunarım,» dedi.

Poiret, hemen:

«Beyefendinin eşi mi var?» diye sordu.

Vautrin gülünç bir konuşma çabukluğu ve bir seyyar satıcı ağzıyie:

«Bölmeli, suda yüzen, rengi solmaz, yirmi beş-kırk fiyatlarında, son moda zevke uygun damalı nakışlı, yıkanmaya gelir, sırtta pek yakışır, yarısı iplik, yarısı pamuk, yarısı yün, diş ağrılarını ve Kraliyet Tıp Akademisinin onayladığı öbür hastalıkları iyileştiren bir eş!..» diye bağırdı. «Çocuklar için mükemmel! Baş

ağrılarına, bel ağrılarına, bütün öbür boğaz, göz ve kulak ağrılarına daha da iyi gelir! Ama, bu harika kaça, diye sorabilirsiniz bana, beyler? îki metelik mi? Hayır. Bedavaya. Büyük Moğol'a verilen ve bütün Avrupa hükümdarlarının, hatta Bade büyüüüüük dukasının bile görmek istediği malların bir kalıntısı bu!

Dümdüz içeri girin! Küçük büroya uğrayın! Hadi, müzik başlasın! Bruum, hadi, hadi, trinn! Hadi, hadi, buum, buum! Zurnacı bey, sen falsolu çalıyorsun, şimdi parmaklarına vuracağım senin!..» derken sesi iyice kısık çıkıyordu.

Mme Vauquer, Mme Couture'e:

«Aman Yarabbi! Ne kadar hoş bir adam,» dedi. «Onun yanında hiç canım sıkılmazdı.»

Gülünç bir şekilde söylenen bu uzun sözler, kahkaha ve şakalara başlama işareti yerine geçti. Bütün bu gülüşme ve

şakalaşmalar ortasında, Eugene, Mile Taillefer'in kaçamak bir bakışını yakalayabildi. Genç kız, Mme Couture'e doğru eğildi, kulağına bir şeyler söyledi.

Sylvie:

«Araba geldi,» dedi.

Bianchon:

«Yemeği nerede yiyecek bu, kuzum?» diye sordu.

«Sayın Nucingen baronesinin evinde.»

Öğrenci:

«M. Goriot'nun kızı,» diye karşılık verdi.

Bu adı duyunca, bütün bakışlar eski şehriyecinin üstüne yöneldi. Adamcağız bir çeşit hasetle Eugene'i seyrediyordu.

Rastignac, Saint-Lazare caddesinde, ince sütunlu, adi re-vaklı, Paris'te güzel'i meydana getiren o evlerden birine geldi. Pahalı Özentiler, yapma mermerler, mermer mozaikten merdiven sahanlıkiarıyle dolu gerçek bir banker eviydi bu. Mme de Nucingen'i, dekoru kahvehanelerinkine benzeyen, İtalyan tablolarının doldurduğu küçük bir salonda buldu. Barones, üzgündü. Kederini gizlemek için yaptığı çabalarda hiç bir yapmacık yoktu. Bu yüzden, Eugene'in ilgisini daha da fazla çekti. Orada bulunuşuyle bir kadını neşelendireceğini sanıyordu, oysa onu, derin bir keder içinde bulmuştu. Bu hayal kırıklığı, delikanlının öz beğenisini kamçıladı.

Düşünceli ve dalgın haliyle bir parça şaka ettikten sonra:

«Hanımefendi, güveninize fazla bir hak kazanmış değilim,» dedi. «Ama, eğer sizi rahatsız ediyorsam, iyi niyetinize inancım var, hiç çekinmeden bana söyleyebilirsiniz.»

Genç kadın:

«Kalın,» dedi. «Giderseniz yalnız kalırım. Nucingen akşam yemeğini şehirde yiyecek, yalnız kalmak istemiyorum, oyalanmaya ihtiyacım var.»

«Peki ama, neniz var?»

Delphine telâşla:

«Bunu söyleyeceğim en son insan sizsiniz!..» diye haykırdı.

«Bilmek istiyorum, yoksa o sırda benim bir yerim var demektir.»

«Belki! Hayır, canım, bunlar yüreğin derinlerine gömülmesi gereken aile kavgalarından başka bir şey değil. Evvelki gün size söylememiş miydim? Hiç de mutlu değilim. Altın zincirler, en ağırlarıdır.»

Bir kadın, genç bir erkeğe mutsuz olduğunu söylediği zaman, eğer o delikanlı nükteci, zeki, temiz kıyafetliyse, cebinde de bin beş yüz franklık avarelik varsa, Eugene'in söylediğini düşünür ve budala, yavan bir insan olur.

Eugene:

«Daha ne isteyebilirsiniz?» diye karşılık verdi. «Güzelsiniz, gençsiniz, seviliyorsunuz, zenginsiniz.»

Mme de Nucingen, uğursuz bir baş hareketi yaparak:

«Benden söz etmeyelim,» dedi. «Birlikte, baş başa yemek yiyeceğiz, en nefis müziği dinlemeye gideceğiz.» Sonra da, ayağa kalktı ve gayet zengin, ince zarafetteki şal örneği motifli beyaz kaşmir elbisesini göstererek: «Nasıl, beni beğendiniz mi?» diye sordu.

Eugene:

«Tamamıyle benim olmanızı isterdim,» dedi. «Çok güzelsiniz.»

Genç kadın, acı acı gülümseyerek:

«Çok hazin bir mala sahip olurdunuz,» dedi. «Burada hiç bir şey mutsuzluğu size belli etmiyor. Bununla birlikte, bu dış görünüşlere rağmen, son derece üzgünüm.

Üzüntüden uyku uyuyamıyorum, çirkinleşeceğim.»

Öğrenci:

«Ah! İmkânsız bir şey bu,» dedi. «Ama, şu sizin dertlerinizi öğrenmeyi pek merak ediyorum. Sadık, fedakâr bir sevgi, onları silemez mi acaba?»

«Ah! Onları size söylesem, benden kaçardınız. Beni henüz, erkeklerde bir gelenek, ya da bir alışkanlık olan kibarlık gereğince seviyorsunuz. Ama, beni gerçekten sevseydiniz, korkunç üzüntüye, müthiş bir umutsuzluğa düşerdiniz. Onun için,

görüyorsunuz ya, susmam gerekiyor. Çok rica ederim, başka şeylerden söz edelim.

Gelin, size özel dairemi göstereyim.»

Eugene, ateşin karşısındaki küçük bir kanapeye, Mme de Nucingen'in yanma oturarak:

«Hayır, burada kalalım,» diye karşılık verdi. Büyük bir kendine güvenle Delphine'in elini tuttu.

Kadın, hiç sesini çıkarmadan elini tutmasına izin verdi. Hatta şiddetli heyecanları belli eden o yoğun kuvvet hareketlerinden biriyle elini delikanlınmkinin üstüne dayadı.

Rastignac, ona:

«Bakın, dinleyin,» dedi. «Derdiniz varsa, onları bana anlatmalısınız. Sizi kendiniz için sevdiğimi size tanıtlayabilirim. Ya konuşursunuz ve altı kişi Öldürmek pahasına da olsa, onları ortadan kaldırabilmem için dertlerinizi bana anlatırsınız,. ya da bir daha dönmemek üzere çekilir giderim.»

Delphine, son derece üzücü bir düşüncenin etkisiyle, alnına vurarak:

«Eh, peki Öyleyse!» diye haykırdı. «Sizi hemen şimdi sınayacağım.» Sonra da kendi kendine: «Evet,» dedi, ebundan başka çare yok.» Zili çaldı.

Gelen uşağına:

«Beyefendinin arabası koşuldu mu?» dedi.

«Evet, efendim.»

«Onu ben alıyorum. Barona benim arabamla atlarımı verirsiniz. Yemeği de saat yedide hazırlarsınız.» Sonra Eugene'e: «Hadi, gelin,» dedi.

Delikanlı kendini, M. de Nucingen'in arabasında, o nefis kadının yanında bulunca, düş gördüğünü sandı. Barones, arabacıya:

«Palais-Royal'e, Fransız tiyatrosunun yanma,» dedi.

Kadın, yol boyunca heyecanlı göründü, Eugene'in bin bir sorusuna karşılık vermeyi reddetti. Öğrenci, bu sessiz, yoğun, dik kafalı direnme karşısında ne

düşüneceğini bilemiyordu. içinden:

«Şu anda hâkimiyetimden çıkıyor,» diye geçirdi.

GORIOT BABA

157

Barones, araba durunca, öğrencinin çılgın sözlerine, susmasını emreden bir halle ona baktı. Çünkü genç adanı, en sonunda öfkelenmişti.

Kadın, ona:

«Beni çok seviyor musunuz?» dedi.

Öğrenci, içini kaplayan endişeyi gizleyerek:

«Evet,» diye karşılık verdi.

«Sizden her ne istersem isteyeyim, benim hakkımda kötü hiç bir şey düşünmeyeceksiniz, değil mi?»

«Hayır.»

«Sözlerime boyun eğmeye hazır mısınız?»

«Körü körüne.»

Genç kadın, titreyen bir sesle:

«Hiç arada sırada kumar oynadınız mı?» dedi.

«Asla.»

«Oh! Çok şükür! Rahat bir soluk aldım. Talihiniz açık olacak. İşte para kesem.

Alsanıza, canım! İçinde yüz frank var. Bu pek mutlu kadının varı yoğu işte bu kadar. Hemen bir kumarhaneye gidin. Bunların nerede olduklarını bilmiyorum ama, Palais-Royal'de bulunduğunu biliyorum. Yüz frangı rulet denen bir oyuna sürün ve hepsini kaybedin, ya da bana altı bin frank getirin. Dönüşünüzde sıkıntılarımı size anlatırım.»

«Yapacağım işten bir şey anlıyorsam, beni şeytan çarpsın ama, sözlerinize itaat edeceğim.»

Bunları söylerken şu düşüncenin yarattığı neşeyle sesi titriyordu:

«Kendisini benimle lekeliyor, artık bundan sonra hiç bir şeyi reddedemez.»

Eugene güzel para kesesini kaptı, bir eski elbise satıcısından en yakın kumarhanenin yerini öğrendikten sonra, DOKUZ numaraya koştu. Hemen yukarı çıktı, şapkasını almalarına ses Çıkarmadı. Ama, içeri girince, ruletin nerede bulunduğunu sordu. Gediklilerin şaşkın bakışları altında garsonu onu, uzun bir masanın başına götürdü. Meraklıların peşinden geldiği Eugene, hiç çekinip utanmadan, paranın nereye konulacağını sordu.

Beyaz saçlı saygıdeğer bir ihtiyar, ona:

«Bu otuz altı numaradan bir tanesine bir altın koyduğunuzda, o numara çıkarsa, otuz altı altın alırsınız,» dedi.

Eugene yüz frangı yaşının sayısına, yirmi birin üstüne attı. O daha ne olduğunu anlayamadan, herkesten bir hayret çığlığı yükseldi. Farkında olmadan kazanmıştı.

Yaşlı bey, ona:

«Paranızı çeksenize,» dedi. «Bu sistemle üst üste iki kez kazanılmaz.»

Eugene, yaşlı beyin kendisine uzattığı tırmığı aldı, üç bin altı yüz frangı önüne doğru çekti. Ve hâlâ kumardan hiç bir şey anlamadan, onları kırmızının üstüne koydu. Onun kumara devam ettiğini görünce, çevresindekiler delikanlıya hırsla baktılar. Rulet döndü, o gene kazandı, bankayı tutan adam ona, gene üç bin altı yüz frank fırlattı.

Yaşlı bey, delikanlının kulağına:

«Yedi bin iki yüz frangınız oldu,» dedi. «Sözümü dinlerseniz, artık gidin. Çünkü

kırmızı sekiz defa geçti. Merhamet-liyseniz, son derece ihtiyaç içinde bulunan eski bir Napoleon valisinin sefaletini hafifleterek bu Öğüdü değerlendirirsiniz.»

Şaşkına dönen Rastignac, beyaz saçlı adamın on lui altını almasına ses çıkarmadı. Yedi bin frankla oradan ayrıldı. Hâlâ kumardan hiç bir anlamamıştı ama, talihine pek hayret etmişti.

Arabanın kapısı kapanınca, yedi bin frangı Mme de Nu-cingen'e göstererek:

«Eh, hadi bakalım! Şimdi beni nereye götüreceksiniz?» dedi.

Delphine, onu çılgınca bir kucaklamayla bağrına bastı ve şiddetle ama, tutkusuz öptü.

«Beni kurtardınız!» dedi.

Dereler gibi sevinç göz yaşları yanaklarından aşağı yuvarlandı.

«Dostum, her şeyi size anlatacağım. Dostum olacaksınız, değil mi? Beni zengin, bolluk içinde görüyorsunuz, hiç bir eksiğim yok, ya da hiç bir eksiğim yok gibi görünüyorum! Öyleyse; iyi bilin ki, M. de Nucingen, bana bir metelik bile cep harçlığı vermez: Bütün evin masrafını, arabalarımın, localarımın GORIOT BABA

masrafını öder. Elbiselerim için verdiği para pek yetersizdir, ince bir hesapla beni gizli bir sefalete mahkûm eder. Ona yalvarmayacak kadar gururluyum. Onun bana satmak istediği fiyata para satın alacak olursam, yaratıkların en aşağısı olmaz mıydım? Yedi yüz bin franklık bir serveti olan ben, nasıl soyuldum, beş

parasız kaldım? Gururdan, öfke ve nefretten. Evlilik hayatına başladığımızda o kadar genç, o kadar safız ki! Kocamdan para istemek için gereken kelime âdeta ağzımı yakıyordu. Hiç bir zaman cesaret edemiyordum. Biriktirdiğim paraları ve zavallı babacığımın verdiklerini yiyordum. Sonra borçlandım. Evlilik benim için hayal kırıklıklarının en korkuncudur, bunu size anlatamam. Sadece şu kadarını bilmekle yetinin: Her ikimiz de ayrı ayrı dairelerde yaşamaktan başka bir şekilde Nucingen'le yaşamak gerekseydi, kendimi pencereden atardım. Genç kadınlık borçlarımı, mücevherlerimin, ufak tefek heveslerimin borcunu (babacığım bizi,

hiç bir şeyimizi reddetmemeye ahştırmıştı) ona açıklamam gerektiğinde, cehennem azapları çektim. Ama, en sonunda onları söyleyecek cesareti buldum.

Kendi servetim yok muydu? Nucingen öfkelendi, onu iflâs ettireceğimi, daha başka bir yığın kötü şeyler söyledi! Yerin dibine geçmeyi tercih ederdim. Çeyiz paramı aldığı için, ödedi tabiî. Ama, bundan böyle özel masraflarım için, huzura kavuşmak, rahat etmek için katlandığım ufak bir aylık vermeyi şart koşarak ödedi. O zamandan beri, tanıdığınız birinin öz beğenisine karşılık vermek istedim. Beni aldatmış almasına rağmen, karakterinin asaletini kabul etmezsem, hiç de iyi karşılanmaz. Ama, en sonunda pek yakışıksız bir şekilde beni bıraktı!

însan, sıkıntılı bir gününde, önüne bir yığın altın fırlattığı kadını asla terketmemeli! O kadını her zaman sevmeli. Siz, yirmi bir yaşındaki yüce ruhlu yaratık, gencecik, saf olan siz, bîr kadının bir erkekten nasıl para kabul edebileceğini bana sorarsınız? Ey, Tanrı'm! Mutluluğumuzu borçlu olduğumuz yaratıkla her şeyi bölüşmemizden doğal ne olabilir ki? Birbirine her şeyi verdikten sonra, o bütünün bir parçasını kim düşünür ki? Para, duygu ortadan kalkınca bir önem kazanır ancak. însan, bütün bir hayat boyu bağlanmıyor 160

GORIOT BABA

mu? Çok sevildiğini sanırken, bir ayrılığı kim aklına getirir? Bize ebedî bir aşk yemini ediyorsunuz, bu durumda ayrı ayrı çıkarlar olur mu? Bugün, Nucingen, kesin olarak altı bin frangı vermeyi reddedince ne kadar acı çektiğimi bilemezsiniz. Oysa, bir opera oyuncusu olan metresine her ay bu kadar para veriyor! Kendimi öldürmek istiyordum. Kafamdan en çılgın düşünceler geçiyordu.

Bir hizmetçinin, oda hizmetçimin hayatına İmrendiğim anlar oldu. Gidip babamı bulmak, bir çılgınlıktı! Anastasie'yle ben, onu soyduk: Zavallı babacığım, altı bin frank edeceğini bilse, kendini satardı. Onu boş yere üzmüş olacaktım. Beni utançtan ve ölümden kurtardınız, acıdan kendimi kaybetmiştim. Ah! Efendim, size bir açıklama yapmalıydım: Sizinle düşüncesizce çılgınlık ettim. Benden ayrıldığınızda, sizi gözden kaybedince, yaya olarak kaçmak istedim... Ama, nereye? Bilmiyorum. İşte, Paris kadınlarının yarısının hayatı budur: Dıştan göz kamaştıran bir lüks, ruhlarmdaysa, korkunç tasalar. Benden çok daha bahtsız yaratıklar bilirim. Bu arada, satıcılarına yanlış faturalar yazdırmak zorunda kalan kadınlar var. Bir kısmı kocalarını dolandırmak zorunda kalır: Bazı kocalar yüz lui altın eden bir Lahor şalının yirmi altına alındığını sanır, bazıları da yirmi

altınlık şalın yüz altına alındığını sanır. Bir elbise yapabilmek uğruna çocuklarını aç bırakan, eve pek az yiyecek alan zavallı kadınlara rastlanır.

Ben, hiç bir zaman bu iğrenç aldatmalara girişmedim. İşte benim son sıkıntım bu.

Bazı kadınlar, onlara hükmetmek için, kendilerini kocalarına satarlar. Ama, ben hiç değilse özgürüm! îstesem Nucingen beni altına boğar. Oysa ben, sayabileceğim bir erkeğin göğsüne başımı dayayarak ağlamayı tercih ederim. Ah! Bu akşam M. de Marsay'in para ödediği bir kadın olarak bana bakmaya hakkı olmayacak.»

Göz yaşlarını Eugene'e göstermemek için yüzünü avuçlarına gizledi. Genç adam onu seyretmek için yüzünü açtı. Kadın o haliyle son derece güzeldi. Delikanlıya:

«Duygulara para karıştırmak, iğrenç bir şey, değil mi? Beni asla sevemezsiniz,»

dedi.

Kadınları o kadar yücelten o iyi duygularla, sosyetenin GORIOT BABA

bugünkü kuruluşunun onları işlemeye zorladığı kusurlar karışımı Eugene'i heyecanlandırıyordu. Kopardığı o acı çığlığında Öylesine safça ihtiyatsız olan şu güzel kadını hayranlıkla seyrediyor, ona tatlı, teselli edici sözler söylüyordu.

Kadm, Rastignac'a:

«Bunu, bana karşı silâh olarak kullanmayacaksınız, değil mi?» dedi. «Söz verin bana.»

«Ah! Hanımefendi! Böyle bir şey asla elimden gelmez.»

Genç kadın, onun elini tuttu, minnettarlık ve zarafet dolu bir hareketle yüreğinin üstüne koydu.

«Sizin sayenizde, gene eski özgürlüğüme ve neşeme kavuştum. Demir bir pençenin içine sıkışmış gibi yaşıyordum. Şimdi artık, sade bir şekilde yaşamak, hiç para harcamamak istiyorum. Beni o halimle beğeneceksiniz, değil mi,

dostum?» Sonra da altı bin frangı alıp, üst yanını bırakarak: «Bu size kalsın,» dedi. «Dürüst olmak gerekirse, size üç bin frank borçluyum. Çünkü kendimi sizinle yarı yarıya ortak olarak kabul ettim.»

Eugene bir bakire gibi kendini savundu. Ama, barones ona:

«Eğer suç ortağım olmazsanız, sizi düşmanım olarak görürüm,» deyince, parayı aldı.

«Bir felâket karşısında, kumar sermayesi olur,» dedi.

Genç kadm sapsarı kesilerek:

«İşte bundan korkuyordum!» diye haykırdı. «Sizin için bir şey olmamı istiyorsanız, bir daha asla kumara dönmeyeceğinize yemin edin bana. Ah, Tanrı'm!

Ben, onu baştan mı çıkaracağım, ahlâkını mı bozacağını? Kederden ölürüm.»

Konağa gelmişlerdi. O sefaletle bu bolluk, bu ihtişam arasındaki çelişki öğrenciyi sersemleştiriyordu. Vautrin'in uğursuz sözleri kulaklarında çınlamaya başladı.

Barones, yatak odasına girince, delikanlıya ocağın yanında küçük bir kanapeyi göstererek:

«Şuraya oturun,» dedi. «Pek zor bir mektup yazacağım! Bana akıl verirsiniz.»

Eugene:

«Mektup yazmayın,» dedi. «Banknotları zarfa koyun, üstüne adresi yazın ve oda hizmetçinizle gönderin.»

«Siz erkeklerin şahısınız. Yaa! İşte böyle, efendim, iyi terbiye görmek budur işte!» Gülümseyerek: «Saf kan Beauseant davranışı bu,» dedi.

Aşkı gitgide artan Eugene, içinden:

«Çok sevimli bir kadın,» diye geçirdi. Zengin bir fahişenin şehvetli zarafetinin her şeyde kendini belli ettiği bu yatak odasını dikkatle inceledi.

Genç kadın, oda hizmetçisinin zilini çalarken:

«Hoşunuza gitti mi?» dedi.

İçeri giren hizmetçiye:

«Therese, bunu M. de Marsay'e kendiniz götürün, bizzat onun eline verin. Onu evde bulamazsanız, mektubu bana geri getirirsiniz.»

Therese odadan çıkmadan, Eugene'e alaycı, çok bilmiş bir bakış fırlattı. Yemek hazırdı. Rastignac'ın koluna giren Mme de Nucingen, genç adamı nefis bir yemek odasına götürdü. Eugene orada da, kuzininin konağında hayran olduğu o sofra ihtişamını gördü.

Delphine, ona:

«İtalyan tiyatrosunda oyun olduğu günler, benimle birlikte yemek yersiniz, sonra da bana refakat edersiniz,» dedi.

«Devam edecek olursa, bu tatlı yaşantıya alışırım. Ama, ben servet yapması, toplumda bir yer sahibi olması gereken yoksul bir öğrenciyim.»

Genç kadın gülerek:

«O da olur,» dedi. «Görüyorsunuz ki, her şey yoluna giriyor. Bu kadar mutlu olacağımı ummuyordum.»

İmkânsızı mümkünle ispat etmek ve olayları Önsezilerle mahvetmek, kadınların yaradılışmdadır. Mme de Nucingen'le Rastignac, Bouffons tiyatrosundaki localarına girince, kadın, büyük bir kendinden memnunluk duygusuyle doldu. Bu, onu o kadar güzelleştirdi ki, sağdan soldan herkes ufak tefek iftiralara başladı. Kadınlar, bunlara karşı tamamıyle savunmasızdır ve bu asılsız söylentiler çoğu zaman kafadan uydurulan

GORIOT BABA

düzensizliklere inandırır. İnsan, Paris'i iyi tanıyınca orada söylenenlere inanmaz, orada yapılanlar konusunda da hiç bir şey söylemez.

Eugene, baronesin elini tuttu. Müziğin kendilerine verdiği duyguyu birbirlerine ulaştırarak, az çok güçlü sıkmalarla böylece aralarında konuştular. Onlar için bu gece, baş döndürücü oldu. Birlikte çıktılar ve Mme de Nucingen, Eugene'i Pont-Neuf e kadar götürmek istedi. Bütün yol boyunca, Palais-Royal' de o kadar ateşli bir şekilde, bol bol verdiği öpücüklerden birini vermekten ısrarla kaçındı. Eugene onu, mantıksızlıkla suçladı.

Genç kadın da:

«Az önce, hiç ummadığını bir fedakârlık için teşekkürdü. Oysa şimdi bu, bir vaat olur,» diye karşılık verdi.

«Bana hiç bir vaatte bulunmak istemiyorsunuz, değil mi, nankör?»

Kızdı. Bir âşığı hayran eden o sabırsızlık hareketlerinden birini yaparak, Delphine öpmesi için elini delikanlıya verdi. O da bu eli, kadını son derece memnun eden bir isteksizlikle aldı, öptü.

Barones:

«Pazartesiye baloda görüşürüz,» dedi.

Eugene, şahane bir ay ışığı altında, yoluna yaya devam ederken çok ciddî düşüncelere daldı. Hem mutluydu, hem de hiç memnun değildi: Muhtemel sonucu, bütün isteklerinin konusu olan, Paris'in en zarif kadınlarından birini kendisine veren bir maceradan mutluydu. Öte yandan da, bütün tasarılarının yıkıldığım görmekten memnun değildi. Ve işte o zaman, bir gün önce kapıldığı kararsız, belirsiz düşüncelerin gerçekliğini hissetti. Başarısızlık, daima iddialarımızın gücünü bize haber verir. Eugene, Paris yaşantısının zevkini tattığı oranda, gölgede, silik ve yoksul kalma isteği artıyordu. Cebindeki bin franklık banknotu buruştururken, onu iyice kendine mal etmek, benimsemek için bin bir türlü aldatıcı düşünceler geçiriyordu kafasından. En sonunda Neuve-Sainte-Genevieve sokağına geldi. Merdivenin üst başına gelince de, orada ışık gör-164

dü. Goriot Baba, öğrencinin, kendi deyimiyle, kızını anlatmayı unutmaması için, kapısını açık, mumunu da yanık bırakmıştı. Eugene ondan hiç bir şeyi saklamadı.

Goriot Baba, şiddetli bir kıskançlık üzüntüsüyle:

«Aman, Tanrı'm!» diye haykırdı. «Kızlarım iflâs ettiğimi sanıyorlar! Oysa benim daha bin üç yüz franklık gelirim var! Ah, Yarabbim! Zavallı yavrucak, ne diye buraya gelmiyor? Gelirimi satardım, ana sermayeden alırdık, geri kalanını da ömür boyu gelir sağlayacak bir yere verirdim. Ah! Komşucu-ğum, neden gelip onun sıkıntısını bana anlatmadınız? O minicik zavallı, yüz frangını kumar tehlikesine atmaya gönlünüz nasıl razı oldu? İnsanın yüreği paralanır. îşte damat dediğin insanlar! Ah! Onları elime geçirsem, boyunlarını böyle sıkarım! Tanrı'm!

Ağlamış, benim yavrum ağladı, öyle mi?»

Eugene:

«Başını yeleğime dayadı,» dedi.

Goriot Baba:

«Ah! Onu bana verin,» dedi. «Nasıl? Oraya benim kızımın, küçüklüğünde hiç ağlamayan benim sevgili DelphineciğimİN göz yaşları mı aktı! Oh! Ben size bir başkasını satın alırım, onu bir daha giymeyin, bana bırakın. Evlenme sözleşmesine göre, Delphine, bütün gelirinden yararlanacak, tasarruf hakkı var.

Yoo! Yarından tezi yok, koşup dava vekilim Derville'i bulur, onunla konuşurum.

Kızımın servetinin faize yatırılmasını isteteceğim. Yasaları iyi bilirim, ben eski bir kurdum, dişlerimi hemen bulurum.»

«İşte, babacığım, kazancımızdan bana vermek istediği şu bin frangı alın. Yelekle birlikte bunu ona saklayın.»

Goriot, Eugene'e baktı. Onunkini tutmak için elini uzattı. Öğrencinin elinin üstüne bir damla göz yaşı döküldü. Yaşlı adam:

«Hayatta başarıya ulaşırsınız,» dedi. «Unutmayın ki Tanrı adildir. Dürüstlüğün, namusun ne olduğunu ben bilirim, size benzeyen pek az insan olduğunu

kesinlikle söyleyebilirim. Benim sevgili evlâdım, biricik oğlum olmak istiyorsunuz demek, öyle mi? Hadi, gidip uyuyun. Siz uyuyabilirsiniz, daha he-

nüz baba değilsiniz. Kızım ağlamış, o acı çekerken aptal gibi oturup, sakin sakin yemeğimi yiyen ben, bunu şimdi öğreniyorum. Ben, ben ki her ikisini de bir damla göz yaşından sakınmak uğruna Tanrı'yı, İsa'yı, Meryem'i satardım!»

Eugene yatarken, kendi kendine:

«Gerçekten de ben, galiba bütün hayatımca namuslu bir kimse olacağım,» dedi.

«Vicdanının sesini dinlemek, insana zevk veriyor.»

Belki de sadece Tanrı'ya inananlar iyiliği gizlice yapıyorlar. Eugene de Tanrı'ya inanıyordu. Rastignac, ertesi gün balo saati gelince, Mme de Beauseant'm konağına gitti. Vikontes de delikanlıyı Carigliano düşesine tanıtmak için götürdü. Düşes, Eugene'i pek candan karşıladı. Mme de Nucingen de oradaydı.

Delphine, Eugene'in daha çok hoşuna gidebilmek için herkesin hoşuna gidecek şekilde süslenmişti. Sabırsızlığını iyi gizlediğini sanarak, büyük bir sabırsızlıkla delikanlıdan bir bakış bekliyordu. Bir kadının heyecanlarını keşfetmesini bilen bir kimse için o an, eşsiz zevklerle doludur. Düşüncesini bekletmekten, memnunluğunu hoppaca gizlemekten, yarattığı endişede itiraflar aramaktan, bir gülümsemeyle dağıtacağı korkuların tadını çıkarmaktan kim sık sık hoşlanmamıştır ki? Öğrenci, o eğlencede, birdenbire durumunun önemini ölçtü ve Mme de Beauseant'm akrabası olarak sosyetede bir yeri olduğunu anladı. Daha şimdiden ona yakıştırılan, metresi gözüyle bakılan sayın Nucingen baronesinin elde edilişi, öğrenciyi pek ortaya çıkarmış, ona bir hayli üstünlük sağlamıştı.

Bütün genç erkekler ona imrenerek, hasetle bakıyorlardı. Onlardan birkaç tanesinin bakışını yakalayınca, aptalca bir kendini beğenmişliğin ilk zevklerini tattı. Topluluklar arasından geçerek bir salondan öbürüne giderken mutluluğunu övdüklerini işitti. Kadınlar onun her türlü başarıyı elde edeceğini söylüyorlardı. Onu kaybetmekten korkan Delphine, bir gün önce vermemek için o kadar kendini savunduğu, büyük bir ısrarla direndiği öpücüğü o akşam reddetmeyeceğine söz verdi. Rastignac o baloda birçok davet aldı. Kuzini onu

bazı hanımlara tanıttı. Bunların hepsi de zarafet iddiasmdaydılar, ev-166

leri de pek hoş olarak tanınmıştı. Paris'in en yüksek ve en güzel sosyetesine atılmış gördü kendini. İşte böylece, bu balo, onun için parlak biv sosyete hayatı başlangıcının bütün sihir-leriyle dolu geçti. Bir genç kızın gönülleri yakıp kavurduğu bir baloyu hatırladığı gibi, o da yaşlılık günlerinde bu geceyi hatırlayacaktı.

Ertesi gün, kahvaltı ederken, pansiyonerlerin önünde başarısını Goriot Baba'ya anlattı. Vautrin şeytanî bir gülüşle gülmeye başladı.

O korkunç, yırtıcı mantıkçı:

«Son moda bir delikanlının, Neuve-Sainte-Genevieve sokağında, Vauquer Aile Pansiyonu'nda kalabileceğini mi sanıyorsunuz?..» dîye haykırdı. «Muhakkak ki, her bakımdan son derece saygıdeğer bîr pansiyon ama, gene de hiç fashionable1

değil. Kuruluşumuz zengin, gösterişli, kerliferli, bolluk içinde, bir Rastignac'm geçici şatosu olmaktan son derece gurur duyar, şereflenir ama, en sonunda gene de Neuve-Sainte-Genevieve sokağmdadir, lüksten de zerre kadar nasibi yoktur. Çünkü, saf kan ataerkiloramadır.» Vautrin, babacan bir şekilde alaycı bir halle konuşmasına devam etti: «Genç dostum, Paris'te bir şeye benzemek, Önemli bir yer tutmak istiyorsanız, üç atınız, sabah için iki tekerlekli hafif bir araba, akşam için de gösterişli bir arabanız olmalı. Sadece taşıt için dokuz bin franga ihtiyacınız var demektir. Terzinize üç bin frank, esans-çınıza altı yüz frank, çizmecinize üç yüz frank, şapkacınıza üç yüz frank ödemezseniz, kaderinize yaraşır bir insan olamazsınız. Çamaşırlarınızı yıkayan kadına gelince, o size bin franga mal olmalı. Sosyetede aranan genç erkekler, çamaşırları konusunda çok titiz olmaktan asla kaçmamazlar. En çok o konuda incelemezler mi onları? Aşkla kilise, mihrapları için en temiz ve en güzel örtüleri gerektirir. Oldu on dört bin. Kumarda, at yarışlarında, hediyelerde harcayacaklarınızdan söz etmiyorum. Cep harçlığını iki bin franktan aşağı hesaplamak imkânsızdır. O hayatı ben de yaşadım, masraflarını iyi bili-

(1) îngilizceden; Modaya ve zarafete uygun. (Çev.) GORIOT BABA

rim. Bu kaçınılmaz ihtiyaçlara bir de yiyecek masrafları için yedi bin beş yüz frangı, aşk yuvası için de bin frangı ekleyin. Jiaâi bakalım evlât, şöyle böy)e, yan cebimizde ufak bir yirmi beş bin frangımız olmalı, yoksa çamura batarız.

Dünya âlem bizimle alay eder, parlak geleceğimizi, herkesi kıskandıran başarılarımızı, metreslerimizi elimizden kaçırırız! Ayy! Oda uşağıyle, küçük uşağı unuttum! Aşk pusulalarınızı Christophe mu götürecek? Onları şimdi kullandığınızı kâğıtlara mı yazacaksınız? Bu, intihar etmek olur. Tecrübe sahibi, görmüş geçirmiş bir ihtiyarın sözlerine inanın!..» derken o baso sesinde bir rinforzando1 yaptı. Sonra: «Ya kendinizi namuslu bir tavan arası odasına sürgün edin, orada çalışmayla evlenin, kendinizi tamamıyle ona verin, ya da başka bir yol tutun,» diye ekledi.

Vautrin, gözünün ucuyle Mile Taillefer'i süzerek göz kırptı. Bu bakışla, onu baştan çıkarmak, ahlâkını bozmak için öğrencinin yüreğine saçtığı kışkırtıcı düşünceleri hatırlatmak ve özetlemek istedi.

Aradan bir hayli gün geçti. Rastignac, pek düzensiz bir şekilde yaşıyordu. Hemen hemen her akşam, yemeği Mme de Nucingen'le yiyor, sonra da sosyetede ona eşlik ediyordu. Saat üçe, ya da dörde doğru pansiyona dönüyor, öğle üzeri yataktan kalkıyordu. Giyinip süslendikten sonra da, hava güzel olursa, Delphine'le Orman'da2 gezinmeye gidiyordu. Böylece, değerini bilmeden zamanını israf ediyor, dişi bir hurma ağacının sabırsız çanağının, düğününün bereket getiren doğurtu-cu tozları için yakalandığı o şiddetli ateşle bütün bilgileri, lüksün bütün çekiciliklerini âdeta bir solukta sömürüp yutuyordu. Büyük kumar oynuyor, çok kazanıyor, ya da kaybediyordu. En sonunda Paris'in bütün genç erkeklerinin aşın yaşan-tı) îtalyancadan: Müzikte, perdeyi yükselterek anlamına gelir. Burada söz konusu olan, sesin tonudur. (Çev.)

(2) Paris dolaylarındaki ünlü gezinti yeri olan Boulogne ormanı. (Çev.) 168

tısına alıştı. Kumardan elde ettiği kazançlardan, borcuna güzel hediyeler de ekleyerek annesine, kız kardeşlerine bin beş yüz frank göndermişti. Ailesine Vauquer Pansiyonu'ndan ayrılacağını bildirmişti. Ama, buna rağmen ocak ayının son günlerinde hâlâ oradaydı, nasıl çıkacağım da henüz bilmiyordu.

Genç erkeklerin hemen hemen hepsi, görünüşte anlaşılmaz, ama nedeni, onların bizzat gençliğinde ve zevke atılışlarında bulunan o bir çeşit taşkınlıkta gizlenen

bir yasaya boyun eğerler. Zengin, ya da yoksul, hayatın ihtiyaçları için hiç bir zaman paraları yoktur bunların. Oysa, geçici hevesleri uğruna, her zaman avuçla para harcarlar. Taksitle elde edilen şeylere karşı pek müsrif, peşin parayla alman şeylere karşıysa son derece cimridirler. Bir gün sahip olabileceklerini har vurup harman savurarak, ellerinde avuçlarında hiç bir şey olmamasının öcünü alırmış gibi bir halleri vardır. Böylece, konuyu açıkça ortaya atmak için şunu söyleyelim: Bir öğrenci elbisesinden çok şapkasına özen gösterir. Kazanç çokluğu terziyi başlıca alacaklı haline getirir. Oysa fiyatın ucuzluğu şapkacıyı, öğrencinin çekişmek zorunda kaldığı yaratıklar arasında en söz anlamazı, anlaşması, uzlaşması en zor olanı haline getirir. Bir tiyatronun balkonunda oturan delikanlı, güzel kadınların dürbününe harikulade şık, nefis yelekler sunuyorsa, ayaklarında çorap olacağı şüphe götürür. Çorapçı da o zavallının kesesini kemiren bitlerden biridir.

Rastignac işte bu durumdaydı. Hiç bir zaman Mme Vau-quer'ye verecek parası yoktu, oysa boş gururun zorunluklan için daima dolu olan kesesinin, en doğal ödemelerle uyumsuz, düzensiz garip bahtsızlıkları ve başarıları vardı. Kendini beğenmişliklerinin zaman zaman utandığı o iğrenç, pis kokulu pansiyondan ayrılabilmek için, pansiyoncu kadına bir aylık para Ödemesi, şık Paris züppesi apartmanına gereken mobilyaları satın alması gerekmiyor muydu? îşte bu her zaman imkânsız olan şeydi. Rastignac, kumarı için gerekli olan parayı elde etmek amacıyle, kuyumcusundan, kazancından, ayırdığı paradan pek pahalı Ödediği, altın saatler, altın kordonlar satın

almasını biliyor, sonra da onları gençliğin o karanlık ve sıkı ağızlı dostuna, Emniyet Sandığı'na götürüyordu. Ama, yiyeceğine, ev kirasına para harcamak, ya da zarif hayattan yararlanmak için kaçınılmaz olan araçları satın almak söz konusu olunca, ne cesareti, ne de yaratıcı gücü kalıyordu. Adi bir sıkıntı, tatmin edilen ihtiyaçlar için yapılan borçlar artık ona hiç bir heyecan vermiyordu. Bu rastlantı hayatını, yaşayanların pek çoğu gibi, burjuvaların gözünde kutsal olan borçları ödemek için son dakikayı bekliyordu. Mirabeau1 da böyle davranırdı: Ekmek parasını, ancak bir borç senedinin tehdit edici şekliyle karşısına çıktığı zaman Öderdi.

Rastignac o günlerde parasını kaybetmiş ve borçlanmıştı. Öğrenci, değişmez

gelirlere sahip olmadan bu hayata devam etmenin kendisi için imkânsız olduğunu anlamaya başlıyordu. Ama, bu kararsız, iğreti durumunun yakıcı, sert saldırıları altında inleyip sızlanırken, bu yaşamın aşırı zevklerinden vazgeçme yeteneğinden yoksun bulunduğunu hissediyor, her ne pahasına olursa olsun onu sürdürmek istiyordu. Serveti için güvendiği rastlantılar, birer hayal oluyor, gerçek engeller bü-yüyordu. Nucingen'lerin aile sırlarını öğrenmişti. Aşkı bir servet aracı haline getirmek için, bütün utanç şarabını içmek, gençlik kusurlarının bağışlanması olan yüce fikirlerden vazgeçmek gerektiğini fark etmişti. Dıştan şahane ama, içten vicdan azabı tenyalarının kemirdiği, kaçamak zevklerinin sürekli endişe ve azaplarla Ödendiği bu hayatı benimsemişti. La Bruyere'in3

Dalgm'ı gibi, hendeğin çamuruna şiltesini sererek orada yuvarlanıp duruyordu.

Ama, Dalgın gibi, şimdilik sadece elbisesini kirletiyordu.

(1) Fransız Devriminin en güçlü konuşmacısı olan Mirabeau'yu babası, macera tutkusu yüzünden hacir altına aldırmıştı. Yokluğa düşen genç adam, kalemini ve adını satarak geçinmek zorunda kaldı. (X749-1791). (Çev.) (2) Ünlü Fransız yazar ve ahlâkçısı (1645-1696). Dünya çapm-da bilinen

"KaraJcterler" adlı kitabında, çeşitli toplumlarda, çeşitli yerlerde, kadın ve erkeklerin değişik karakterlerini, ince bir üslupla anlatır. (Çev.) 170

GORIOT BABA

Bir gün sofradan kalkarken, Bianchon ona:

«Çin'deki mandareni Öldürdük galiba?» dedi.

Öğrenci de:

«Henüz ölmedi ama, can çekişiyor,» diye karşılık verdi.

Tıbbiye öğrencisi bu sözü bir şaka olarak kabul etti, aslında hiç de şaka değildi. Uzun zamandan beri ilk defa pansiyonda akşam yemeğine kalan Eugene, sofrada çok düşünceliydi. Meyveler yenirken gidecek yerde, yemek salonunda kaldı. Yanma gidip oturduğu Mile Taillefer'e arada sırada anlamlı bakışlar fırlattı. Masa başından hâlâ kalkmayan birkaç pansiyoner, ceviz yiyordu. Bir kısmı da, sofrada başlayan tartışmalarına devam ederek, odanın içinde dolaşıyorlardı. Herkes,

hemen hemen her akşamki gibi, kendi heves ve isteklerine uyarak, konuşmaya duyduğu ilgi derecesine, ya da sindirimin verdiği az ya da çok ağırlığa göre gidiyordu. Kışın, saat sekizden Önce yemek salonunun tamamıyle boşaldığı pek enderdi. Dört kadının yalnız kaldıkları, cinsiyetlerinin bu erkek kalabalığı ortasında kendilerini zorladığı sessizliğin öcünü aldıkları andı bu.

Eugene'in daldığı düşünceli duruma hayret eden Vautrin, yemek salonundan ayrılmadı. Oysa, başlangıçta sokağa çıkmaya acele eder gibi görünüyordu. Onun gittiğim sanan Eugene' in gözünden uzak kalacak şekilde bir kenara çekildi.

Sonra da, en son giden pansiyonerlerle çıkacak yerde, sinsi sinsi salonda durdu.

Öğrencinin ruhunun içini okumuştu, kesin bir belirti sezer gibi oluyordu.

Gerçekten de, Rastignac, pek çok genç erkeğin görüp geçirmiş olacağı sıkıntılı kararsız bir durumda bulunuyordu. Mme de Nucingen, sevdiğinden, ya da şuhluğundan, Rastignac'ı gerçek bir tutkunun bütün sıkıntı ve endişelerinden geçirmişti: Paris'te kullanılan kadın kurnazlığının her yoluna baş vurmuştu. Mme de Beauseant'm akrabasını yanından ayırmamak için, halkın gözünde kendini dile düşürdükten sonra, herkesin yararlandığını sandığı hakları ona gerçekten vermeye tereddüt ediyor, bir türlü kesin bir karara va-ramıyordu. Delphine, bir aydan beri Eugene'in duygularını öylesine tahrik etmişti ki, en sonunda yüreğe de işlemişti. Öğ-

GORIOT BABA m renci, ilişkisinin başlarında üstünlüğün kendinde olduğunu sanmıştı. Ama, Mme de Nucingen, oynadığı oyun sayesinde, kısa zamanda her ikisinden en güçlüsü haline gelmişti. O davranış şekli Eugene'de, bir Paris gencinin içinde bulunan iki üç erkeğin, iyi ya da kötü, bütün duygularını harekete geçirmişti. Acaba bir düzen miydi bu? Hayır. Kadınlar, hatta en büyük sahtekârlıklarının ortasında bile, her zaman gerçektirler: Çünkü, doğal herhangi bir duyguya boyun eğerler. Belki de Delphine, bu delikanlının kendi üstünde büyük bir güç sahibi olmasına izin verdikten, ona aşırı derecede sevgi gösterdikten sonra, bir onur duygusuna itaat ediyordu. Böylece de, ya verdiği tavizlerden dönüyor, ya da onları sonraya bırakmaktan, bazen de büsbütün yasaklamaktan zevk alıyordu. Parisli bir kadın için, tutkunun kendisini sürüklediği anda bile, günahında tereddüt etmek, geleceğini teslim edeceği erkeğin yüreğini, sevgisini sınamak o kadar doğaldır ki!.. Mme de Nu-cingen'in bütün umutları ilk defa ihanete uğramış, genç bir bencile sadakati takdir edilmemişti. Pek haklı olarak güvensizlik duyabilirdi.

Belki de, hızlı başarının kendini beğenmiş bir budala haline soktuğu Eugene'in davranışlarında, durumlarının acayipliğinin yarattığı bir çeşit saygısızlık ve hor görme fark etmişti, kim bilir? Her halde, o yaşta bir erkeğe saygı uyandıran bir kimse olarak görünmek, kendisini terkedenin karşısında pek uzun zaman ufacık olduktan sonra, onun karşısında büyük olmak istiyordu. Kendini De Marsay'e verdiğini bildiğinden, Eugene'in onu kolay elde edilir bir kadın sanmasını istemiyordu. En sonunda, gerçek bir canavar olan genç bir çapkının insanı alçaltıcı zevkiyle karşılaştıktan sonra, aşkın çiçekli bölgelerinde dolaşmaktan tatlı bir huzur duyuyordu. Her halde bunun bütün görüntülerini hayranlıkla seyretmek, ürpertilerini uzun zaman dinlemek, saf ve lekesiz meltemlerinin okşamasına uzun zaman ses çıkarmamak ona büyük bir sevinç veriyordu. Gerçek aşk, kötünün günahını ödüyordu. Erkekler,' ilk aldatma darbelerinin genç bir kadının ruhunda ne kadar çiçek yolup yere serdiğini bilmedikçe, bu mantıksızlığa ne yazık ki, sık sık rastlanacaktır.

Delphine, nedenleri her ne olursa olsun, sevildiğini bildiğinden, sevgilisinin üzüntülerini, kral keyfinin istediği anda dindirebileceğine güvendiğinden, Rastignac'la eğleniyor, onunla alay etmekten hoşlanıyordu. Eugene, öz benliğine olan saygısından, ilk çarpışmasının bozgunla sonuçlanmasını istemiyordu. Tıpkı, Saint-Hubert yortusunda ilk kekliğini mutlaka vurmak isteyen bir avcı gibi, kovalamakta inat ediyor, asla yarı yoldan dönmüyordu. Sıkıntıları, endişeleri, hakarete uğrayan öz beğenisi, yapma, ya da gerçek umutsuzlukları onu o kadına gitgide daha çok bağlıyordu. Bütün Paris, gördüğü ilk günden bu yana bir adım bile ilerleyemediği bu ilişkide, Mme de Nu-cingen'i metresi olarak kabul ediyordu. Bir kadın şuhluğunun bazen aşkının verdiği zevkten daha fazla kazanç sağladığını henüz bilmediğinden, aptalca hiddetlere kapılıyordu. Bir kadının kendini aşka karşı savunduğu zaman süresi, turfanda yemişlerini sunuyordu ama, bunlar yeşil, mayhoş1 ve nefis lezzetli oldukları ölçüde, ona pahalıya mal oluyordu. Zaman zaman, ,beş parasız kaldığını, hiç bir geleceği olmadığını gördükçe, vicdanının sesine rağmen, Vautrin'in Mile Taillefer'le bir evlilikte mümkün olacağını kendisine gösterdiği servet olanaklarım düşünüyordu. İşte tam o sıralarda böyle bir yoksulluk içinde bulunduğundan, sefaletinin sesi pek yüksekten çıkıyordu. Onun için de, hemen hemen hiç istemeyerek, bakış-larıyle sık sık kendisini büyüleyen korkunç sfenksin hilelerine teslim oldu.

Rastignac, Poiret'yle Mile Michonneau odalarına çıkınca, Mme Vauquer'yle, sobanın yanında uyuklayarak kendine yün kolluklar ören Mme Couture arasında yalnız kaldığını sandı. Bundan cesaret alarak, Mile Taillefer'e o kadar tatlı bakışlarla baktı ki, genç kız, gözlerini indirmek zorunda kaldı.

Vİctorine bir süre sessizlikten sonra, delikanlıya: «Bir sıkıntınız mı var, M.

Eugene?» dedi. Rastignac:

«Üzüntüsüz insan olur mu?» diye karşılık verdi. «Biz, genç erkekler, çok sevildiğimize, yapmaya her zaman hazır olduğu-GORIOT BABA

muz\ fedakârlıkları karşılayacak bir sadakatle sevildiğimize gü-vene^ıilseydik, belki de hiç üzüntü duymazdık.»

[İle Taillefer buna karşılık olarak, hiç de iki anlamlı olmaya^, açık bir bakışla, genç adama baktı.

fendim, siz bugün için yüreğinize güveniyorsunuz ama, asla değişmeyeceğinize kefil olabilir misiniz?»

I

Biii gülümseme, ruhundan fışkıran bir ışık gibi, genç kızın dudaklarında gezindi. Bu hafif gülümseme, Victorine'in yüzünü öyle parıldattı ki Eugene, bu kadar şiddetli bir duygu patlamasına yol açtığı için âdeta ürktü.

«Nasıl! Yarın zengin ve mutlu olsanız, size göklerden muazzam bir servet yağsa, sıkıntı ve üzüntü günlerinizde hoşlandığınız yoksul bir erkeği hâlâ sever miydiniz?»

Genç kız güzel bir baş işareti yaptı.

«Pek bahtsız bir delikanlıyı da mı?»

Gene baş işareti.

Mme Vauquer:

«Nedir orada söylediğiniz saçmalıklar sizin?» diye haykırdı.

Eugene:

«Bırakın bizi,» diye karşılık verdi. «Anlaşıyoruz.»

Vautrin, birdenbire yemek salonunun kapısında görünerek, kalın sesiyle:

«Şövalye Eugene de Rastignac'la Mile Victorine Taillefer arasında evlenme sözü mü veriliyor yoksa?» dedi.

Mme Couture'le Mme Vauquer aynı zamanda:

«Ah! Korkuttunuz beni!» diye haykırdılar.

Eugene, Vautrin'in sesini işitince, hayatında duyduğu en şiddetli heyecanı hissetti. Gülerek:

«Daha kötü bir seçme yapabilirdim,» diye karşılık verdi.

Mme Couture:

«Beyler, tatsız şakaların sırası değil!» dedi. «Hadi kızım, biz odamıza çıkalım.»

Mme Vauquer, geceyi onlarla birlikte geçirerek, mumu ve ateşi idare etmek için iki müşterisinin peşinden gitti. Eugene, Vautrin'le yalnız ve karşı karşıya kaldı.

Adam, sarsılmaz bir soğukkanlılıkla öğrenciye:

«En sonunda oraya geleceğinizi biliyordum,» dedi. «fema, bakın! Benim de herkes gibi hassaslığım, inceliğim vardfr. Şu anda karar vermeyin, normal halinizde değilsiniz. Borçlarınız var. Sizi bana gelmeye iten nedinin şiddetli tutku, derin/umutsuzluk değil de, mantık olmasını istiyorum. Belki de pç dört bin franga ihtiyacınız vardır. Alın, ister misiniz?»

O iblis, cebinden bir cüzdan çıkardı. Oradan çekip aldığı üç banknotu öğrencinin gözlerine doğru uzatarak uçurdu. Eugene, akla gelecek durumların en fecisiyle

karşı karşıyaydı. Ajuda markisiyle Trailles kontuna, yüz lui altın kumar borcu vardı. O kadar parası olmadığından, Mme de Restaud' nun konağına gitmeye cesaret edemiyordu. Oysa bu akşam onu orada bekliyorlardı. İnsanın küçük pastalar yiyip, çay içtiği, ama, iskambil oyununda rahatça altı bin frank kaybedebileceği teklifsiz toplantılardan biriydi bu.

Eugene, çırpınmalı bir titremeyi zorlukla gizlemeye çalışarak:

«Beyim,» dedi, «bana söylediklerinizden sonra, size karşı minnet altına girmemin imkânsız olduğunu anlamanız gerekir.»

Baştan çıkarıcı:

«Pekâlâ, öyle olsun!» diye karşılık verdi. «Başka türlü konuşmuş olsaydınız, üzülürdüm. Yakışıklı, hassas, bir aslan kadar gururlu, bir genç kız kadar yumuşak başlı bir delikanlısınız. Şeytan için iyi bir av olurdunuz. Gençlerin bu niteliğini severim. Üstün görüşlü iki üç düşünce daha, ondan sonra artık siz de Hanya'yı Konya'yı anlar, dünyayı olduğu gibi görürsünüz. Üstün insan, küçük birkaç namus sahnesi oynayarak, ahmaklar parterinin şiddetli alkışları altında, bütün isteklerini, heveslerini tatmin eder. Birkaç güne kalmadan avcumuza düşeceksiniz, bizim olacaksınız. Ah! Öğrencim olmak isteseydiniz, ben sizi her başarıya ulaştırırdım. Dilediğiniz her ne olursa olsun, bir istekte bulunduğunuz anda, onun hemen yerine geldiğini görürdünüz. Her şey elinizin altında bulunurdu: Şan, şeref, servet, kadınlar. Bütün uygarlığı sizin için cen-GORIOT BABA

net lemeği haline getirirdik. Nazlı, şımarık çocuğumuz, en sevgili a/lâdımız olurdunuz. Sizi zevk ve eğlence içinde yaşatabilmek uğruna canımızı bile seve seve feda ederdik. Size engel olbn her şey hemen ortadan kaldırılır, yolunuz dümdüz edilirdi. Vicdanınızda huzursuzluk, kuruntu duyduğunuza göre, beni kötü bir insan olarak görüyorsunuz, demek ki? îçiniz-de hâlâlbulunduğunu sandığınız kadar namus sahibi bir adam, M. de Turenne1 lekelendiğini aklına getirmeden, haydutlarla pekâlâ Ufak tefek işler yapıyordu. Bana minnettar olmak istemiyorsunuz, öyle mi?» Vautrin sonra da, garip bir gülümsemeyle: «Adam sen de, canınız sağ olsun,» dedi. Pullu bir kâğıt çıkararak: «Şu paçavrayı alın, şuraya, enlilemesine: Bir yıl vadeli üç bin beş yüz frank için alındı, yazın.

Tarihi de koyun! Görüyorsunuz, faiz bir hayli yüksek, her türlü kuruntuyu bir

yana atın. Bana tefeci Yahudi diyebilir, hiç bir minnettarlık da duymazsınız.

İlerde beni seveceğinize güvendiğim için, bugün hor görmenize izin veriyorum.

Bende, ahmakların kötülük adını verdiği o muazzam uçurumlardan, o uçsuz bucaksız yoğun duygulardan bulursunuz. Ama, benim alçak, ya da nankör olduğumu hiç bir zaman göremezsiniz. Kısacası, ben, ne bir paytak, ne de bir filim; kaleyim, yavrum, kale.»

Eugene:

«Ne biçim insansınız siz, kuzum?» diye haykırdı. «Bana eziyet etmek için dünyaya gelmişsiniz.»

«Yok canım, hiç de değil. Ömrünüzün geri kalan günlerinde çamurdan korunmanız için, kendini çamura bulamak isteyen iyi bir insanım. Bu fedakârlığın nedenini mî araştırıyorsunuz? Eh, pekâlâ, günün birinde bunu usulca kulağınızın deliğine söylerim. Önce toplum düzeninin gürültü patır-dısını, makinenin işleyişini göstererek sizi şaşırttım. Ama, ilk korkunuz, savaş alanındaki acemi, askerinki gibi geçer, insanları, kendi kendilerini kral ilân edenlerin uğruna ölmeye karar veren askerler gibi görme fikrine alışırsınız. Devirler çok değişti. Eskiden bir yiğide: "Al sana üç yüz frank, bana filan-

(1) XIV. Louis devrinde, Fransa mareşali (1611-1675). (Çev.) 176

ca beyi öldür!" derdiniz. Bir evet, ya da hayır için bir/adamı cehenneme gönderdikten sonra, evinize dönüp rahsk rahat yemeğinizi yerdiniz. Bugün, hiç bir bakımdan siza leke bulaştırmayacak bir baş işaretine karşılık, size bir servet vermeyi teklif ediyorum, tereddüt ediyorsunuz. Çağımız ç<ys gevşek.»

Eugene, senedi imzaladı, karşılığında banknotları faldı. Vautrin, konuşmayı sürdürerek; j

«Eh, hadi bakalım, şimdi biraz da mantıklı konuşalım,» dedi. «Birkaç aya kadar Amerika'ya gitmek istiyorum. Bir an önce tütünümü ekmeliyim. Size dostluk puroları gönderirim. Zengin olursam, size yardım ederim. Çocuğum olmazsa, (bu pek muhtemeldir, daldırma çelikle yeryüzüne kök salmaya hiç de meraklı değilim), işte o zaman bütün servetimi size miras bırakırım. Bir insanın bundan

iyi dostu olur mu? Ama, ben sizi seviyorum. Bir başkası için kendimi feda etmek, onun uğruna fedakârlıklara katlanmak benim en büyük tutkumdur. Bunu daha Önce de yaptım. Bakın, evlât, başka erkeklerden daha yüksek bir alanda yaşıyorum ben.

Eylemleri birer araç olarak kabul ederim, sadece amacı gözümün önünde tutarım.

Benîm için bir insan nedir ki?» Baş parmağının tırnağını dişinin altında şaklatarak: «İşte bu!» dedi. «İnsan ya hep, ya hiçtir. Adı Poiret'yse hiçten de azdır: Onu tahtakurusu gibi ezebilirsiniz, yamyassıdır, üstelik de pis kokar.

Ama, bir insan, size benzediği zaman bir tanrıdır. O, artık üzerine deri geçmiş

bir makine değildir, en güzel duyguların hareket ettiği bir tiyatrodur o. Ve ben, sadece duygular için yaşarım. Duygu, bir düşüncenin içindeki bütün bir âlem değil midir? Şu Goriot Baba'ya bakın bir kere: İki kızı, onun için bütün evren demektir, onlar yaradılış içinde adamı yöneten tek bağdır. Ama, hayatı iyice eşeleyen, derinine inen, benim gözümde. gerçek bir tek duygu vardır: Erkekten erkeğe dostluk. Pierre ve Jaffier, işte benim tutkum. Gönül yoluyle Kurtulan Vene-dik'i1 ezbere biliyorum ben. Bir arkadaşları: "Hadi, bir cesedi (1) İngiliz yazarı Th. Otway'in "Kurtulan Venedik" adlı traje-G O RIOT BABA

gorrfrneye gidelim!" dediği zaman, bir tek söz söylemeden, otur%p ahlâk dersi vermeden, hemen oraya koşacak kadar yiğit klç kişi gördünüz, sorarım size? İşte ben, bunu yaptım. Her-keslelböyle konuşmam ben. Ama, siz başka, üstün bir kim-sesinia insan size her şeyi söyleyebilir, her şeyi anlamasını biliyorsunuz.

Burada çevremizi saran cücelerin yaşadığı bataklıkların çamurunda uzun zaman dolaşmayacaksınız siz. Her neyse! İsta artık karar verildi. Evleneceksiniz. Her birimiz sivri silâhlarımızla vuralım! Benimki çeliktendir ve gevşemez, heh, heh!..»

ı

Vau^rin, onu istediği gibi davranmakta rahat bırakmak amacıyle, öğrencinin olumsuz karşılığını duymaktan kaçınarak çıktı gitti. O küçük direnmelerin, kişilerin kendi kendilerine karşı giriştikleri ve hoş görülmeyecek eylemlerini

kendi gözlerinde temize çıkarmaya yarayan o çarpışmaların sırrını iyi bilirmiş

gibi görünüyordu.

Eugene, içinden:

«Ne isterse onu yapsın, elbette ki Mile Taillefer'le evlenmeyeceğim!» diye geçirdi.

Rastignac, ölesiye nefret ettiği ama, düşüncelerinin utanmazlığı, toplumu kucaklayışmdaki cüretle gözlerinde büyüyen bu adamla bir anlaşma fikrinin doğurduğu iç ateşle bir süre âdeta hastalanır gibi oldu. Sonra bir parça kendini topladı, rahatsızlığı geçince giyindi. Bir araba çağırtarak Mme de Restaud' nun konağına gitti.

Bu hanım, her adımı yüksek sosyetenin yüreğinde bir ilerleme olan, bir gün etkisi pek korkunç olacağa benzeyen delikanlıya birkaç günden beri itibarını artırmıştı. Öğrenci, M. de Trailles'la M. d'Ajuda'ya olan borcunu ödedi, gecenin bir kısmında iskambil oynadı ve bütün kaybettiklerini yeniden ka-disinin (1682) kahramanı Jaffier soylu bir senatörün kızıyla evlenir, îflâs ettiği günlerde kendisine yardım etmediği için bu soylu, Venedikli kaymbabasından öc almak için bir komploya karışır. Karısının ricası üzerine suç ortaklarını, hayatları bağışlanmak şartıy-le, Senato'ya bildirir. Komplocular ölüme mahkûm edilir, Jaffier de kendini öldürür. (Çev.) 178

GORIOT BABA

zandı. Hayat yolunda yürüyüp ilerlemek zorunda olan, az/çok kaderci olan kimselerin pek çoğu gibi, onun da boş inafcarı vardı. Bu kumar şansında, doğruluk yolunda kalmak içıı terdiği sebatın Tanrı tarafından bir ödüllenmesini gön tedi.

Ertesi sabah aceleyle, senedin yanında olup oh Vautrin'e sordu.

Olumlu bir karşılık üstüne de, hemenjüç frangı ona uzattı. Böyle davranırken pek doğal bir sevf teriyordu.

Vautrin, ona:

«Her şey yolunda,» dedi.

«Ama, ben sizin suç ortağınız değilim...»

Vautrin, onun sözünü keserek:

«Biliyorum, biliyorum,» dedi. «Gene çocukluk ediyorsunuz. Kapı önündeki ufak tefek, şeyler karşısında duruveriyorsunuz.»

İki gün sonraydı. Poiret'yle Mile Michonneau, Hayvanat Bahçesİ'nin ıssız bir yolunda, bir sıranın üstünde, güneşte oturuyorlardı. Tıbbiye öğrencisine pek haklı olarak şüpheli görünen beyle konuşuyorlardı. M. Gondureau, Mile Michonneau' ya:

«Kuruntunuz nereden geliyor, bilmem...» diyordu. «Kraliyet Genel Polis Müdürü Ekselans Monsenyör...»

Poiret:

«Yaa! Kraliyet Genel Polis Müdürü, Ekselans Monsenyör...» diye tekrarladı.

Gondureau:

«Evet, Ekselansları bu olayla meşgul oluyorlar,» dedi.

Eski memur Poiret, düşünceden yoksun olmasına rağmen, hiç kuşkusuz, burjuvazi erdemlerine sahip olan bir insandı. Simdi onun, Buffon sokağının sözümona gelir sahibini, namuslu adam maskesi altında Jerusalem sokağının hafiye yüzünü göstererek polis kelimesini söylediği anda, dinlemeye devam etmesi, herkese akıl almayacak bir şey gibi görünürdü. Oysa, bundan daha doğal bir durum olamazdı.

Bazı gözlemcilerin da-

ha \nce ortaya çıkardıkları bir bilgiden sonra, Poiret'nin büyük Vahmaklar ailesi içinde, ait olduğu özel türü herkes çok dahaliyi anlar. Ama, ne yazık ki, bu gözlem şimdiye kadar henüa yayımlanmadı. Yılda bin iki yüz franklık maaşları kap-sayani bir çeşit yönetsel Groenland olan, birinci enlem derecesiyle! üç ilâ

altı bin franklık biraz daha sıcak maaşların başladığı, tamların iklime uyabildiği, çiftçiliğin zorluklarına rağmen bu ilerlemenin çiçek açtığı ılımlı bölge olan üçüncü derece arasında sıkışıp kalan bir tüylüler ırkı vardır. Bu aşağı sınıfın sakat fikir darlığını en iyi belirten özelliklerden biri de şudur: Memurun EKSELANS BAKAN HAZRETLERİ adı altında, okunmaz bir imza şeklinde bilinen yüksek memuriyetin o büyük laması için bir çeşit bilinçsiz, düşüncesiz, içgüdüsel saygıdır. Bu üç kelime, Bağdat Halifesinin, ti Bando Camisine eşittir ve bu yamyassı halkın gözünde kesin, kutsal iktidarı temsil eder.

Hıristiyanların Papa'sı gibi, Monsenyör de, memurun gözünde yönetsel yanılmazlığın ta kendisidir. Saçtığı ışık davranışlarına, sözlerine, onun adına söylenen sözlere de geçer. Her şeyi konuşmalarıyle kapatır, emrettiği eylemleri kanunî şekle sokar. Tasarılarının temizliğine, isteklerinin kutsallığına tanıklık eden onun Ekselans adı, en olmayacak fikirlere geçiş belgesi yerine geçer. O zavallı yaratıklar kendi çıkarları uğruna yapmayacakları şeyleri, Ekselans sözü söylenir söylenmez hemen gerçekleştirme telâşına kapılırlar.

Ordudaki pasif itaat gibi, büroların da pasif itaatleri vardır: Vicdanı boğan, bir adamı yok eden, en sonunda bir vida, ya da bir cıvata somunu gibi, onu zamanla hükümet çarkına takıp oturtan bir sistemdir bu. Onun için, insanları iyi tanıdığı anlaşılan M. Gondureau, Poiret'in o bürokrasi ahmaklarından biri olduğunu fark etmekte gecikmedi. Gerektiği anda Deus ex Machina'yı2, tılsımlı Ekselans sözünü ortaya atıverdi. Böyle-

(1) Fransız bestecisi Boieldieu'nün (1775-1834), Bin bir Gece Masalları'ndan esinlenerek yazdığı bir perdelik opera-komik'in' kahramanı.

(Çev.)

(2) Latinceden: Gökten makineyle yere inen tanrı. Eski Ro-180

ce de, gerçek maksadını belli etmiş, Michonneau kadının Po/ret' nin dişisine benzediği gibi, Michonneau'nun erkeğine benzettiği Poiret'nin gözlerini kamaştırmış oldu.

Poiret:

«Bizzat Ekselansları, Ekselans Monsenyör de oldukta^ sonra! Ah! İşte o zaman

durum çok değişir,» dedi.

Sahte gelir sahibi, Mile Michonneau'ya dönerek:

«Fikirlerine güvenir göründüğünüz beyin dediklerimi duydunuz,» diye konuşmasına devam etti. «İşte böyle! Ekselansları şimdi, Vauquer PansİyonU'nda oturan sözümona Vautrin' in, Trompe-la-Mort adiyle tanındığı Toulon tersane küreğinden kaçan forsa olduğuna kesinlikle inanıyorlar.»

Poiret:

«Yaa! Trompe-la-Mort1 mu?» dedi. «Eğer bu adı hak ettiyse, gerçekten mutlu bir insan doğrusu.»

Hafiye:

«Elbette ya,» diye karşılık verdi. «Bu takma ad ona, gerçekleştirdiği son derece tehlikeli ve cüretli girişimlerden daima sağ salim kurtulmaktaki talihinden kalmadır. Bu adam, tehlikeli bir insandır! Onu olağanüstü hale getiren nitelikleri vardır. Hatta mahkûmiyeti bile, ona sonsuz onur kazandıran bir şey oldu...»

Poiret:

«Demek ki onurlu bir insan?» diye sordu.

«Kendine göre. Bir başkasının işlediği suçu üstüne almaya razı oldu. Çok sevdiği, pek yakışıklı bir delikanlının sahtekârlık suçuydu bu. Oldukça kumarbaz olan o genç İtalyan, sonradan ordu hizmetine girdi ve orada, doğrusu ya, kusursuz bir şekilde davrandı.»

Mile Michonneau:

«Peki ama, mademki Ekselans Polis Müdürü, M. Vautrin' in Trompe-la-Mort olduğuna kesinlikle inanıyor, bana neden ihtiyaç duyuyor?» dedi.

ma sahnelerinde, makineyle tavandan inen tanrılardan alınan bu deyimi biz,

"Hızır gibi yetişti!" şeklinde kullamrırz. (Çev.) (1) Bu takma adın tam karşılığı: Mezar-Kaçkını'dır. (Çev.)

\

Poiret:

«Aaa! Evet ya,» dedi. «Gerçekten de, bize söylemek lüt-funda bulunduğunuz gibi, Polis Müdürünün herhangi bir kesin kanısı varsa...»

«Tam kesin kanı değil; yalnız kuşkulanıyorlar. Konuyu anlayacaksınız. Trompe-la-Mort takma adı verilen Jacques Col-lin, üç kürek zindanının tam güvenliğini elde etmiştir. Oralardaki tutuklular, onu kendilerine sarraf ve banker olarak seçtiler. Önemli, belirli bir insan gerektiren bu çeşit işlerle uğraşmak ona çok para kazandırıyor.»

Poiret:

«Ah! Ah! Kelime oyununu anladınız mı, Mile Michonneau?» dedi. «Beyefendi, ona belirli bir insan diyor, çünkü onda mahkûmiyet damgası var.»

Hafiye, sözlerine devam etti:

«Sahte Vautrin, kürek mahkûmu beylerin sermayesini ah-yor, iyi yerlere yatırıyor, onlar için bunu koruyor. Paraları; kaçanların, ya da ölenlerin —

vasiyetnameyle bildirirlerse— ailesinin, onun adına senet düzenlerlerse, metreslerinin emrine hazır tutuyor.»

Poiret hemen atıldı:

«Metreslerinin mi! Her halde eşlerinin demek istiyorsunuz, değil mi, efendim?»

«Hayır, efendim. Genellikle kürek mahkûmlarının nikâhsız eşleri vardır. Biz onlara, kapatma adını veririz.»

«Demek ki hepsi nikâhsız, kapatma hayatı yaşıyor, öyle mi?»

«Çaresiz, öyle oluyor.»

Poiret:

«Aaa! İşte bu olmadı'...» dedi. «Ekselansı görmek şerefine erdiğinize göre, toplumun geri kalan kısmına çok kötü bir örnek veren bu insanların ahlâk dışı davranışlarını bildirmek, insancıl düşüncelere sahip gördüğüm size düşer.»

«Evet ama beyim, hükümet, onları oraya bütün erdemlerin örneğini sunmak için yerleştirmiyor, değil mi ya?»

182 GORIOT BABA

*

«Doğru, haklısınız. Ama beyim, gene de müsaade ederseniz...»

Mile Michonneau: i

«Aziz dostum, bırakın da bey sözlerini tamamlasın,»!dedi. Gondureau, konuşmasına devam etti: r

«Efendim, anlıyorsunuz ya: Hükümet, oldukça büyük bir toplam tuttuğu söylenen, gayri meşru bir paraya el koymak ister. Bunda çok büyük çıkarı vardır. Trompe-la-Mort, sadece birkaç arkadaşının çalınmış parasına yataklık etmiyor. Onbin'ler Birliği'nden gelen büyük paraları da topluyor...»

Ürken Poiret:

«Onbin hırsız mı?» dedi.

«Hayır. Onbinler Birliği, büyük iş gören hırsızların kurduğu bir ortaklıktır.

Bunlar, on bin franktan aşağı getiren bir işe asla katılmayan, büyük darbelerde çalışan kimselerdir. Bu ortaklık, dosdoğru Ağır Ceza Mahkemesine giden adamlarımız arasında ne kadar seçmeleri varsa, onlardan meydana gelir. Ceza kanunlarını gayet iyi bilirler, yakalandıkları zaman ölüm cezasına çarpilmamanın bütün inceliklerini bilirler. Collin, onların güvendiği, danıştığı insandır. O

muazzam gelirler sayesinde adam, kendine bir polis örgütü, aşılmaz bir esrarla sardığı çok yaygın ilişkiler kurmasını bildi. Bir yıldan beri onu casuslarla kuşatmamıza rağmen, oyununun sırrını bir türlü çözemedik. Demek ki, topladığı paralarla istidatları; sürekli olarak, ahlâksızlığın ücretini ödemeye, cinayetlerin sermayesini meydana getirmeye ve toplumla ebedî bir savaş halinde olan bir kötü vatandaşlar ordusunu ayakta tutmaya yarıyor. Trompe-la-Mort'u yakalamak, bankasını ele geçirmek, kötülüğü kökünden kesmek olurdu. İşte bunun içindir ki, bu olay bir devlet ve yüksek politika işi oldu. Başarısında elbirliği edenlere şeref kazandıracak nitelikte bir şeydir bu. Beyim, siz bile yeniden Devlet dairelerinde memurluk edebilirsiniz. Meselâ, bir polis komiserinin sekreteri olabilirsiniz. Bu

memuriyetler, emekli maaşınızı almanıza engel olmaz, tabiî.»

GORIOT BABA

183

Mile Michonneau:

«Peki ama, şu Trompe-la-Mort, neden bütün paraları kasasına koyup gitmiyor?»

Hafiye:

«Ooo!» dedi. «Eğer kürek mahkûmlarının parasını çalarsa, her nereye giderse gitsin, onu Öldürmekle görevli bir adanı da peşinden gidecektir. Hem de bir kasa, iyi bir ailenin kızını kaçırır gibi, kolayca kaçırılmaz ki. Zaten Collin, böyle bir şeyi asla yapamayacak bir insandır: Namusuna leke bulaşacağını sanır.»

Poiret:

«Hakkınız var, beyim, namusu tamamıyle lekelenmiş olurdu,» dedi.

Mile Michonneau:

«Bütün bunlardan sonra, neden dosdoğru gelip de onu yakalamadığınızı bir türlü anlayamıyoruz?» dedi.

«Pekâlâ, efendim, sorunuza karşılık vereceğim...» Michon-neau'nun kulağına eğilerek: «Ama,» dedi, «beyin sözümü kesmesine engel olun, yoksa bir türlü bu işin sonuna gelemeyiz. Her dediğini dinletmek için şu ihtiyarın pek çok serveti olmalı. Trompe-la-Mort, buraya gelirken namuslu bir insanın derisine büründü.

Kendini bir Paris burjuvası gibi gösterdi, şatafatsız, gösterişsiz bir pansiyona yerleşti. Hadi, hadi! Çok kurnazdır o!.. Ansızın bastırarak onu birdenbire yakalamak imkânsızdır. İşte böyle, M. Vautrin, büyük işler yapan, pek saygı gören önemli bir insandır.»

Poiret, içinden:

«Elbette,» dedi.

«Ya gerçek bir Vautrin'i yakalayarak hata ederlerse? Bakan, Paris ticaretini,

kamuoyunu üstüne çekmek istemiyor. Polis Genel Müdürünün mevkii sarsılır, çünkü düşmanları var. En ufak bir hatada bulunsa, onun yerine göz dikenler, dedikodulardan, liberallerin kopardığı gökyüzüne yükselen bağırıp çağırmalardan yararlanarak onu atmaya bakarlardı. Burada da, sahte Sainte-Helene kontu, haydut Cogniard olayında olduğu

gibi davranmak gerekir. Eğer gerçek bir Saint-Helene kontu olsaydı, biz temizdik. Onun için doğrusunu araştırmalı.»

Mile Michonneau telâşla:

«Evet ama, sizin güzel bir kadına ihtiyacınız var,» dedi.

«Trompe-la-Mort, asla bir kadına kapılmaz. Şu sırrı öğrenin: Kadınları sevmez o.»

«Peki ama, diyelim ki iki bin franga bu işi yapmaya razı oldum. Bu durumda böyle bir araştırmada ben neye yarayacağımı anlayamıyorum bir türlü.»

Yabancı adam:

«Bundan daha kolay bir şey olamaz,» dedi. «Ben size içinde, hiç bir ölüm tehlikesi olmayan, geçici bir inme veren ve beyne bir kan hücumu yaratmak üzere hazırlanmış bir ölçü likör bulunan bir şişe bırakacağım. Bu ilâç; şaraba da, kahveye de karıştırılabilir. Adamınızı derhal bir karyola üstüne götürüp yatırırsınız. Ölüp ölmediğini anlamak için de soyarsınız. Yalnız kalınca, adamın omzuna 'pat!' diye bir şaplak indirirsiniz, harflerin ortaya çıktığını görürsünüz...»

Poiret:

«Ama, bu nedir ki?..» dedi.

Gondureau, yaşlı kıza:

«Eee, kabul ediyor musunuz?» dedi.

Mile Michonneau:

«İyi ama, beyciğim,» dedi, «harf olmadığı zaman, ben gene iki bin frangı alacak mıyım?»

«Hayır.»

«Peki, o zaman ne vereceksiniz?»

«Beş yüz frank.»

«O kadarcik paraya böyle bir işe kalkışmak! Kötülük vicdanda aynı, vicdanımı teskin etmem gerek.»

Poiret de:

«Sizi temin ederim ki, Mile Michonneau, çok sevimli ve pek zeki bir kimse olmaktan başka da, çok vicdanlıdır,» dedi.

îhtiyar kız:

«Her neyse!» diye konuşmasına devam etti. «Adam, eğer GORIOT BABA

Trompe-la-Mort'sa bana üç bin frank verin, eğer bir burju-vaysa, hiç bir şey vermeyin.»

Gondureau:

«Pekâlâ,» dedi. «Yalnız bir şartla: Bu iş yarın mutlaka yapılmalı.»

«Hemen olmaz, beyciğim, günah çıkaran rahibime danış-

malıyım.»

Hafiye ayağa kalkarak:

«Kurnaz!» dedi. «Öyleyse yarın görüşürüz. Eğer bana acele söyleyecek bir şeyiniz olursa, Sainte-Anne sokağına, Sainte-Chapelle kilisesinin avlusunun köşesine gelirsiniz. Orada kemerin altında bir tek kapı vardır. M. Gondureau'yu

sorarsınız.»

Bianchon dersten çıkmış dönüyordu. Kulağına o pek değişik. Trompe-la-Mort sözü çarptı. Bir yandan da ünlü polis şefinin «pekâlâ»smı işitti.

Poiret, Mile Michonneau'ya:

«îşi neden hemen bitirivermiyorsunuz?» dedi. «Size yılda üç yüz franklık bir gelir sağlardı.»

«Neden mi? Çünkü iyice düşünmek gerek. M. Vautrin şu Trompe-la-Mort denen adamsa, onunla anlaşmak belki de daha kârlı olurdu. Bununla birlikte, ondan para istemek, onu uyarmak demektir, bir de bakarsınız, adam bedavadan sıvışır gider.

Hani. yapar mı yapar, onda o göz var. Bu da berbat bir cafcaflı ilân olurdu.»

«Uyarılmış olsa bile, şu bey onun devamlı sekide göz altında tutulduğunu söylemedi mi? Ama, ne var ki siz, her şeyi kaybedersiniz.»

Mile Michonneau:

«Zaten o herifi hiç sevmiyorum!» diye düşündü. «Bana kötü şeyler söylemekten başka bir bildiği yok.»

Poiret, konuşmasına devam ederek:

«Ama, daha iyi ederdiniz,» dedi. «Bana pek rabıtalı görünen o beyin dediği gibi, bir toplumu, ne kadar namuslu olursa olsun, bir caniden kurtarmak yasalara itaat borcudur. Za-186

GORIOT BABA

ten de tam anlamıyle mazur görülecek, haklı bir işlem bu. Alışmış kudurmuştan beterdir. Ya birdenbire hepimizi öldürmek aklına esiverse? Tüh,. Allah kahretsin! İlk kurbanların biz olacağımızdan başka, bütün o cinayetlerin suçlusu da biz olurduk.»

Mile Michonneau o kadar dalgın ve düşünceliydi ki, Poiret' nin ağzından, iyi kapanmamış bir çeşmenin musluğundan sızan su damlaları gibi, birer birer

dökülen cümleleri işitmiyordu bile. O yaşlı adam bir defa cümleler dizisine başlar da, Mile Michonneau durdurmazsa, tıpkı kurulmuş bir makine gibi, aralıksız konuşurdu. İlk konuya başladıktan sonra, bir sürü parantezlerle tamamıyle başka konulara girer, hiç birini bir sonuca bağlamazdı.

Vauquer Pansiyonu'na gelirken bir yığın ara konulara atlamıştı. Böylece laftan lafa geçerek Ragoulleau efendiyle Mo-rin hanımın davasındaki tanıklığını anlatmaya kadar gelmişti. Orada aleyhte tanıklık etmişti. Pansiyona girerken yol arkadaşı, Mile Taillefer'le içten, sıkı fıkı bir sohbete girişen Eugene de Rastignac'ı farketmekte gecikmedi. Konuşma o kadar ilginç, o kadar heyecanlıydı ki, gençler, yemek salonundan geçen yaşlı iki pansiyonerin varlığına dikkat bile etmediler.

Mle Michonneau, Poiret'ye:

«Sonunun buraya varacağı besbelliydi,» dedi. «Bir haftadan beri insanın yüreğini parçalayacak gözlerle bakışıp duruyorlardı.»

«Evet, ya. İşte onun için de hatuncuk, mahkûm oldu.» «Kim?»

«Mme Morin.»

Michonneau, hiç farkında olmadan Poiret'nin odasına girerken:

«Ben size Mile Victorine'den söz ediyorum, siz bana Mme Morin'den söz ediyorsunuz,» dedi. «Neyin nesi bu kadın?» Poiret de: «Mile Victorine'in suçu ne olabilir ki?» diye sordu.

«M. Eugene de Rastignac'ı sevmekten suçlu. Zavallı masum, sonunun nereye varacağını bilmeden başını almış gidiyor!..»

Eugene sabahleyin, Mme de Nucingen yüzünden müthiş bir üzüntüye kapılmıştı.

Vicdanında kendini tamamıyle Vautrin'e teslim etmişti. Bu olağanüstü adamın ona karşı duyduğu dostluğun nedenlerini de, böyle bir birliğin geleceğini de araştırmak istemiyordu. Bir saat önce Mile Taillefer'le en tatlı vaatlerde

bulunmuşlardı. İşte o andan beri adımım attığı uçurumdan onu kurtarmak için bir mucize gerekti. Victorine, bir meleğin sesini işittiğini sanıyor, karşısında gökler açılıyor, Vauquer Pansiyonu, dekoratörlerin tiyatro saraylarına verdikleri hayalî renklerle donanıyordu: Seviyor, seviliyordu, hiç değilse öyle sanıyordu!.. Rastignac'ı görüp, pansiyonun bütün gözcülerinden çalınan o bir saat boyu, onu dinleyince, hangi kadın ona inanmazdı ki? Genç adam vicdaniyle çarpışıyor, kötü davrandığını biliyor, kötü davranmak istiyordu. Bu küçük günahı bir kadının mutluluğuyle ödeyeceğini düşünüyordu. Bütün o iç çatışmalar sırasında üzüntü, onu bir kat daha güzelleştirmişti. Yüreğindeki cehennemin bütün ateşleriyle pırıl pırıl parlıyordu. Bereket versin ki, umduğu mucize gerçekleşti: Vautrin, neşeyle içeri girdi ve cehennemi dehasının düzenle-riyle evlendirdiği gençlerin ruhunu okudu. Ama, alaycı kalın sesiyle şarkı söyleyerek, iki sevgilinin sevincini birdenbire bozdu:

Fanchette'çiğim bir içim su

O sadeliği içinde...

Victorine, hayatında o ana kadar gördüğü bahtsızlık kadar mutluluğu götürerek kaçtı. Zavallı kızcağız! Bir el sıkması, Rastignac'ın saçlarının okşadığı yanağı, öğrencinin dudaklarının sıcaklığını duyacak kadar kulağının dibinde söylenen bir kelime, titrek bir kolun belini sıkıştırması, boyundan alınan bir öpücük tutkusunun nişan töreni oldu. Her an o ışık saçan yemek odasına girme tehdidini taşıyan şişman Sylvie'

nîn yakınlığı bu töreni, en ünlü aşk hikâyelerinde anlatılan en güzel fedakârlık belgelerinden çok daha ateşli, çok daha şiddetli ve daha çekici bir hale soktu.

Atalarımızın deyimiyle, ufak tefek işveler, on beş günde bir, günah çıkaran pek dindar bir kız için büyük suçtu! Bir saatte, ilerde zengin ve mutlu olduğunda, kendini tamamıyle teslim ederken vereceğinden daha fazla ruh cevheri vermişti.

Vautrin, Eugene'e:

«İş oldu.» dedi. «Bizim iki züppe, birbirinin ciğerini söktü. Her şey yolunca oldu. Kanaat işi. Bizim güvercin, benim şahine hakaret etti. Yarın, Clignancourt

kapalı sahra istihkâmında buluşacaklar. Saat sekiz buçukta Mile Taillefer, burada sakin sakin, tereyağlı ince ekmek dilimlerini sütlü kahvesine batırırken, babasının sevgisine ve servetine varis olacak. Düşünmesi bile tuhaf, değil mi? O

küçük Taillefer, kılıç kullanmakta Çok usta, bir elde toplanan dört iskambil beyi gibi, güven dolu. Ama, benim icat ettiğim bir darbeyle hacamat edilecek: Kılıcı kaldırıp, sizi tam alnınızın ortasından delmektir bunun özü. O darbeyi size gösteririm, çünkü müthiş şekilde yararlıdır.»

Rastignac, aptal aptal dinliyor, hiç bir karşılık veremiyordu. Tam o sırada Goriot Baba, Bianchon ve birkaç pansiyoner daha geldi.

Vautrin, ona:

«işte ben, sizin böyle olmanızı istiyordum,» dedi. «Ne yaptığınızı biliyorsunuz, Çok iyi, benim küçük kartalım! Siz, insanları yöneteceksiniz. Güçlü, inatçı, cesursunuz. Size saygı duyuyorum.»

Adam, elini tutmak istedi. Rastignac şiddetle çekti ve sapsarı kesilerek bir sandalyenin üstüne yığıldı. Tam önünde küçük bir kan gölü görür gibi oluyordu.

Vautrin, alçak sesle:

«Ah! Gene küçük birkaç kundak bezimizi erdemle kirlettik!» dedi. «D'Oliban babanın üç milyonu var, onun servetini biliyorum. Çeyiz parası sizi bir gelin elbisesi kadar beyaza çıkarır, hem de kendi gözünüzde.»

Rastignac artık tereddüt etmiyordu. Gece gidip baba-oğul Taillefer'leri uyarmaya karar verdi. O sırada, Vautrin yanından ayrılmıştı. Goriot Baba, kulağına:

«Çok üzgünsünüz, evlâdım,» dedi. «Ben sizi neşelendireceğim. Gelin!» Ve yaşlı şehriyeci, lambalardan birinden yağ kandilini yaktı. Eugene büyük bir heyecanla onun peşinden yürüdü.

Adamcağız, öğrencinin anahtarını Sylvie'den almıştı. Delikanlıya:

«Sizin odanıza girelim,» dedi. «Bu sabah sizi sevmediğini sandınız, değil mi?

Sizi zorla gönderdi, siz de öfkeli ve üzgün, çıkıp gittiniz. Koca ahmaklar! Beni bekliyordu. Anlıyorsunuz ya? Üç güne kadar gidip yerleşeceğiniz bir dairenin, mücevher kutusu gibi, minicik, pek sevimli bir apartmanın hazırlıklarını bitirmeye gidecektik. Aman, sakın beni ele vermeyin. Size bir sürpriz yapmak istiyor da. Ama, ben bu sırrı uzun zaman sizden saklamakta bir yarar görmüyorum.

Saint-La-zare sokağının iki adım Ötesinde, Artois sokağında olacaksınız. Orada bir prens gibi yaşayacaksınız. Bir yeni gelin gibi size ev eşyaları aldık. Bir aydan beri pek çok şey yaptık, size de hiç bir şey belli etmedik, bir tek söz bile söylemedik. Avukatım hemen işe koyuldu. Kızım her yıl, çeyizinin faizi olan otuz altı bin frangını alacak. Ben de sekiz yüz bin frangının şöyle gün yüzünde, sağlam gelirlere yatırılmasını isteyeceğim.»

Eugene'in âdeta dili tutulmuştu. Kollarını göğsünde kavuşturmuş, karmakarışık yoksul odasının içinde bir aşağı, bir yukarı geziniyordu. Goriot Baba, bir an öğrencinin kendisine sırtını dönmesinden yararlanarak, kırmızı maroken kaplı bir kutuyu şöminenin üzerine bıraktı. Kutunun kapağına altın yaldızla Rastignac'm armaları işlenmişti.

Zavallı adamcağız:

«Yavrucuğum,» diyordu, «bütün bunların içinde, boynuma kadar battım ben. Ama, bakın, ben oldukça bencilim, mahalle değiştirmenizde büyük çıkarım var. Sizden bir şey istesem, hu! Reddetmezdiniz, değil mi?»

«Nedir istediğiniz?»

«Dairenizin üstünde, beşinci katta, sizin apartmanın bir hizmetçi odası var. Ben de orada otururum, olmaz mı? Artık iyice yaşlandım, kızlarımdan çok uzak kaldım.

Sizleri hiç rahatsız etmem. Yalnız, orada olurum. Her akşam bana ondan söz edersiniz. Canınızı sıkmaz, değil mi? Döndüğünüz saatte ben yatakta olurum,

sizi işitirim, kendi kendime: "Az Önce Delphine'ciğimi gördü," derim. "Onu baloya götürdü, kızımı mutluluğa kavuşturdu," diye düşünürüm. Günün birinde hastalanacak olsam, döndüğünüzü duymak, kımıltınızı işitmek, gidip gelişinizi dinlemek yüreğime merhem olurdu. Sizde kızımdan o kadar çok şey olacak ki!

Onların her gün geçtikleri Champs-Elysees'ye gitmek için iki adım atmak yeter.

Böylece, onları her zaman görürüm, oysa şimdi, bazen geç -kalıyorum. Sonra da, belki o da size gelir! Onu sabah kıyafeti içinde görür, küçük bir dişi kedi gibi, tatlı tatlı gidip geldi-" ğini işitirim. Bir aydan beri, genç kızhğındaki haline döndü, gene eskisi gibi neşeli, süslü ve zarif. Ruhu nekahat döneminde, mutluluğunu size borçlu. Oh! Sizin uğrunuza mümkün olmayanı bile yaparım. Az önce dönerken bana: "Babacığım, çok mutluyum!" diyordu. Kızlarım merasimli bir sesle bana: Peder bey, dedikleri zaman, inanın ki damarlarımdaki kanı donduruyorlar. Ama, babacığım, demiyorlar mı, onları hâlâ iki örgülü minicik kızlar olarak görüyorum, bütün anılarım uyanı-veriyor. Böylece, babaları olduğumu daha iyi anlıyorum, onlara daha yakın hissediyorum kendimi. Henüz kimseye ait olmadıklarını sanıyorum!..» Zavallı adamcağız, gözlerini sildi, ağlıyordu. «Uzun zaman var ki o cümleyi duymamıştım, uzun zaman var ki koluma girmemişti. Ah! Evet, ya, hemen hemen on yıldır, kızlarımdan bir tanesiyle yanyana yürümedim. Elbisesine dokunmak, adımımı onunkine uydurmak, sıcaklığını paylaşmak, ne güzel, ne tatlı, ne zevkli bir şey! Her neyse, bu sabah Delphine'i her yere götürdüm. Onunla birlikte mağazalara giriyordum. Sonra onu evine götürdüm. Ah! Ne olur, beni yanınızda alıkoyun. Size yardım edecek birine ihtiyacınız olur bazen, ben orada bulunurum. Ah! Ah! Şu koca Alsace'lı kütüğü hani bir ölse, bacaklarındaki damla akıllılık edip GORIOT BABA

de midesine bir çıksa, zavallı kızım ne kadar mutlu olurdu! Damadım olurdunuz, açıkça, dünyanın gözünde onun kocası olurdunuz. Adam sen de, söyleşi böylesi umurumda bile değil! Bu âlemin zevklerinden hiç bir şey bilmediğinden o kadar bahtsız ki, her şey için günahlarını bağışlıyorum. Yüce Tanrı da çok seven babalardan yana olmalı.» Goriot Baba bir süre durakladıktan sonra, başını sallayarak: «Sizi çok seviyorum!» dedi. «Yolda giderken, hiç durmadan bana sizden söz etti: "Babacığım, pek rabıtalı bir insan, değil mi? Çok da iyi yüreği var! Benden söz ediyor mu?" Ya, işte böyle, ta Artois sokağından, Panoramas'lar geçidine kadar, kitaplar dolusu şey söyledi bana! En sonunda, yüreğini benimkine döktü. Ah! Ah! Bütün o eşsiz gün boyunca ben, artık ihtiyar

değildim, tüy gibi de hafiftim. Bin frangı bana geri verdiğinizi söyledim ona. Ah! Evlâdım, gözlerinden yaşlar boşanarak kadar heyecanlandı.» Rastignac'ın hareketsiz durduğunu görerek sabırsızlıktan ölen Goriot Baba, en sonunda dayanamayarak:

«Şöminenizin üstünde duran nedir, kuzum?» dedi.

Pek şaşkına dönen Eugene, alık alık komşusuna bakıyordu. Vautrin'in yarın sabah yapılacağını haber verdiği şu düello, en aziz umutlarının gerçekleşmesiyle şiddetli bir şekilde çelişiyordu. Onun için delikanlı, âdeta bir kâbus içinde yaşarmış gibi hissediyordu kendini. Şömineye doğru döndü. Oradaki küçük, dört köşe kutuyu fark etti. Alıp açtığında, bir Breguet saatini örten bir pusula buldu. O kâğıtta şunlar yazılıydı:

"Her saat beni düşünmenizi istiyorum, ç ü n k ü...

DELPHINE."

Bu son kelime, hiç kuşkusuz aralarında geçen bir sahneye imada bulunuyordu.

Eugene, pek duygulandı. Armaları, saatin altın kapağının iç yanma minelerle işlenmişti. Uzun zamandan beri imrendiği bu mücevher, altın kordon, anahtar, şekli, oymaları, hepsi hepsi, bütün dileklerine cevap veriyordu. Goriot Baba sevinçten âdeta uçuyordu. Hiç kuşkusuz, hediyesinin Eugene'de yaratacağı hayretin en ufak etkilerini bile an-192

GORIOT BABA

latmayı kızma söz vermişti. Çünkü, bu gencecik heyecanlara üçüncü kişi olarak katılıyor ve hepsinin de en mutlusu görünüyordu. Rastignac'ı daha şimdiden hem kızı, hem de kendi için seviyordu.

«Bu akşam onu görmeye gideceksiniz, sizi bekliyor. Koca Alsace kütüğü, geceyi gene dansözüyle geçirecekmiş. Ah! Ah! Avukatım, onun ne mal olduğunu söylediği zaman, pek aptal-laştı. Oturup da kızımı taparcasına, çılgınlar gibi sevdiğini iddia etmez mi? Hele ona elini bir sürsün, vallahi öldürürüm onu!

Delphineciğimi... şeyde... bilmek düşüncesi... (içini çekti) bana bir cinayet işletir. Ama, bu bir adam öldürme sayılmaz: Çünkü domuz bedeni üstünde bir dana kafasıdır o. Beni yanınıza alacaksınız, değil mi?»

«Evet, Goriot Babacığım, biliyorsunuz ki, sizi çok severim...»

«Görüyorum, benden utanmıyorsunuz siz! Sizi kucaklayıp öpmeme izin verin.»

Öğrenciyi kollarının arasında sıktı. «Onu çok mutlu edeceksiniz, değil mi? Söz verin bana! Bu gece gideceksiniz, değil mi?»

«Ooo! Evet, evet! Geri bırakılması imkânsız işler için sokağa çıkmak zorundayım.»

«Size bir yararım dokunur mu acaba?» «Elbette ya! Ben, Mme de Nucingen'e giderken, siz de baba M. Taillefer'e gidin. Son derece önemli bir iş konusunda konuşmak için gecenin bir saatini bana vermesini söyleyin ona.»

Goriot Baba'nm yüzü hemen değişti:

«Demek ki söylenenler doğru, Öyle mi delikanlı?» dedi. «Aşağıdaki sersemlerin iddia ettikleri gibi, kızma kur mu yapıyorsunuz? Tüh, Allah kahretsin! Goriot usulü bir şaplağın ne demek olduğunu bilmiyorsunuz siz. Eğer bizi aldatırsanız, bunu bir yumrukta hallederim. Yoo! İmkânsız bir şey bu!..» Öğrenci:

«Dünyada bir tek kadın sevdiğime yemin ederim,» dedi. «Onu da pek az önce öğrendim.»

Goriot Baba bunu işitince:

«Oh! Ne mutlu!» diye haykırdı.

öğrenci, sözlerine devam etti:

«Ama, Taillefer'in oğlu yarın düelloda dövüşecek. Ben de, bir rastlantıyla, onun öldürüleceğini işittim.»

«Bundan size ne?»

Eugene:

«Ama, oğlunun oraya gitmesine engel olmasını söylemeli adama!..» diye haykırdı.

Tam o sırada, kapının eşiğinde şarkı söyleyen Vautrin'in sesi, delikanlının konuşmasını kesti:

Ey! Richard, ey kralım! Bütün dünya terketti seni...1

Bruum! Bruum! Bruuum! Bruum! Bruum!..

Uzun zaman dolaştım dünyayı, Beni gördüler...

Tra la, la, la, la...

Christophe:

«Beyler,» diye bağırdı, «çorba sizi bekliyor! Herkes sofraya oturdu bile!..»

Vautrin:

«Buraya bak,» dedi, «gel de benim Bordeaux şarabından bir şişe getir!..»

Goriot Baba:

«Saat güzel, değil mi?» dedi. «Zevkinize uygun buldunuz mu?»

Vautrin, Goriot Baba ve Rastignac, birlikte indiler. Geç kaldıkları için de, sofrada yanyana oturmak zorunda kaldılar. Eugene bütün yemek süresince, Vautrin'e gayet soğuk davrandı. Oysa, Mme Vauquer'nin gözüne pek sevimli görünen adam,

(1) Belçikalı besteci GrĞtry'nin (1741-1813) yazdığı (1784), ilk defa olarak da ComĞdie-Italienne tiyatrosunda oynanan Aslan Yürekli Richard opera-komiğinden alınmış bir parça. (Çev.)

o zamana kadar hiç olmadığı derecede nükteliydi, çevresine durmadan neşe saçıyordu. Dört yana şakalar yağdırıyor, bütün konukları neşelendirmesini biliyordu. Bu kendine güven, bu soğukkanlılık Eugene'i çileden çıkardı.

Mme Vauquer, adama:

«Kuzum, siz bugün hangi dallara kondunuz?» diye sordu. «İspinoz kuşu gibi neşelisiniz.»

«İşlerim iyi giderse, ben her zaman neşeliyim.»

Eugene:

«İşleriniz mi?» dedi.

«Evet ya. Bir parti mal teslim ettim. Bu, bana güzel bir komisyon sağlayacak.»

Yaşlı kızın kendisini dikkatle incelediğini fark ederek: «Mile Michonneau,»

dedi, «yüzümde hoşlan-. madiğiniz bir çizgi mi var ki, bana bîr garip bakıyorsunuz, öyle? Söylemek gerek! Hoşunuza gitmek için onu hemen değiştiririm!» Sonra da yaşlı memura takılarak: «Poiret, bunun için dargın olmayız, değil mi?» dedi.

Genç ressam, Vautrin'e:

«Maskara! Ortaoyuncu-Herkül için poz vermeliydiniz,» dedi.

Vautrin bu sözlere:

«Aaa, bak bu olur! Eğer Mile Michonneau, Pere-Lachaise1 Venüs'ü olarak poz vermeyi kabul ederse, "benim hiç bir itirazım yok,» diye karşılık verdi.

Bianchon:

«Ya Poiret?!..» diye haykırdı.

Vautrin:

«Ooo! Poiret, Poiret olarak poz verir. Meyve bahçelerinin perisi olur!» dedi.

«Armuttan geldiğine göre2...»

Bianchon:

«Mükemmel!» dîye devam etti. «Siz de kaşar peyniriyle armut arasında olurdunuz.»

GORIOT BABA

195

(1) Paris'in pek ünlü mezarlığı. (Çev.) (2) Poiret'nin baş tarafı, poire = armut demektir. (Çev.) Mme Vauquer:

«Bunların hepsi deli saçması!» dedi. «Saçmasapan şeyler söyleyeceğinize, burnunu gösteren şişesini fark ettiğim şu sizin Bordeaux şarabından verseniz, daha iyi edersiniz! Miğdeye pek yararlı olmasından başka, hepimizin neşesini kamçılardı.»

Vautrin:

«Beyler,» dedi, «sayın başkan hanımefendi, bizleri hizaya davet ediyor. Mme Couture'le Mile Victorine, bizim şakacı konuşmalarımıza gücenmezler. Ama, Goriot Baha'nın masumiyetine saygı gösterin. Sizlere küçük bir şişerama Bordeaux şarabı teklif ediyorum. Politikaya imada bulunmadan söyleyelim, Laffitte adı, ününü iki kat artırıyor.» Sonra da, yerinden bile kımıldamayan ChrİstophE'a bakarak: «Hadi bakalım, Çinli!» dedi. «Christophe, buraya gel! Nasıl oluyor da adını duymuyorsun? Çinli, içkileri getir!..»

Christophe, şişeyi ona uzatarak:

«Buyrun, efendim,» dedi.

Vautrin, Önce Eugene'le Goriot Baba'nın bardaklarını doldurdu. Sonra da, ağır ağır kendine birkaç damla koydu. İki komşusu içkilerini içerken, o şarabını yudum yudum içerek tadına baktı ve birdenbire yüzünü buruşturarak:

«Tüh, kör şeytan!» dedi. «Mantar kokuyor. Christophe, bunu sen kendine al da, git bize başkasını getir! Sağda, biliyorsun ya? On altı kişiyiz, sekiz şişe indir.» Ressam:

«Mademki siz bu kadar açılıp saçılıyorsunuz,» dedi, «ben de size kestane ikram ederim.»

«Ooo! Ooo!..» «BooouuuhL» «Prrrrr!..»

Herkes, bir fıskiyeden fışkırır gibi çıkan hayret çığlıkları kopardı.

Vautrin, ev sahibi kadına:

«Hadi bakalım, Vauquer anamız, iki şampanya da sizden!» diye bağırdı.

«Oh! Oh! Ne âlâ, ne âlâ, ben de öyle düşünüyordum ya! Hazır eliniz değmişken, neden bütün evi istemiyorsunuz? İki şişe şampanyaymış! Ama, ne eder bu? Tam on iki frank! Ben o kadar para kazanmıyorum, yoo! Ama, eğer M. Eugene, onların parasını vermek isterse, ben de frenküzümü likörü ikram ederim.»

Tıbbiye öğrencisi, alçak sesle:

«Aman, onun frenküzümü likörü müshil ilâcına benzer,» dedi.

Rastignac:

«Bianchon, susacak mısın, sen?!..» diye haykırdı. «Ne zaman müshilden söz edildiğini işitsem, midem...» Sonra da: «Evet, hadi öyle olsun, şampanyayı kabul ediyorum, parası benden,» diye ekledi.

Mme Vauquer:

«Sylvie,» dedi. «Bisküileri ve küçük pastaları getirin!»

Vautrin:

«Küçük pastalarınız çok büyük,» dedi. «Hem de sakalları var. Ama, bisküilere gelince, getirin, verin.»

Bordeaux şarabı bir anda elden ele dolaştı. Konuklar canlandı, neşe arttı. Artık her yandan çılgın kahkahalar yükseliyordu. Bunların ortasında, çeşitli hayvan

sesi taklitleri çınlıyordu. Müze memuru, âşık kedinin miyavlamasıyle bir hayli benzerliği bulunan bir Paris çığlığını canlandırmaya kalkıştı. Bunun üzerine derhal, sekiz ses birden, aynı anda şu aşağıdaki cümleleri böğürdüler;

«Bıçaklar biliyorum!.. Küü-çük kuşlara kees-tene!.. îşte eğlence, hanımlar, işte eğlence!.. Keneeetçiii, tabaklar keneetliyo-ruuum!.. Sandala, sandala, hadin sandala!.. Karılarınızı, elbiselerini dövün!.. Haydee! Hani ya satılık elbiseler, sırmalar, şapkalar, eskici geldi, eskiiiciiii!.. Kiraz alalım, kiraz, kırmızı, kırmızı, tatlı kiraaazlaar!..»

Üstün başarıyı, burundan gelen hımhım bir sesle söylediği şu sözler için Bianchon aldı: «Şemsiyeci geldi, şemsiyeciüi!..»

Birkaç dakika içinde, kafaları çatlatacak, kulakları sağır edecek bir gürültü, ipi sapı olmayan, saçmasapan bir konuşma

GORIOT BABA

197

yemek salonunu doldurdu. Vautrin'in Eugene'le Goriot Baba'ya göz kulak olarak, bir orkestra şefi gibi yönettiği gerçek bir operayı andırıyordu. Eugene de, Goriot Baba da, daha şimdiden sarhoş olmuşa benziyorlardı. Sırtlarını sandalyelerinin arkalığına dayamış, her ikisi de az içerek, ciddî bir halle bu alışılmamış düzensizliği seyrediyorlardı. Her ikisi de, o akşam yapacakları şeyleri düşünüyorlardı. Bununla birlikte, bir türlü yerlerinden kalkmak gücünü kendilerinde bulamıyorlardı. Vautrin, onlara fırlattığı yan bakışlarla, yüzlerinin değişikliğini yakından izliyordu. Gözlerinin kırpışmaya başladığı ve kapanmak istermiş gibi bir hal aldığı anı yakalayarak, Rastignac' in kulağına eğildi ve ona:

«Yavrucuğum,» dedi, «Vautrin babayla çarpışacak kadar kurnaz değiliz. Üstelik de o, bir aptallık yapmanıza engel olacak kadar sizi seviyor. Ben bir şeye karar verdiğim zaman, ancak Tanrı'nm gücü yolumu kesmeye muktedirdir. Yaa! Gidip Taîllefer babaya haber vermek, ilkokul çocuğu hataları yapmak istiyorduk, değil mi? Fırın ısındı, hamur yoğruldu, ekmek somunları fırın küreğinin üstünde. Yarın o mis gibi ekmeği ısırarak kırıntılarını kafamızın üzerinden fırlatacağız. Bir de kalkıp ekmeklerin firma girmesine engel mi olmaya kalkacağız?.. Hayır, hayır, hepsi pişecek. Pişmiş aşa hiç kimse su katamaz!.. Ufak tefek vicdan azaplarımız olursa, onları da sindirim, alıp götürür. Biz rahat döşeğimizde, tatlı tatlı uyurken, albay Franchessini kontu, kılıcının ucuyle size Michel Taillefer' in

miras yolunu açacak. Victorine, ağabeyinin mirasına konarken, şöyle küçük bir on beş bin franklık gelir elde edecek. Ben bir hayli bilgi topladım bile. Annenin mirasının üç yüz bin-, den fazla olduğunu da böylece öğrendim...»

Eugene bu sözleri işitti ama, onlara karşılık vermek gücünü bulamadı: Dilinin damağına yapıştığını hissediyor, karşı konulmaz bir uyurgezerliğin pençesinde olduğunu anlıyordu. Artık sofrayı da, konukların yüzlerini de aydınlık bir sisin arasından görüyordu. Az sonra gürültü hafifledi, pansiyonerler birer birer gittiler. Sadece, Mme Vauquer, Mme Couture, Mile Victorine, Vautrin ve Goriot Baba kalmıştı. Rastignac, işte o

zaman, sanki düşteymiş gibi, Mme Vauquer'nin şişeleri toplayıp, içlerindeki şarabı bir araya getirerek bir şişeye doldurduğunu fark etti. Dul kadın bir yandan da:

«Ah! Ne kadar da genç, ne kadar da çılgın şeyler!..» diye söyleniyordu.

Bu, Eugene'in anlayabildiği son cümle oldu.

Sylvie de:

«Böyle oyunları M. Vautrin'den başkası oynayamaz,» dedi. «Oh! Hadi bakalım, şimdi de Christophe motor gibi horluyor.»

Vautrin:

«Allaha ısmarladık, anacığım,» dedi. «Ben, şöyle bulvara kadar bir uzanayım da, Solitaire'den esinlenerek yazılan büyük bir piyes olan Le Mont Sauvage'da.

oynayan M. Marty'i seyredeyim. İsterseniz, sizi de, bu hanımları da götürürüm. »

Mme Couture:

«Çok teşekkür ederim,» dedi.

Mme Vauquer hemen:

«Ama, komşucuğum, nasıl olur!» diye haykırdı. «Atala de Chateaubriand'm1

yarattığı bir eserden, Solitaire'den alınan bir piyesi görmeyi reddediyorsunuz.

Hani o kadar zevkle okuyorduk! Geçen yaz ıhlemirler altında okuyup okuyup, dereler gibi göz yaşlan döküyorduk ya! Aman, ne güzel şeydi o! Sizin küçükhanımın bile ibretle seyredeceği son derece ahlâkî bir eser, canım?»

Victorine:

«Tiyatroya gitmemiz yasak,» diye karşılık verdi.

Vautrin, Goriot Baba'yla Eugene'in başını gülünç bir şekilde oynatarak:

«Ooo, bunlar çoktan gitmişler!» dedi.

Rahatça uyuyabilmesi için Öğrencinin başını sandalyenin arkalığına dayadıktan sonra, hararetle alnından öptü. Bir yandan da şarkı söylüyordu: (1) Aslında Rene de Chateaubriand'dır (1768-1848). Kadın, yarı cahil olduğundan, yanlış söyler. Atala, adı geçen Fransız yazarının eseridir. (Çev.) GORIOT BABA 199

Uyuyun, aziz sevgililerimi Sizler için daima ben beklerim.

Victorine:

«Hastalanmasından korkuyorum,» dedi.

Vautrin:

«Öyleyse, yanında kalın da, ona bakın,» diye karşılık verdi. Sonra da usulca kulağına: «Bu sizin, itaatli kadın görevi-nizdir,» diye fısıldadı. «Bu delikanlı sizi taparcasına seviyor, içime doğdu, size söylüyorum: Onun sevgili karıcığı olacaksınız.» Sesini yükselterek: «En sonunda,» dedi, «bütün ülkede pek çok saygı gördüler, mutlu yaşadılar, pek çok çocukları oldu. Bütün aşk romanları işte böyle sonuçlanır.» Mme Vauquer'ye doğru döndü, kadının belini kollarıyle sıktı ve: «Hadi, anacığım,» dedi, «şapkanızı, çiçekli güzel elbisenizi, kontesin atkısını geçirin. Ben de gidip size bir araba getireyim.»

Sonra da, şarkı söyleyerek gitti:

Güneş, güneş, kutsal güneş, Kabaklan olduran yüce güneş...

Pansiyoncu dul kadın:

«Ah! Tanrı'm! Baksanıza, Mme Couture, bu adam damların üstünde beni mutlu yaşatır!.,» Sonra da şehriyeciye dönerek: «Ooo, Goriot Baba çoktan gitmiş!»

dedi. «Bu koca cimri beni bir yere götürmeyi akıl etmedi. Aman, Tanrı'm, nerdeyse yere düşecek bu!.. Onun yaşında bir insan için aklını bu derece yitirmek ne kadar yakışıksız bir şey, Yarabbi! insanın, olmayan bir şeyi yitirmesinin imkânsız olduğunu söyleyebilirsiniz. Sylvie, şunu tutun da kuzum, odasına çıkarın.»

Sylvie, adamcağızın koluna girdi, onu zorla yürüttü, götürüp bir paket gibi, elbiseleriyle yatağının üzerine attı.

Mme Couture, Eugene'in gözlerinin üstüne dökülen saçlarını çekerek:

«Zavallı delikanlı,» diyordu. «Tıpkı bir genç kıza benziyor, aşırı gitmenin ne demek olduğunu bilmiyor.»

Mme Vauquer:

«Ah! Şu pansiyonu işlettiğim otuz bir yıldan beri, tabir caizse, elimden pek çok delikanlının geçtiğini rahatça söyleyebilirim. Ama, M. Eugene kadar kibar, onun kadar soylusunu hiç görmedim. Uyurken ne kadar da güzel oluyor! Mme Couture, onun başını omzunuza dayasanıza. Adam sen de, aldırmayın! Başcağızı MUe Victorine'in omzuna düşüyor: Çocukları koruyan bir melek vardır. Az kalsın kafası sandalyenin tokmağına çarpıp yarılacaktı. Bunlar ikisi, güzel bir çift meydana getirirlerdi doğrusu ya.»

«Aman, komşucuğum, susun Allah aşkınıza, öyle şeyler söylemeyin!,.» diye telâşla haykıran Mme Couture, anlamlı gözlerle delikanlıya baktı.

Mme Vauquer:

«Aman, sen de, aldırmayın!» dedi. «Onun hiç bir şey duyacak hali yok. Hadi, Sylvie, gel de beni giydir. Büyük korsemi giyeceğim.»

Sylvie de:

«Aaa, iyi, iyi!» dedi. «Hanımcığım, yemek yedikten sonra büyük korse olur mu?

Yoo, hayır, ben yokum bu işte! Kordonları sıkmak için siz başkasını bulun. Sizin katiliniz olmak istemem ben. Hayatınıza mal olacak tedbirsizlik olur bu.»

«Umrumda bile değil, M. Vautrin'in şerefini korumak gerek.»

«Mirasçılarınızı çok seviyorsunuz demek ki?»

Dul kadın, giderken:

«Hadi bakalım, Sylvie, akıl hocalığı istemez!» dedi.

Aşçı kadın, hanımını Victorine'e göstererek:

«Onun yaşında!» dedi.

Mme Couture'le, Eugene'in omzunda uyuduğu genç kız yemek salonunda yalnız kaldılar. Christophe'un horultuları, sessiz evin her yanında yankılanıyor, Eugene'in sakin uykusunu daha bir belirli hale getiriyordu. Genç adam, bir çocuk kadar zarif şekilde uyuyordu. Victorine, kadının bütün duygularının açıldığı o merhamet davranışlarından birinde buluna-GORIOT BABA

bilmekten pek mutluydu. Hiç bir suçluluk hissine kapılmadan, delikanlının kendi yüreği üstünde çarpan yüreğini duyuyordu. Genç kızın yüzünde, ona gurur veren anaya yaraşır koruyucu bir şey vardı. Yüreğinde yükselen bin bir düşünce arasında, körpe ve saf bir sıcaklığın kışkırttığı gürültülü bir şehvet hareketi hepsinin üstüne yükseliyordu.

Mme Couture, Victorine'in elini sıkarak:

«Zavallı kızcağızım!» dedi.

Yaşlı hanımefendi, üzerine mutluluğun halesi inen o masum ve acı çeken yüzü

hayranlıkla seyrediyordu. Victorine, Ortaçağın sade tablolarından birine benziyordu: O resimlerde sanatçı, bütün süsleri bir yana atmıştır. O sakin ve mağrur fırçasının sihrini, rengi san ama, üzerinde altın renkleriyle gökyüzünün yansıdığı sanılan yüz için kullanır.

Victorine, parmaklarını Eugene'in saçlarının içinden geçirerek:

«Ama, anneciğim, iki bardaktan fazla içmedi ki,» dedi.

«Evlâdım, eğer bir sefih olsaydı, öbürleri gibi şaraba dayanırdı. Sarhoşluk onu temize çıkarıyor, onu âdeta Övüyor.»

Sokaktan bir araba sesi duyuldu.

Genç kız telâşla:

«Anneciğim, M. Vautrin geldi,» dedi. «Kuzum, M. Eugene' in başını siz tutun. O

adama böyle görünmek istemiyorum. Öyle çirkin sözleri var ki, insanın ruhu kirleniyor, bakışları dat sanki eteğini kaldırıyorlarmış gibi bir kadını rahatsız ediyor.»

Mme Couture:

«Yoo, hayır, sen aldanıyorsun!» dedi. «M. Vautrin, çok mert bir erkek. Bir parça rahmetli M. Couture'ü andırıyor: O da biraz kaba ama, çok iyi yürekliydi, iyiliksever bir nemruttu.»

Tam o sırada Vautrin, gayet sessizce içeri girdi. Lambadan dökülen ışığın âdeta okşar gibi göründüğü o iki çocuğun meydana getirdiği tabloya baktı. Sonra da kollarını göğsünde kavuşturarak:

«Oh, ne iyi!» dedi. «îşte Paul ve Virginie'nin yazarı Ber-202

GO RIOT BABA

nardin de Saint-Pierre'e1 güzel sayfalar ilham edecek sahnelerden biri. Gençlik, pek güzel bir şey, Mme Couture. Zavallı yavrucak, uyu, uyu. İyilik bazen uyurken gelir.» Sonra da dul kadına hitap ederek devam etti: «Hanımefendi, beni bu delikanlıya bağlayan şey, beni en çok duygulandıran şey nedir, bilir misiniz?

Yüzününkiyle uyumluluk halinde olan ruhunun güzelliğini bilmektir. Bakın, bir meleğin omzuna konmuş kanatlı bir çocuk başı değil mi bu?.. Aaa! Doğrusu ya, sevilmeye değer bu! Ben kadın olsaydım, onun uğruna Ölmek (hayır, o kadar aptal olmayalım!) yaşamak isterdim.» Dul kadının kulağına eğilerek, alçak sesle:

«Hanımefendi,» dedi, «onları böyle seyrederken, Tanrı'nm bu ikisini birbiri için yarattığını düşünmekten kendimi alamıyorum. Yüce Kudret'in pek gizli yolları vardır...» Sonra da yüksek sesle: «İnsanların içini, yüreğini inceden inceye araştırır!..» diye haykırdı. «Yavrularım, sizi böyle birleşmiş, aynı safiyetle, bütün insancıl duygularla bir araya gelmiş görünce, kendi kendime, gelecekte ayrılmanızın asla mümkün olmadığım düşünüyorum. Tanrı adildir.» Genç kıza dönerek: «Ama, sizde bolluk ve zenginlik çizgileri gördüm galiba,» dedi.

«Elinizi bana verir misiniz, Mile Victorine? El falından çok iyi anlarım ben.

Sık sık fal bakarım. Hadi canım, korkmayın. Ooo! Neler görüyorum?.. Namuslu adam şerefime söylüyorum ki, çok geçmeden Paris'in en zengin varislerinden biri olacaksınız. Sizi seven erkeği mutluluğa kavuşturacaksınız. Babanız sizi yanına çağırıyor. Soylu, genç, yakışıklı, sizi taparcasına seven bir erkekle evleneceksiniz.»

Tam o sırada, merdivenlerden inen hoppa dul kadının ağır ayak sesleri Vautrin'in kehanetlerini yarıda kesti.

«Hımmm! İşte bir yıldız kadar güzel, bir sucuk kadar sımsıkı bağlı Vauquer anacığım. Bir parçacık boğulmuyor muyuz?» diye sorarkan, elini korse balinasının üst yanına koydu. «Anacığım, yürek damarları iyice sıkışmış. Eğer bir de ağlamaya

(1) Fransız yazarı (1737-1814). (Çev.) GORIOT BABA

kalkarsak, patlama olur. Ama, hiç korkmayın, tıpkı bir antikacı itinasıyle, parçaları toplarım.»

Dul kadın, Mme Couture'ün kulağına eğilerek:

«Fransız zarafetinin dilini biliyor, neme lâzım!» dedi.

Vautrin, Eugene'le Victorine'e dönerek:

«Allaha ısmarladık, çocuklar,» dedi. Ellerini onların başının üstüne koyarak:

«Sizi takdis ediyorum. İnanın bana, kü-çükhanım, namuslu bir adamın dilekleri bir değer taşır. Mutlaka uğur getirecektir, Tanrı onları işitiyor.»

Mme Vauquer, pansiyonerine:

«Allaha ısmarladık, sevgili dostum,» dedi. Sonra da alçak sesle: «M. Vautrin'in benimle ilgili bazı niyetleri var mı dersiniz?» diye ekledi.

«Höh! Höh!..»

İki kadın yalnız kalınca, Victorine içini çekerek ellerine baktı ve:

«Ah! Anneciğim,» dedi, «ya şu iyi yürekli M. Vautrin doğru söylüyorsa?!..»

Yaşlı hanımefendi de:

«Ama, yavrucuğum,» diye karşılık verdi, «bunun için bir tek şey gerek: Sadece, senin o canavar ağabeyinin attan düşmesi yeter.»

«Ah, anneciğim!..»

Dul kadın, sözlerine devam etti:

«Ey, Tanrı'm! Düşmanına kötülük dilemek belki de pek günahtır. Aman, n'apayım!

Tövbe ederim. Aslına bakarsan, büyük gönül ferahhğıyle onun mezarına çiçek götürürüm. Hain insan! Anacığının yararına konuşmaya cesareti yok ama, bin bir düzen ve dolapla, senin zararına annesinin bütün mirasının üstüne oturmasını biliyor. Zavallı anacığının pek büyük bir serveti vardı. Ne yazık ki, senin talihsizliğine, evlenme kontratında bu çeyizden hiç söz edilmedi.»

Victorine:

«Mutluluğum, eğer birinin hayatına mal olacaksa, benim için çoğu zaman taşınması pek zor olacak,» dedi. «Benim mutlu

olmam için ağabeyimin ortadan kalkması gerekiyorsa, daima burada kalmayı tercih ederim.»

«Tanrı'm! O iyi yürekli M. Vautrin ne güzel söylüyordu! Gördün ya, adam dinine pek bağlı. Öbürleri gibi dinsiz olmadığım öğrenmek, beni pek sevindirdi. Allah vermesin, Ötekiler, Tanrı'dan söz ederken, şeytan kadar bile O'na saygı göstermiyorlar. Ya, işte böyle, Takdir-î îlâhî'nin bizi hangi yoldan yöneteceğini kim bilebilir ki?.. Nasıl isterse öyle davranır.»

İki kadın, Sylvie'nin de yardımıyle, en sonunda Eugene'i odasına götürdüler, yatağının üstüne yatırdılar. Aşçı kadın, delikanlıyı rahat ettirmek için elbiselerini açtı. Victorine, gitmeden önce, koruyucusu arkasını döndüğü bir anda, bu suçlu küçük hırsızlığın onda yarattığı mutluluğun bütün şiddetiyle, Eugene'in alnına bir Öpücük kondurdu. Odanın içine baktı. Böylece, denebilir ki, bir tek düşünceyle o günün bin bir mutluluğunu topladı. Sonra da bunları, uzun zaman hayranlıkla seyretti. Kendini Paris'in en mutlu yaratığı hissederek, uykuya daldı.

Vautrin'in, Eugene'le Goriot Baba'ya uyuşturucu madde katılmış şarabı içirmek için yararlandığı ikram, o adamın mahvı oldu. Yarı sarhoş haldeki Bianchon, Trompe-la-Mort konusunda Mile Michonneau'ya soru sormayı unuttu. Eğer o adı söy-leyebilseydi, mutlaka . Vautrin'in, ya da gerçek adiyle söylersek, kürek zindanlarının pek ünlü kişilerinden biri olan Jacques Coîlin'in dikkatini çekmiş

olacaktı. Sonra da şu Pere-Lachaise mezarlığı Venüs'ü takma adı, Mile Michonneau'yu forsayı ele verme kararma itti. Oysa, bir an önce, Coîlin'in cömertliğine güvenerek, ona haber verip, geceden yararlanarak kaçmasını sağlamanın daha iyi olup olmayacağını inceden inceye hesaplamıştı. Yaşlı kız, yanında Poiret'yle, küçük Sainte-Anne sokağındaki ünlü polis şefini bulmaya gitmişti. Kadıncağız, hâlâ, Gondureau adında bir yüksek memurla görüştüğünü sanıyordu. Adlî polis müdürü, onu pek kibarca karşıla-GORIOT BABA

dı.\Her şeyin kesin bir şekilde kararlaştırıldığı bir konuşmadan! sonra, Mile Michonneau işareti ortaya çıkarmak için yararlanacağı ilâcı istedi. Küçük Sainte-Anne sokağının büyük adam;, çalışma masasının bir çekmecesinden ilâç şişesini

alırken, ^ir memnunluk hareketi yaptı. Bundan da Mile Michonneau bu yakalamada, basit bir kürek mahkûmunun tutuklanmasından çok daha önemli bir şeylerin bulunduğunu tahmin etti. Ve kafasını kurcalaya kurcalaya, en sonunda, polis Örgütünün, kürek zindanları hainlerinin yaptığı bazı açıklamalardan, pek büyük paralara el koymak için tam zamanında yetişebileceğini umduğundan kuşkulandı. Yaşlı kız, bu tahminlerinden o tilkiye söz edince, adam gülümsemeye başladı ve yaşlı kızın kuşkularını başka yöne çevirmek istedi:

«Hayır, aldanıyorsunuz,» dedi. «Jacques Collin, şimdiye kadar hırsızların yanında bulunan en tehlikeli "sorbonne"'dur. İşte hepsi bu kadar! Alçaklar, bunu çok iyi biliyorlar. Bu adam, onların sancağı, desteği, kısacası, Bonaparte'ı.

Onu hepsi deli gibi severler. Bu kopuk, asla Greve Alanı'nda1 "tronche"unu bize kaptırmaz.»

Mile Michonneau, söylenenlerden hiç bir şey anlamıyor-du. Gondureau iki sözle ona, yararlandığı argoyu açıkladı. "Sorbonne"\a "tronche" hırsızlar dilinin güçlü iki kelimesidir. İlk olarak o insanlar, insan başını iki görünüş altında incelemek zorunluluğunu hissettiler. "Tronche", kesildiği zaman başın ne kadar önemsiz bir şey haline geldiğini anlatmaya yarayan bir hor görme, küçümseme sözüdür. Polis şefi, konuşmağına devam etti:

«Collin, bizi aldatıyor. îngiliz usulüyle su verilmiş çelik Çubuklara benzer bu adamlarla karşılaşınca, tutuklandıkları sırada en ufak bir direniş göstermeye kalkıştıkları zaman, onları öldürmek olanağımız var. Yarın sabah Collin'i öldürmek için

(1) Paris'te bugünkü Belediye Sarayı alanının eski adı. İşsiz kalıp da ayaklanan işçileri orada, Seine nehrinin kumsalında toplanırdı. V. Charles'ın saltanatından sonra (1364-1380), idamlar orada yapıldı. Hatta Restorasyon dönemine (1814) kadar idam sehpaları Greve alanında kuruldu. (Çev.) 206

bazı şiddet hareketlerine güveniyoruz. Böylece davadan, kofuma, besleme masrafından kurtulmuş oluyoruz, toplum da/ba-şından bir belâyı atmış oluyor.

Evraklar, tanıklara gönderilen celpnameler, onların ödenekleri, idam, yasalar yoluyle bizi bu ahlâksızdan kurtarmak için gereken her şey, sizin alacağınız üç bin franktan çok daha fazla tutar. Üstelik, zamandan' tasarruf da sağlanmış

oluyor. Trompe-la-Mort'un işkembesine şöyle güçlü bir süngü darbesi indirmekle yüzlerce suça engel olacağız. Öte yandan, Ceza Mahkemesi dolaylarında uslu uslu duracak elli kadar kötü vatandaşın baştan çıkmasını da önlemiş olacağız. îşte iyi uygulanan polislik görevi. Gerçek insancıllara bakarsanız, bu şekilde davranmak, suçları önlemektir.»

Poiret:

«Ama, bu ülkesine hizmet etmektir,» dedi.

Polis şefi:

«Hah, şöyle!» diye karşılık verdi. «Bakın bu gece, aklı başında şeyler söylüyorsunuz. Elbette ya, ülkemize hizmet ediyoruz. Ama, ne çare, dünya bize karşı haksızlık ediyor. Biz topluma bilinmeyen pek büyük hizmetler görürüz. En sonunda, önyargıların üstüne çıkmak üstün insana yaraşan bir şeydir. Kabul edilen düşüncelere uygun olarak yapılmadığı zaman iyiliğin peşinden sürüklediği bahtsızlıkları benimsemek bir Hıristiyana en çok yaraşan bir tutumdur. Mile Michonneau, sizi saygıyle selâmlarım, efendim. Yarın, adamlarımla birlikte, Kral'm Bahçesinde bulunacağım. Christophe'u, Buffon sokağına, benim bulunduğum eve, M. Gondureau'ya gönderin. Beyim, hizmetkârınızın!, efendim. Eğer bir gün bir şeyiniz çalınacak olursa, onu hemen bulmak için benden yararlanın, em-rinizcleyim.»

Poiret, Mile Michonneau'ya:

«Hay Allah!» dedi. «Daha polis sözünün duyar duymaz alt üst olan sersemler var!

Şu bey ne kadar sevimli, sonra da bizden istediği şey, gayet kolay bir iş.»

Ertesi gün, Vauquer Pansiyonu tarihinde en olağanüstü günler arasında yer alacaktı. O zamana kadar, bu sakin yaşantının en göze çarpan olayı, sahte Ambermesnil kontesinin

kuyruklu yıldız gibi, bir görünüp bir kaybolmasıydı. Ama, o büytk günün

maceraları karşısında hepsi soluk kalacaktı. O tarim gün, Mme Vauquer'nin konuşmalarında ebediyen söz konuab edilecekti.

Öhce Goriot Baba'yla Eugene de Rastignac saat on bire kadar Vıyudular. Gece yarısı Gaiete tiyatrosundan dönen Mme Vauquir, saat on buçuğa kadar yatakta kaldı. Vautrin'in ikram ettiği şarabı tamamlayan Christophe'un uzun uykusu pansiyonun yemek işlerinde gecikmeler meydana getirdi. Poiret'yle Mile Michonneau, yemeğin geri bırakılmasından hiç şikâyet etmediler. Victorine'le Mme Couture'e gelince, geç saatlere kadar yataktan kalkmadılar. Vautrin saat sekizden önce sokağa çıktı. Tam öğle yemeği sofraya konacağı sırada da döndü.

Onun için, saat on biri çeyrek geceye doğru, Sylvie'yle Christophe, yemeğin hazır olduğunu bildirmek üzere gidip, bütün kapılara vurdukları zaman, hiç kimse bir şikâyette bulunmadı. Sylvie'yle uşak, ortadan çekildikleri sırada, Mile Michonneau herkesten önce aşağı indi. Vautrin'e ait olan gümüş kupaya likörü döküverdi. Kupanın içi süt doluydu, öbürleriyle birlikte sıcak su dolu tasın içinde ısınıyordu. Yaşlı kız, işini görebilmek için pansiyonun bu özelliğine güvenmişti.

Yedi pansiyonerin bir araya gelebilmesi bir hayli zor oldu. Eugene kollarını gererek, hepsinin en sonuncusu olarak aşağı indiği sırada bir ulak ona Mme de Nucingen'in bir mektubunu verdi. O mektupta şunlar yazılıydı:

«Dostum, size karsı ne yapma boş gurur, ne de öfke duyuyorum. Gece yansından sonra saat ikiye kadar sizi bekledim. Sevilen bir kimseyi beklemek!.. Bu işkenceyi bilen bir kimse, onu başkasına tattırmaz. İlk defa sevdiğiniz ne kadar belli. Ne oldu, kuzum? îçimi bir endişe kapladı. Yüreğimin sırlarını ortaya vurmaktan çekinme-seydim, başınıza iyi, ya da kötü neyin geldiğini anlamak için, koşar gelirdim. Ama, günün o saatinde, ister yaya, ister arabayla olsun, sokağa çıkmak, bile bile kendini mahvetmek değil midir? Kadın olmanın felâketini anladım. Bana güvenlik verin, babama söylediğiniz sözlerden son-208

GORIOT BABA

ra neden gelmediğinizi anlatın bana. öfkeleneceğim ama, sizi bağışlayacağım,.

Yoksa, hasta mısınız? Neden o kadar uzakta oturuyorsunuz? Lütfen, bir kelime.

Pek yamnda görüşeceğiz, değil mi? Eğer meşgulseniz, bir kelimetbana yeter. Koşup geliyorum, ya da hastayım, deyin. Ama, rahatsız olsaydınız, babam gelip

söylerdi! Peki, ne olflu öyleyse?..»

Eugene, elindeki mektubu okuyup bitirmeden buluşturarak yemek salonuna atılırken: ;/

«Evet, ne oldu, kuzum?!..» diye haykırdı. «Saat/kaç?»

Vautrin, sütüne koyduğu şekeri karıştırarak:

«On bir buçuk,» dedi.

Kaçak kürek mahkûmu, Eugene'e, o son derece manyetik bazı kişilerin fırlatma yeteneğine sahip oldukları, söylendiğine göre de akıl hastanelerindeki azgın delileri bile sakinleş-tiren büyüleyici bakışla baktı. Eugene'in eli ayağı titredi. Sokaktan bir araba gürültüsü duyuldu. M. Taillefer'in uşaklarının üniformasını taşıyan ve Mme Couture'ün derhal tanıdığı bir uşak, telâşlı, ürkek bir halle alelacele içeri girdi.

«Küçükhanmı!» diye haykırdı. «Babanız sizi çağırıyor. Büyük bir felâket geldi.

M. Frederic düello etti, kılıçla alnından yaralandı. Doktorlar onu kurtarmaktan umutlarını kestiler. Onunla vedalaşacak kadar ancak vaktiniz var, artık kendini hiç bilmiyor.»

Vautrin:

«Vah, zavallı delikanlı!» diye haykırdı. «İnsanın âlâ otuz bin frank geliri varken nasıl dövüşür, bilmem ki? Doğrusu ya, şimdiki gençlik kendini idare etmesini bilmiyor.»

Eugene, ona:

«Efendi!» diye haykırdı.

Vautrin, sakin sakin sütünü içip bitirirken:

«Evet, ne olmuş! Koca bebek?..» dedi. Mile Michonneau gözleriyle onun kupasını boşaltmasını aşırı bir dikkatle takip ettiğinden, herkesi pek şaşırtan olağanüstü olaya heyecanlanacak zaman bulamıyordu. «Paris'te Tanrı'mn her sabahı düello yapılmıyor mu ki?..»

Mme Couture:

«Ben de sizinle geliyorum, Victorîne,» diyordu.

Ve o iki kadın, atkısız, şapkasız uçup gittiler. Victorine gitmeden önce, gözleri yaşlarla dolu dolu: «Mutluluğumuzun

^ağlatacağını sanmazdım!» diyen bakışlarla Eugene'e baktı. [me Vauquer:

«01ur şey değil, doğrusu! M. Vautrin, siz kâhin misiniz, kuzum?» dedi.

Jafcques Collin:

«Ben her şeyi bilirim!..» diye karşılık verdi.

Mme Vauquer bu olay konusunda, birbirini tutmayan, ipe sapa gelmez bir cümleler dizisini sıralayarak:

«Ne tuhaf şey, Yarabbi!..» diye konuşup duruyordu, «ölüm bize hiç danışmadan yakamıza yapışıveriyor. Çoğu zaman da gençler, yaşlılardan önce gidiyor. Biz kadınlar, başımızda bir de düello belâsı olmadığından pek mutluyuz, doğrusu ya!

Ama, bizde de, erkeklerde bulunmayan başka hastalıklar var. Çocuk doğuruyoruz, analık derdi hiç biter mi? Ömrümüz boyunca sürer! Victorine için tam dübeş, ne şans! Babası şimdi onu kabul etmek zorunda kalacak.»

Vautrin, Eugene'e bakarak:

«Bak, görüyor musunuz?» dedi. «Kızcağız daha dün meteliksizdi, bu sabah gözünü açtığında, bir de bakıyor ki, birçok milyonun sahibi oluvermiş.»

Mme Vauquer:

«Buraya bakın, M. Eugene, neme lâzım, turnayı gözünden vurdunuz,» dedi.

Kadının bu seslenmesi üzerine Goriot Baba, öğrenciye baktı ve elindeki buruşuk mektubu gördü.

«Okuyup bitilmediniz mi? Bu da ne demek böyle? Yoksa siz de bütün öbürleri

gibi misiniz?» diye sordu.

Eugene, orada bulunanların hepsini pek şaşırtan bir dehşet ve iğrenme duygusuyle, Mme Vauquer'ye hitap ederek:

«Mile Victorine'le asla evlenmeyeceğim!..» dedi.

Goriot Baba, öğrencinin elini yakaladı ve sıktı. O eli öpmek isterdi.

14

210

GORIOT BABA

İh-

Vautrin:

«Oh! Oh!» dedi. «İtalyanların güzel bir sözü vardır: tempo!1»

Mme de Nucingen'in ulağı, Rastignac'a:

«Mektubun karşılığını bekliyorum,» dedi.

«Geleceğimi söylersiniz.»

Adam gitti. Eugene, müthiş bir öfke içindeydi, bu tiyatlı olmasına engel oluyordu. Kendi kendine konuşar

«Ne yapmalı, bilmem ki?» diyordu. «Hiç bir belge >lbk!»

Vautrin, gülümsemeye başladı. Tam o sırada midesine indirdiği ilâç, etkisini göstermeye başlıyordu. Bununla birlikte, kürek mahkûmu o kadar güçlüydü ki, ayağa kalktı, Rastignac'a baktı ve boğuk bir sesle ona:

«Delikanlı, iyilik bize, uyurken gelir,» dedi. '

Ve birdenbire düşüp Öldü.

Eugene:

«İlâhî bir adalet var, demek ki,» dedi.

«Nedir o? Zavallı M. Vautrin'e ne oldu böyle, kuzum?»

Mile Michonneau:

«İnme indi!..» diye bağırdı.

Pansiyoncu dul kadın:

«Sylvie, hadi kızım, durma koş git, doktoru çağır,» dedi. «Ah! M. Rastignac, siz de bir koşu M. Bianchon'u alıp gelin. Olur ki Sylvie, bizim doktoru, M.

Grimprel'i bulamaz.»

Rastignac, bu korkunç haydut yatağından ayrılmak için bir bahane bulduğuna pek sevindi, koşarak kaçtı.

«Christophe, hadi bakalım, sen de dörtnala eczacıya at kendini de, inmeye karşı bir ilâç var mı, sor.»

Christophe çıktı.

«Aman Goriot Baba, yardım edin de. adamcağızı yukarı, odasına taşıyalım.»

Vautrin'i yaklayarak, merdivenlerden taşıdılar ve yatağının üstüne yatırdılar.

(1) Zamanla, zaman geçince her şey unutulur, yoluna girer anlamına.

(Çev.)

M. Goriot:

«Benim burada size hiç bir yararım yok, kızımı görmeye gitmiyorum,» dedi.

Mme Vauquer:

:<Koca bencil seni!» diye haykırdı. «Hadi defol git, dilerim Tanfy'dan, bir köpek gibi ölürsün, inşallah!..»

toiret'nin yardımıyle Vautrin'in elbiselerini çözen Mile Michcinneau, Mme Vauquer'ye:

«^iz de bir bakın, acaba eteriniz var mı?» dedi.

Mme Vauquer odasına indi, Mile Michonneau'yu savaş alanında tek başına bıraktı.

Yaşlı kız, Poiretye:

«Hadi, şunun gömleğini çıkarsanıza canım, çabucak da çevirin! Bir işe yarayın da, bir sürü çıplaklıklar görmemi önleyin bari,» dedi. «Orada öyle dikilip duruyorsunuz.»

Vautrin'in sırtı çevrilince, Mile Michonneau, hastanın omzuna şiddetli bir şaplak indirdi. İşte böylece, kızaran cildin üzerinde, beyaz leke gibi o uğursuz iki harf belirdi.

Mile Michonneau, adamın gömleğini tekrar giydirirken, Poiret, Vautrin'i ayakta tutuyor, bir yandan da arkadaşına:

«Gördünüz mü? Üç bin franklık ödülü kolayca kazanıver-diniz.» diyordu. Sonra da, adamı yatırırken: «Uuuff! O kadar ağır ki,» diye söylendi.

Yaşlı kız, hemen aceleyle:

«Aman susun, ya buralarda bir kasa varsa?» dedi. Duvarları bile delecekmişe benzeyen gözleri, velfecri okuyordu: Odanın bütün eşyalarını, en ufak girdisini çıktısını büyük bir açgözlülükle inceledi. Sonra da: «Herhangi bir bahaneyle, şu yazıhaneyi bir açabilseydik,» dedi.

Poiret:

«Belki doğru olmazdı,» diye karşılık verdi.

«Hayır. Herkesin parası olan çalınmış para, hiç kimsenin değildir! Ama, vaktimiz yok. Vauquer kadının geldiğini duyuyorum.»

Mme Vauquer:

«İşte size eter,» dedi. «Olur şey değil! Bugün de macera-212

GORIOT BABA

lar günü. Tanrı'm! Bu adam hasta olamaz, bir piliç gibi b/-yaz.»

Poiret:

«Bir piliç gibi mi?» diye tekrarladı.

Dul kadın, elini hastanın yüreği üzerine koyarak:

«Yüreği gayet düzenli çarpıyor,» dedi.

Şaşıran Poiret:

«Düzenli mi?» dedi.

«Hiç bir şeyi yok, gayet iyi.»

Poiret:

«Öyle mi dersiniz?» diye sordu.

«Olur şey değil! Uyur gibi bir hali var. Sylvie, -doktoru getirmeye gitti.

Buraya baksanıza, Mile Michonneau, eteri kokluyor. Aaa, tabiî canım« Bir sı-pass (spazm) bu. Nabzı iyi. Zaten adam, bir Türk gibi güçlüdür. Göğsünün üstündeki şu sık ve kalın tüylere baksanıza, Mile. Hiç kuşkunuz olmasın, bu adam yüz yaşına kadar yaşar! Her şeye rağmen, perukası yerinden bile oynamamış. Aaa! Şuraya bakın, ayol, peruka yapışık, takma saçları var; bunlar da kızıl saçlı olduğunu gösteriyor. Kızıl saçlıların ya çok iyi, ya da çok kötü olduğunu söylerler!

Demek ki bu, iyiler sınıfından, değil mi?»

Poiret:

«Asılacak iyilerden!» dedi.

Mile Michonneau telâşla:

«Güzel bir kadının boynuna demek istiyorsunuz, değil mi?» diye haykırdı. «Hadi, artık gitsenize siz, M. Poiret. Hastalandığınız zaman, siz erkeklere bakmak biz kadınların görevi.» Sonra da şunları ekledi: «Zaten yaptığınız işe göre, gidip gezebilirsiniz. Mme Vauquer'yle ben, şu aziz M. Vautrin'e göz kulak oluruz.»

Poiret, usul usul, hiç mırıldanmadan, efendisinden bir tekme yiyen köpek gibi, çekilip gitti.

Rastignac yürümek, hava almak için dışarı çıkmıştı, boğuluyordu. Belirli saatte işlenen bu cinayete bir gün önce engel olmak istemişti. Sonra ne olmuştu? Ne yapması gerekiyor-GORIOT BABA

213

du,? Böyle bir cinayetin suç ortağı olduğundan, iliklerine kadar titriyordu.

Vautrin'in soğukkanlılığı ona hâlâ dehşet veriyordu.

Rastignac, kendi kendine:

«Bu arada Vautrin, hiç bir şey söylemeden oluverse,» diyordu.

Sanki peşinde bir sürü köpek kovalıyormuş gibi, Luxembourg bahçesinin yollarından geçiyordu. Âdeta köpeklerin havlamasını duyar gibi oluyordu.

Birdenbire Bianchon, ona:

«Nereye böyle?» diye bağırdı. «Le PÜote'u okudun mu?»

Le Pilote, M. Tissot'nun yönettiği radikal eğilimli bir gazeteydi. Sabah gazetelerinden birkaç saat sonra, taşra için bir baskı yapıyordu. îşte bu baskı, böylece öbür gazetelerden yirmi dört saat önce eyaletlere ulaşarak, günlük haberleri yayımlıyordu.

Cochin hastanesinin gececi asistanı:

«Pek önemli bir haber var,» dedi. «Taillefer'in oğlu, eski muhafız birliğinden,

Franchessini'yle düello etmiş. Adam, onun alnına iki parmak çelik saplamış. İşte böylece, bizim küçük Victorine, Paris'in en zengin partilerinden biri oluverdi.

Ne dersin, ha?.. Bunu bir bilen olsaydı! Şu ölüm ne garip şey, yahu!

Victorine'in sana iyi bir gözle baktığı gerçek mi, kuzum?»

«Tut çeneni, Bianchon, hiç bir zaman onunla evlenmem ben. Nefis bir kadını seviyorum, seviliyorum, ben...»

«Bunları, sadakatsizlik etmemek için çabalayıp durumuş gibi.bir halle söylüyorsun. Şu Taillefer efendinin servetini feda etmeye değecek bir kadın göstersene bana.»

Rastignac:

«Nedir bu, kuzum? Dünyanın bütün iblisleri benim peşimde mi koşuyor?» diye haykırdı.

Bianchon, arkadaşına:

«Sen kime kızdın böyle? Deli misin sen? Elini ver bana, bakayım da, nabzını bir dinleyeyim,» dedi. «Senin ateşin var.»

Eugene, ona:

«Sen hiç durma, Vauquer ananın evine koş,» dedi. /Şu Vautrin namussuzu ölü gibi yere serildi.»

Rastignac'ı yalnız bırakıp giderken, Bianchon:

«Yaa!» dedi. «Kuşkularımı teyit ettin. Gidip onları bir tahkik edeyim.»

Hukuk öğrencisinin uzun gezintisi pek ciddî oldu. Denebilir ki, böylece vicdanının derinlerinde dolaştı. Kararsızlık etti, kendini inceden inceye araştırdı, tereddüt gösterdi ama, hiç değilse namusluluğu ve dürüstlüğü bu sert ve kokunç çatışmadan bir demir çubuk gibi sınanmış olarak çıktı. Goriot Ba-ba'nın bir gece

önce kendisiyle yaptığı dertleşmeleri, Delphine' in hemen yakınında, Artois sokağında kendisi için seçilen apartman katını hatırladı.

Tekrar mektubu çıkardı, onu yeniden okudu, Öptü. Sonra da, içinden:

«Böyle bir aşk, cankurtaran simididir,» diye geçirdi. «O zavallı ihtiyarcık, gönül yoluyle pek acı çekmiş. Istıraplarından hiç söz etmiyor ama, onları kim tahmin edemez ki!.. Eh, öyleyse! Şimdi ben ona tıpkı bir evlât gibi bakarım, onu gözetirim, ona bin bir zevk sağlarım. Eğer Delphine beni seviyorsa, evime sık sık gelir, bütün günü onunla geçirir. Şu koskoca Restaud kontesi alçağın biri.

Hiç çekinmeden babasını kapıcı bile yapar o. Ah, sevgili Delphineciğim! Bak işte o, adamcağıza karşı çok daha iyi davranıyor, sevilmeye gerçekten de lâyık. Ah!

Demek ki bu akşam, mutluluğa kavuşacağım!» Cebinden saatini çıkardı, hayran hayran seyretti. «Elimi attığım her şey başarıya ulaştı! İnsan bir Ömür boyu birbirini seve-cekse, yardımlaşabilir, bunu pekâlâ kabul edebilirim. Zaten, mutlak ve muhakkak servete kavuşacağım, zengin olacağım. İşte o zaman, her şeyi yüz katiyle öderim. Bu ilişkide ne suç var, ne de en sert erdemin bile kaşlarını çattıracak herhangi bir şey var. Nice namuslu kişiler, buna benzer ilişkiler kuruyorlar! Biz hiç kimseyi aldatmıyoruz ki! İnsanları alçaltan, yalandır. Yalan söylemek, feragat etmek değil midir? Delphine, kocasından ayrı yaşayalı çok oluyor. Zaten, o Alsace'lıya söy-GORIOT BABA

leyeceğim ben: Mutluluğa eriştirmesi olanaksız olan bir kadını bana bırakmasını açık açık söyleyeceğim.»

Rastignac'ın çarpışması pek uzun sürdü. Zaferi gençliğin erdemleri kazanmak zorunda kalmıştı. Ama, buna rağmen, öğrenci, saat dört buçuğa doğru, hava iyice kararırken, yenilmez bir merakın etkisiyle, Vauquer Pansiyonu'na döndü. Oysa, bir daha oraya adımını atmamak, oradan büsbütün ayrılmak için kendi kendine nice yeminler etmişti. Vautrin'in ölüp ölmediğini öğrenmek istiyordu.

Bianchon, adama kusturucu bir ilâç içiraıeyi akıl etti. Sonra da, kimyasal yollarla analiz etmek amacıyle, Vautrin'in kustuğu maddeleri hastanesine göndermişti. Onları döktürmek için Mile Michonneau'nun şiddetli ısrarını görünce, kuşkuları arttı. Zaten Vautrin, pek çabucak iyileşmişti. İşte bu da, Bianchon' un,

pansiyonunun neşeli nüktecisine, hoş sohbet konuğuna karşı herhangi bir komplo yapılmış olmasından şüphelenmesine yol açtı. Rastignac'ın döndüğü saatte, Vautrin, işte böylece, yemek salonunda sobanın yanında ayakta duruyordu. Taillefer' in oğlunun düello haberiyle her zamankinden daha önce koşup gelen pansiyonerler, büyük bir merak içindeydiler. Olayın ayrıntılarını, bunun Victorine'in kaderinde yaptığı etkiyi öğrenmek istiyorlardı. Goriot Baba hariç, hepsi bir araya gelmiş, sadece bu olaydan söz ediyorlardı. Eugene içeri girince, gözleri sakin, kaskatı Vautrin'inkilerle karşılaştı. Adamın bakışları, delikanlının yüreğinin o kadar derinlerine işledi, oradaki birkaç kötü teli öyle şiddetle kımıldattı ki, Eugene, iliklerine kadar ürperdi.

Kaçak kürek mahkûmu, ona:

«İşte böyle! Sevgili çocuk,» dedi. «Azrail'i. aldattım, kefeni gene yırttım, kurtuldum. Eli oraklı cadı, benimle çok uğraşacaktır, her seferinde mutlaka yenilecek. Hanımların dediğine göre, bir öküzü öldürmeye yetecek bir kan hücumuna başarıyle dayandım ve savuşturdum.»

Dul Vauquer kadın, hemen haykırdı:

«Aaa! Bir danayı desenize!»

Vautrin, düşüncelerini tahmin ettiğini sandığı Rastignac' in kulağına:

«Beni sapasağlam, hayatta gördüğünüze kızdınız mı?» dedi. «Bu, son derece güçlü bir adamın harcıdır!»

Bianchon:

«Aaa, evet ya!» dedi. «Mile Michonneau, Önceki gün Trompe-la-Mort takma adlı bir beyden söz ediyordu. Bu isim, size çok yakışırdı.»

Bu söz, Vautrin'in üstünde bir yıldırım etkisi yarattı. Adam, bembeyaz kesildi, sarsıldı; o manyetik bakışı bîr güneş ışını gibi Mile Michonneau'nun üstüne döküldü. Bu irade fıskiyesi, yaşlı kızın bacaklarının bağını çözdü. Hemen bir sandalyenin üzerine yığıhrcasma çöktü. Poiret telâşla Vautrin'le onun arasına

ilerledi. Gerçek yaradılışını gizleyen uysal, yumuşak başlı maskesini bir yana atınca, kürek mahkûmunun yüzü Öyle vahşicesine anlamlı bir hal aldı ki, yaşlı memur, kadının tehlikede olduğunu sezinledi. Bu oynanan dramdan henüz hiç bir şey anlamayan pansiyonerlerin hepsi hayret İçinde kaldılar. Tam o sırada, pek çok insanın ayak sesi ve askerlerin sokağın taşlarında çıkardıkları tüfek gürültüleri duyuldu. Collin'in pencerelere, duvarlara bakarak, şuursuzca bir çıkış yolu aradığı sırada, salonun kapısında dört adam belirdi. Birincisi polis şefiydi, öbür üç tanesi de güvenlik subaylarıydı.

Subaylardan bir tanesi:

«Kanun ve kral adına!..» dedi. Konuşması bir hayret mı-nltısıyle karşılandı.

Az sonra yemek salonuna sessizlik hâkim oldu. O adamların üçüne yol vermek için pansiyonerler bir kenara çekildiler. Adamların hepsinin elleri yan ceplerindeydi: Dolu bir silâh tutuyorlardı. Polislerin peşinden gelen iki jandarma, salon kapısını muhafaza altına aldı, iki tanesi de merdivene açılan kapının önüne dikildi. Birçok askerin ayak ve silâh sesi, evin ön yüzü boyunca uzanan çakıllı yolda çınladı. İşte böylece, Trompe-la-Mort'un her türlü kaçış

umudu ortadan kalktı. Bütün bakışlar, elde olmadan forsanın üstüne durdu. Polis şefi dosdoğru ona gitti. Önce kafasına öyle şiddetli bir yum-GORIOT BABA

ruk indirdi ki, peruka yerinden fırladı. Ve Collin'in kafası bütün iğrençliğiyle ortaya çıkıverdi. Kiremit kırmızısı, kısacık saçlar o başa ve yüze hileyle karışık korkunç bir güç niteliği veriyordu. Bunlar, aynı zamanda da, bedenle müthiş bir uyumluluk halindeydiler. Adamın kafasıyle suratı, sanki cehennem ateşleri onları aydınlatmış gibi, akıllıca ışıldadılar. Herkes bütün Vautrin'i, geçmişini, bugününü, geleceğini, sarsılmaz ilkelerini, güzel keyfinin inancını, düşüncelerindeki edepsizliğin ona verdiği hâkimiyeti, davranışlarının ve her şeye dayanıklı bünye gücündeki utanmazlığın ona sağladığı üstünlüğü mükemmel bir şekilde anladı. Kürek mahkûmunun yüzüne kan hücum etti, bir yaban kedisinki gibi gözleri parladı. Korkunç bir enerjinin izlerini taşıyan bir atılışla olduğu yerde öyle bir sıçradı, Öyle müthiş böğürtüler kopardı ki, bütün pansiyonerler dehşet çığlıkları kopardı. Bu aslan davranışı karşısında, genel feryat ve gürültüden de yararlanan memurlar, tabancalarını çektiler. Collin, her silâhın parlayan horozunu görünce, içinde bulunduğu tehlikeyi anladı. Ve işte o zaman,

birdenbire en yüksek insan kudretinin belgesini gösterdi. Korkunç ve muhteşem görünüş! Yüzünde, dağları yerinden kaldıracak, ama bir damla soğuk suyun göz açıp kapayıncaya kadar yok ettiği o dumanlı buharla dolu kazanmkine benzetebileceğimiz bir hal belirdi. Hiddetini soğutan su damlası, şimşek kadar hızlı bir düşünce oldu.

Jacques Collin, polis şefine:

«Bugün hiç de nezaket gününde değilsin!» dedi. Sonra da, bir baş hareketiyle, çağırdığı jandarmalara ellerini uzattı. «Jandarma efendiler, bana bilek, ya da parmak kelepçesi takın. Asla direnmediğime buradaki kimseler tanıktır.» Bu beşerî yanardağdan çıkan, sonra geri giren lav ve ateşin hızı karşısında koparılan bir hayranlık mırıltısı yemek salonunda çınladı. Kürek mahkûmu, adlî polisin ünlü müdürüne bakarak sözlerine devam etti: «Seni şaşırtıyor, soluğunu kesiyor, değil mi, açık kapı kırıcısı efendi!..»

Küçük Sainte-Anne sokağının adamı, hor görme dolu bir halle ona: 218

GORIOT BABA

«Hadi, soyun bakalım!» dedi.

Collin:

«Neden?» dedi. «Hanımlar var. Hiç bir şeyi inkâr etmiyorum ki, teslim oluyorum.»

Bir süre durakladı, şaşırtıcı şeyler söylemeye hazırlanan bir konuşmacı gibi, topluluğa baktı.

Tutuklamanın tutanağını bir çantadan çıkardıktan sonra masanın ucuna oturan beyaz saçlı, ufak tefek bir ihtiyar hitap ederek:

«Yazın, Dachapelle Baba,» dedi. «Trompe-la-Mort denen, yirmi yıl prangaya mahkûm edilen Jacques Collin olduğumu kabul ediyorum. Bu adı da haksız yere kazanmadığımı az önce ispat ettim.» Pansiyonerlere dönerek: «Sadece elimi kaldırmış olsaydım,» dedi, «şu üç hafiye, üzüm pekmezimi1 Vauquer ananın evinin raconuna2 döküyorlardı. Bu alçaklar bir tuzak kurmaya kalkmışlar!..»

Mme Vauquer bu sözleri işitince fenalık geçirdi.

«Ey, Tanrı'm, insanın yüreğine iner!» dedikten sonra Sylvie' ye: «Ben de dün onunla birlikte Gaîte tiyatrosundaydım!» diye fısıldadı.

Collin, konuşmasına devam ederek:

«Biraz filozof olun, anacığım,» dedi. «Dün, Gaîte tiyatrosunda locama oturmak bir felâket midir?» diye haykırdı. «Siz bizden daha mı iyisiniz? Gangrenleşmiş

bir toplumun uyuşuk üyeleri, bizim omuzlarımızda, sizin yüreklerinizdekinden çok daha az rezalet ve namussuzluk var: İçinizden en iyisi bana karşı direnemiyordu.» Gözleri Rastignac'm üstünde durdu. Yüzünün sert ve kaba ifadesiyle garip bir şekilde çelişen zarif bir gülümsemeyle ona baktı. «Sözüm söz, pazarlığımız hâlâ geçerlidir, meleğim; tabiî kabul edildiği takdirde!

Biliyorsunuz ya?» Şarkı söylemeye başladı:

Fachette'çiğim bir içim su O sadeliği içinde...

(1) Kürek zindanları argosunda: Kan. (Çev.) (2) Gene argoda: Yol, sokak. (Çev.)

Sonra da:

«Siz merak etmeyin,» diye devam etti. «Ben kendimi toparlamasını bilirim. Beni aldatmayacak kadar benden korkarlar!»

Kürek zindanı, ahlâk kurallanyle, diliyle, sevimliden korkunca anî geçişleriyle, o müthiş yüceliğiyle, teklifsizliği, küçük-lüğüyle, bu soruşturmada ve bu adamla birdenbire temsil edi-liverdi. O, artık bir insan değil, soysuzlaşmış bütün bir milletin, vahşî ve mantıklı, sert ve kıvrak bir halkın örneğiydi. Collin, bir an içinde, bir tanesi —vicdan azabı—, hariç, bütün beşerî duyguların çizildiği cehennemi bir destan haline geldi. Bakışı, hâlâ savaş isteyen düşmüş bir meleğin bakışıydı. Rastig-nac, kötü düşüncelerinin bir kefareti olarak bu suç akrabalığını kabul edip, gözlerini yere indirdi.

Collin, korkunç bakışlarını toplulukta gezdirerek: «Kim bana ihanet etti?» dedi.

Ve gözlerini Mile Michon-neau'nun üstünde durdurarak: «Bu işi yapan sensin, koca ahlâksız!» dedi. «Bana yalancı bir kan hücumu verdin, değil mi? İki kelime söylesem, sekiz güne kalmadan senin boynunu kopartırdım. Seni bağışlıyorum, iyi Hıristiyamm ben. Zaten aslında, beni satan sen değilsin ki. Ama, kim?» Adlî polisin odasındaki dolapları açtığını, her şeyine el koyduğunu işiterek; «îyi!

İyi!.. Yukarsını araştırıyorsunuz!..» diye haykırdı. «Kuşlar kaçtı, dün uçtular.

Siz hiç bir şey öğrenemezsiniz!..» Alnına vurarak: «Hesap defterlerim işte burada,» dedi. «Beni satanın kim olduğunu şimdi anladım. O Fil-de-Soie alçağından başkası olamaz.» Polis şefine: «Değil mi, yakalayıcı baba?» dedi.

«Banknotlarımızın yukardaki ikametiyle çok iyi uyuşuyor bu. Hiç bir şey yok artık, hafiyeciklerim. Fil-de-Soie'ya gelince, onu bütün jandarma örgütünüzle muhafaza ettirseniz bile, on beş güne kalmadan nalları dikecek!» Polislere sordu: «Bu Michonette karıya ne verdiniz? Birkaç bin frank, değil mi? Ben bundan daha pahalı ederdim, çürümüş Ninon1, paçavra (1) Ninon de Lenclos (1620-1705). Akıllı, güzel, soylu, maceraperest kadın.

(Çev.)

Pompadour1, Pe re-La chaise Venüs'ü. Bana haber verseydin, altı bin frank alırdın. Ah! Bu aklına gelmedi, değil mi, ihtiyar et satıcısı seni, yoksa beni tercih ederdin. Evet, canımı sıkan ve bana para kaybettiren bir yolculuktan kaçınmak için o parayı verirdim.» O sırada ona kelepçeleri takıyorlardı. «Bu insanlar, kafamı ütülemek2 için artık bitmez tükenmez günler ve aylarca beni sürüklemeyi kendilerine zevk edinecekler. Hiç vakit geçirmeden, dosdoğru zindana gönderseler, bizim küçük Dev Orfevres3 Rıhtımı kakavanlarına rağmen, kısa zamanda kendi uğraşılarıma dönerdim. Orada, generallerini, o iyi yürekli Trompe-la-Mort'u kaçırmak için, hepsi canını dişine takar!» Gururla çevresindekilere sordu: «Uğruna her şeyi yapmaya hazır on binden fazla kardeşi olan benim gibi bir kişi var mı içinizde?» Sonra da göğsüne vurarak: «Bunun içi iyilik dolu, iyilik!» dedi. «Ben hiç kimseye ihanet etmedim!» Yaşlı kıza hitap ederek: «îşte, cadaloz, şunlara bak,» dedi. «Hepsi bana dehşetle bakıyor ama, sen onları iğrendiriyorsun, midelerini bu-landırıyorsun. İkramiyeni topla, al!»

Pansiyonerlere bakarak bir süre durdu. «Ay, ne kadar da aptalsınız siz! Hiç kürek mahkûmu görmediniz mi? Şuradaki, Collin değerinde bir pranga mahkûmu, öbürlerinden daha cesur bir insandır ve Jean-Jacques'm4 dediği gibi, toplum sözleşmesinin derin hayal kırıklıklarına karşı itiraz eden adamdır. Onun öğrencisi olmakla gurur duyarım. Kısacası, mahkemeler, jandarmalar, bütçeler yığınıyle hükümetin karşısında tek başımayım ve onları kafese koyuyorum.»

Ressam:

«Tüh, Allah kahretsin!» dedi. «Herif, resmi yapılacak kadar güzel.»

Jacques Collin, güvenlik polisi şefine dönerek:

«Cellât hazretlerinin veliahdi, Dul Kadın'm (forsaların gi-

(1) XV. Louis'nin gözdesi (1721-1764). (Çev.) (2) Can sılcmak. (Çev.)

(3) Paris'te Cite adasında, Adliye Sarayının bulunduğu rıhtım. Adliye Sarayı yerine de söylenir. (Çev.)

(4) J. J. Rousseau, Fransız yazar ve düşünürü (1712-1778). (Çev.) GORIOT BABA

yotine verdikleri korkunç şiir dolu ad) lalası, söyle bana bakayım...» diye ekledi. «Hadi çekinme, bir iyilik et de söyle; beni satan Fil-de-Soie mı? Bir başkasının yerine onun ceza görmesini istemem, adil bir davranış olmaz, doğru değil.»

Tam o sırada, forsanın odasında her şeyi açan, her şeyin dökümünü yapan memurlar içeri girdiler ve kurul başkanıyle alçak sesle bir şeyler konuştular. Tutanak tamamlanmıştı.

Collin, pansiyonerlere hitap ederek:

«Beyler.» dedi, «beni götürecekler. Burada geçen günlerimde, hepiniz bana karşı çok iyi davrandınız, buna minnettar kalacağım. Size veda ediyorum, lütfen kabul edin. Provence'dan size resimler göndermeme izin verirsiniz her halde.» Birkaç adım attı, sonra da Rastignac'a bakmak için döndü. Konuşmalarının sert tonuyle pek garip bir şekilde çelişen yumuşak ve üzgün bir sesle: «Elveda, Eugene,»

dedi. «Seni rahatsız ettiy-sem, buna karşılık sana fedakâr bir dost bıraktım.»

Kelepçelerine rağmen, hazır ol vaziyetine geçti, eskrim Öğretmeni gibi bir silâh daveti yaptı, sonra da: «Bir, iki!.-» diye bağırdı ve saldırdı. «Bir felâket gelirse, oraya baş vurursun. însan, para, her şey emrinde olacaktır.»

Bu garip kişi, o son sözlere öyle bir maskaralık kattı ki, onları ancak Rastignac'la kendisi anlayabilirdi. Jandarmalar, askerler ve polis memurları evi boşaltınca, hanımının alnını sirkeyle oğuşturan Sylvie, hayretle donup kalan pansiyonerlere baktı. Sonra da:

«Her neyse!» dedi. «Gene de iyi yürekli bir adamdı, neme lâzım.»

Bu cümle, az önceki sahnenin kışkırttığı duyguların çokluğunun ve değişikliğinin herkes üstünde yarattığı sihri dağıttı. Tam o sırada, pansiyonerler, birbirlerini inceledikten sonra, aynı anda Mile Michonneau'ya baktılar: Bir mumya kadar sıska, kupkuru ve soğuk olan yaşlı kızın sobanın yanma büzüldüğünü gördüler. Alnındaki siperlikten dökülen gölgenin bakışlarının ifadesini gizleyecek kadar güçlü olmamasından kor-karmış gibi, gözlerini indirmişti. Uzun zamandan beri onlara pek sevimsiz gelen bu hiç hoşlanmadıkları yüzün bütün sırrı 222

GORIOT BABA

birdenbire anlaşüıverdi. Kusursuz birliğiyle, genel nefreti belli eden bir mırıltı, içten içe, boğuk boğuk duyulmaya başladı. Mile Michonneau, bunu duydu, yerinden ayrılmadı. İlk olarak Bianchon, yanmdakine doğru eğildi. Yarım sesle:

«Eğer bu kız, bizimle birlikte yemek yemeğe devam ederse, çeker giderim ben,»

dedi.

Kaşla göz arası, Poiret hariç, herkes, tıbbiye öğrencisinin teklifini onayladı.

Genel tasvipten güç alan Bianchon, yaşlı pansiyonere doğru ilerledi. Ona:

«Mile Michonneau'yU özel yakınlığınız olduğuna göre,» dedi, «onunla konuşun, hemen şu dakikada buradan gitmesi gerektiğini anlatın ona.»

Şaşırıp kalan Poiret:

«Hemen şu dakikada mı?» diye tekrarladı.

Sonra da yaşlı kızın yanma gitti, kulağına birkaç söz söyledi.

Kadın, pansiyonerlere bir engerek bakışı fırlatarak:

«Ama, ben üç aylık kiramı peşin verdim, herkes gibi paramı verip, burada oturuyorum. Şuradan şuraya gitmem!» dedi.

Rastignac:

«Bütün mesele bu mu? Ne önemi var ki, onu size geri vermek için hemen aramızda para toplarız,» dedi.

Kadın, öğrenciye zehirli ve soruşturan bir bakış fırlatarak:

«Bakıyorum ki Collin'i tutuyorsunuz,» diye karşılık verdi. «Bunun nedenini anlamak hiç de zor bir şey değil.»

Eugene bu söz üzerine, yaşlı kızın üstüne saldırıp, onu bo-ğacakmış gibi sıçradı. Hile ve hainliklerini anladığı o bakış, ruhuna korkunç bir ışık serpmişti.

Pansiyonerler:

«Aman bırakın onu, canım!» diye haykırdılar.

Rastignac, kollarını kavuşturdu, hiç sesini çıkarmadan durdu.

Ressam, Mme Vauquer'ye hitap ederek:

«Mile Judas'yı başımızdan atıp kurtulalım,» dedi. «Eğer Michonneau kadını evinizden kovup kapı dışarı etmezseniz, he-GORIOT BABA

pimiz birden bu pis barakanızdan ayrılacağız. Her gittiğimiz yerde de, burada hafiyelerle kaçak forsaların bulunduğunu söyleyeceğiz. Aksi halde, bu olay konusunda hiç birimiz bir tek kelime bile söylemeyeceğiz. Aslına bakarsanız, pranga mahkûmlarının alnına damga vurup, Paris burjuvası kılığına girmelerini ve hepsinin yaptığı gibi, bu kadar aptalca oyunculuğa kalkışmaları yasaklanmcaya kadar, en iyi toplumlarda bile böyle bir durum meydana

gelebilir.»

Bu uzun konuşmayı duyar duymaz, Mme Vauquer, mucizevî bir şekilde hemen iyileşiverdi.' Doğrulup kalktı, kollarını kavuşturdu, berrak ve hiç bir yaş izi taşımayan gözlerini fal-taşı gibi açtı:

«Aman, aziz beyim, pansiyonumun iflâsını mı istiyorsunuz, kuzum? İşte M.

Vautrin...» Birdenbire sözünü keserek: «Ey, Tanrı'm!» dedi. «Ondan, namuslu insan adiyle söz etmekten kendimi alamıyorum! Her neyse, işte bir oda boşaldı.

Ve siz, herkesin yerine yerleştiği bir mevsimde, kiralık iki odam olmasını istiyorsunuz.»

Bianchon:

«Beyler, şapkalarımızı alalım, gidip Sorbonne alanındaki Flicoteaux'nun lokantasında yemek yiyelim,» dedi.

Mme Vauquer bir bakışla, en kârlı tarafı hesapladı ve Mile Michonneau'ya kadar yuvarlandı.

«Hadi bakalım, güzel hanımcığım, müessesemin mahvolmasını istemezsiniz, değil mi? Bu beylerin benî neye zorladıklarını görüyorsunuz. Bu akşamlık odanıza çıkın.»

Bütün pansiyonerler, hep bir ağızdan bağırdılar:

«Asla, hemen şu dakikada buradan gitmesini istiyoruz!..»

Poiret içler acısı bir sesle:

«İyi ama, şu zavallı kızcağız yemek bile yemedi daha,» dedi.

Birkaç ses birden:

«Gitsin canının istediği yerde yesin!» diye bağırdı.

«Hafiye karı, defol!»

«Hafiyeler, defolun!»

Aşkın, koçlara verdiği cesaret derecesine ulaşıveren Poiret, birdenbire bağırdı:

«Beyler, hiç bir şey bilmiyorsanız, bir hanıma saygı göstermesini öğrenin!..»

Ressam:

«Hafiyelerin cinsiyeti yoktur!» dedi.

«Ünlü cinsiyetorama!»

«Defolorama!»

Poiret başına kasketini geçirdi ve Mme Vauquer'nin dil döküp öğütler verdiği Mile Michonneau'nun yanındaki sandalyeye oturarak:

«Beyler, bu pek yakışıksız, ayıp bir şey,» dedi. «însan birilerini kapı dışarı ederken, tedbirli davranması gerekir. Para verdik, kalacağız!..»

Ressam, gülünç bir halle ona:

«Hain,» dedi, «küçük hain, sen de!»

Bianchon:

«Eh, hadi bakalım, siz gitnıiyorsanız, biz gidiyoruz,» dedi.

Ve pansiyonerler hep birden salona doğru bir hareket yaptılar.

Mme Vauquer:

«Hanımcığım, istediğiniz nedir, kuzum?» diye haykırdı. «Mahvoldum! Burada kalamazsınız, zor kullanmaya kalkacaklar şimdi.»

Mile. Michonneau ayağa kalktı.

«Gidecek!» - «Gitmeyecek!» - «Gidecek!» - «Gitmeyecek!»

Peşpeşe söylenen bu sözler ve kendi üzerine girişilen konuşmaların düşmanca

havası, ev sahibiyle alçak sesle yaptığı birkaç anlaşmadan sonra Mile Michonneau'yu gitmek zorunda bıraktı.

Tehdit edici bir halle:

«Ben de, Mme Buneaud'ya giderim!» dedi.

Kendisiyle rekabet halinde bulunan, bu yüzden de nefret ettiği bir pansiyonu seçmesinde acı bir hakaret gören Mme Vauquer:

«Nereye isterseniz oraya gidin,» dedi. «Evet, evet, Buneaud kadının evine gidin, keçilere cirit attıracak şaraplar içer, dü-

şük nitelikte döküntü mal satan dükkâncılardan alınmış yiyecekler yersiniz.»

Pansiyonerler, derin bir sessizlik içinde, iki sıraya dizildiler. Poiret, Mile Michonneau'ya içi paralanarak sevgiyle baktı. Peşinden gitmesi mi, yoksa kalması mı gerektğini bilemeden son derece masum bir kararsızlık içindeydi. Mile Michonneau'nun gidişine pek sevinen pansiyonerler, birbirlerine bakarak gülüşmeye başladılar.

Ressam, adama:

«Kuş, kuş, kuş, Poiret!» diye bağırdı. «Hadi bakalım, hooop, hoooppa!..»

Müze memuru, pek gülünç bir şekilde, şu tanınmış şarkının baş tarafını söylemeye başladı:.

Genç ve yakışıklı Dunois, Suriye'ye giderken...

Bianchon:

«Hadi canım, hasetten ölüyorsunuz, trahit sua quemque vo-luptas1,» dedi.

Müzakereci:

«Herkes kendininkini izler, Virgilius'un serbest çevirisi,» dedi.

Mile Michonneau, Poiret'ye bakarak koluna girecekmiş gibi bir hareket yaptı.

Adamcağız bu çağrıya karşı duramadı, hemen gelip yaşlı kıza desteğini uzattı.

Bir alkıştır koptu, arkasından da kahkahalar patladı.

«Aferin Poiret!» - «Şu koca Poiret!» - «Güzellik tanrısı Poiret!» - «Savaş

tanrısı Poiret!» - «Kahraman Poiret!»

Tam o sırada içeri giren bir ulak, Mme Vauquer'ye bir ^ mektup uzattı.

Pansiyoncu kadın, onu okuduktan sonra sandalyesinin üstüne yığıldı.

(1) Latinceden: Herkesin kapıldığı bir eğilimi, zaafı vardır. (Çev.) 15

«Artık evimi yakmaktan başka çare yok, âdeta yıldırım düştü buraya. Taillefer'in oğlu saat üçte Ölmüş. O zavallı delikanlının aleyhine bu hanımların iyiliğini istediğim için ceza görüyorum. Mme Couture'le Victorine eşyalarını istiyorlar, artık babasının yanında oturacaklarmış. M. Taillefer, Mme Cou-ture'ü yanında alıkoyması için kızına izin vermiş. Dört tane boş daire, beş pansiyoner de eksik!..» Oturdu ve ağlamak üze-reymiş gibi bir hal takındı. «Evime uğursuzluk yağdı!..» diye haykırdı.

Birdenbire sokaktan, duran bir arabanın gürültüsü işitildi. Sylvie:

«îşte gökten düşen bir kısmet daha!» dedi. Birdenbire Goriot'nun mutluluktan ışıldayan ve renk saçan yüzü göründü. Bunu gören herhangi bir kimse, onun yeniden gençleşip canlandığını sanırdı. Pansiyonerler:

«Goriot, arabaya binmiş,» dediler. «Dünyanın sonu geldi, dostlar!..»

Adamcağız dosdoğru Eugene'e gitti. Delikanlı, sessiz ve düşünceli, bir köşede duruyordu. Yaşlı adam, onun kolunu tuttu, neşeli bir tavırla: «Gelin,» dedi.

Eugene, ona:

«Olup bitenlerden haberiniz yok mu?» dedi. «Vautrin, bir pranga mahkûmuymuş, tutuklayıp götürdüler. Taillefer'in de oğlu öldü.»

Goriot Baba:

«Eee, iyi ama, bütün bunlardan bize ne?» diye karşılık verdi. «Bu akşam yemeği kızımla birlikte sizin evinizde yiyorum, duyuyor musunuz? Sizi bekliyor, hadi gelin!»

Eugene'i kolundan öyle şiddetle çekti ki, onu âdeta zorla yürüttü. Sanki metresini kaçırırmış gibi bir hali vardı.

Ressam:

«Artık yemeğimizi yiyelim,» dedi.

Bir anda herkes sandalyesini kaptı ve sofranın başına geçti.

GORİOT BABA

227

Şişman Sylvie:

«Olur şey değil, doğrusu,» dedi, «bugün her şeyde bir uğursuzluk var. Etli fasulyemin dibi tuttu. Adam sen de, umurumda bile değil, siz de yanık fasulye yersiniz, n'âpiim!..»

Mme Vauquer, on sekiz yerine, masanın çevresinde on kişi görünce bir tek kelime bile söylemeye cesaret edemedi. Ama, herkes onu teselli etmeye ve neşelendirmeye çalıştı. Başlangıçta yatısız pansiyonerler Vautrin'den ve günün olaylarından söz ettiler; böylece düellolardan, pranga zindanlarından, adaletten, yenilenmesi gereken yasalardan, hapishanelerden söz etmeye koyuldular. Daha sonra da, Jacques Collin'den de, Victo-rine'den de, ağabeyinden de fersahlarca öteye gittiler. On kişi olmalarına rağmen, sanki yirmi kişiymişler gibi bağırdılar ve her zamankinden daha kalabalık göründüler. îşte bu akşam yemeğiyle bir akşam önceki arasındaki tek ayrıntı bu oldu. Ertesi gün Paris'in günlük olayları içinde kemirecek başka bir av ele geçirecek olan bu bencil topluluğun alışılmış

tasasızlığı üstün geldi. Hatta Mme Vauquer bile, şişman aşçısı Sylvie'nin sesine

bürünen umutla oyalanıp sakinleşti.

Eugene için o gün,. ta akşama kadar bir hayal âlemi olacaktı. Karakterinin gücüne, kafasının iyiliğine, hayırseverliğine rağmen genç adam, düşüncelerini nasıl sınıflandıracağını bilemiyordu: Birdenbire kendini arabanın içinde, Goriot Baba' nın yanında buiuvermişti. Yaşlı adamın konuşmalarından, alışılmamış bir neşe fışkırıyordu. Söylediği her söz, bunca heyecandan sonra, kulaklarına; düşte işittiğimiz sözler gibi çarpıyordu.

«Artık bu sabah bitti. Akşam yemeğini üçümüz birlikte yiyeceğiz, birlikte!

Anlıyor musunuz?.. İşte tam dört yıldır, Delphine'imîe, Delphine'ciğimle yemek yemedim. Bütün bir akşam boyunca o, sadece benim olacak. Bu sabahtan beri sizin evdeyiz. Elbisemi çıkarıp bir işçi gibi çalıştım. Mobilyaların taşınmasına yardım ediyordum. Ah! Ah! Sofrada ne kadar sevimli olduğunu bilmezsiniz, durmadan benimle meşgul olacaktır: «Buyrun, babacığım, şundan da yesenize, çok lezzetli." işte o zaman ben yiyemem ki. Oh! Şimdiden sonra olacağımız 228

gibi, onunla sakin sakin buluşmayalı o kadar çok zaman oldu ki!..»

Eugene, ona: «îyi ama, kuzum; bugün dünyanın altı üstüne mi geldi?» diye sordu.

Goriot Baba:

«Altı üstüne mi geldi?» dedi. «Dünya hiç bir zaman, şimdi olduğu kadar yolunda gitmemiştir. Sokaklarda sadece neşeli insanlar görüyorum. Birbirlerinin elini sıkan, kucaklaşan insanlardan geçilmiyor. Sanki hepsi de akşam yemeğini kızlarıyle yiyeceklermiş gibi mutlu kişiler sokakları doldurmuş. Sanırsınız ki, benim önümde, Des Anglais lokantasına ısmarladığı güzel küçük bir akşam yemeğinin başında, onun evinde ziyafete konacaklar. Ama, ne umurum benim! Onun yanında olduktan sonra, zehir bile bal gibi tatlı olur.»

Eugene:

«Yeniden hayata döndüğümü sanıyorum,» dedi.

Goriot Baba, öndeki camı açarak:

«Arabacı, yürüsenize, kuzum!» diye bağırdı. «Daha hızlı gidin, canım, o bildiğiniz yere beni on dakika önce götürürseniz, size beş frank bahşiş

veririm.»

Arabacı, bu vaadi duyunca Paris'i bir şimşek hızıyle geçti.

Goriot Baba:

«Bu arabacı hiç yürümüyor, canım!..» deyip duruyordu.

Rastignac, yaşlı adama:

«Beni nereye götürüyorsunuz, kuzum?» diye sordu.

«Evinize.»

Araba, Artois sokağında durdu. Goriot Baba önden indi. Zevkin en erişilmez derecesine ulaştığından, hiç bir şeye önem vermeyen dul erkeğin eli açıklığıyle arabacıya bir on frank fırlattı.

Adamcağız, Rastignac'ı bir avludan geçirdi. Yepyeni ve güzel görünüşlü bir evin üçüncü katında, arka tarafa bakan bir dairesinin kapısına doğru götürürken, delikanlıya:

«Hadi bakalım, çıkalım,» dedi.

Goriot Baha'nın kapıyı çalmasına ihtiyaç kalmadı. Mme de Nucingen'in oda hizmetçisi Therese hemen koşup açtı. Eugene

kendini nefis bir bekâr erkek apartmanında buluverdi. Burası, bir bekleme salonu, küçük bir salon, bir yatak odası, bir de bahçeye bakan giyinme odasından meydana geliyordu. Eşyaları, donatımı, bulunabileceklerin en güzel ve en zarifiyle rahatça boy ölçüşebilecek olan küçük salonda delikanlı, mumların ışığında Delphine'i fark etti. Genç kadın, şöminenin köşesindeki küçük bir kanepeden kalktı, ocağın önüne yelpazeyi yerleştirdi, sevgi dolu bir sesle:

«En sonunda, gidip sizi almak gerekti demekki, Öyle mi, hiç bir şey anlamayan bey?»

Therese dışarı çıktı. Öğrenci, Delphine'i kollarına aldı, şiddetle göğsünde sıktı, sevinçten ağladı. Onca hiddet ve heyecanın yüreğini ve kafasını yorduğu Rastignac'ta aynı günde gör-dükleriyle o anda gördükleri arasındaki bu son ayrıntı, şiddetli bir sinir hassasiyeti bunalımı yarattı.

Eugene bir tek söz söyleyemeden, bu son sihirli değnek darbesinin vuruluş

şeklini farkedemeden, küçük kanape-nin üzerine yığılmış kalmıştı. O sırada Goriot Baba alçak bir sesle, kızma:

«Onun seni çok sevdiğini biliyordum ben,» dedi. Mme de Nucingen, delikanlının elinden tutarak bir odaya doğru sürüklerken:

«Gelin de görün,» dedi.

Girdikleri odanın halıları, eşyaları, en ufak ayrıntıları Eugene'e küçük çapta, Delphine'in yatak odasını hatırlattı. «Bir karyola eksik,» dedi.

Genç kadın kızararak, Rastignac'ın elini sıktı ve: «Evet, efendim,» dedi.

Eugene ona baktı, henüz genç olmasına rağmen, seven bir kadının yüreğinde ne kadar gerçek utanma ve haya bulunduğunu anladı. Kulağına eğilip:

«Her zaman tapılacak yaratıklardansınız siz,» dedi. «Evet, birbirimizi gayet iyi anladığımıza göre, bunu size söylemek cesaretini kendimde buluyorum: Bir aşk, şiddetli ve içtenli olduğu oranda örtülü ve esrarlı olmalıdır. Sırrımızı hiç kimseye belli etmeyelim.»

Goriot Baba, homurdanarak:

«Oh! Ben, herhangi bir kimse değilim,» dedi.

«Gayet iyi biliyorsunuz ki, siz bizsiniz...»

«Ah! İşte ben de bunu istiyordum zaten. Beni dikkate almazsınız siz, değil mi?

Her yerde hazır ve nazır olan, görmeden orada olduğu bilinen bir iyilik perisi gibi, ben giderim, gelirim. îşte böyle! Delphinette, Ninette, Dedel! Sana:

"Artois sokağında çok güzel bir apartman dairesi var, bunu ona tutalım, dayayıp döşeyelim!" demekte haklı değilmiymişim! Bir de sen istemiyordun. Ah! Ah! Sana hayat verdiğim gibi, sevincinin, neşenin de babası benim. Babalar, mutlu olmak için, her zaman vermelidirler. Daima vermek, babayı baba yapan şeydir.»

Eugene:

«Nasıl?» diye haykırdı.

«Evet ya, istemiyordu. Herkesin saçmasapan şeyler söylemesinden korkuyordu.

Sanki dünya âlem, insanın mutluluğuna değermiş gibi! Ama, bütün kadınlar onun yaptığını yapmayı hayal ederler...»

Goriot Baba, kendi başına konuşuyordu. Mme de Nucingen, Rastignac'ı giyinme odasına götürmüştü bile. Son derece sessiz alınmasına rağmen, oradan bir öpücük sesi geldi. Hiç bir şeyin eksik olmadığı bu oda da bütün apartmanın zarafetiyle uyumluluk içindeydi.

Sofraya oturmak üzere salona döndüklerinde, genç kadın, öğrenciye:

«Dilek ve istekleriniz iyi tahmin edilmiş mi?» diye sordu.

«Evet, hem de fazlasıyle. Ama, ne yazık ki, bu kadar eksiksiz bir lüks, gerçekleşen o güzel hayaller, genç, zarif bir yaşantının bütün şiirleri, bunları hak etmediğim halde, fazlasıyle istiyorum. Ama, onları sizden kabul edemem, henüz çok yoksul olduğumdan...»

Genç kadın, hafif bir alaycı üstünlük haliyle: «Aaa! Daha şimdiden bana direniyorsunuz,» dedi. Bu sözleri söylerken bir yandan da, daha iyi yok edip ortadan kal-GORIOT BABA

dırabilmek amacıyle, herhangi bir vicdan huzursuzluğuyle alay etmek, onu

hafife almak istedikleri zaman kadınların yaptıkları o sevimli dudak büzmelerini eksik etmiyordu.

Eugene bütün o gün boyunca, kendini ciddî bir şekilde sorguya çekmişti.

Vautrin'in tutuklanması da, içine yuvarlanmasına ramak kalan uçurumun derinliğini ona yakından göstermişti. İşte bütün bu görüş ve yargılar, soylu duygularını, duyarlılığı fazlasıyle artırmıştı. Onun için de şimdi, o yüce düşüncelerinin bu okşayıcı çürütülüşüne kolay kolay, gönül ra-hatlığıyle boyun eğip teslim olamıyordu. İçini derin bir üzgünlük kapladı.

Mme de Nucingen:

«Nasıl!» diye haykırdı. «Reddetmeye mi kalkacaksınız yoksa? Böyle bir davranışın ne demek olduğunu biliyor musunuz? Gelecekten kuşku ediyorsunuz, benimle ilişki kurmaya cesaret edemiyorsunuz. Sevgime ihanet etmekten mi korkuyorsunuz? Beni seviyorsanız, ben de... sizi sevdiğime göre, böylesine önemsiz, değersiz yükümlülüklerin, minnetlerin karşısında neden geriliyorsunuz? Bütün bu bekâr erkek eviyle uğraşmaktan duyduğum zevki bir bilseydiniz, asla tereddüt etmez, benden özür dilerdiniz. Size ayrılmış param vardı, onu yerinde kullandım, işte hepsi bu kadar. Büyük olduğunuzu sanıyorsunuz, küçüklük ediyorsunuz. Daha fazlasını istiyorsunuz... (Eugene'in tutkuyla yanan bir bakışını yakalayarak: Ya! dedi) ve saçmasapan şeyler için yapmacıklara kalkışıyorsunuz. Eğer beni hiç sevmiyorsanız, ah! Evet, o zaman asla kabul etmeyin. Kaderim bir tek söze bağlı.

Hadi, konuşun! Ama, babacığım, siz de ona biraz akıl verin,» diye eklerken de babasına doğru döndü. «Şerefimiz konusunda daha az hassas olduğumu mu sanıyor acaba?»

Goriot Baba, bu sevimli kavgayı dinlerken dudaklarından bir afyon tiryakisinin o değişmez gülümsemesini hiç bırakmamıştı.

Genç kadın, Eugene'in elini tutarak:

«Çocuk!» dedi. «Siz daha hayatın eşiğindesiniz. Pek çok kimse için aşılmaz olan bir engelle karşılaşıyorsunuz, bir ka-232

din eli bunu kaldırıyor, yolu açıyor ve siz geriliyorsunuz! Ama, başarıya ulaşacaksınız, parlak bir servete kavuşacaksınız, başarı o güzel alnınızda yazılı. Bugün size ödünç verdiğimi o zaman geri veremez misiniz? Eski çağlarda hanımlar, kendi adlarına gidip gösterilerde çarpışmaları için şövalyelerine zırhlar, kılıçlar, miğferler, zırh gömlekleri vermiyorlar mıydı? Eh! Öyleyse, Eugene, size sunduğum şeyler, çağımızda bir şey olmak isteyenlerin kaçınılmaz araçları, günümüzün silâhlarıdır. Eğer babamın odasına benziyorsa, sizin o tavan arası odanız pek güzel bir yer demektir. Hadi bakalım, yemek yemeyecek miyiz, kuzum? Beni üzmek mi istiyorsunuz, yoksa?..» Genç adamın elini sarsarak:

«Karşılık versenize, bir şeyler söylese-nize? Ah, Yarabbi! Baba, bunu razı et, yola getir; yoksa çıkıp giderim, bir daha da yüzünü bile görmem.»

Goriot Baba, o kendinden geçmiş halinden çıkarak:

«Ben şimdi onu yola getiririm,» dedi. «Azizim, M. Eugene, gidip tefeci Yahudilerden borç para alacaksınız, değil mi?»

«Öyle gerekiyor.»

Adamcağız, deriden, pek aşınmış kötü bir cüzdan çıkararak:

«Pekâlâ, öyleyse avucumdasınız,» dedi. «Ben de tefeci Yahudi oldum, bütün faturaları ödedim, işte bakın. Burada bulunan eşyaların hiç biri için bir metelik bile borçlu değilsiniz. Hani pek de öyle ahım şahım bir şey tutmuyor, hepsi, hepsi beş bin frank bir şey etti. Bu parayı ben size borç veriyorum! Beni reddedemezsiniz, kadın değilim ben. Bir kâğıt parçasına bana bir senet yazarsınız, bunu da sonra, ilerde ödersiniz.»

Büyük bir hayretle birbirlerine bakışan Eugene'le Delphine' in gözlerinden birkaç damla göz yaşı yuvarlandı. Rastignac, yaşlı adama elini uzattı. Tuttuğu eli hararetle sıktı.

Goriot Baba:

«Eee, ne var yani!.. Sizler benim evlâtlarım değil misiniz ki?» dedi.

t

Mme de Nucingen:

«Ama, zavallı babacığım benim, bunu nasıl yapabildiniz?» dedi.

«Ah! İşte oraya geldik. Onu senin yanma yerleştirmeye seni ikna ettiğim zaman, bir geline çeyiz düzer gibi, ona öte beri satın aldığını görünce, kendi kendime:

"Kzz para sıkıntısına düşecek!" dedim. Avukat, servetini geri verdirmek için kocana karşı açılacak davanın altı aydan fazla süreceğini iddia ediyor. İyi. Bin üç yüz elli franklık ömür boyu gelirimi sattım. Elime geçen on beş bin frankla, sağlam ipotekli güzel bir, bin iki yüz franklık gelir aldım. Sermayenin geri kalanıy-le de size mal satan esnafın faturalarını Ödedim, çocuklarım. Yukarda yılda yüz elli franklık bir odam var. Günde iki frankla sultanlar gibi yaşarım da, üste param bile artar. Hiç bir şeyi eskitmiyorum ki, hemen hemen elbiseye de ihtiyacım yok. îşte tam on beş gündür kendi kendime: "Ah! Ne kadar mutlu olacaklar, kim bilir!" diyerek bıyık altından gülüyorum. Eee, mutlu değil misiniz?»

Mme de Nucingen, babasının kucağına atlayarak: «Ah! Babacığım, babacığım!»

dedi. Adamcağızı öpücüklere boğdu, o güzel sapsarı saçlarıyle onun buruşuk yanaklarını okşadı, neşe içinde pırıl pırıl parlayan yaşlı suratı, göz yaş-

larıyle ıslattı. «Sevgili babacığım, siz gerçek bir babasınız! Hayır, yeryüzünde sizin gibi bir baba, daha yoktur. Eugene, zaten sizi çok seviyordu, şimdi artık kim bilir neler düşünüyordur!» On yıldan beri kızının yüreğinin kendisininkinin üstünde çarptığını duymayan Goriot Baba:

«Ama, evlâtlarım,» dedi, «ama, Delphine'ciğim, beni sevinçten öldürmek mi istiyorsun? Zavallı yüreğim parçalanıyor, bu kadarına dayanamıyor. Hadi bakalım, M. Eugene, Ödeştik bile!» Yaşlı adamcağız, kızını öyle vahşî, öyle çılgın bir kucaklamayla bağrına bastırıyordu ki, genç kadın: «Ah! Canımı acıtıyorsun!» diye haykırdı, Goriot Baba sapsarı kesilerek: «Canını mı acıttım?» dedi. İnsanüstü bir üzüntüyle kızına baktı.

Babalığın bu İsa'sının fizyonomisini iyice anlatabilmek için, insanlığın Kurtarıcısının dünyaların çıkarı uğruna çektiği tutkuyu çizmek için fırça ustalarının icat ettiği resimlerde karşılaştırmalar aramak gerekirdi. Goriot Baba,

parmaklarının fazla sıktığı beli yavaşça öptü. Sonra da: «Hayır, hayır, canını

acıtmadım,» derken, bir gülümsemeyle kızma sordu: «Hayır, değil mi? Asıl sen çığlığınla benim canımı yaktın.» Kızının kulağını bin bir dikkatle Öperek:

«Bunlar çok daha pahalıya mal oldu ama, onu biraz aldatmak gerek, yoksa bakarsın kızmaya kalkışır,» diye fısıldadı.

Eugene bu adamcağızın bitmez tükenmez feragat ve fedakârlığı karşısında âdeta taş kesilmişti. Gençlikte iman sayılan o saf hayranlığı dile getirerek onu hayranlıkla seyrediyordu.

«Bütün bunlara lâyık olacağım!» diye haykırdı.

«Ey, Eugene'im benim, bu söylediklerıniz harikulade bir şey!» diyen Mme de Nucingen, öğrencinin alnından öptü.

Goriot Baba:

«Bu yok mu, bu?» dedi. «Senin uğruna Mile Taillefer' in milyonlarını tepti.

Evet, o küçük sizi seviyordu. Ağabeyi de ölünce, kızcağız Karun kadar zengin oldu.»

¦ Rastignac:

«Ah! Bunları söylemenin ne gereği vardı?» diye haykırdı. Delphine, onun kulağına:

«Eugene, şimdi bu akşam için bir pişmanlık duyuyorum,» dedi. «Ah! Ben sizi çok seveceğim! Hem de her zaman.»

Goriot Baba:

«Sizlerin düğün günlerinizden beri yaşadığım en güzel gün işte bu!» diye haykırdı. «Tanrı bana istediği kadar azap çek-tirebilir, yeter ki sizin yolunuzdan olmasın. Kendi kendime: "Bu yılın şubat ayında, bir an için, insanların bütün

ömürlerinde olamayacakları kadar mutlu oldum," diyerek her şeye katlanabilirim artık.» Sonra da kızma dönerek: «Bak bana, Fi-fine'ciğim!» dedi.

«Kızım çok güzel, değil mi? Bunun güzel renklerine, şu küçücük gamzesine sahip olan kaç kadma rastladınız, söyleyin bakalım? Hiç rastlamadınız, yalan mı? İşte bu tatlı kadına ben hayat verdim. Bundan böyle, mutluluğu sizde bularak, bin kat daha güzelleşecek. Komşucuğum, cennetteki yerim size gerekiyorsa, onu seve seve veriyorum, ben cehenneme gidebilirim.» Sonra da, artık ne dediğini bilemeden:

«Yiyelim, yiyelim,» dedi. «Hepsi bizim.»

«Ah, zavallı babacığım!»

Yaşlı adam yerinden kalktı, kızma gitti. Onun başını tuttu, saç örgülerinin ortasından Öperek:

«Yavrucuğum,» dedi, «ne kadar az bir şeyle beni mutlu edebileceğini bir bilsen!

Arada sırada beni görmeye gel, yukarda olacağım, bir adım atman yeter. Söz ver bana, hadi, soy-le!..»

«Evet, sevgili babacığım.» «Bir defa daha ¦ söyle.» «Evet, benim iyi yürekli babacığım.»

«Artık sus, kızım. Bana kalsa, bunu sana yüz defa tekrarlatırım. Hadi, yemeğimizi yiyelim.»

Bütün geceyi böyle çocukluklarla geçirdiler. Goriot Baba da her üçünden en az çılgınlık edeni değildi. Onları öpmek için kızının ayaklarının dibine yatıyordu; başını onun elbisesine sürüyordu. Uzun uzun gözlerinin içine bakıyordu.

Kısacası, en genç, en sevgi dolu âşığın yapacağı bütün çılgınlıkları yapıyordu.

Delphine, Eugeıie'e:

«Görüyor musunuz?» dedi. «Babam bizimle birlikte olunca, tamamıyle onun olmam gerekiyor. Bu da, bazen pek can sıkıcı olacak.»

Eugene, defalarca kıskançlık duygularına kapıldığından, bütün nankörlüklerin başlangıcını, temelini kapsayan bu sözü ayıplayamazdı.

Eugene gözlerini odanın çevresinde gezdirerek:

«Peki, apartman ne zaman tamamlanacak?» dedi. «Demek ki bu akşam ayrılmamız gerekecek?»

Delphine kurnaz bir halle:

«Evet ama, yarın, akşam yemeğine bana gelirsiniz,» dedi.. «Yarın İtalyan tiyatrosunda temsil var.»

Goriot Baba:

«Ben partere giderim,» dedi.

Gece yarısı olmuştu. Mme de Nucingen'in arabası bekliyordu. Goriot Baba'yla öğrenci, Delphine'den söz ederek Vauquer

Pansiyonu'na döndüler. Konuşmalarının artan heyecanı o şiddetli iki tutku arasında garip bir ifade çatışması yarattı. Eugene, hiç bir kişisel çıkarın lekelemediği baba sevgisinin, ısrarı ve genişliğiyle kendisininkini ezdiğini kendi kendinden gizleyemi-yordu. Baba için tanrıça her zaman saf ve güzeldi, üstelik de hayranlığı, gelecekle olduğu gibi, geçmişle de artıyordu.

Döndüklerinde, Mme Vauquer'yi sobasının yanında, Sylvie' yle Christophe arasında yalnız buldular. Yaşlı ev sahibesi, orada tıpkı Kartaca harabeleri üzerindeki Marius gibi duruyordu. Sylvie'yle dertleşerek, orada oturmuş, elinde kalan iki pansiyonerini bekliyordu. Byron1 Tasso'nun2 ağzında pek güzel yakınmalar kaleme almışsa da, bunlar Mme Vauquer'nin ağzından çıkanların derin gerçekliğinden çok uzaktır.

«Sylvie, yarın sabah artık sadece üç kişilik kahvaltı hazırlayacaksın, demek ki.

Ne dersin! Issız çöle dönen pansiyonumun görünüşü yürek paralayıcı bir şey, değil mi? Pansiyonerlerim olmazsa, yaşamanın tadı mı kalır? Bence hayat, bütün önemini yitirir. İşte pansiyonum insan süslerinden yoksun kaldı. Hayat bu süslerde, bu eşyalarda saklıdır. Tanrı'ya karşı ne gibi bir kusur, bir günah işledim ki başıma bütün felâketleri yağdırdı? Kuru fasulyeyle patates ihtiyacımız yirmi kişi için karşılanmıştı. Evimi polis bassın! Demek ki artık sadece kuru fasulyeyle patates yiyeceğiz! Christophe'a da yol veririm.»

Uyuklayan Savoie köylüsü, birdenbire uyandı ve:

«Efendim?» dedi.

Sylvie:

«Zavallı oğlan! Tıpkı bir buldog köpeği gibi,» dedi.

«Şimdi ölü mevsimdeyiz, herkes yerine yerleşti. Bana pansiyoner nereden düşecek?

Aman aklımı kaçıracağım! Ya, Poiret' yi elimden kapan şu Michonneau büyücüsüne ne dersin? Onu

(1) Ünlü İngiliz şairi (1788-1824). Türk-Yunan savaşlarında Türklere karşı cephe alıp çarpıştı. (Çev.)

(2) Bir hayli sıkıntılı yaşantısı olan bir İtalyan şairi (1544-1595). (Çev.)

bir köpek gibi izleyen şu adama acaba ne yaptı da böylesine kandırıp kendine bağladı onu?» Sylvie, başını sallayarak:

«Ah! Elbette, hanımcığım,» dedi. «O yaşlı kızlar hileyi, düzeni çok iyi bilirler.»

Dul kadın, yakınmalarına devam ederek: «Şu zavallı M. Vautrin'i kürek mahkûmu yapıp çıktılar ya, doğrusunu istersen Sylvie, ben buna hâlâ inanamıyorum,» dedi.

«N'apayım, elimde değil. Onun gibi neşeli bir adam! Ayda on beş franklık içki içen, parasını hiç takıntısız ödeyen bir adamdı, neme lâzım!» Christophe da:

«Hem de eli açıktı!» dedi. Sylvie:

«Yoo! Bu işte yanlışlık var!..» dedi. Mme Vauquer, sözlerine devam ederek:

«Hayır canım, adam ağzıyle itiraf etti,» dedi. «Düşün ki, bütün bunlar benim pansiyonumda, bir kedinin bile geçmediği bir mahallede oldu üstelik de! Tanrı hakkı için, ben düş görüyorum her halde. Çünkü, biliyorsun, XVI. Louis'nin felâkete uğradığını gördük, împarator'un düştüğünü gördük, onun geri geldiğini, tekrardan düştüğünü gördük biz. Bak, bütün bunlar olması mümkün şeyler sınıfındandı. Oysa, aile pansiyonları için fazla bir ihtimal yoktur.

İnsan, kralsız yaşayabilir ama, her zaman yemek yemesi gerektir. Genç kızlık adı Con-flans olan namuslu bir kadın, sofrasında o her türlü güzel şeyleri ikram ettiğinde, ne bileyim, dünyanın sonu gelmeli ki... Ama, işte böyle, evet, evet, dünyanın sonu geldi demektir.» Sylvie:

«Size bu kötülüğü yapan şu Mile Michonneau'nun, dediklerine bakılırsa, üç bin franklık bir gelir koparacağını düşündükçe cinlerim büsbütün tepeme sıçrıyor!..»

diye haykırdı. Mme Vauquer:

«Aman, bana ondan söz etme sakın, alçağın biriymiş!» dedi. «Hepsi yetmezmiş

gibi, bir de üstelik, Buneaud kadının pansiyonuna gitti! Ah, aman, ondan her şey beklenir, kim bilir

vaktiyle ne iğrenç işler yaptı. Adam Öldürmüş, para çalmıştır, her şey yapar o!

Şu zavallı adamcağızın yerine o şırfıntıyı kürek zindanlarına göndermeliydiler...»

İşte tam o sırada Eugene'le Goriot Baba kapıyı çaldılar.

Dul kadın, içini çekerek:

«Ah! Benim sadık müşterilerim geldi işte!» dedi.

Aile pansiyonunda geçen felâketten pek fazla bir şey bilmeyen sadık iki müşteri, ev sahibesine hiç teşrifata girişmeden, Chaussee-d'Antin'de bir apartmana taşınacaklarını, âdeta damdan düşercesine söyleyiverdiler.

Dul kadın:

«Ah! Syivie! İşte son kozum da gitti,» dedi. «Beyler, bana öldürücü son darbeyi indirdiniz! Midemin üstüne gülle gibi çöktü. Şurama bir demir saplandı. İşte beni on yıl birden yaşlandıran bir gün. Şerefim üstüne söylüyorum, çıldıracağım!

Şimdi kuru fasulyeler n'olacak? Aaa! Pekâlâ, öyle olsun! Eğer burada yalnız başıma kalırsam, sen yarın gidersin, Christophe, Allaha ısmarladık beyler, iyi geceler!..»

Eugene, Sylvie'ye:

«Nesi var bunun?» diye sordu.

«Daha ne olsun isterdiniz? Bazı olaylar sonucu, herkes başını alıp gitti.

Kadının kafası bozuldu. Hadi bakalım, işte ağladığını işitiyorum. Biraz zırlamak ona iyi gelir. Hizmetine girdiğimden beri gözlerini ilk defa olarak boşaltıyor.»

Ertesi gün, Mme Vauquer, kendi deyimiyle, bir parça aklını başına toplamıştı.

Bütün pansiyonerlerini kaybeden, ve hayatı altüst olan bir kadın olarak son derece üzgün görünüyordu. Ama, buna karşılık, kafası yerindeydi. Gerçek bir acının, derin bîr acının, örselenen çıkarın, tedirgin olan alışkanlıkların yarattığı acının ne demek olduğunu gösterdi. Hiç kuşkusuz, bir âşığın, oralardan ayrılırken, sevgilisinin yaşadığı yerlere attığı bakış, Mme Vauquer'nin bomboş

masaya attığı bakış kadar üzgün değildir. Eugene, kadını teselli etmeye çalıştı: Bianchon'un yatılı öğrenciliği birkaç güne kadar bitiyordu; her halde kendi yerine o gelirdi. Müze memuru da Mme Couture' ün dairesini tutmak istediğini sık sık tekrarlayıp duruyordu.

O da pansiyona yerleşirse, birkaç güne kalmadan gene eski düzenini kuracağını kadına söyleyerek biraz olsun yüreğine su serpti.

«Aziz beyim, Tanrı sözlerinizi işitsin, inşallah dedikleriniz çıkar! Ama, buraya felâketin çöktüğünü seziyorum.» Sonra da, hazin bir bakışla yemek salonunu seyrederek: «On güne kalmadan buraya ölüm gelecek, görürsünüz!» diye ekledi.

«Ama, kimi alır? Bak işte, orasını bilemem.»

Eugene gayet alçak bir sesle Goriot Baba'ya:

«Evden taşınmak iyi geliyor,» dedi.

Syivie telâş ve korkuyle koşarak:

«Hanımefendi,» dedi, «tam üç gündür Mistigris'yi gördüğüm yok!..»

«Aaa! îyi doğrusu, eğer kediciğim öldüyse, bizi bırakıp gittiyse, ben...»

Zavallı dul kadın sözlerini tamamlayamadı. Ellerini birbirine kavuşturdu, o korkunç teşhisle ezilerek koltuğun arkalığına yığılıverdi.

Öğleye doğru, posta dağıtıcılarının Pantheon mahallesine geldikleri saatte Eugene, gayet zarif zarflı, Beauseant'larm ar-masıyle mühürlenmiş bir mektup aldı. Zarfın içinde, bir aydan beri bilinen, vikontesin konağında yapılacak olan muazzam balo için M. ve Mme de Nucingen adına yazılmış bir davetiye vardı. Bu davetiyeye Eugene'e hitap eden bir pusula eklenmişti:

"Mme de Nucingen'in yanında duygularıma aracılık etmeyi zevkle üzerinize alacağınıza inanıyorum. Benden istediğiniz davetiyeyi gönderiyorum. Mme de Restaud'nun kız kardeşiyle tanışmaktan büyük bir memnunluk duyacağım. O güzel hanımı bana getirin ve ne yaparsanız yapın, bütün sevginizi almamasına gayret edin. Size beslediğim sevgiye karşılık, bana da pek çok sevgi borçlusunuz.

BEAUS8ANT VİKONTESİ"

Eugene pusulayı tekrar tekrar okuyarak kendi kendine: «Ama,» dedi, «Mme de Beauseant, M. de Nucingen'i istemediğini açıkça anlatıyor.»

Delikanlı hiç vakit geçirmeden, bir koşu Delphine'in evine gitti. Hiç kuşkusuz, mükâfatını göreceği bir sevinci ona vermekten pek büyük bir mutluluk duyuyordu.

Mme de Nucin-gen, banyodaydı. Rastignac, küçük salonda bekledi. İki yıllık isteklerin konusu olan bir sevgiliye sahip olmak için yanan ve telâş eden genç bir erkeğin doğal sabırsızlıklarının pençesinde kıvranıp duruyordu. Bu, genç erkeklerin hayatında iki defa rastlanmayan heyecanlardandı. Bir erkeğin bağlandığı gerçekten, sapma kadar kadm olan kadın, yani Paris sosyetesinin istediği süs ve donatımların ihtişamı içinde gözlerine görünen kadının asla rakibesi olamaz. Paris'teki aşk, hiç bir yönden başka aşklara benzemez. Orada, ne erkekler, ne de kadınlar, sözümona hiç bir çıkar gözetmeyen sevgilerin üstüne herkesin ayıp olmasın diye serdiği, kullanıla kullanıla değerini kaybeden, gülünç bir hale giren fikirlerle süslenen gösterişlere aldanmaz. Bu ülkede bir kadın, sadece yüreği ve duyguları tatmin etmekle kalmaz. Hayatı meydana getiren bin bir boş gurura karşı yerine getirmesi gereken pek büyük yükümlülükleri bulunduğunu da gayet iyi bilir. Aşk, özellikle orada, her şeyden önce kendini beğenmiş, küstah, müsrif, göz boyayıcı ve muhteşemdir. Mile de la Valliere'in krala ilham ettiği büyük tutkuya XIV. Louis sarayının bütün kadınları imrendi. O

yüce prens, Vermandois dükünün1 dünya sahnesine girişini kolaylaştırmak için, kolluklarım yırttığı zaman, onların her birinin üç bin frank değerinde olduğunu unutacak ka-ti) XIV. Louis'nin gözdesi olan Mile de la Valliere (1644-1710), çok sevimli, çok güzel bir kadındı. Hafifçe topal olmasına rağmen, kralı kendine bağladı.

1661'de onun gözdesi oldu. Hiç bir çıkar beklemeden kralı sevdi. Ondan dünyaya gelen dört çocuğundan sadece iki tanesi yaşadı, ilerde Conti prensesi olan bir kızla, bir de Vermandois kontu. Kral, Mme de Montespan'la ilişki kurunca (1667), bu yeni bağlantının rezaletini gizlemek için eski gözdesini yanında alıkoymak istediyse de, Mile de la Valliere bir manastıra çekildi. (Çev.)

dar tutkundu. Artık bunun karşısında insan, beşeriyetten daha başka ne isteyebilir ki? Genç, zengin ve soylu olun; eğer elinizden gelirse daha da üstün olun. Tanrıçanın önünde, ayaklarının dibinde yakmak için ne kadar çok günlük ve buhur tanesi getirirseniz, o oranda güler yüz ve iltifat görürsünüz —eğer bir tanrıçanız varsa, elbette—. Aşk, bir dindir, onun ibadeti de bütün Öbür dinlerin hepsininkinden daha pahalıya mal olmalıdır. Çok çabucak geçip gider, hem de geçişini yıkıntılarla belli etmek isteyen, buna özellikle önem veren bir sokak külhanisi gibi geçer. Duygunun lüksü, tavan aralarının şiiridir. Bu zenginlik de olmasa, orada aşk ne olurdu? Paris Kanun kitabındaki bu değişmez yasaların istisnaları vardır belki. Ama, bunlara yalnızlık içinde, sosyal kuralların akımına sürüklenmeyen, berrak, süreksiz, geçici ama, bitmez tükenmez sulara sahip bulunan herhangi bir kaynağın yanında yaşayan ruhlarda rastlanır. Bunlar, yeşil gölgeliklerine sadık, her şeye kendilerinin yazdıkları ve bizzat içlerinde buldukları o sonsuzluğun dilini dinlemekten mutluluk duyarlar ve toprak üstünde kalanların haline acıyarak, büyük bir sabırsızlıkla kanatlarını beklerler.

Ama Rastignac, ihtişamların tadını önceden bilen genç erkeklerin pek çoğu gibi, sosyetenin çatışma alanına iyice silâhlanmış olarak girmek istiyordu. Kendini onun ateşine kaptırmış, o nöbeti benimsemişti. Belki de ona hâkim olacak gücü kendinde buluyordu ama, bu isteğin ne yollarını, ne de amacını biliyordu. Bütün bir yaşamı dolduran saf ve- kutsal bir sevgi olmadığı zaman bu iktidar susuzluğu çok güzel bir şey olabilir: Bunun için de her türlü kişisel çıkardan arınmak, amaç olarak da bir ülkenin yüceliğini kabul etmek yeter. Ama, öğrenci, henüz bir insanın hayatın akışını seyredebileceği ve onu yargılayacağı noktaya gelmemişti.

O ana kadar, taşrada yetişen çocukların gençliğini ağaç yaprakları gibi saran taze ve tatlı düşüncelerin sihrini tamamıyle silkeleyip atamamıştı bile. Paris Rubiconunu1 aşmaya daima tereddüt etmişti. Yakıcı (1) İtalya'da bir nehir. Caesar (M.Ö. I. yüzyıl), Roma Senato-16

GORIOT BABA

meraklarına rağmen, gerçek bir soylu kişinin şatosunda sürdüğü mutlu yaşamın bazı art düşüncelerini her zaman muhafaza etmişti. Bununla birlikte, kendini apartmanında görünce, bir gün önce son kuruntuları kaybolmuştu. Soyluluğun verdiği ahlâk üstünlüklerinden uzun zamandan beri yararlanıyordu. İşte onun gibi, servetin maddî üstünlüklerinden de yararlanıyordu. Servetin maddî üstünlüklerinden de yararlanınca, taşra adamı derisinden sıyrılıvermiş, güzel bir gelecek fark ettiği bir duruma yavaşça yerleşmişti.

İşte böylece Rastignac, bir parça da kendi malı olan bu sevimli küçük salonda gevşek gevşek oturup Delphine'i beklerken, kendini daha geçen yıl Paris'e gelen Rastignac'tan o kadar uzakta görüyordu ki! Bir ahlâk görüşü etkisiyle ona şöyle uzaktan bir bakınca, şu anda kendi kendine benzeyip benzemediğini düşünüyordu.

Therese gelip de:

«Hanımefendi yatak odasında,» dediği zaman, iliklerine kadar ürperdi.

İçeri girince Delphine'i, şöminenin köşesindeki küçük ka-napeye uzanmış buldu.

Genç kadın dinlenmiş, taptaze olmuştu. Genç erkek onu böyle muslin ve ipekler yığını ortasında sereserpe görünce, meyvesini çiçeğinin içinde saklayan o şahane Hint bitkilerine benzemekten kendini alamadı.

Genç kadın, heyecanla:

«İşte böyle! Başbaşa kaldık,» dedi.

Eugene onun yanma oturdu. Elini öpmek için kolunu tutarak:

«Bilin bakalım, size ne getirdim?» dedi.

Mme de Nucingen, davetiyeyi okuyunca bir sevinç çığlığı koparmaktan kendini alamadı. Nemlenen gözlerini Eugene'e doğru çevirdi, boş gururlu bir memnunluk çılgmlığıyle delikanlıyı kendine çekmek için kollarını onun boynuna doladı.

sunun yasağına karşın, ordusuyle bu ırmağı asmıştı. Yasaklara ve | kurallara kargı gelindiğini anlatmak için Rubicon'u asmak deyimi kullanılır. (Çev.)

«Bu mutluluğu size (kulağına) sana,» dedi. «Ama, Therese giyinme odamda, tedbirli davranmalıyız!) size mi borçluyum? Evet, buna mutluluk adını vermek cüretinde bulunuyorum. Hele ki onu sizin aracılığınızla elde etmek, bir Öz beğeni zaferinden daha da üstün bir şey değil midir? Hiç kimse beni o sosyeteye tanıtmak istemedi. Belki de beni, herhangi bir Parisli kadın gibi küçük, havaî, hafif bulacaksınız. Ama, düşünün ki dostum, sizin uğrunuza her şeyi feda etmeye hazırım. Ve her zamankinden daha büyük bir şiddetle Saint-Ger-main mahallesine girmek istiyorsam eğer, bu da sizin orada olmanizdandır.»

«Mme de Beauseant'm, balosunda M. de Nucingen'i görmek istemediğini bize söylermiş gibi bir hali olduğunu fark

ettiniz mi?»..

Barones, mektubu Eugene'e geri verirken:

«Elbette ya,» dedi. «Bu kadınlarda küstahlık dehası var. Ama, her ne olursa olsun, hiç umurum değil, baloya gideceğim. Ablam da orada bulunacak, nefis bir tuvalet hazırladığını biliyorum.» Sonra da alçak bir sesle: «Eugene,» dedi,

«ablam baloya müthiş kuşkuları dağıtmak amacıyle gidiyor. Onun hakkında dolaşan dedikodulardan haberiniz yok mu? Kulüpte bile hiç çekinmeden bundan söz edildiğini Nucingen bu sabah gelip bana söyledi. Ah, Tanrı'm! Kadınların ve ailelerin şerefi nelere bağlı! Zavallı ablamda kendimi saldırıya uğramış, yaralanmış gördüm. Bazı kimselerin dediğine göre, M. de Trail-les yüz bin franga yükselen bonolar imzalamış, onların da hepsinin zamanı gelmiş. Bu yüzden aleyhine kovuşturma açılmak üzereymiş. İşte böyle bir durum karşısında zavallı ablacığım, elmaslarını, sizin de gördüğünüz ve M. de Restaud'nun annesinden kalan o şahane, o eşsiz mücevherlerini bir Yahudiye satmış. Kısacası, iki günden beri artık her yerde sadece bundan söz ediliyor. Onun için de Anastasie'nin lame bir elbise diktirmesini, bütün ihtişamı içinde ve mücevherleriyle baloda görünerek, Mme de Beauseant'm konağında bütün bakışları üzerine çekmek istemesini çok iyi anlıyorum. Ama, ben de ondan geri kalmak istemem. O, her zaman beni ezmeye uğraştı, ba-244

na karşı asla iyi davranmadı. Oysa ben, ona o kadar hizmette bulunuyor, para sıkıntısı çektiği zamanlar hiç esirgemeden bulup buluşturup bir şeyler veriyordum. Aman, şu sosyete konularını bir yana bırakalım, bugün pek mutlu olmak istiyorum.»

Rastignac saat sabahın birinde hâlâ Mme de Nucingen'in evindeydi. Genç kadın, ona veda ederken, gelecek neşe ve zevklerle dolu olan o âşıkların vedasını gönül cömertliğiyle yağdırırken, üzgün bir ifadeyle:

«O kadar korkak, o kadar boş inanlara kapılan bir insanım ki, Önsezilerime istediğiniz adı verin ama, mutluluğumu herhangi müthiş bir felâketle ödemekten çok korkuyorum,» dedi.

«Çocuk!» . Genç kadın, gülerek:

«Yaa! Bu akşam çocuk olan benim,» dedi.

Eugene oradan, ertesi gün kesin olarak ayrılmak inancry-le Vauquer Pansiyonu'na döndü. Böylece, bütün yol boyunca, dudaklarında hâlâ mutluluğun tadını taşıyan her genç erkeğin kurduğu o güzel düşlere, tatlı hayallere kendini bırakıverdi.

Goriot Baba, Rastignac kapısının önünden geçerken:

«Eee, ne haber?» dedi.

Eugene de ona:

«îşte böyle! Yarın sîze her şeyi anlatırım,» ,diye karşılık verdi.

Yaşlı adam:

«Hepsini, değil mi?» diye bağırdı. «Hadi, şimdi gidip yatın. Yarın mutlu yaşantımıza başlayacağız.»

Ertesi gün, Goriot Baba'yla Rastignac, aile pansiyonundan gitmek için artık sadece bir nakliyecinin gelmesini bekliyorlardı. Tam Öğleye doğru, Neuve-Sainte-Genevieve sokağında, gelip Vauquer Pansiyonu'nun kapısında duran bir arabanın sesi duyuldu. Mme de Nucingen arabasından indi, babasının hâlâ

pansiyonda olup olmadığını sordu. Sylvie'nin olumlu karşılığı üzerine, çabucak merdivenleri çıktı. Eugene odasındaydı ama, komşusunun bundan haberi yoktu.

Kahvaltıda, eşyalarını götürmesini Goriot Baba'dan rica etmiş, saat dörtte Artois sokağında buluşacaklarını söylemişti. Ama adamcağız, hamalları getirmeye gidince, bir koşu okulun yoklamasında bulunan Eugene, hiç kimseye görünmeden, aceleyle geri dönmüştü. Mme Vauquer'yle hesap görmek, bu masrafı da Goriot Baba'ya bırakmamak istiyordu. Aşırı taassubu içinde adam, mutlaka onun-kini de ödemeye kalkardı. Ev sahibi kadın sokağa çıkmıştı. Eugene yukarda bir şey unutup unutmadığına son bir defa daha bakmak için odasına çıktı. Masasının çekmecesinde, Vautrin adına imzaladığı boş bir tediye senedini görünce, böyle bir şeyi düşündüğü için kendini kutladı. Borcunu ödediği akşam büyük bir kaygusuzlukla bunu oraya atıvermişti. Ocağında ateş olmadığından, kâğıdı minicik parçalar halinde yırtmaya karar verdi. Ama, tam o sırada Delphine'in sesini tanıyınca, gürültü etmemek için durdu. Kendinden hiç bir gizlisi saklısı olmaması gerektiğini düşünerek genç kadının söylediklerini dinlemeye başladı.

Sonra da, daha ilk sözlerden, baba-kız arasındaki konuşmanın dinlemekten vazgeçilemeyecek kadar ilginç olduğunu gördü.

Delphine:

«Ah! Babacığını,» dedi. «Allah vere de, ben iyice iflâs etmeden, tam vaktinde servetimin hesabını sormayı akıl etmiş olsanız! Açıkça konuşabilir miyim?»

Goriot Baba, bozuk bir sesle:

«Evet, ev bomboş,» dedi.

«Neyiniz var, babacığım?» diye sordu.

«Kafama bir balyozla vurdun. Tanrı seni bağışlasın, evlâdım! Seni ne kadar sevdiğimi bilmiyorsun. Eğer bunu buseydin, bu gibi şeyleri, hele de her şey tamamıyle mahvolmamış-sa, bana böyle birdenbire söylemezdin. Bu kadar aceleyle buraya koşmanı gerektiren nedir ki? Bir süre sonra Artois sokağında olacağımızı biliyordun.»

«Ah! Babacığım, insanın başına bir felâket gelince, ne yap-246

GORIOT BABA

tığını bilir mi? Aklına ilk eseni yapar. Âdeta deli gibi oldum! Avukatınız, hiç kuşkusuz daha sonra patlak verecek olan felâketi bize biraz daha önce gösterdi.

Eski ticaret tecrübelerinize ihtiyacımız olacak. İnsanın _ boğulurken bir dala yapıştığı gibi, ben de sizi aramaya geldim. M. Derville Nucingen'in bin bir zorluk çıkardığını görünce, mahkeme başkanının izni çabucak elde edileceğini söyleyerek onu dava edeceğini bildirmiş. Nucingen bu sabah odama gelip her ikimizin de iflâs etmesini mi istediğimi sordu. Ben de ona, bütün bu işlerden hiç bir şey anlamadığımı söyledim. Bir servetim olduğunu, ona sahip olmam gerektiğini, bu anlaşmazlığı ilgilendiren her şeyle avukatımın uğraştığını, bu konuda hiç bir bilgim olmadığını, hiç bir şey de anlamama olanak bulunmadığını açık açık söyledim. Böyle davranmamı tenbih etmemiş miydiniz?»

Goriot Baba:

«İyi,» diye karşılık verdi.

«İşte böylece Nucingen bana işlerini anlattı. Kendi sermayelerini de benimkileri de, henüz başlayan ve dışarıya büyük paraların yatırılması gereken girişimlere bağlamış. Onu çeyiz paramı göstermeye zorlasaydım, iflâs durumuna girecekti.

Oysa, bir yıl bekleyecek olursam, sermayemin hepsini toprak işlerine yatırarak şimdikinin iki üç katını geri vereceğini şerefi üzerine taahhüt etti. Bu girişimlerin sonunda, bütün mallara ben sahip olacağım. Babacığım, büyük bir içtenlikle konuşuyordu, beni korkuttu. Davranışı konusunda benden özür diledi.

Bana özgürlüğümü geri verdi, işleri benim adıma yönetmekte onu tamamıyle serbest bırakmak şartıyle, dilediğim gibi davranmama izin verdi. İyi niyetini ortaya koymak için, beni mal sahibi edecek anlaşmaların doğru dürüst kaleme alınıp alınmadığını anlamak için, her istediğimde, M. Derville'i çağıracağına söz verdi. Kısacası, elleri ayakları bağlı, kendini bütünüyle bana teslim etti. İki yıl daha evin masraflarını yönetmek istiyor, özel ihtiyaçlarım için de bana verdiğinden fazlasını harcamamamı rica etti. Bütün yapabileceğinin de görünüşü korumak olduğunu bana tanıtladı. Dansözünü bırakmış, itibarını bozmadan bütün o borsa oyunlarının sonuna ulaşa-GORIOT BABA

bilmek için son derece kesin ama, gizli bir tutumluluğa katlanacağını söyledi.

Onu iyice hırpaladım, sabrını tüketmek, böylelikle de işin aslını öğrenebilmek amacıyle, her söylediğini kuşkuyla karşıladım: Defterlerini gösterdi, en sonunda da ağladı. Ömrümde hiç o durumda bir erkek görmedim. Âdeta aklını yitirmişti, kendini öldürmekten söz ediyor, hezeyan içinde çırpmıyordu. Adamın haline acıdım.»

Goriot Baba:

«Bütün o saçmalara inandın, değil mi?» diye bağırdı, «Oyuncunun biridir o! İş

hayatımda Almanlarla çok karşılaştım. Onların hemen hemen hepsi iyi niyet sahibi, safiyet dolu kimselerdir. Ama, o dürüstlük ve babacanlık görünüşleri altında, kurnazlığa ve şarlatanlığa kalkıştılar mıydı, başkalarından çok daha beter olurlar. Kocana gelince, seni düpedüz aldatıyor. Sıkıştırıldığını, yakından kovalandığını seziyor. Kendini göstermemek için ölü taklidi yapmak istiyor. Gizli kalıp, senin adına, kendi adına olduğundan daha rahat çalışmak, işlerini dileğince yürütmeye uğraşıyor. Dalaveresinin rastlantılarından korunmak için bu olaydan yararlanacaktır, bak görürsün. O adam hain olduğu kadar da kurnazdır, bunu hiç aklından çıkarma. Çok kötü bir insandır o. Hayır, hayır, kızlarımı her şeyden yoksun, malları mülkleri ellerinden alınmış bir durumda bırakarak Pere-Lachaise'e gitmeyeceğim. İşlere hâlâ bir parça aklım eriyor.

Bütün sermayesini yatırımlara bağladığını söylüyor, değil mi? Eh, pekâlâ öyleyse! Kazançlarını tahviller, rehin senetleri, mukaveleler temsil ediyor demektir! Onları göstersin, seninle ortaklığını tasviye etsin. Biz de en iyi spekülasyonları seçeriz, onların ihtimallerini kovalarız. Böylece, Nucingen baronunun mal ayrılığına bağlı eşi, DelphİneGoriot adına tasdikli senetlerimiz olur. Ne yani, bizi aptal yerine mi koyuyor bu herif? Seni parasız pulsuz, bir lokma ekmeğe muhtaç durumda bırakma düşüncesine iki gün dayanabileceğimi mi sanıyor? Ben buna bir gün, bir gece, bir saat bile dayanamam! Böyle bir düşünce, gerçek olsa, dünyada yaşayamam, yüreğime iner. Ne demek! Ben kırk yıl çalışayım, sırtımda çuvallar taşıyayım, dereler gibi ter dökeyim, her emeği, her çabayı ve 248

yükü hafifleten siz melek yavrularım uğruna her şeyden kendimi mahrum edeyim,

«pnra da bugün bütün servetim, bütün hayatım bir duman gibi savrulup gitsin ha!

İşte bu beni kahrımdan çıldırtır, ölüme sürükler. Yeryüzünde ve gökyüzünde bulunan en kutsal şey üzerine yemin ederim ki, bu işi aydınlığa çıkaracağız, defterleri, kasayı, yatırımları inceleyeceğiz! Servetinin tam olarak korunduğu bana tanıtlanmadıkça, ne uyku uyurum, ne yatağıma yatarım, ne de yemek yerim.

Tanrı' ya şükürler olsun ki, mal ayrılığı anlaşmasına bağlısın. Avukat Derville vekilin olacak, bereket versin, çok dürüst bir adamdır. Tanrı adına ant içerim kî, ömrünün sonuna kadar bir milyonluk servetine, yılda elli bin franklık gelirine sahip olacaksın. Yoksa karışmam ha, Paris'in altım üstüne getirir, kıyametleri koparırım! Eğer mahkemeler bizi hüsrana uğratırlarsa, millet meclislerine baş vururum. Para bakımından se--nin rahat ve mutlu olduğunu düşünmek! İşte sadece bunu bilmek bile bütün dertlerimi hafifletiyor, üzüntülerimi yumuşatıyordu. Para, hayat demektir. Altın, her kapıyı açar. Şu koca Alsace'lı kütüğü bize ne masallar okuyor, kuzum? Delphine, seni zincire vuran ve bahtsız eden o koca hayvana bir metelik için bile tavizde bulunma sakın. Eğer sana ihtiyacı varsa, ayağım denk atmasını öğretir, dosdoğru yürütürüz biz onu. Ah, Tanrı'm! Başımdan alev çıkıyor, kafatasımm içinde beni cayır cayır yakan bir şey var. Benim Delphine'çiğim hasır üstünde kalsın! Ah!

Benim Fifine'ciğim, sen yoksulluk içinde ha? Tüh, Allah cezasını versin, eldivenlerim nerede? Hadi, hadi kızım, kalk da gidelim. Hemen şu anda defterleri, işleri, kasayı, yazışmaları, her şeyi, her şeyi görmek istiyorum.

Servetinin artık hiç bir tehlikeye maruz olmadığı bana tanıtlandığı ve ben de bunu gözlerimle iyice gördüğüm zaman, sakin-leşebilirim ancak.»

«Ah, babacığım! Son derece ihtiyatlı davranın. Eğer bu işte en ufak bir öç alma hevesi gösterir, fazlasıyle düşmanca niyetlerinizi belli ederseniz, mahvolurum.

Kocam sizi iyi tanıyor, sizden esinlenerek servetim konusunda kayguya kapılmamı gayet doğal buldu. Ama, yemin ederim ki, paramı elin-GORIOT BABA

de tutuyor, bırakmak istemiyor. O alçak namussuz, bizi burada sipsivri bırakarak bütün sermayeyi alıp kaçacak yaradılışta bir adamdır! Aleyhinde kovuşturma açarak, taşıdığım adı kendi elimle lekelemeyeceğimi çok iyi bilir. O, hem güçlü, hem de zayıf. Her şeyi inceden inceye gözden geçirdim. Sabrını taşırırsak, mahvolurum.»

«Aman evlâdım, düzenbaz hilekârm biri demek ki?» Genç kadın ağlayarak kendini sandalyenin üstüne attı ve: «Ah! Evet ya, babacığım,» dedi. «Böyle bir adamla beni evlendirmiş olmanın kederinden sizi sakınmak için durumu açıklamak istemiyordum. Gizli, anlaşılmaz ahlâk ve vicdan, ruh, beden, onda her şey büyük bir uyumluluk içinde! Korkunç bir şey bu: Ondan hem nefret ediyorum, hem de onu hor görüyorum. Evet, bana bütün söylediklerinden sonra o aşağılık rezil Nucingen'e artık saygı gösteremem. Bana sözünü ettiği ticarî dalaverelere atılacak yeteneklere sahip olan bir adam, en ufak ruh hassasiyetinden bile yoksun demektir. Ruhunun en derin köşelerine, en gizli kıvrımlarına kadar açıkça okuduğum için korkuyorum. Nucingen, benim kocam! Açıktan açığa bana özgürlük teklif etti; bunun ne demek olduğunu biliyor musunuz? Buna karşılık da, bir felâket halinde, işlerin ters gittiği anlarda, onun ellerinde bir araç olmayı, kısacası ona adımı satmamı, onun yerine mukaveleleri imzalamayı kabul etmemi istedi.»

Goriot Baba, boğulurcasına:

«Evet ama, ortada yasalar var! Bu tür damatlar için bir Greve Alanı var!» diye haykırdı. «Cellât bulunmasa, onu kendi ellerimle ipe çekerim!..»

«Hayır, babacığım, ona karşı hiç bir yasa işlemez. Tumturaklı cümlelerinden arınmış sözlerini size özetleyeyim de dinleyin bakın: "Ya her şey mahvolur, meteliğiniz bile kalmaz, iflâs edersiniz, —çünkü sizden başka bir kimseyi suç ortağı olarak seçemem—; ya da girişimlerimi, yatırımlarımı başarıya ulaştırmama izin verir, hiç sesinizi çıkarmazsınız." Her şey iyice meydanda, değil mi? Daha henüz bana önem veriyor, bensiz edemez. Kadınlık dürüstlüğüm, ona güven sağlıyor. Ser-250

vetini ona bırakıp kendiminkiyle yetineceğimi gayet iyi biliyor. İflâs etmek tehdidi altında boyun eğmek zorunda kaldığım hiç de dürüst ve namuslu

olmayan bir ortaklık bu. Adam, vicdanımı satın alıyor, ücretini de gonlümce Eugene'in karısı olmakta beni serbest bırakmakla ödüyor. "Kusur işlemene izin veriyorum, yoksul insanları iflâsa sürükleyerek, onları mahvederek suç işlememe göz yum, hiç sesini çıkarma!" Bu sözler de yeteri kadar açık değil mi? Onun iş adını verdiği nedir, biliyor musunuz? Kendi adına boş araziler satın alıyor, sonra da maşa gibi kullandığı adamlara oralarda evler kurduruyor. Bu adamlar, yapılar için bütün müteahhitlerle anlaşmaya giriyorlar, onlara uzun vadeyle Ödeme yapıyorlar. Ufak bir para karşılığında da bunları kocama devretmeye razı oluyorlar. İşte böylece Nucingen, evlere sahip oluveriyor. O adamlar da \ iflâs ederek, aldatılan müteahhitlerden kurtuluyorlar. Nucingen bankasının adı o zavallı inşaatçıların gözünü kamaştırmaya yarıyor. Ben bunu gayet iyi anladım.

Bir şey daha anladım: Gerektiğinde, muazzam para ödemelerine karşılık gösterebilmek amacıyle Nucingen, hesapsız senet, tahvilât ve parayı Amsterdam'a, Londra'ya, Napoli'ye, Viyana'ya gönderdi. Onları nasıl ele geçirebiliriz?»

Eugene, hiç kuşkusuz, odasının döşemeleri üzerine bir külçe gibi düşen Goriot Baba'nm dizlerinin çıkardığı ağır gürültüyü işitti. Yaşlı adamcağız:

«Ey, Tanrı'm! Ben sana ne yaptım, nasıl bir günah işledim? Zavallı kızım, o sefilin ellerinde, eğer isterse ondan her şeyi koparabilir bu Nucingen alçağı.

Beni bağışla, kızım!» diye haykırdı.

Delphine, babasına:

«Evet, şu anda bir uçurumun dibinde bulunuyorsam, belki de bu, sizin hatanız yüzündendir,» dedi. «Biz genç kızlar, evlenirken o kadar aklımız başımızda değil, o kadar bilgisiz ve görgüsüsüz ki! Dünyayı, sosyeteyi, işleri, erkekleri, ahlâk kurallarını tanıyor muyuz, bir şeyden haberimiz var mı? Babalar, bizim yerimize düşünmeli. Sevgili babacığım, hiç bir şey için sizi suçlamıyorum, hiç bir sitemde bulunmuyorum, ağ-

zımdan kaçan bu sözü bağışlayın. Bu konuda bütün suç sadece bende.» Sonra da babasının alnını Öperek: «Hayır, baba, ağlamayın,» dedi.

«Delphine'ciğim, sen de sakın ağlama. Gözlerini bana uzat da, öperek onların yaşını şileyim. Hadi, hadi! Ben şimdi hemen koca kafamı toparlar, kocanın karmakarışık ettiği işler yumağını çabucak düzeltirim.»

«Hayır, bırak da işleri ben yürüteyim; onu yönetmesini bilirim. Beni seviyor, işte böylece, ben de onun üstündeki egemenliğimden yararlanıp, adıma bazı işlere yatırım yapmasını sağlarım. Belki de, Delphine de Nucingen adiyle ona Alsace' da birkaç parça mal aldırırım, o buna çok önem veriyor. Yalnız, yarın gelin de, defterlerini, işlerini yakından bir inceleyin. M. Derville ticaret işlerinden hiç bir şey anlamıyor. Hayır, hayır, yarın gelmeyin. Fazla heyecanlanıp sinirlerimi bozmak istemiyorum. Mme de Beauseant'm balosu öbür güne. Orada güzel ve dinlenmiş görünmek, sevgili Eugene'ime şeref vermek için kendime iyi bakmak istiyorum! Hadi, gelin de gidip odasına bir göz atalım.»

Tam o sırada, Neuve-Sainte-Genevieve sokağında bir araba durdu. Az sonra merdivenlerden Sylvie'ye: «Babam odasında mı?» diye soran Mme de Restaud'nun sesi işitildi. îşte bereket versin ki bu olay, Eugene'i tam zamanında kurtardı.

Delikanlı, kendini yatağının üstüne atıp, derin derin uyurmuş gibi yapmayı tasarlıyordu.

Delphine, ablasının sesini tanıyınca:

«Ah! Babacığım, size Anastasie'den söz eden oldu mu?» dedi. «Ortada dolaşan söylentilere bakılırsa, onun da evinde pek garip olaylar meydana gelmiş.»

Goriot Baba:

«Nedir bütün bu olup bitenler, kuzum?» dedi. «Ölümüm yakın galiba! Zavallı kafacığım, ikinci bir felâkete dayanamaz.»

Kontes, içeri girerek:

«Günaydın, babacığım,» dedi. «Aaa! Delphine, sen de mi buradasın?»

Mme de Restaud, kız kardeşine rastlamaktan canı sıkılmış gibiydi.

Nucingen baronesi, ablasına:

«Günaydın, Nasie,» dedi. «Burada bulunuşumu çok mu olağanüstü gördün, yoksa?

Babamı her gün görüyorum ben.»

«Ne zamandan beri?»

«Buraya gelseydin, bu sorunun karşılığını bilirdin.»

Kontes, içler acısı, ağlamaklı bir sesle:

«Bana sataşma, yüreğimi kırma, Delphine,» dedi. «Ah! Babacığım, büyük bir felâket içindeyim, mahvoldum! Ooo! Hem de bu sefer iyice mahvoldum!..»

Goriot Baba:

«Nasie, evlâdım, neyin var?» diye bağırdı. «Hadi yavrum, bize her şeyi anlat.

Sapsarı oldun. Delphine, hadisene, ablana yardım etsene, kuzum. Ona karşı iyi davran, merhametli öl, seni şimdikinden daha da fazla severim!»

Mme de Nucingen, ablasını oturtarak:

«Zavallı Nasie'ciğim,» dedi, «hiç çekinme, konuş. Her şeyini bağışlayacak kadar daima seni sevecek tek kişileriz biz, bunu sakın aklından çıkarma. Bak kardeşim, aile sevgileri en güvenilen bağlardır.»

Bu sözleri söylerken ablasına naneruhu koklattı, kontes biraz kendine geldi.

Goriot Baba:

«Yoo, dayanamayacağım, yüreğime inecek,» dedi. Sonra da çalı çırpı ateşini kurcalayarak: «Hadi bakalım, şöyle yaklaşın her ikiniz de,» diye konuşmasına devam etti. «Ben çok üşüyorum. Nasie, evlâdım, neyin var? Çabuk söyle derdini, öldürüyorsun beni...»

Zavallı kadıncağız:

«Pekâlâ öyleyse!» dedi. «Kocam her şeyi biliyor. Babacığım, bakın: Hatırlıyor musunuz, bir süre Önce Maxime'in bir borç senedi vardı ya? İşte o, senetlerin ilki değildi. Daha pek çoğunu ödemiştim. Ocak ayının başlarına doğru M. de Trailles bana, pek üzgün görünüyordu. Hiç bir şey söylemiyordu ama, sevilen kimselerin yüreğini okumak o kadar kolaydır ki, he-GORİOT BABA

men hemen bir hiç yeter... Sonra önseziler de var. Kısacası, o ana kadar hiç görmediğim derecede sevgiyle davranıyor, gözümün içine bakıyordu. Günden güne daha mutlu hissediyordum kendimi. Zavallı Maxime! Sonradan söylediğine göre, aklından bana veda ediyormuş: Beynine bir kurşun sıkmak istiyormuş. En sonunda, öylesine başının etini yedim, ona o kadar yalvardım ki, tam iki saat dizlerine kapandım. Bunun üzerine, yüz bin frank borcu olduğunu söyledi. Ah! Babacığım, yüz bin frank! Çılgına döndüm. Elinizde avucunuzda hiç bir şey yoktu, hepsini ben kemirmiştim...»

«Hayır, hiç bir şeyim kalmadı. Gidip bu parayı çalmadıkça toparlayıp veremezdim.

Ama, Nasie, hiç kuşkun olmasın, bunu da yapardım. Giderim.»

Ölmek üzere bulunan bîr kimsenin can çekişme hırıltısı gibi, yürek paralayıcı bir şekilde fırlatılan ve elinden hiç bir şey gelmeyen, bütün gücünü yitirmiş

babalık duygusunun can çekişmesini belli eden bu son sözü işitince iki kardeş

durala-dılar. Tıpkı bir uçurumun dibine atılan bir taş gibi, ıstırabın derinliğini ortaya koyan bu umutsuz acının feryadı karşısında hangi bencillik duygusuz kalabilirdi?

Kontes, göz yaşlarına boğularak:

«Babacığım, bana ait olmayan şeyleri kullanarak o parayı elde ettim,» dedi.

Delphine, son derece duygulandı, başını ablasının boynuna gizleyerek ağladı.

«Demek ki her şey doğruymuş,» dedi.

Anastasie, başını eğdi. Mme de Nucingen, onu kucakladı, büyük bir sevgiyle

Öptü, sıkı sıkı göğsüne bastırdı.

«Burada, hiç yargılanmadan her zaman sevileceksin,» dedi.

Goriot, zayıf bir sesle:

«Ah, benim meleklerim,» dedi. «Neden şu birliğinizi, felâkete borçluyuz?»

Kontes, sıcak ve heyecanlı bir sevginin bu gösterileri karşısında daha bir cesaretlenerek:

«Maxime'in hayatını kurtarmak için, kısacası bütün mutluluğumu kurtarmak için, sizin tanıdığınız şu tefeciye baş vur-254

GORIOT BABA

dum}» diye konuşmasına devam etti. «Hiç bir şeyin duygulandırıp yümuşatamayacağı, gerçek bir cehennem zebanisi olan adama, şu M. Gobseck'e, M.

de Restaud'nun o pek önem verdiği aile mücevherlerini götürdüm: Onunkileri de, kendimin-kileri de, hepsini sattım. Hepsini sattım! Anlıyor musunuz? Maxime kurtuldu! Ama, ben öldüm, mahvoldum. Restaud her şeyi öğrenmiş.»

Goriot Baba:

«Kimden? Nasıl?.. Onu öldürmeliyim!..» diye bağırdı.

«Dün beni odasına çağırttı. Kalktım, gittim... Bana öyle bir sesle:

"Anastasie..." dedi ki, sadece o sesten her şeyi anladım, "Mücevherleriniz nerede?" diye sordu. "Odamda." dedim. Gözlerimin ta içine bakarak: "Hayır, şurada, çekmecemin üstünde," dedi. Ve bir mendille örttüğü elmas kutusunu gösterdi. "Bunların nereden geldiğini biliyor musunuz?" dedi. Hemen dizlerine kapandım... Ağladım, sızlandım, ölümlerden hangi ölümü seçmemi istediğini sordum.»

Goriot Baba:

«Bunları böylece söyledin mi?» diye bağırdı. «Tanrı'nın kutsal adına yemin

ediyorum ki, ben yaşadıkça, birinizden, birine kötülük edecek bir kimse, onu ağır ateşte, için için yakacağıma kesinlikle emin olabilir! Evet, onu didik didik eder...»

Goriot Baba sustu. Kelimeler boğazında can veriyordu.

«Ah, kardeşçiğim, en sonunda da, yapılması ölümden çok daha zor olan bir şey istedi benden, işittiğim şeyleri işitmekten Tanrı her kadını korusun!»

Goriot Baba, sakin sakin:

«Vallahi o adamı öldürürüm!» dedi. «Ama, onun tek canı var, oysa bana iki can borcu var.» Sonra da Anastasie'ye bakarak: «Eee, peki, sonra?» diye sordu.

Kontes, bir süre duraladıktan sonra:

«İşte böyle!..» dedi. «Bana baktı ve: "Anastasie," dedi, "her şeyi derin bir sessizliğe gömüyorum. Gene bir arada kalacağız, çocuklarımız var. M. de Trailles'ı öldürmeyeceğim, isabet ettiremem belki. Ondan, başka yollardan kurtulmaya kalkışsam,

insan adaletiyle karşılaşabilirim. Onu sizin kollarınızda Öldürmek, çocukları lekelemek olur. Ama, ne çocuklarınız], ne babalarını, ne de beni ölmüş görmek istemiyorsanız, size iki şart koşuyorum. Cevap verin: Bana ait bir çocuk var mı?" "Evet," dedim. "Hangisi?" diye sordu. "En büyük oğlumuz, Ernest." "Pekâlâ,"

dedi. "Öyleyse şimdi, bundan böyle bir tek noktada bana boyun eğeceğinize yemin edin." Ben de yemin ettim. "Sizden istediğim zaman, bütün mallarınızın satışını imzalayacaksınız," dedi.»

Goriot Baba:

«Sakın imzalama!» diye bağırdı. «Böyle bir şeyi asla imzalama!.. Ya! Ya! M. de Restaud, bir kadını mutlu etmenin ne demek olduğunu bilmiyorsunuz. O da gidip mutluluğu bulunduğu yerde aramaya koyuluyor. Sonra da, aptal kudretsizliğinizden, onu cezalandırmaya kalkıyorsunuz, değil mi?.. Yoo, yeter

artık, daha fazla ileri gidemezsin! Ben henüz Ölmedim!.. Karşısında beni bulacaktır, Nasie, sen rahat yaşa, gönlünü ferah tut, kızım. Yaa! Adının ve servetinin varisine önem veriyor, demek ki! İyi, iyi. En sonunda benim de torunum olan oğlunu, alimallah, bir yakalarım. O piç kurusunu pekâlâ görebilirim ya, ben de? Onu götürüp kendi köyüme saklarım, çocuğa çok iyi bakarım, sen hiç merak etme. O canavara da: "Gel bakalım, şimdi başa baş çarpışacağız! Eğer oğluna kavuşmak istiyorsan, kızımın mallarını geri ver, canının istediği gibi yaşamasına da sakın ses çıkarma, hiç bir şeyine karışma!.." diyerek onu yola getirir, yumuşatırım.» «Babacığım!»

«Evet ya, babacığınım senin! Yaa! Gerçek bir babayım ben. O büyük asilzade alçağı, kızlarıma kötü davranmaya kalkışmasın haaL Tüh Allah kahretsin! Vallahi, damarlarımda ne var bilmem. Bende mutlaka bir kaplan kanı var, şu iki herifi parçalayıp yemek isterdim!.. Ey benim evlâtlarım! Demek ki sizin yaşantınız bu, öyle mi? Ama, bu benim Ölümüm demektir. Ben bu dünyadan çekilip gidersem, sizin haliniz ne olacak? abalar da çocukları kadar uzun ömürlü olmalıydı. Ey, Tanrı'm, şu senin dünyan ne kadar da düzensiz! Bize söyledikleri-

ne bakılırsa, sen bütün yaratıklarına, bütün kullarına rahmet edersin.

Evlâtlarımız yoluyle acı çekmemize engel olman gerekirdi. Sevgili meleklerim, nasıl? Burada bulunuşunuzu keder ve üzüntülerinize borçluyum sadece. Bana göz yaşlarınızdan başka bir şey gostermiyorsunuz. Her neyse, evet, beni seviyorsunuz, bunu anlıyorum. Gelin, gelin de, burada içinizi dökün, derdinizi anlatın! Yüreğim çok büyüktür, her şeyi alır. Evet, evet, istediğiniz kadar onu yaralayıp kanatın, her parçadan gene birçok baba yüreği çıkar. Üzüntülerinizi almak, yerinize acı çekmek İsterdim. Ah, ah! Küçükken ne kadar mutluydunuz...»

Delphine:

«Görüp göreceğimiz bütün iyi günler onlarmış,» dedi. «O koca ambarda, çuvalların tepesinden yuvarlandığımız mutlu saatler nerede?»

Anastasie, babasının kulağına:

«Babacığım! Hepsi bu kadarla da bitmiyor,» dedi. Goriot Baba bu söz üzerine

yerinden sıçradı. «Mücevherler yüz bin franga satılamamış. Maxime aleyhine kovuşturma açıldı. Sadece on iki bin frank daha vermemiz gerekiyor. Artık akıllı davranacağına, bir daha kumar oynamayacağına söz verdi bana. Dünyada onun aşkından başka hiç bir şeyim yok. Eğer elimden kaçırırsam, dayanamam, mutlaka ölürüm! Çünkü, onu çok pahalıya elde ettim. Onun uğruna servetimi, şerefimi, huzurumu, çocuklarımı feda ettim. Ah! Hiç olmazsa Maxime'in serbest, şerefli kalabilmesi, kendine bir mevki yapabileceği sosyeteden uzaklaşmaması için bir şeyler yapın, kuzum! Şimdi artık bana mutluluğundan başka şeyler de borçlu, üstelik de, ilerde beş parasız kalacak çocuklarımız var. Eğer Sainte-Pelagie'

ye1 kapatılırsa, her şey mahvolur.»

«O kadar param yok, Nasie. Hiç, hiç bir şeyim, artık hiç bir şeyim kalmadı.

Dünyanın sonu geldi. Ah! Mutlaka dünya yıkılacak, bakın görürsünüz, hiç kuşkunuz olmasın. Gidin, da-

(1) Paris'te, borcunu ödeyemeyenlerin atıldığı cezaevi. (Çev.) GORIOT BABA

ha vakit varken kaçın, kurtulun! Ah, ah! Sadece gümüş tokalarını, hayatımda ilk sahip olduğum altı tane çatal bıçak takımı var. Bir de, ömür boyu bin iki yüz franklık bir gelirim var...»

«Peki, kendi malınız olan gelirlerinizi ne yaptınız?»

«İhtiyaçlarım için bu küçücük geliri kendime ayırdıktan sonra, hepsini sattım.

Fifine'e bir apartman düzmek için on iki bin franga ihtiyacım vardı.»

Mme de Restaud, kız kardeşine:

«Delphine, senin için bir apartman mı?» dedi.

Goriot Baba, hemen araya atılarak:

«Oh! Ne önemi var ki!» dedi. «On iki bin frank kullanıldı bile.»

Kontes;

«Her şeyi anlıyorum,» dedi. «Bütün bunlar, M. de Rastignac için. Ah!

Delphine'ciğim, dur, kendini tehlikeye atma. Bak ben ne hallere geldim.»

«Şekerim, M. de Rastignac, sevgilisini mahvedemeyecek bir gençtir.»

«Teşekkür ederim, Delphine. İçinde bulunduğum şu bunalımlı durumda, senden daha iyi bir davranış beklerdim, doğrusu. Ama, sen beni hiç sevmedin zaten.»

Goriot Baba, atılarak:

«Hayır, hayır, Nasie, o seni çok sever!» diye bağırdı. «Bunu az önce bana söyledi. Senden söz ediyorduk da, kendisinin sadece güzel ve sevimli olduğunu, asıl senin şahane bir güzel olduğunu iddia ediyordu.»

Kontes, hor görerek:

«O mu?» dedi. «Onun buz gibi bir güzelliği vardır.»

Delphine, kıpkırmızı kesilerek:

«Öyle bile olsa,» dedi, «sen bana karşı nasıl davrandın ki? Beni inkâr ettin, tammamazlıktan geldin, gitmeyi dilediğim bütün evlerin kapısını yüzüme kapattın.

Kısacası, beni üzecek, küçük düşürecek en ufak bir fırsatı bile asla kaçırmadm.

Bense, senin gibi gelip de şü zavallı babacığımızdan bin frank, bin frank diyerek servetini sızdırıp, şimdi içinde bulunduğu du-17

ruma soktum mu onu? İşte eserin, kardeşim. Ben elimden geldiği kadar babamı gördüm, onu kapı dışarı etmedim. Sonra da, ihtiyacım olduğu zaman, onun tabanlarını yalamaya gelmedim. O, ön iki bin frangı benim için harcadığından bile haberim yoktu. Bilirsin ki ben, düzenli bir insanımdır! Zaten babam bana hediye verdiği zaman, onları ben istemedim.»

«Sen benden çok daha mutluydun: M. de Marsay zengindi, sen bunu iyi biliyorsun.

Sen daima altın gibi kötülük getirdin. Elveda, artık ne kız kardeşim, ne de...»

Goriot Baba:

«Nasie, sus bakayım!» diye bağırdı.

Delphine de ablasına:

«Artık hiç kimsenin inanmadığı bir şeyi tekrarlayabilecek senden başka bir tek kız kardeş yoktur,» dedi.

«Evlâtlarım, yavrularım, susun; yoksa şimdi karşınızda kendimi öldürürüm!..»

Mme de Nucingen, sözlerini sürdürerek:

«Hadi, hadi, Nasie,» dedi. «Dertlisin, seni bağışlıyorum. Ama, ben senden çok daha iyi yürekliyim. Sana yardım etmek için her şeyi yapabileceğimi hissettiğim bir anda, bana bunları söylemek... Kocamın odasına girmeyi bile göze alıyordum.

Oysa, bunu hiç kimse uğruna yapmam, ne kendim için, ne de... İşte bu son davranışın, dokuz yıldan beri bana karşı işlediğin bütün kötülüklere yaraşır bir tutum doğrusu.»

Zavallı baba, çırpınarak:

«Yavrularım, evlâtlarım, hadi kucaklasın, öpüşün bakayım!» dedi. «İkiniz de birer meleksiniz.»

Goriot'nun kolundan tuttuğu kontes, sertçe silkeleyerek babasının elinden kurtuldu ve:

«Hayır, bırakın beni!» diye bağırdı. «Kız kardeşim, bana kocamdan daha az merhamet ediyor. Sanki bütün erdemlerin özetiymiş gibi de havalar takmıyor!..»

Mme de Nucingen:

«M. de Trailles'm bana iki yüz bin franktan daha pahalıya mal olduğunu itiraf

etmektense, M. de Marsay'e borçluy-muş gibi görünmeyi tercih ederim!» diye karşılık verdi.

Kontes, ona doğru bir adım atarak:

«Delphine!» diye bağırdı.

Barones, soğuk bir sesle:

«Sen bana iftira ediyorsun, oysa ben sana, gerçeği söylüyorum,» karşılığını verdi.

«Delphine! Sen bir...»

Goriot Baba hemen atıldı, kontesi tuttu ve eliyle ağzını kapatarak konuşmasına engel oldu.

Anastasİe, adamcağıza:

«Aman Tanrı'm! Siz bu sabah ne ellediniz böyle, babacığım?!..» dedi.

Zavallı baba, ellerini pantolonuna silerek:

«Evet, doğru haklısın,» dedi. «Ama, geleceğinizi nereden bilirdim, evden taşınıyorum da.»

Zavallı ihtiyarcık, kızının hiddetini kendi üstüne çeken bir azar işitmekten pek memnundu. Hemen oturarak:

«Ah!» diye sözlerine devam etti. «Yüreğimi parçaladınız. Ölüyorum, yavrularım!

Sanki ateş varmış gibi, kafatasım içinden alev alev yanıyor. Birbirinize karşı iyi davranın, birbirinizi sevin! Beni öldürecektiniz. Delphine, Nasie, hadi, hadi, her ikiniz de hem haklıydınız, hem de haksız.» Sonra da, yaş dolu gözlerini baronese çevirerek: «Dedel, bak görüyorsun ki, on iki bin franga ihtiyacı var ablanın,» dedi. «Bunu bulup buluşturalım, verelim. Birbirinize öyle bakmayın.»

Delphine'in Önünde diz çöktü ve kulağına: «Beni memnun etmek için ondan Özür dile, o senden daha bahtsız,» dedi.

Istırabın babasının yüzünde yarattığı vahşî ve çılgın ifadeden ürken, dehşete kapılan Delphine:

«Nasie'ciğını,» dedi, «ben hata ettim, gel kucaklaşalım, hadi Öp beni...»

Goriot Baba:

«Oh! Çok şükür! Yüreğime su serptiniz!..» diye bağırdı. «Yaralı yüreğime merhem sürdünüz. Ama, şu on iki bin frangı nereden bulmalı? Bedel olarak askere gitmeyi teklif etsem?»

Her iki kızı da, onu kucaklayarak:

«Yoo! Hayır, hayır, babacığım!» diye haykırdılar.

Delphine:

«Bu düşüncenin karşılığını size Tann verecektir, bizim Ömrümüz buna yetmez, değil mi, Nasie?» diye konuşmaya devam etti.

Kontes:

«Hem de, babacığım, denizde bir damla gibi olur bu,» diye belirtti.

Derin bir umutsuzluğa kapılan yaşlı adam:

«Aman canım, insan kanını istediği gibi kullanamaz mı?» diye bağırdı. «Nasie, seni bu sıkıntıdan kurtaracak adama canımı veririm! Onun uğruna adam öldürürüm.

Vautrin gibi yaparım, kürek zindanına giderim! Ben...» Sanki yıldırımla vurulmuş

gibi duruverdi. Saçlarını yolarak: «Hiç bir şey yok!» dedi. «Elimden hiç bir şey

gelmiyor! Çalmak için nereye gidileceğini bilsem! Ama, hırsızlık edecek bir yer bulmak daha da zor. Sonra da, bir bankayı soymak için hem zamana, hem de insana ihtiyaç vardır. Ölmem daha iyi, ölmekten başka yapacak hiç bir şeyim kalmadı.

Evet, evet ya! Artık bir işe yaramaz oldum, artık baba değilim ben! Hayır, hayır. Kızım benden para istiyor, ihtiyacı var!.. Ve ben, zavallı sefil, verecek beş para bulamıyorum. Yaa! Kendine ömür boyu gelir sağladın, değil mi, koca alçak seni, oysa senin kızların vardı! Demek ki artık onları sevmiyorsun, Öyle mi? Geber, bir köpek gibi geber! Evet, ben köpekten bile aşağı bir yaratığım, vallahi bir köpek bile böyle davranmazdı! Ah! Başım! Başım! İçinde kazanlar kaynıyor!»

Adamcağızın başını duvarlara vurmasına engel olmak için onu kucaklayan iki kadın:

«Aman, babacığım, aklınızı başınıza toplayın, kuzum!..» diye bağırdılar.

Yaşlı adam hüngür hüngür ağlıyordu. Müthiş bir dehşete kapılan Eugene, Vautrin üzerine çekilen, söz konusu olan paradan daha fazla bir miktarı kapsayan1

poliçeyi aldı. Hemen

(1) Eugene, Vautrin'e üç bin beş yüz franklık senet vermişti. Yazar, her halde yanlışlıkla böyle demiş. (Çev.)

rakamı düzeltti; Goriot emrine çekilmiş on iki bin franklık, koşullara uygun bir poliçe haline getirdi ve komşusunun odasına girdi. Kâğıdı uzatarak:

«Buyrun, hanımefendi, işte bütün paranız,» dedi. «Uyuyordum, konuşmanız beni uyandırdı. Böylelikle de M. Goriot'ya olan borcumun miktarını öğrenebildim. Bu da onun senedi, rahatça ciro edebilirsiniz, ben büyük bir sadakatle ödeyeceğim.»

Taş gibi hareketsiz duran kontes, kâğıdı elinde tutuyordu. Hiddetten, kızgınlıktan, şiddetli öfkeden titreyerek, sapsarı kesilen bir yüzle:

«Delphine,» dedi, «aramızda geçenlerin hepsini bağışlıyordum, Tanrı tanığımdır

ama, bu! Ne demek, bu bey buradaydı, sen de pekâlâ biliyordun! Bütün sırlarımı, hayatımı, çocuklarımın hayatını, yüz karamı, şerefimi ona teslim ettirerek benden öç almak küçüklüğünde bulundun, değil mi? Bırak, bırak! Artık bundan sonra seninle hiç bir ilişkim kalmadı, senden nefret ediyorum; elimden gelen her kötülüğü yapacağım sana, ben...» Hiddet genç kadının sözünü kesti, gırtlağı kurudu.

Goriot Baba:

«Ama, benim oğlum, bizim çocuğumuz, senin erkek kardeşin, kurtarıcın bu!» diye bağırıyordu. «Nasie, onu kucaklaşana!» Sonra da Eugene'i âdeta çılgınca bir şiddetle sıkıp bağrına bastırarak: «Bak, ben onu kucaklıyorum,» diye sözlerine devam etti. «Ah! Evlâdım! Ben senin için babadan da fazla bir şey olmaya çalışacağım, bir aile olmak istiyorum. Tanrı olmak istiyorum, bütün evreni ayaklarının dibine sereceğim. Ama, Nasie, onu öpsene! Bir insan değil bu, bir melek, gerçek bir yeryüzü meleği!..»

Delphine, atılarak:

«Babacığım, bırakın onu, şu anda deli gibi olmuş,» dedi. Mme de Restaud:

«Deli mi! Deli mi! Peki, ya sen, sen nesin?» diye sordu. Yaşlı adam, sanki bir kurşunla vurulmuş gibi, yatağının üstüne devrilirken: 262

GORIOT BABA

«Çocuklarım, eğer böyle devam ederseniz, öleceğim!» diye bağırdı. Kendi kendine:

«Bu kızlar beni öldürüyorlar!» dedi.

Eugene bu sahnenin şiddetinden sersemlemiş, şaşkın şaşkın, hiç kımıldamadan duruyordu. Kontes, genç adama baktı. Sonra da. Delphine'in çabucak yeleğini açtığı babasına hiç aldırış etmeden, el hareketi, sesi ve bakışıyle delikanlıya soru sorarak: «Beyefendi...» dedi.

Eugene, soruyu beklemeden:

«Hanımefendi, ödeyeceğim ve susacağım,» karşılığını verdi.

Delphine, bayılan ihtiyarı ablasına göstererek:

«Nasie, bak, babamızı öldürdün!» dedi. Kontes, kaçarcası-na uzaklaştı.

Zavallı adamcağız gözlerini açarak:

«Ben onu bağışlıyorum,» dedi. «Durumu pek korkunç, en sağlam bir insanı bile çılgına çevirebilir.» Delphine'in elini sıkarak, ona: «Nasie'yi teselli et, ona karşı yumuşak davran, can çekişen zavallı babacığına söz veriyorsun, değil mi?»

diye sordu.

Müthiş bir korkuya kapılan genç kadın:

«Aman, babacığım, neyiniz var?» dedi.

«Hiç, hiç, önemli değil, geçer. Alnımı sıkıştıran bir şey var, bir baş ağrısı olacak. Zavallı Nasie, ne korkunç bir gelecek!»

Tam o anda, geri dönen kontes içeri girdi, babasının ayaklarına kapandı: «Beni affet, babacığım!» diye bağırdı.

Goriot Baba:

«Hadi, hadi,» dedi, «şimdi bana daha çok acı veriyorsun.» Gözlerinden dereler gibi yaşlar boşanan kontes, Rastignac'a: «Beyefendi,» dedi, «ıstırap, üzüntü beni haksız davranmaya itti.» Sonra da elini delikanlıya uzatarak: «Benim için bir erkek kardeş olacaksınız, değil mi?» diye sordu. Delphine, ablasını kucaklayıp bağrında sıkarken: «Nasie,» dedi, «Nasie'ciğim benim, hepsini unutalım.»
«Hayır, ben bunu her zaman hatırlayacağım.» Goriot Baba:

«Melek yavrularım benim,» diye haykırdı. «Gözlerimin üstündeki perdeyi kaldırdınız, sesiniz beni canlandırdı. Bir defa GORİOT BABA

daha kucaklasın, bakayım. Nasıl, Nasie'ciğim, bu poliçe seni kurtaracak mı?»

«Öyle umuyorum. Baksanıza, babacığım, şuraya imzanızı atar mısınız?»

«Hay Allah! Bunu unutacak kadar aptallaştım mı ben, nedir! Ama, biraz

fenalaştım da. Nasie, yavrum, sakın bana darılma. Sıkıntıdan kurtulduğun haberini birisiyle gönderiver bana, emi kızım?.. Hayır, hayır, ben gelir öğrenirim. Yok canım, gelemem, artık kocanın yüzünü bile göremem, alimallah hiç düşünmeden öldürürüm onu. Mallarını elinden alma konusuna gelince, ben buradayım. Hadi, koş git, evlâdım, Maxime' in de aklını başına toplamasına yardım et.»

Eugene hayretler içinde kalmıştı. Mme de Nucingen: «Şu zavallı Anastasie öteden beri öfkeli, sert yaradılışlıdır ama, aslında iyi yüreklidir,» dedi. Eugene, Delphine'in kulağına: «Poliçeyi ciro ettirmek için geri geldi,» dedi. «Öyle mi dersiniz?»

«Öyle olmadığına inanmak isterdim.» Delikanlı ifade etmeye cesaret edemediği düşünceleri Tanrı'ya emanet edermiş gibi gözlerini gökyüzüne doğru kaldırarak:

«Ondan çekinin!» diye karşılık verdi.

«Evet, ta eskiden beri biraz düzencidir, her zaman oyun yapar. Zavallı babacığım da onun bu hilelerine aldanır.»

Rastignac, yaşlı adama:

«Nasılsınız, benim iyi yürekli Goriot Babacığım?» diye sordu.

«Uyumak istiyorum.»

Eugene, Goriot'nun yatmasına yardım etti. Sonra da, zavallı adamcağız, Delphine'in elini tutarak uyuyunca, kızı dışarı çıktı.

Genç kadın, Eugene'e:

«Bu akşam İtalyan tiyatrosunda buluşuruz,» dedi. «Babanım nasıl olduğunu bana bildirirsin. Yarın evden taşınıyorsunuz, beyefendi. Odanızı bir görelim hele.»

İçeri girince: «Aaa! Ne korkunç şey!» dedi. «Aman Tanrı'm, sizin yeriniz babamın-264

GORIOT BABA

kinden çok daha kötüymüş. Eugene, pek asilce davrandm. Mümkün olsa, sizi daha fazla severdim. Ama yavrucuğum, eğer servet sahibi olmak istiyorsanız, on iki bin frankları böyle pencerelerden fırlatmamahsınız. Trailles kontu kumarbazın biridir. Ablam bunu asla kabul etmek istemiyor. Maxime de .Trailles on iki bin frangını, dağlar gibi altını kaybetmesini, ya da kazanmasını bildiği yerlerden aramalıydı.»

Kulaklarına gelen bir iniltiyle Goriot'nun odasına döndüler. Yaşlı adamı görünüşte uyur buldular. Ama, iki sevgili yatağa yaklaşınca şu sözleri işittiler: «İkisi de mutlu değil!» Uykuda da olsa, uyanık da olsa, bu cümlenin ifadesi, kızının yüreğini öylesine şiddetle yaraladı ki, genç kadın, babasının üzerinde yattığı sefil yatağa yaklaştı ve adamcağızı alnından öptü. Zavallı ihtiyar gözlerini açarak: «Delphine bu!» dedi.

«Evet, benim babacığım. Şimdi nasılsın?» «İyiyim. Sakın telâşlanıp meraklanma, kısa zamanda ayaklanacağım. Hadi, hadi, evlâtlarım, mutlu olun.»

Eugene, Delphine'i evine kadar götürdü. Ama, Goriot'nun, durumundan endişe duyduğu için, akşam yemeğine kalmayı reddetti ve Vauquer Pansiyonu'na döndü.

Goriot Baba'yı ayakta ve sofraya oturmak üzere buldu. Bianchon, yaşlı şehriyecinin yüzünü iyice inceleyecek şekilde oturmuştu. Goriot, ekmeğini aldı, hangi undan yapıldığını anlamak için de kokla-dı. Bunu gören tıbbiye öğrencisi, adamın bu hareketinin, davranış bilinci adını verebileceğimiz şeyden tamamıyle yoksun olduğunu fark etti. İşte o zaman, bir umutsuzluk hareketi yaptı-. Eugene, arkadaşına:

«Cochin hastanesi sayın asistanı, yanıma gelsene!» dedi, Bianchon, yaşlı pansiyonerin hemen yanında olabileceği için, hiç düşünmeden arkadaşının yanına oturdu. Rastignac, ^ ona:

¦ \\ ' Vjİ

«Nesi var?» diye sordu.

«Eğer yanılmıyorsam, adam mahvoldu! Zavallının içinde pek olağanüstü bir şeyler geçmiş olmalı. Pek yakın bir inmenin ağırlığı altında gibi görünüyor bana. Yüzün alt yanı sa-j

kin olmasına rağmen, suratın üst çizgileri, elinde olmadan alnına doğru çekiliyor, bak görüyor musun? Sonra da gözler, beyne serum hücumunu belli eden o özel durumu almış. Sanki incecik bir toz tabakasıyle doiuymuş gibi durmuyorlar mı? Yarın sabah bu konuda daha çok şey söyleyebilirim.»

«Buna karşı herhangi bir ilâç var mı?»

«Hiç bir ilâç yok. Eğer uçlara doğru, bacaklara doğru bir tepki yaratma yolları bulunursa, belki ölümü geciktirilebilir. Ama, eğer yarın akşam bu belirtiler geçmezse, zavallı adam mahvoldu demektir. Hastalığı hangi olayın yarattığını biliyor musun? Ruh ve yürek gücünü tamamıyle mahveden şiddetli bir darbe yemiş

olmalı.»

Rastignac, iki kız kardeşin babalarının yüreği üzerinde durmadan tepindiklerini hatırlayarak: «Evet,» dedi. Eugene, içinden: «Hiç değilse Delphine babasını seviyor!» diye geçirdi.

Rastignac, o akşam İtalyan tiyatrosunda, Mme de Nucin-gen'i fazla endişelendirmemek için tedbirli davranmaya gayret etti. Ama, genç kadın, Eugene'in söylediği ilk kelimelere şu karşılığı verdi:

«Aaa, siz hiç merak etmeyin, babam pek güçlüdür. Ablamın da, benim de servetimiz söz konusu, bu felâketin ne demek olduğunu düşündünüz mü? Eskiden öldürücü dert ve sıkıntılar olarak kabul ettiğim şeylere karşı sevginiz beni duygusuz hale getirmeseydi, dünyada yaşayamazdım. Bugün artık benim için bir tek korku, bir tek felâket var: O da, bana yaşama zevkini tattıran aşkı yitirmektir. Bu duygunun dışındaki her şeye karşı ilgisizim, dünyada ondan gayri hiç bir şeyi sevmiyorum artık. Siz benim için her şeysiniz. Zengin olmanın mutluluğunu hissediyorsam, daha çok hoşunuza gitmek içindir. Utanarak söyleyeyim ki, bir evlât olmaktan çok, bir sevgiliyim. Neden? Bilmiyorum. Bütün hayatım size bağlı.

Babam bana bir yürek verdi ama, onu siz çarptırdınız. İsterse 266

bütün dünya beni ayıplasın, umurumda bile değil! Yeter ki, bu konuda bana kızmaya, darılmaya hakkı olmayan siz, karşı durulmaz bir duygunun beni mahkûm ettiği suçlardan temize çıkarın, üst yanma aldırış etmem! Sakın beni duygusuz bir evlât sanmayın? Yoo, hayır! Bizimki kadar iyi yürekli, fedakâr bir babayı sevmemek imkânsızdır. En sonunda, içler acısı evliliklerimizin doğal sonuçlarını görmesine engel olabilir miydim? Bu evlenmelere neden engel olmadı? Bizim yerimize düşünmek ona düşmez miydi? Bugün, biliyorum, o da bizler kadar acı çekiyor ama, elimizden ne gelir ki?.. Onu teselli etmek mi? Hiç bir bakımdan onu teselli edemeyiz ki! Boyun eğmemiz, kaderimize razı olmamız, sitem ve yakınmalarımızın ona yapacağı kötülükten daha fazla acı veriyordu. Hayatta her şeyin keder ve ıstırap olduğu durumlar vardır.»

Eugene, gerçek bir duygunun saf ifadesi karşısında müthiş şaşırarak, bir tek söz söylemeden kalakaldı. Parisli kadınlar çoğu zaman sahte, boş gururla sarhoş, bencil, hoppa, soğuk olurlar. Ama, gerçekten sevdikleri zaman da, tutkularına öbür kadınlardan daha çok duyguyu feda ettikleri kesinlikle bilinen bir şeydir.

Böyle durumlarda, bütün küçüklüklerinin üstüne çıkarlar, yüceleşirler. Sonra da Eugene, bir kadının, üstün bir sevgi, kendisini en doğal duygulardan ayırıp uzaklaştırdığı zaman, onları yargılamak için gösterdiği derin ve mantıklı zekâya pek hayret etmişti. Mme de Nucingen, delikanlının sessizliğinden alındı.

Eugene'e:

«Ne düşünüyorsunuz, kuzum?» diye sordu.

«Bana söylediklerinizin kulağımdaki yankılarını dinliyorum hâlâ. Bu ana kadar sizi, beni sevdiğinizden daha fazla sevdiğimi sandım.»

Genç kadın gülümsedi. Ve konuşmayı terbiyenin gerektirdiği sınırlar içinde bırakmak amacıyle, duyduğu zevke karşı direndi. Şimdiye kadar genç ve içtenlikli bir sevginin heyecan veren, ürpertici sözlerini hiç işitmemişti. Birkaç söz daha söylerse, kendine hâkim olamayacaktı, bunu gayet iyi seziyordu. Hemen konuyu değiştirerek:

«Eugene,» dedi, «olup bitenlerden haberiniz yok mu, kuzum? Yarın Paris'in bütün kalburüstü kişileri, Mme de Beau-seant'm konağında olacak. Rochefide'lerle Ajuda markisi hiç bir şeyi ortaya vurmamak için anlaşmışlar, şimdilik hepsini gizli tutacaklar. Ama Kral, yarın evlilik anlaşmasını imzalayacak. Zavallı kuzininiz henüz bir şey bilmiyor. Misafirlerini kabul etmekten de kaçmamaz, zaten marki, baloda bulunmayacak. Artık herkes sadece bundan söz ediyor.»

«Sosyete de bir alçaklıkla eğleniyor, üstelik de ona suç ortaklığı ediyor! Bunun Mme de Beauseant'ı öldüreceğini bilmiyor musunuz, kuzum?»

Delphine gülümseyerek;

«Hayır,» dedi, «o tür kadınları tanımıyorsunuz siz. Ama, Paris'in bütün seçkinleri, onun konağına koşacak, ben de orada olacağım! Bu mutluluğu da size borçluyum.»

Rastignac:

«Evet ama, Paris'te o kadar çok rastlanan o saçma söylentilerden biri olamaz mı bu?» dedi.

«Gerçeği yarın öğreniriz.»

Eugene, Vauquer Pansiyonu'na dönmedi. Yeni apartmanının zevkini çıkarmaktan bir türlü kendini alamadı. Bir gün önce, gece yarısından sonra saat birde, Delphine'den ayrılmak zorunda kalmıştı. Bu kez de, evine dönmek için saat ikiye doğru Delphine, ondan ayrıldı. Ertesi gün geç saatlere kadar uyudu. Öğleye doğru, onunla birlikte yemek yemeğe gelen Mme de Nucingen'i bekledi. Genç erkekler, bu güzel, lekesiz mutluluklara öylesine hasrettirler ki, hemen hemen Goriot Baba' yi tamamıyle unutmuş gitmişti. Kendi malı olan bu zarif şeylerin her birine alışmak, delikanlı için uzun bir şenlik oldu. Mme de Nucingen oradaydı, bu da her şeye yepyeni bir değer kazandırıyordu. Bununla birlikte, saat dörde doğru iki sevgili, Goriot Baha'nın gelip bu evde oturmaktan duyacağı mutluluğu düşününce, adamcağızı hatırladılar. Eugene onu hemen, hiç vakit geçirmeden oraya getirmek gerektiğini belirtti. Eğer 268

hastalanacaksa, hiç değilse rahat bir yerde olması daha iyi olurdu. İşte onun

üzerine delikanlı, Delphine'den ayrıldı, aceleyle Vauquer Pansiyonu'na koştu.

Sofrada ne Goriot Baba, ne de Bianchon vardı.

Ressam, genç adama:

«Buraya bakın!» dedi. «Goriot Baba kötürüm oldu. Bianchon yukarda, onun yanında.

Adamcağız, kızlarından biriyle, Restau-rama kontesiyle görüştü. Sonra da sokağa çıkmak istedi, hastalığı arttı. Topluluğumuz en güzel süslerinin birinden yoksun kalacak.»

Rastignac, merdivene doğru atıldı.

«Hey! M. Eugene!..»

Sylvie:

«M. Eugene! Hanımım sizi çağırıyor!» diye bağırdı.

Dul kadın:

«M. Goriot'yla siz, on beş şubatta çıkacaktınız,» dedi. «Ayın on beşi geceli üç gün oldu, on sekiz şubattayız. Onun ve sizin kiranız için bana bir aylık vermeniz gerek. Ama, Goriot Baba' ya kefil olmak isterseniz, sözünüz bana yeter.»

«O da neden? Güveniniz yok mu?»

«Güven mi?!.. Adamcağız bir türlü kendine gelemez de Ölürse, kızları bana metelik bile vermezler. Zavallının tereke diye bırakacağı hırtı pırtısı da, taş

çatlasa, on franktan fazla etmez. En son kalan gümüş sofra takımlarını da bu sabah alıp götürdü, neden bilmem. Tıpkı bir delikanlı gibi giyinmişti. Tanrı günahımı bağışlasın, galiba suratına allık sürmüştü, bana pek gençleşmiş

göründü.»

Eugene, dehşet ve nefretten ürperdi. Bir felâketten korkarak:

«Ben her şeye kefilim,» dedi.

Genç adam, Goriot Baha'nın odasına çıktı. İhtiyar, yatağında yatıyordu, Bianchon da onun yanındaydı.

Eugene, yaşlı adama:

«Günaydın, babacığım,» dedi.

Adamcağız yavaşça gülümsedi ve camlaşan gözlerini ona doğru döndürerek karşılık verdi. Sonra da;

GORİOT BABA

269

\ «Kızım nasıl?» diye sordu. \ «İyi. Ya siz nasılsınız?» \ «Pek fena değilim.»

V Bianchon, Eugene'i odanın bir köşesine çekerek: \ «Onu yorma,» dedi.

^Rastignac, arkadaşına: ¦¦«Eee, ne haber?» dedi.

«Onu ancak bir mucize kurtarabilir artık. Kan toplanması oldu, hardal yakıları koyduk. Bereket versin ki, onları hissediyor, yakılar etki yaptı.»

«Onu götürmek mümkün mü?»

«İmkânsız. Olduğu yerde bırakmalı, onu her türlü hareketten ve her türlü heyecandan sakınmalı...»

Eugene, arkadaşına:

«Bianchon'cuğum,» dedi, «ona senle ben, ikimiz bakacağız.»

«Bizim hastanenin başhekimini getirdim bile.»

«Peki, ne dedi?»

«Teşhisini yarın koyacak. Hastanedeki işi bittikten sonra geleceğine söz verdi.

Ama, ne yazık ki, şu bitkin adam bu sabah büyük bir tedbirsizlik yapmış, ne olduğunu da asla söylemek istemiyor. Katır gibi inatçı, bir bilsen. Onunla konuşmaya başladığım zaman, duymamazlıktan geliyor ve karşılık vermemek

için uyuyor. Ya da, eğer gözleri açıksa, hemen sızlanmaya başlıyor. Sabaha karşı sokağa çıkmış, Paris'te yaya olarak dolaşmış, nereye gittiğini bilene aşkolsun.

Değerli nesi var, nesi yoksa götürmüş, herhangi bir karışık işe girişti galiba.

Böylece de, bütün gücünü aşmış! Kızlarından biri geldi.»

«Kontes mi acaba? Canlı ve keskin gözlü, güzel ayaklı, kıvrak bedenli, uzun boylu bir esmer, değil mi?»

«Evet.»

«Beni biraz onunla yalnız bırak, Bianchon. Ona gerçeği itiraf ettireceğim, bana her şeyini söyler.»

«O sırada ben de gidip yemeğimi yerim. Yalnız onu fazla heyecanlandırmamaya dikkat et. Daha henüz bir parça umudumuz var.»

«Merak etme.»

Yalnız kaldıkları zaman, Goriot Baba, Eugene'e:

«Yarın ikisi de çok eğlenecekler,» dedi. «Büyük bir ba ya gidiyorlar.»

«Baba, sabahleyin ne yaptınız ki, bu akşam yataktan .kalkamayacak kadar ağır hastasınız?»

«Hiüç.»

«Anastasie mi geldi?»

«Evet.»

«Pekâlâ! Ama, benden hiç bir şey saklamayın. Sizden gene ne istedi?»

Yaşlı adamcağız, konuşmak için bütün gücünü toplayarak:

«Aah, ah!» diye karşılık verdi. «O zavallı pek bahtsızlık çekti, evlâdım! $u mücevherler olayından beri Nasie'nîn beş parası yok. Bu balo için, lame kumaştan bir elbise ısmarla-mıştı. Kim bilir ona ne kadar yakışacaktır! Alçağın biri olan terzisi, ona kredi açmak istememiş, oda hizmetçisi de, tuvaletin ilk taksidi olarak bin frank vermiş. Zavallı Nasie! Bu durumlara mı düşecekti! Bunu duyunca yüreğim parçalandı. Ama, Restaud'nun Nasie'ye bütün güvenini yitirdiğini gören oda hizmetçisi, parasını batırmaktan korkmuş. Hemen koşup terziyle anlaşmış ve bin frank geri verilmedikçe elbiseyi teslim etmemesini sağlamış. Balo yarma, elbise hazır, zavallı Nasie çılgına dönmüş. Rehin vermek için gümüş çatal bıçak takımımı ödünç olarak istedi. Kızımın sattığı iddia edilen elmasları bütün Paris'e göstermek için kocası o baloya gitmesini istiyor. Bahtsız yavrum, o canavara: "Bin frank borcum var, onları ödeyin" diyebilir mi? Hayır. Ben bunu çok iyi anladım. Kız kardeşi Delphine oraya şahane bir tuvaletle gidecek.

Anastasie, kendi küçüğünden daha aşağı olmamalı. Sonra da, zavallı kızcağızım, Öyle gözyaşlarına boğulmuş ki! Dün on iki bin frangım olmamasından zaten o kadar mahcup oldum ki, bu hatayı tamir etmek uğruna, sefil ömrümün geri kalanını seve seve verirdim. Bakın, her şeye katlanacak gücüm vardı ama, şu son para yoksulluğu yüreğimi parçaladı. Ah! Ah! Artık ince eleyip sık dokuyamazdım: Hiç düşünmeden, kendime çeki

lüzen verdim, en İyi elbisemi giydim, bir güzel de süslen-Gümüş sofra takımlarıyle tokaları altı yüz franga sattık. Sonra da, Gobseck babaya giderek, Ömür boyu gelirimi peain dört yüz franga bir yıl için rehin ettim. Adam sen de!

Saqece ekmek yerim, ne çıkar! Gençliğimde bu bana yetiyordu, Wene de yeter. Hiç değilse, zavallı Nasie'ciğim güzel bir gecei geçirir. Yavrucuğum şık ve zarif olacak, gözleri kamaştıracak. Bin frank yastığımın altında duruyor. Zavallı Nasie' nin gönlünü hoş edecek şeyi şurada başımın altında hissetmek içimi ısıtıyor! O kötü yürekli Victoire'mı da artık kapı dışarı edebilir.

Efendilerine güveni olmayan hizmetçiler, dünyanın neresinde görülmüş, kuzum?

Yarın kendimi daha iyi hissederim, Nasie saat onda gelecek. Beni hasta sanmalarını istemiyorum, tutup bana bakmaya kalkarlar da, baloya gitmezler.

Yarın Nasie beni evlâdı gibi kucaklayacak, görürsünüz, okşamaları beni iyileştirecektir. En sonunda, eczacıya bin frank harcamayacak mıydım? O parayı, Yedi Derde Deva'ma, Nasie' çiğime vermeyi tercih ederim. Hiç değilse, sefaleti içinde onu teselli etmiş olurum. Bütün varımı yoğumu ömür boyu irada bağlamak hatasını ödemiş oldum. O, uçurumun ta dibinde, bense onu oradan çekip çıkaracak kadar güçlü değilim. Ah! Hiç vakit kaybetmeden yeniden ticarete başlayacağım.

Tahıl satın almak için Odesa'ya giderim. Buğday orada bizimkilerden üç defa daha ucuz. Tahılın olduğu gibi sokulması yasaklandıysa, yasaları yapan saf kişiler, temeli buğday olan yapınları yasaklamayı akıllarına getirmediler, bereket versin ki. Heh, hey!.. Ben bunu bu sabah hatırladım! Nişasta işinde yapılacak çok şey var.»

Eugene, yaşlı adama bakarak kendi kendine: «Delirdi galiba,» diye düşündü. Sonra da Goriot'ya: «Hadi artık sakin durun, hiç konuşmayın, dinlenin...»

Bianchon yukarı çıkınca, Eugene yemeğe indi. Sonra da iki arkadaş nöbetleşe hastayı bekleyerek geceyi geçirdiler. Birisi vaktini tıp kitapları okuyarak geçirdi, öbürü de annesine ve kız kardeşlerine mektup yazarak oyalandı. Ertesi sabah, hastada görülen belirtiler, Bianchon'a göre, daha iyiye doğru bir 272

GORIOT BABA

yol tutmuştu. Ama, hastanın durumu iki öğrencinin sürekliy bakımını gerektiriyordu. Onlardan başka hiç kimse bunun leşinden gelemezdi. Bunların anlatılmasında çağımızın utarf-gaç, çekingen cümle kuruluşlarını uzlaştırmak olanaksızdı Adamcağızın bitkin, düşkün bedenine sülük vuruldu, lapa/ar konuldu, ayakları sıcak sulara sokuldu, bin bir türlü tıbbî/işler görüldü. Bütün bunlar için zaten iki delikanlının gücüf ve fedakârlığı gerekti. Mme de Restaud gelmedi. Bir adam İÖn-dererek parasını aldırdı.

Baba, bu olaydan memnun görünerek:

«Bizzat gelip alacağını sanıyordum. Ama, böylesi dalp ıyı, beni yatakta görünce meraklanacaktı,» dedi.

Akşam saat yedide, Therese, Delphine'den bir mekijlp getirdi.

"Dostum, ne âlemdesiniz, kuzum? Daha henüz sevilmeye başlamışken ihraale mi uğrayacağım, yoksa? Gönülden gönüle dökülen o dertleşmelerde bana fazlasıyle güzel bir ruh gösterdiniz. Onun için, duyguların ne kadar ayrıntıları olduğunu görerek, daima sadık kalan kişilerden olduğunuza kesinlikle inanıyorum. Mose'nin duasını dinlerken söylediğiniz gibi: "Bazıları için bu, aynı notadır, bazıları için de, müziğin sonsuzluğudur!" Unutmayın ki bu akşam, Mme de Beauseant'ın balosuna gitmek için sizi bekliyorum. M. d'Ajuda'nın evlenme anlaşması bu sabah kesin olarak sarayda imzalanmış. Zavallı vikontes, bu haberi saat ikide öğrenmiş. Bir idam olduğu zaman bütün halkın Greve Alanı'na doluştuğu gibi, artık Paris'in bütün seçkin kişileri, onun konağına taşınacaktır, O kadının acısını saklayıp sdklayamayacağını, ya da şerefiyle ölmesini bilip bilmeyeceğini görmeye gitmek ne kadar korkunç bir şey, değil mi? Dostum, emin olun ki, eğer daha önce onun evine gitmiş olsaydım, bu akşam asla gitmezdim. Ama, hiç kuşkusuz, artık misafir kabul etmeyecektir, benim de yaptığım, bütün çabalar boşa giderdi. Benim durumum öbürlerinden çok farklı. Zaten oraya daha çok, sizin için gidiyorum. Sizi bekliyorum. Eğer iki

saat sonra yanımda olmazsanız, bu ihanetinizi bağışlar mıyım, bilmiyorum."

tastignac, eline bir kalem aldı ve şu karşılığı yazdı:

'Babanızın hâlâ yaşayıp yaşamayacağını öğrenmek }in bir doktor bekliyorum.

Can çekişmekte. Son kara-size getireceğim, bunun bir ölüm karan olmasından çok yrkuyorum. Baloya gidip gidemeyeceğinizi o zaman anlarsınız. Binlerce sevgi."

Doktor, saat sekiz buçukta geldi, lehte bir şey söylememekle birlikte, ölümün hemen pek yakın olduğunu düşünmediğini bildiiÜi. Birbirini kovalayan iyileşmeler ve kötüleşmeler olabileceğini, adamcağızın bilinciyle hayatının bunlara bağlı olduğunu da açıklamaktan çekinmedi.

Doktorun son sözleri şuydu:

«Çabucak ölmesi çok daha iyi olurdu.»

Eugene, Goriot Baba'y* Bianchon'un bakımına emanet etti; üzücü haberleri Mme de Nucjngen'e ulaştırmaya gitti. Delikanlının henüz aile görev ve bağlılıklarıyle dolu aklınca da genç kadın, bu acı haberler üzerine her türlü eğlenceyi geri bırakacaktı.

Uyuklar gibi görünen Goriot Baba, tam Rastignac odadan çıkacağı sırada, yatağında doğrulup oturdu ve delikanlıya:

«Her şeye rağmen, iyi eğlenmesini söyleyin ona!..» diye bağırdı.

Delikanlı, üzüntüden bitkin bir halde Delphine'in karşısına çıktı. Genç kadını saçları yapılmış, ayağında ayakkabıları, sadece balo elbisesini giymekten başka yapacak bir hazırlığı kalmamış durumda buldu. Ama, ressamların tablolarını tamamladıkları fırça darbeleri gibi, son hazırlıklar tablonun zemininin gerektirdiğinden daha fazla zaman istiyordu.

Genç kadın:

«Eee, nedir bu? Daha giyinmediniz mi?» dedi.

«Ama, hanımefendi, babanız...»

Delphine, onun -sözünü keserek:

«Ay, gene mi babam?» diye haykırdı. «Babama olan bor-18

cumu bana siz öğretecek değilsiniz. Ben babamı uzun zamaı dan beri tanırım. Bir tek kelime bile istemiyorum, Engele. Ancak giyindiğiniz zaman sizi dinleyebilirim. Therese sizin evde her şeyi hazırladı. Aşağıda arabam koşulu bekliyor, rma binin. Sonra gelirsiniz, baloya giderken de babamdan sözJede-riz.

Erken gitmeliyiz. Eğer araba kuyruğuna takılırsak, fcalo-ya saat on birde girebilirsek, kendimizi mutlu saymalı;

«Hanımefendi!..»

Genç kadın, bir gerdanlık almak için küçük salona koşarken:

«Hadi gidin! Bir tek söz bile istemez!..» dedi.

Therese, bu zarif baba öldürme karşısında dehşefe kapılan genç erkeği iterek:

«Hadi gitsenîze, M. Eugene, hanımefendiyi kızdıracaksınız,» dedi.

Delikanlı, en üzücü, en umut kırıcı düşünceleri kafasında döndürerek giyinmeye gitti. Dünyayı, özellikle de sosyeteyi tıpkı bir çamur deryası gibi görüyordu.

Oraya sadece ayağını sokan bir insan, ta gırtlağına kadar batıyordu. Kendi kendine: «Orada ancak aşağılık, bayağı suçlar işleniyor,» diye söylendi.

«Vautrin bunlardan daha yüce.»

Genç adam, sosyetenin üç büyük ifadesini görmüştü: Boyun eğme, çarpışma, ayaklanma; aile, toplum ve Vautrin. Bir türlü karar vermeye cesaret edemiyordu.

Boyun eğme can sıkıcıydı, ayaklanma olanaksızdı, çarpışmaysa, ne olacağı belli değildi. Düşüncesi, aile yuvasına kaydı. O sakin yaşantının saf, masum heyecanlarını hatırladı, kendisini candan seven yaratıklar arasında geçen günleri düşündü. O sevgili yaratıklar, aile yuvasının doğal yasalarına uyarak orada eksiksiz, sürekli, endişesiz bir mutluluk buluyorlardı. Bütün bu güzel düşüncelere rağmen, Delphine'in yanma dönüp de, aşk adına ona erdemli olmayı emrederek; saf, temiz ruhların inancını itiraf etmek cesaretini kendinde bulamadı. Başlayan eğitimi, ürünlerini vermişti bile. Daha şimdiden bencillikle seviyordu. Duygu inceliği, Delphine'in yüreğinin cinsini anlamasını sağlamış-

ti Genç kadının baloya gidebilmek uğruna babasının cesedi ürerinden geçebilecek yaradılışta olduğunu seziyordu. Bununla Vbirlikte, ne ona akıl öğretici rolünü oynama gücüne, ne onu\ darıltıp gözünden düşme cesaretine, ne de hemen ondan\ayrılmak erdemine, dürüstlüğüne sahipti. Kendi kendine: «Bu blayda ona karşı haklı olmamı asla bağışlamaz,» dedi. Sonra da doktorların sözlerini yorumladı, Goriot Baha'nın sandığı kaçlar ağır hasta olmadığını düşünmek hoşuna gitti, yüreğini ferahlattı. Kısacası, Delphine'i haklı çıkarmak

için suçlu, öldürücü fikirleri birbiri üzerine yığdı. Genç kadın, babasının içinde bulunduğu durumu bilmiyordu. Eğer onu görmeye gitse, bizzat adamcağız, kızını baloya gönderirdi.

Şekli bakımından kusursuz olan toplum yasası, çoğu zaman, huyların değişikliğinin, çıkarların ve durumların çeşitliğinin aileler içine soktuğu sayısız değişmelerle bağışlanan bir suçu mahkûm eder. Eugene kendi kendini aldatmak istiyordu. Vicdanını sevgilisine feda etmeye hazırdı. İki günden beri hayatında her şey değişmişti. Dişi, oraya düzensizliğini atmış, ailenin yıldızını söndürmüş, her şeyi kendi yararına zaptetmiş, ele geçirmişti. Rastignac'la Delphine, birbirlerinden en şiddetli zevkleri almak için gerekli koşullar altında karşılaşmışlardı. Güzelce hazırlanan tutkuları, tutkuları öldüren şeyle, zevkle büyümüştü. Eugene bu kadına sahip olunca, o zamana kadar ona karşı sadece istek duyduğunu fark etti, ancak mutluluğun ertesi günü âşık oldu. Kim bilir, aşk, belki de zevkin minnettarlığıdır?.. Alçak, ya da yüce, bu kadına çeyiz olarak kendi getirdiği şehvet zevkleri için ve bütün ondan aldıkları için tapıyordu. Aynı şekilde Delphine de Rastignae'i, Tantalos'un, açlığını gidermek, kuruyan gırtlağının susuzluğunu dindirmek için gelecek meleği seveceği kadar seviyordu.

Eugene, balo kıyafetiyle geri döndüğü zaman, Mme de Nucingen, ona:

«Ne haber?!.. Babam nasıl?» diye sordu. Delikanlı da:

«Son derece kötü,» diye karşılık verdi. «Bana bir sevgi belgesi vermek istiyorsanız, hemen bir koşu gidip onu görürüz.»

276

GORIOT BABA

GORIOT BABA

277

«Aaa, evet ya! Neden olmasın? Ama, balodan sonra. Euge] çiğim, aksilik etme, bana ahlâk dersi vermeye kalkışma, h/di gel.»

Yola çıktılar. Eugene bir süre sessiz durdu. Genç kao/n:

«Neyiniz var, kuzum?» dedi.

Genç adam, küskün bir sesle:

«Babanızın can çekişme hırıltısını işitiyorum,» kariliğim verdi. Sonra da, gençliğin ateşli konuşkanlığıyle, Mine de Restaud'nun boş gururu uğruna kapıldığı vahşî davrar/şı, babanın son fedakârlığının doğurduğu öldürücü tehlikeyi Anas-tasie'nin lame elbisesinin kaça mal olacağını birer birer anlatmaya başladı. Delphine ağlıyordu.

Mme de Nucingen:

«Çirkinleşeceğim,» diye düşündü. Göz yaşları hemen kurudu. Yüksek sesle: «Gidip babamı bekleyeceğim, baş ucundan bir saniye bile ayrılmayacağım,» dedi.

Rastignac:

«Ah! İşte şimdi istediğim gibi oldun!..» diye haykırdı.

Beş yüz arabanın fenerleri Beauseant konağının dolaylarını aydınlatıyordu. Işık içindeki kapının her iki yanında bir jandarma duruyordu. Yüksek sosyete öyle kalabalık üşüşmüş, herkes o soylu hanımı düştüğü sırada görmek için öyle bir telâşa kapılmıştı ki, Mme de Nucingen'le Rastignac, geldiklerinde, konağın zemin katındaki odalar ağzına kadar dolmuştu bile. Bütün sarayın, XIV. Louis'nin elinden sevgilisini aldığı Büyük Mademoiselle'in1 sarayına hücum ettiği günden beri hiç bir gönül felâketi Mme de Beauseant'mki kadar gürültülü olmadı. Hemen hemen yarı kral soyu olan Bourgogne ailesinin son kızı, bu olayda, acısının çok üstüne çıktı. Son anına kadar da sosyeteye hâkim oldu. Zaten onun boş gururları-

(1) XIV. Louis, amcasının kızı olan Büyük Mademoiselle'in Lau-zun düküyle evlenmesine engel olmak için dükü Bastille hapishanesine attırmışti. Oradan çıkan dük, gizlice sevgilisiyle evlendi. (Çev.) nı sadece tutkusunun zaferine hizmet ettirmek amacıyle ka-b^ul etmişti. Paris'in en güzel kadınları, tuvaletleri ve gülüm-semeleriyle salonları canlandırıyordu.

Sarayın en seçkin, en soylu erkekleri, nazırlar, elçiler, her konuda ün kazanmış, çeşit çeşit nişanlarla, rengârenk kordonlarla bezenmiş kişiler; vikontesin çevresine doluşmuştu. Orkestra, kraliçenin gözünde ıssız, bomboş olan bu sarayın yaldızlı tahta kaplamaları altında müziğinin nakışlarını işliyordu.

Mme de Beauseant, sözümo-na dostlarını karşılamak için, ilk salonun önünde ayakta duruyordu. Yukardan aşağı beyazlar giymişti. Sadece ördüğü saçlarında hiç bir süs yoktu. Sakine benziyordu, ne acı, ne gurur, ne de yapma neşe gösterilerinde bulunuyordu. Ruhunu hiç kimse okuyamazdı. Mermerden bir Niobe heykeli1 sanırdınız. En yakın dostlarına çevirdiği gülümseme, zaman zaman alaycıydı. Ama, herkese olduğu gibi göründü ve mutluluğun, ışıklanyle kendisini donattığı zamanlardaki gibi davrandı. O kadar ki, en katı yürekli duygusuzlar bile, genç Romalı hanımların son nefesini verirken gülümsemesini bilen gladyatörü alkışladıkları gibi, vikontese hayran olmaktan kendilerini alamadılar. Sosyete, kraliçelerinden birine veda etmek için süslenmişe benziyordu.

Beauseant vikontesi, Rastignac'a:

«Gelmeyeceksiniz diye pek korktum,» dedi.

Delikanlı, bu sözleri bir sitem gibi kabul ederek, heyecanlı bir sesle:

«Hanımefendi, en sonuncu olarak kalmak için geldim,» diye karşılık verdi.

Vikontes, onun elini tutarak:

«İyi,» dedi. «Burada güvenebileceğim belki de tek insan (1) Yedi kız, yedi oğlan çocuk sahibi olmakla övünen mitolojik Frikya kraliçesi.

Apoîlon'la kız kardeşi Diane (Phebusla Artemis) çocukların hepsini öldürürler.

Bu büyük acıya dayanamayan Niobe' nin duasını kabul eden tanrı Zeus, onu Lidya'daki Sipylus (Gediz nehri dolaylarında, şimdiki Manisa dağı) dağı üzerinde bir kaya haline getirir. (Çev.)

sizsiniz. Dostum, her zaman sevebileceğiniz bir kadım sevin! Hiç bir kadını terke tmeyin.»

Rastignac'ın koluna girdi, oyun oynanan salondaki bir napeye doğru götürdü.

Oturunca, delikanlıya:

«Hemen markinin evine gidin,» dedi. «Uşağım Jacquesf sizi oraya götürecek.

Ondaki mektubu markiye verirsiniz. Mektuplarımı geri istiyorum. Öyle sanıyorum ki, hepsini hiç eksiksiz size teslim eder. Mektuplarımı alırsanız, doğruca yatak odama çıkın. Bana haber verirler.»

Vikontes, içeri giren en yakın dostu Langeais düşesini karşılamak için ayağa kalktı. Rastignac gitti. Ajuda markisinin geceyi geçireceği Rochefide konağında onu buldu. Marki, delikanlıyı kendi evine götürdü. «Hepsi bunun içinde,» diyerek öğrenciye bir kutu verdi. Eugene'le konuşmak istermiş gibi bir-hali vardı. Ya balodaki olaylar ve vikontes konusunda sorular sormak, ya da, ilerde olduğu gibi, belki de daha şimdiden evliliğine pişman olduğunu itiraf etmek istiyordu.

Ama, gözlerinde bir gurur ışığı parladı ve en soylu duyguları konusundaki sırrı saklamak cesareti gösterdi. «Azizim Eugene, sakın ona benden söz etmeyin.» Sevgi dolu bir üzgünlükle Rastignac'ın elini sıktı, gitmesini işaret etti.

Eugene, Beauseant konağına döndü. Onu doğruca vikontesin yatak odasına aldılar.

îçeri giren delikanlı, orada bir yolculuk hazırlığı gördü. Ateşin yanma oturdu, sedir ağacından küçük kutuya baktı. Ve derin bir üzüntüye gömüldü. Onun gözünde Mme de Beauseant, îlyada'mn tanrıçaları oranındaydı.

Vikontes içeri girdi, elini Rastignac'ın omuzuna dayayarak:

«Ya, dostum,» dedi.

Delikanlı, gözlerini yukarı çeviren, bir eli titreyen, öbür eli havada duran kuzininin ağladığını fark etti. Kadın birdenbire kutuyu yakaladı, ateşin içine yerleştirdi ve onun yanışını seyretti.

«Dans ediyorlar! Uçuşuyorlar! Bütün dostlarım tam zamanında, hiç eksiksiz geldiler, oysa ölüm daha sonra gelecek.» Konuşmak üzere bulunan Rastignac'ın dudaklarını bir parma-GORIOT BABA

ğıyle kapatarak: «Sussst! Dostum,» dedi. «Bundan sonra artık ne Paris'i, ne de sosyeteyi göreceğim. Normandiya'nm derinlerine çekilip gömülmek için sabahın saat beşinde gideceğim. Öğleden sonra saat üçten beri hazırlıklarımı yapmak, senetler imzalamak, işleri gözden geçirmek zorunda kaldım. Kimseyi gönderip de...» Durdu. «Onun...» Gene durdu. «... orada bulunacağı muhakkaktı.»

Istıraptan bitkin bir halde sustu. Böyle anlarda her şey ıstıraptır, bazı sözleri söylemek, ağzına almak olanaksızdır. «Kısacası, bu son yardım için bu akşam size güveniyorum. Size dostluğumun bir belgesini vermek isterdim. Sizi sık sık hatırlayacağım, o niteliklerin pek seyrek rastlandığı şu sosyetenin ortasında bana iyi yürekli, asil, genç ve masum gö-ründünüz. Arada sırada beni düşünmenizi dilerim.» Vikontes, çevresine bîr göz atarak: «Alın,» dedi, «bu çekmeceye eldivenlerimi koyardım. Baloya, ya da tiyatroya gitmeden önce buradan bir eldiven aldığım her seferde, kendimi pek güzel hissederdim. Çünkü mutluydum.

Bu çekmeceye ancak orada bazı zarif düşünceler bırakmak için elimi sürerdim: Bunun içinde benden pek çok şey var, artık mevcut olmayan bütün bir Mme de Beauseant var. Lütfen kabul edin. Bunu Artois sokağındaki evinize göndereceğim.

Mme de Nucingen bu gece pek güzel, onu çok sevin. Dostum, eğer bir daha birbirimizi göremezsek, bana karşı gayet iyi davranan sizin için dileklerde bulunacağıma emin olabilirsiniz. Hadi, aşağı inelim, ağladığımı sanmalarını istemem. Önümde bütün bir ömür var, orada tek başıma olacağım, hiç kimse göz yaşlarımın hesabını benden sormayacak. Şu yatak odasına bir daha bakayım.»

Durdu. Eliyle kısa bir süre gözlerini gizledikten sonra, onları kuruladı, soğuk suyla yıkadı ve öğrencinin koluna girdi. «Hadi, gidelim!» dedi.

Rastignac, ömründe şimdiye kadar, böylesine yüce bir şekilde zaptedilen şu ıstırap karşısında duyduğu şiddette bir heyecan duymamıştı. Eugene baloya dönünce, Mme de Beauseant' m kolunda salonu çepeçevre dolaştı: O zarif ve kibar hanımefendinin son ve nazik bir inceliğiydi bu. Az sonra iki kız kardeşi, Mme de Restaud'yla Mme de Nucingen'i fark etti. Kon-230

tes, göz kamaştıran mücevherleriyle şahaneydi. Bütün bu elmaslar, hiç kuşkusuz, onu yakıyordu. Onları son defa olarak kullanıyordu. Gururu ve aşkı ne kadar güçlü olursa olsun, kocasının bakışlarına pek iyi karşı koyamıyordu. Bu görüntü

hiç de Rastignac'm düşüncelerinin neşesini artıracak nitelikte değildi. İki kız kardeşin elmasları altında, Goriot Baba'nın üzerine serilip yattığı sefil yatağı gördü. Vikontes, üzgün duruşunu başka türlü yorumladığı için, onun kolundan çıktı.

«Hadi, gidin!» dedi. «Eğlencenizi bozmak istemem.»

Eugene'i az sonra Delphine çağırdı. Genç kadın, yarattığı etkiden mutluydu.

Benimsenip kabul edileceğini umduğu bu sosyetede topladığı iltifatları öğrencinin ayakları dibine sermeyi pek istiyordu.

Delphine, genç adama:

«Nasie'yi nasıl buluyorsunuz?» dedi.

«Babasının ölümünü bile senet gibi kırdırdı.»

Sabahın saat dördüne doğru, salonlardaki kalabalık seyrekleşmeye başladı. Az sonra artık müzik duyulmaz oldu. Langeais düşesiyle Rastignac, büyük salonda yalnız kaldılar. Vikontes, kendisine: «Aziz dostum, bu yaşta inzivaya çekilmekle hata ediyorsunuz! Bizim aramızda kaim, canım,» diye tekrarlayarak yatmaya giden M. de Beauseant'a veda ettikten sonra, salona döndü. Orada yalnız öğrenciyle karşılaşacağını sanıyordu.

Mme de Beauseant, düşesi görünce hafif bir çığlık atmaktan kendini alamadı. Mme de Langeais:

«Niyetinizi tahmin ettim, Clara,» dedi. «Bir daha dönmemek üzere gidiyorsunuz.

Ama, beni dinlemeden, birbirimizi iyice anlamadan gidemezsiniz.»

Düşes, arkadaşının koluna girdi, onu yandaki salona götürdü. Ve orada, gözlerinden boşanan yaşlarla dostuna bakarak onu kucaklayıp bağrına bastı, yanaklarından öptü. Sonra da:

«Sizden soğuk bir havayla ayrılmak istemem,» dedi. «Bu, benim için çok ağır bir vicdan azabı olur. Bana kendiniz gibi güvenebilirsiniz. Bu gece pek muhteşem, pek yüceydiniz, kendimi size lâyık buldum ve bunu tanıtlamak istiyorum. Size GORIOT BABA

karşı hatalarım oldu, her zaman iyi davranmadım, beni bağışlayın, lütfen: Sizi yaralamış olan her şeyi yalanlıyorum, sözlerimi geri almak isterdim. Aynı acı, ruhlarımızı birleştirdi, ikimizden hangisinin daha bahtsız olacağını bilemiyorum. M. de Montriveau bu gece burada değildi, anladınız, değil mi? Clara, bu baloda sizi gören bir kimse, asla unutamaz. Ben son bir çaba daha göstereceğim. Başarısızlığa uğrarsam, bir manastıra çekileceğim! Siz nereye gidiyorsunuz?»

«Normandiya'da, Courcelles'e, Tanrı'nm beni bu dünyadan çekip alacağı güne kadar sevip, dua etmeye gidiyorum.»

Delikanlının beklediğini hatırlayan vikontes heyecanlı bir sesle:

«Gelin, M. de Rastignac,» dedi. Öğrenci dizini büktü, kuzininin elini tuttu, öptü. Mme de Beauseant: «Elveda, Antoinette!» dedi. «Mutlu olun. Size gelince, siz mutlusunuz, gençsiniz, bir şeylere inanabilirsiniz,» diyerek öğrenciye doğru döndü. «Bu dünyadan giderken, bazı imtiyazlı ölüler gibi, çevremde rahibeler, gerçek heyecan ve üzüntüler bulacağım!»

Rastignac, Mme de Beauseant'm yolculuk arabasına bindiğini gördükten ve ıslak gözlerle kendisine veda edişine karşılık verdikten sonra, saat beşe doğru çekilip gitti. Vikontesin göz yaşları, bazı halk dalkavuklarının kendisini inandırmak istedikleri gibi, en yüksek kişilerin gönül yasalarının dışında olmadıklarını, keder ve üzüntülerden uzak yaşamadıklarını tanıtlıyordu. Eugene, nemli ve soğuk havada, yaya olarak Vau-quer Pansiyonu'na döndü. Artık o da yetişiyordu.

Rastignac, komşusunun odasına girince, Bianchon ona:

«Zavallı Goriot Baba'yı kurtaramayacağız,» dedi.

Eugene, uyuyan ihtiyara baktıktan sonra, ona:

«Dostum, hadi, isteklerini kısıtlayıp içine sığdırdığın mü-tevazi kaderini takip et,» dedi. «Ben cehennemdeyim, orada kalmam gerekiyor. Sosyete konusunda sana söylenebilecek her kötülüğe inan! Onun elmas ve altınlarla kaplı iğrençliğini Ju-venalis1 bile çizemez.»

(1) Latinîerin ünlü taşlama sairi (M.S. I. yüzyıl). (Çev.) 282 "¦

GORIOT BABA

Bianchon, ertesi gün öğleden sonra saat ikiye doğru Ras-tignac'ı uyandırdı.

Tıbbiye öğrencisi, dışarı çıkmak zorunda olduğundan, sabahleyin durumu pek ağırlaşan Goriot Baba'yı beklemesini rica etti.

Bianchon, arkadaşına:

«Zavallı adamcağızın iki günlük ömrü yok, belki altı saat bile yaşamaz,» dedi.

«Ama, buna rağmen, hastalıkla çarpışmaktan vezgeçemeyiz. Şimdi ona pahalı tedaviler uygulayacağız. Senle ben, pekâlâ hastabakıcılık edebiliriz ama, bende metelik yok. Adamın ceplerini karıştırdım, dolaplarını araştırdım: Sıfıra sıfır, elde var sıfır. Biraz aklı başına geldiği bir sırada onu sorguya çektim, meteliği bile olmadığını söyledi. Sende ne kadar var?»

«Bende yirmi frank var ama, gidip kumar oynar, kaza-~ nırım.»

«Ya kaybedersen?»

«Gider, damatlarından ve kızlarından para isterim.»

«Peki, ya vermezlerse? Zaten şu sırada acele tarafından yapılacak şey, para bulmak değil. Şu zavallıyı ayaklarından kalçalarının ortasına kadar kaynar kaynar sıcak bir hardal lapasına sarmak gerek. Eğer bağırırsa, ümit var demektir. Bunun nasıl yapıldığını biliyorsun. Zaten ChrİstophE da sana yardım eder. Ben bir koşu eczacıya uğrayıp, oradan alacağımız ilâçlara kefil olurum. Ne yazık ki, zavallı adamcağızı bizim hastaneye taşıyamıyoruz, orada daha rahat ederdi. Hadi, gel de seni yerleştireyim, ben dönmeden de sakın yanından ayrılma.»

îki delikanlı, yaşlı adamın kalıp gibi yattığı odaya girdiler. Eugene, bu ihtilâçlı, bembeyaz, son derece zayıf yüzün değişikliğinden korktu. Bakımsız, sefil şiltenin üzerine eğilerek:

«Nasılsın, babacığım?» dedi.

Goriot, donuk gözlerini Eugene'e çevirdi, onu hiç tanımadan büyük bir dikkatle baktı. Öğrenci, bu manzaraya dayanamadı, gözleri yaşardı.

«Bianchon, acaba pencerelere perde koymak gerekmez miydi?»

GORİOT BABA

283

«Hayır. Hava durumu artık onu etkilemiyor. Sıcağı, ya da soğuğu hissetse, büyük bir nimet olurdu. Buna rağmen, içecek sıcak bir şeyler kaynatmak, daha başka pek çok şeyi hazırlamak için ateşe ihtiyacımız var. Odun alıncaya kadar işimizi görecek çalı çırpı demetleri gönderirim sana. Dün ve bu gece seninkileri ve bu zavallının demetlerini yaktım. Burası pek nemliydi, duvarlardan sular akıyordu.

Odayı ancak kurutabildim. Chrİstophe da biraz süpürdü, temizledi, tam bir ahıra benziyordu. Bir parça da ardıç dalı yaktım, pek pis kokuyordu.»

Rastignac:

«Aman Tanrı'm!» dedi. «Peki, ya kızları?!..»

Tıbbiye öğrencisi, büyük bir beyaz kabı Rastignac'a göstererek:

«îşte bak,» dedi. «Eğer bir şey içmek isterse, bundan verirsin. Sızlandığını işitirsen, karnı da sıcak ve sert olursa, Christophe'un yardımıyle ona... ne yapacağını biliyorsun. Meselâ, aşırı bir taşkınlık ve heyecana kapılırsa, hiç durmadan konuşursa, yani kısacası, bir parçacık çılgınlığa kaçarsa, işi oluruna bırak, önlemeye uğraşma. Bu, hiç de fena bir işaret sayılmaz. Ama, Christophe'u Cochin hastanesine gönder. Doktorumuz, arkadaşım, ya da ben gelip, ona Çin yakısı koyarız. Bu sabah sen uyurken, doktor Gall'm bir öğrencisi, Hotel Dieu'

nün ve bizim hastanenin başhekimleriyîe büyük bir konsültasyon yaptık. O beyler, garip hastalık belirtileri görür gibi oldular. Onun için, oldukça önemli ilmî birçok noktada bilgi edinmek amacıyle, hastalığın ilerleyişlerini izleyeceğiz. O

beylerden biri, serumun basıncı bir uzuvdan çok öbür uzuv üzerine yüklenirse, bambaşka olaylar yaratabileceğini iddia ediyor. Konuşacak olursa, sözlerinin hangi tür düşüncelere ait olduğunu saptamak için, onu iyi dinle, kuzum. Hafıza, ince zekâ, düşünce mi; maddiyatla mı, yoksa duygularla mı uğraşıyor; hesaplar da yapıyor, geçmişe mi dönüyor? İyice dikkat et de, bize tam bir rapor verecek durumda ol. Serum saldırısının toptan olması da mümkündür, o zaman şimdi

içinde bulunduğu halde, yani aklını basma toplayamadan ölür. Bu çeşit hastalık-

larda her şey pek gariptir!» Bianchon, yataktaki hastanın art-kafasını göstererek: «Eğer bomba burada patlarsa, pek acayip olay örnekleri vardır: Beyin, yeteneklerinden bazılarına kavuşur, o zaman da ölüm çok geç gelir.

Serumlar beyinden uzaklaşıp başka yollar tutabilirler. Bunların çığırı, ancak otopsiyle öğrenilir. Düşkünler evinde bunak bir ihtiyar var, serum akımı onda belkemiğine yayıldı; adamcağız çok acı çekiyor, dayanılmaz acılarla kıvranıyor ama, yaşıyor.»

Eugene'i tanıyan, Goriot Baba:

«İyi eğlendiler mi, bari?» dedi.

Bu sözleri işiten Bianchon:

«Oh! Kızlarından başka bir şey düşünmüyor,» dedi. «Bu gece bana belki yüz defa:

"Şimdi dans ediyorlar! Elbisesine kavuştu," dedi. Onları adlarıyle çağırıyor.

Beni şeytan çarpsın ki, onu işittikçe ağlıyordum! Öyle insanın yüreğine işleyen seslerle: "Delphine! Delphine'ciğim! Nasie!" deyişi vardı ki, hiç sorma.»

Tıbbiye öğrencisi: «Şerefim üzerine söylüyorum, hiç kimse hüngür hüngür ağlamaktan kendini alamazdı!» dedi.

Yaşlı adam:

«Delphine?» dedi. «Kızını burada, değil mi? Ah! Yanılmam ben, geleceğini biliyordum.» Bunun üzerine gözleri duvarlara ve kapıya bakmak için çılgın bir telâşa kapıldı.

Bianchon:

«Ben hemen aşağı inip, Sylvie'ye hardal lapalarını hazırlamasını söyleyeyim,

şimdi tam zamanı!» diye bağırdı.

Yaşlı adamla yalnız kalan Rastignac, yatağın ayakucuna oturdu. Görülmesi insana dehşet ve acı veren o baştan gözlerini çeviremiyordu.

«Mme de Beauseant kaçıyor, burada bu adam ölüyor,» dedi. «Yüce ruhlar bu dünyada uzun zaman yaşayamaz. Gerçekten de, soylu, büyük duygular bayağı, küçük, basit ve yüzeyde kalan bir toplumla nasıl bağdaşabilir?»

Katıldığı şenliğin hayalleri, anısında canlandı ve şu ölüm döşeğinin görüntüsüyle korkunç bir çelişki yarattı. Birdenbire Bianchon göründü: GORIOT BABA

«Buraya bak, Eugene, az önce bizim hastanenin başhekimini gördüm, hemen koşarak geri geldim. Eğer zekâ belirtileri görülürse, konuşursa, ensesinden kalçalarına kadar kaplayan uzun bir hardal lapasının üstüne yatır onu. Bize de hemen haber gönder.»

Eugene:

«Sevgili Bianchon'cuğum!» dedi.

Tıbbiye öğrencisi, çiçeği burnunda, yepyeni bir doktor he-yecanıyle:

«Ooo! Yok canım, söz konusu olan, sadece bilimsel bir olay,» diye karşılık verdi.

Eugene:

«Eh, hadi bakalım,» dedi. «Demek ki bu zavallı ihtiyara sevgiyle bakacak bir tek ben varım.»

Bianchon bu sözlere hiç gücenip alınmadan:

«Sen beni bu sabah görseydin, böyle konuşmazdın,» dedi. «Uzun bir meslek hayatı olan doktorlar, sadece hastalığı görürler. Ama, azizim ben, henüz hastayı görebiliyorum.»

Bianchon, Eugene'i ihtiyarla yalnız bıraktı, bir nöbet başlangıcından korkarak çekildi. Gerçekten de, endişe ettiği durum belirmekte gecikmedi.

Goriot Baba, Eugene'i tanıyarak:

«Aaa! Siz misiniz, evlâdım?» dedi.

Öğrenci, adamcağızın elini tutarak:

«Biraz daha iyice misiniz?» diye sordu.

«Evet, başım âdeta bir mengene içine sıkışmış gibiydi ama, kurtuluyor. Kızlarımı gördünüz mü? Az sonra gelirler, hasta olduğumu öğrenir Öğrenmez koşarlar.

Jussienne sokağında oturduğumuz sıralarda, bana az mı bakmışlardı! Ah, Yarabbi!

Onları karşılamak için odamın tertemiz olmasını isterdim. Bütün odunlarımı yakıp bitiren bir delikanlı var, kimin nesi bilmem.»

Eugene, hastaya:

«Christophe'un sesini duyuyorum,» dedi. «O delikanlının sîze gönderdiği odunu getiriyor buraya.»

«îyi! Ama, odunun parasını nasıl, neyle vereceğim? Bir tek meteliğim bile yok, evlâdım. Hepsini, hepsini verdim. Yardı-

ma muhtaç kaldım. Lame tuvalet güzel miydi, bari? (Ah! Çok acı çekiyorum!) Teşekkür ederim, Christophe. Tanrı sizi mükâfatlandırır, oğlum; benim verecek hiç bir şeyim yok.»

Eugene, oğlanın kulağına:

«Sylvie'yle sana, hakkınızı bol bol vereceğim,» dedi.

«Christophe, kızlarım size geleceklerini söylediler, değil mi? Hadi, gene onlara git, sana beş frank veririm. Kızlarıma hiç de iyi olmadığımı, kendimi pek fena hissettiğimi, .Ölmeden önce de onları bir defa daha görmek, kucaklayıp bağrıma

basmak istediğimi söyle. Ama, bunları yolunca söyle, onları fazla ürkütmeden anlat, emi?»

Christophe, Eugene'in bir işareti üzerine, çekilip gitti. Yaşlı adam sözlerine devam ederek:

«Gelirler, gelirler,» dedi. «Ben onları bilirim. Şu iyi yürekli Delphine'ciğim, Ölürsem, ona ne büyük bir acı vereceğim, kim bilir? Nasie de öyle ya! Onları ağlatmamak için, ölmek istemezdim. Sevgili Eugene'ciğim, ölmek demek, onları bir daha görmemek demektir. Gidilen o yerde, her neresiyse, çok sıkılacağım. Bir baba için cehennem, çocuklarından uzak, onlardan yoksun olmaktır. Zaten onlar, evlendiklerinden beri bir hayli tecrübe sahibi oldum. Benim cennetim, Jussienne soka-ğmdaydı. Buraya baksanıza, eğer cennete gidecek olursam, ruhum onların çevresine geri gelebilir. Böyle şeylerin söylendiğini işitmiştim vaktiyle. Acaba gerçek mi dersiniz? Şu anda onları, tıpkı Jussienne sokağında oldukları gibi görüyorum sanki. Sabahları odalarından inerlerdi. Günaydın, baba derlerdi.

Onları dizlerime oturtur, takılır, bin bir şaka yapardım. Beni tatlı tatlı okşarlardı. Her sabah birlikte kahvaltı ederdik, akşam yemeklerimizi yerdik, kısacası, babaydım, evlâtlarımın zevkini çıkarıyordum. Jussienne sokağında oldukları günlerde, akıl yürütmezlerdi, daha dünyayı tanımamış, kaç bucak olduğu- ;| nu öğrenmemişlerdi. Beni can-ı gönülden severlerdi. Ah! Tan-rı'm!

Neden hep küçük kalmadılar? (Ah! Çok acı çekiyorum, kafam dökülüyor.) Ya! Ya!

Evlâtlarım, beni bağışlayın! Müt-] hiş acı çekiyorum, gerçek acı olmalı bu, çünkü siz beni acıya dayanıklı hale soktunuz. Tanrı'm! Hiç değilse, sadece ellerini,|

avuçlarımda tutabilsem, derdimi asla hissetmezdim. Gelecekler mi dersiniz?

Christophe o kadar aptal ki! Ben kendim kalkıp evlerine gitmeliydim. O hödük, onları görecek! Ama, dün siz onlarla balodaydınız. Nasıldılar, söylesenize?

Hastalığımdan hiç haberleri yoktu, değil mi? Zavallı yavrucaklarım, üzüntüden dans etmezlerdi! Yoo! Artık bir daha hastalanmak istemiyorum. Bana daha pek çok ihtiyaçları var. Servetleri tehlikede. Hem de nasıl kocaların ellerine düşmüşler! Beni iyileştiriri! Beni iyileştirin, ne olursunuz! (Ooo! Ne kadar acı çekiyorum! Ah! Ah! Ah!) Bakın, beni iyileştirmeli, ayağa kaldırmalısınız, çünkü kızlarımın paraya ihtiyaçları var. Onun da nerede kazanılacağını biliyorum ben.

Odesa'ya gidip nişasta ticareti yapacağım. Şeytanın biriyim ben, görürsünüz milyonlar kazanacağım. (Aah! Çok acı çekiyorum!)»

Goriot bir süre sessiz kaldı. Acıya dayanabilmek amacıy-le bütün gücünü toplamak için büyük çabalar yaparmış gibi bir hali vardı.

«Kızlar burada olsalardı, sızlanıp yakınmazdım,» dedi. «Neden yakınacakmışim?»

Üstüne hafif bir uyuşukluk çöktü ve uzun zaman sürdü. Christophe geri döndü.

Goriot Baba'nın uyuduğunu sanan Rastignac, oğlanın görevinin hesabını yüksek sesle vermesine ses çıkarmadı.

«Efendim, önce kontes hazretlerine gittim. Ama, onunla konuşmak olanağını elde edemedim, çünkü kocasıyle önemli işleri varmış. Ben ısrar edince, M. de Restaud bizzat kendisi geldi ve bana kelimesi kelimesine şunları söyledi: "M. Goriot ölüyormuş, pekâlâ! Bundan daha iyi bir şey yapamazdı. Önemli işleri bitirmek için Mme de Restaud'ya ihtiyacım var, her şey bittikten sonra gidebilir ancak."

O bey pek öfkeliye benziyordu. Tam ben çıkmak üzereyken, hanımefendi göremediğim bir kapıdan bekleme salonuna girdi ve bana: "Christophe, kocamla bir tartışma yaptığımı, bu durumda onu bırakamayacağımı babama söyle; çocuklarımın ölüm-kaîım sorunu. Ama, her şey yoluna girer girmez, derhal geleceğim," dedi. Barones hazretlerine gelince, o da başka bir hikâye! Onu bir türlü görüp ko-288

nuşamadmı. Oda hizmetçisi kadın, bana: "Oh! Hanımefendi saat beşi çeyrek geçe balodan döndü, şimdi uyuyor. Öğleden önce uyandırırsam beni azarlar. Zili çalıp beni çağırınca, babasının çok ağırlaştığını söylerim. Kötü bir haberi ne

kadar geç öğrenirse, o kadar iyi," dedi. Yalvardım, yakardım! Ihh! Kadın, Nuh diyor da peygamber demiyor! Baron hazretleriyle görüşmek istedim, sokağa çıkmış.»

Rastignac:

«Belli, belli, kızlarının hiç biri gelmeyecek!» diye haykırdı. «Her ikisine de bir mektup yazacağım.»

Yaşlı adam, yatağının içinde doğrulup otururak:

«Hiç biri gelemez,» diye karşılık verdi. «İşleri var, uyuyorlar, gelmeyecekler!

Bunu biliyordum zaten. Çocukların ne demek olduğunu öğrenmek için insanın ölmesi gerek. Ah! Dostum, sakın evlenmeyin, sakın çocuk sahibi olmayın! Siz onlara hayat veriyorsunuz, onlar size Ölüm veriyorlar. Siz onları dünyayı sokuyorsunuz, onlar sizi oradan kovuyorlar. Hayır, gelmezler! Ben bunu on yıldan beri biliyorum. Arada sırada aklımdan geçiriyordum ama, inanmaya cesaret edemiyordum.»

Gözlerinin her birinde, kıpkırmızı kenarlarda bir damla yaş yuvarlandı ama, düşmedi.

«Ah! Eğer zengin olsaydım, servetimi olduğu gibi muhafaza etseydim de onlara vermeseydim, şimdi burada olur, öpü-cükleriyle yanaklarımı yalarlardı! Bir konakta otururdum, güzel yatak odam, salonlarım, uşaklarım, ocaklarımda gürül gürül yanan ateşlerim olurdu. Onlar da kocaları ve çocuklarıy-le, hüngür hüngür ağlayarak çevremi sararlardı. îşte bütün bunlara sahip olabilirdim. Ama, şimdi hiç bir şeyim yok. Para her kapıyı açar, her şeyi sağlar, hatta kızları bile.

Ah! Pa-racıklanm, nerelerde o şimdi? Bırakacak hazinelerim olsaydı, yaralarıma merhem olur, büyük bir özenle bana bakarlardı. Onları görür, seslerini işitirdim. Ah! Sevgili evlâdım, tek yavrum benim, terkedilmişliğimi ve sefaletimi tercih ediyorum! Hiç değilse, bir yoksul, sevildiği zaman, kesin olarak, sadece kendisi için sevildiğini bilir. Yoo, hayır! Zengin olmak isterdim, böylece onları görürdüm. Aman canım, kim bilir ki? Hei GORIOT BABA

ikisinin de kaya gibi yürekleri var. Ben onları çok,' aşırı derecede seviyordum,

kendimi sevdirmesini öğretemedim. Bir baba, daima zengin olmalı, insan çocuklarını sinsi atlar gibi dizginlerinden tutmalı. Ben de aptal gibi önlerinde diz çöküyor-dum. Alçak sefiller! On yıldan beri bana karşı olan tutumlarını iyi sonuçlandırıyorlar, tam onlara yaraşır bir davranış bu. Ah, ah, evliliklerinin ilk günlerinde görseniz, nasıl çevremde pervaneler gibi dönerlerdi! (Ah!

Dayanılmaz işkence acıları çekiyorum!) Her birine sekiz yüz bin franga yakın bir serveti daha henüz vermiştim. Ne kocaları, ne de kendileri bana karşı sert davranamazlardı. Beni sultanlar gibi karşılar, etrafımda dört dönerlerdi!

"Babacığım, şöyle buyrun; babacığım, bu tarafa buyrun!" Sofralarında daima yerim hazırdı. Bana büyük bir saygı gösteren kocalarıyle yemek yerdim. Hâlâ bir şeyleri olan bir kimseye benziyordum. Bu nedendi? İşlerim konusunda hiç bir şey söylememiştim. Her kızma sekiz yüz bin frank veren bir insanı hoş tutmak gerekir. Ah, çevremde dört dönerlerdi, bana nasıl itina edeceklerini bilemezlerdi. Ama, bütün bunlar, param içindi. Dünya hiç güzel değil, pek iğrenç. Ben bunu gördüm! Arabayla beni tiyatroya götürürlerdi, gece toplantılarında da istediğim kadar kalırdım. Kısacası, kızlarım olduklarını söylerler, benimle iftihar ederlerdi. Siz bu halime bakmayın, hâlâ hassaslığımı muhafaza ediyorum, hiç bir şey gözümden kaçmadı. Atılan her ok hedefini buldu ve yüreğimi deldi. Hepsinin yapmacık, gösteriş olduğunu pekâlâ görüyordum. Ama, artık olan olmuş, iş işten geçmişti. înanm ki, onların evinde, şu aşağıdaki sofrada olduğum kadar bile rahat değildim. Hiç bir şey söylemesini bilmiyordum.

Onun için o sosyete insanlarından bazıları, damatlarımın kulağına eğilip de: "Şu bey kim?" diye sorduktan sonra: "O mu? Zengin bir para babası!" karşılığını alınca: «Yaa! Olur şey değil, doğrusu!" diyordu. Herkes bana, altın paralara gösterilmesi gereken say-gıyle bakıyordu. Arada sırada onları bir parça rahatsız edir yorsam da, kusurlarımın karşılığını pahalıya ödüyordum! Zaten, kusursuz kim var ki? (Başım bir çıban gibi acıyor!) Azizim, M. Eugene, şu anda ölüm acıları çekiyorum. Ama, ina-19

nın bana ki, onu mahcup eden bir saçmalık söylediğimi anlatmak için Anastasie'nin bana çevirdiği ilk bakışın verdiği acının yanında bu hiç kalır: Bakışı, bütün damarlarımı kesti. Her şeyi bilmek isterdim ama, sadece şunu çok

iyi öğrendim ki, ben artık yeryüzünde fazlalıktım. Ertesi gün, avunup teselli bulmak için Delphine'in evine gittim. Ama, işte gene orada da bir aptallık ettim, onu fena halde hiddetlendirdim. Artık âdeta deliye döndüm. Tam bir hafta ne yapacağımı bilemedim. Onlardan azar işiteceğim korkusuyle evlerine gitmeye cesaret edemedim. İşte böylece, kızlarımın evinden kapı dışarı edilmiş oldum. Ey Tanrı'm! Sen ki çektiğim bütün sefaletleri, bütün acıları biliyorsun; beni ihtiyarlatan, değiştiren, öldüren, ak pak eden şu zaman içinde yediğim hançer darbelerinin sayısını biliyorsun da, bugün bana ne diye acı çektiriyorsun?

Onları aşırı derecede sevmenin günahını fazlasıyla ödedim. Sevgimin öcünü bol bol aldılar, cellâtlar gibi kızgın demirlerle bana işkence ettiler. İşte böyle!

Babalar, gene de o kadar aptal ki! Bir kumarbazın kumara dönüşü gibi, onları o kadar seviyordum ki, her şeye rağmen, evlerine gidiyordum. Kızlarım benim günahımdı; onlar benim metreslerimdi, kısacası, her şeyimdi! Her ikisinin de bir şeye, bir süse ihtiyaçları oluyordu. Oda hizmetçileri hemen bana haber veriyordu, ben de evlerinde iyi karşılanmak, hoş tutulmak için, —isterseniz onlara yaranmak için, deyin— istediklerini alıyordum. Ama, onlar gene de, toplum içindeki davranışım konusunda bana bazı ufak tefek dersler verdiler. Yoo! Ertesi günü beklemediler. Önce benden utanıp kızarmaya başlıyorlardı. İşte çocuklarını iyi yetiştirmenin sonucu! Ben bu yaşımda okula gidemezdim ya. (Ah, Tanrı'm!

Müthiş acı çekiyorum. Doktor! Doktor! Kafamı açsalar acım azalırdı.) Kızlarım, kızlarım, Anas-tasie, Delphine! Kızlarımı görmek istiyorum! Jandarma gön- H

derin, kanun zoruyle onları getirtin! Adalet benden yana, do- \ • ğa, medenî kanun, her şey benden yana. İtiraz ediyorum! Ba- "j'i balar ayak altında çiğnenirse, vatan mahvolur. Bundan daha açık bir şey olamaz. Bütün toplum, bütün dünya babalık müessesesi üzerine oturur. Evlâtlar, babalarını sevmezlerse, her şey [

yıkılır. Ah! Onları görmek, onları işitmek, ne isterlerse söylesinler; yeter ki seslerini duyayım, bu bütün acılarımı dindirir. Hele de Delphine'im! Ama, buraya geldiklerinde, her zaman yaptıkları gibi, bana soğuk soğuk bakmamalarını söyleyin onlara. Ah! Benim aziz dostum, iyi yürekli M. Eugene,

bakıştaki altının birdenbire kapkara kurşuna dönüşmüş olduğunu görmenin ne demek olduğunu siz bilmezsiniz. Gözlerinin artık üzerimde ışıldamadığı günden beri, ben burada daima bir karakış içinde yaşadım. Artık içime akıtacak kederden başka hiç bir şeyim yoktu, ben de keder ve acılarımı akıttım! Hor görülmek, hakarete uğramak için yaşadım. Onları o kadar çok seviyorum ki, yüz kızartıcı zavallı küçük bir zevk karşılığında bana yaptıkları bütün hakaretleri gönül hoşluğuyle yutuyordum.

Bir baba, kızlarını görmek için gizlensin! Onlara hayatımı verdim, bugün bana bîr saatlerini vermeyecekler! Ay! Susadım, acıktım, yüreğim yanıyor, can çekiştiğim şu son dakikaları ferahlatmaya gelmeyecekler. Çünkü artık ölüyorum, bunu hissediyorum. İyi ama, bunlar babasının cesedi üzerinde yürümenin ne demek olduğunu bilmiyorlar mı, kuzum?!.. Yukarda bir Tanrı var, bereket versin ki O, bizlere rağmen, biz babaların öcümüzü alıyor. Yoo! Gelirler, gelmez olurlar mı hi! Gelin, yavrularım, gelin, beni gene öpün, son bir öpücük, sizin için Tanrı'ya dua edecek olan, O'na sizin iyi evlâtlar olduğunuzu söyleyecek, sizleri savunacak babanızın son kutsal nafakası olacak bu! En sonunda, siz masumsunuz.

Dostum, onların günahı yok ki! Aman, herkese sıkı sıkı tembih edin de, benim yüzümden onları endişelendirmesinler. Hepsi benim kabahatim, beni ayaklar altında çiğnemeye alıştırdım onları. Bundan hoşlanıyordum. Bu hiç kimseyi ilgilendirmez, ne beşerî adaleti, ne de kutsal adaleti. Tanrı, benim yüzümden onları cezalandırırsa haksızlık etmiş olur. Nasıl davranmam gerektiğini bilemedim, bütün haklarımdan vazgeçmek aptallığında bulundum. Onlar uğruna kendimi çamurlarda yuvarladım! Ne yaparsınız! En güzel yaradılış, en iyi ruhlar bile bu babalık iyiliğinin, yumuşak yürekliliğinin baştan çıkarmasına kapılırdı.

Sefilin biriyim ben, haklı olarak ceza görüyorum. Kız-292

GORIOT BABA

larımm düzensizliğine, fena huylarına ben sebep oldum, onları çok şımarttım.

Eskiden şeker istedikleri gibi, bugün zevk ve eğlence istiyorlar. Onların bütün genç kızlık heveslerini yerine getirmelerine izin verdim, hiç ses çıkarmadım. On beş yaşında arabaları vardı! Hiç bir engelle karşılaşmadılar. Sadece ben suçluyum ama, fazla sevgim yüzünden suçluyum. Sesleri yüreğimi ferahlatıyordu.

Seslerini duyuyorum, geliyorlar. Ah! Evet, evet ya, gelecekler. Yasa, bir insanın babasının ölümünü görmesini emreder, yasalar benden yana. Hem de nedir ki, topu topu iki adımlık bir yol aşacaklar. Parasını veririm. Onlara bırakacak milyonlarım olduğunu yazın şunlara! Şerefim üzerine söylüyorum! Odesa'ya gidip makarna ticareti yapacağım. Yolunu biliyorum. Benim tasarımda, kazanılacak milyonlar var. Bunu şimdiye kadar daha hiç kimse akıl etmedi. îmal edeceğim şeyler, buğday, ya da un gibi nakliyat sırasında bozulmayacak. Eee, ya nişasta?

Onda da milyonlar var! Yalan söylemiş olmazsınız, milyonları var deyin kızlarıma. Para hırsıyle gelseler bile, aldanmış olmayı tercih ederim, onları görürüm. Kızlarımı istiyorum ben! Onları ben yarattım! Benim onlar!..» diyerek zavallı adamcağız yatağının içinde dikilip oturdu. Eugene'in karşısında, bembeyaz saçlarının darmadağınık durduğu, ifade edebileceği bütün tehditle etrafa ateş saçan bir baş yükseldi. Genç adam, hastaya:

«Hadi, hadi, siz yerinize yatın, Goriot Babacığım,» dedi. «Ben hemen şimdi onlara yazarım. Eğer gelmezlerse, Bianchon döner dönmez evlerine giderim.»

Yaşlı adam, hıçkırarak:

«Gelmezlerse mi?» diye tekrarladı. «Ama, ben ölürüm, bir hiddet nöbetiyle ölürüm, yüreğime iner! Öfke damarlarıma yayılıyor! Şu anda, bütün hayatım gözlerimin önünden geçiyor. Ahmak safdilin biriyim ben! Kızlarım beni sevmiyorlar, hiç bir zaman da sevmediler! Apaçık ortada bu, ben hep aldandım.

Şimdiye kadar gelmediklerine göre, artık hiç gelmezler. Geciktikçe, bana bu son zevki vermeye bir türlü davranamaya-caklar. Onları iyi tanırım. Şimdiye kadar asla ne üzüntülerimi, ne acılarımı, ne ihtiyaçlarımı tahmin etmesini bildiler, onun|

İçin ölümümü de sezmezler. Onlar, sadece sevgimin sırrım iyi bilirler. Evet, durumu açıkça görüyorum: Yüreğimi parçalayıp verme alışkanlığı, onların gözünde yaptığım her şeyin değerini azalttı. Gözlerimi kör etmek isteselerdi, onlara:

"Hadi, ne duruyorsunuz, oysamza!" derdim. Çok aptalım ben. Bütün babaların kendi babaları gibi olduğunu sanıyorlar. însan daima kendi değerini tanıtmalı, kendini ağır satmalı. Çocukları da benim öcümü alacaktır. Evet ama, buraya gelmeleri onların yararına. Aman, şunlara can çekişmelerini tehlikeye attıklarını haber verin, kuzum. Bir hata içinde bütün günahları işliyorlar. Aman ne olur, şunlara gidin de, buraya gelmemenin bir baba Öldürme olduğunu anlatın, kuzum! Zaten şimdiye kadar bir hayli suç işlediler, bir de bunu eklemesinler. Siz de benim gibi bağırsanıza, hadi: "Hey, Nasie! Hey, Delphine! Size o kadar iyi davranan, çok ıstırap çeken, ölmek üzere olan babanıza gelin!" Hiç bir şey, hiç bir kimse yok. Ay, ben köpek gibi yalnız mı öleceğim? îşte bütün mükâfatım: Terkedil-mek.

Bu kızlar birer utanmaz, rezil, hain yaratıklar bunlar!.. Onlardan nefret ediyorum, lanet ediyorum ikisine de. Yeniden lanet etmek için gece tabutumdan kalkacağım, çünkü dostlarım, en sonunda, haksız mıyım yani ben? Çok kötü davranıyorlar, değil mi bu kızlar? Neler söyleyip duruyorum ben?!.. Delphine'in burada olduğunu bana haber vermemiş miydiniz? İkisinden en iyisi odur. Eugene, siz benim oğlumsunuz! Onu çok sevin, ona karşı bir baba gibi davranın. Öbürü çok daha mutsuz. Peki, ya servetleri! Ah, Yarabbim! Son nefesimi veriyorum, biraz fazla acı çekiyorum. Şu kafamı kesin de, bana yalnız yüreğimi bırakın.»

Eugene, ihtiyar adamın yakınmalarının ve feryatlarının aldığı nitelikten dehşete kapıldı. Daha fazla vakit kaybetmeden:

«Christophe, gidin Bianchon'u çağırın!» diye bağırdı. «Bana da bir araba getirin!..» Sonra Goriot Baba'ya dönerek: «Gidip kızlarınızı arayacağım, Goriot Babacığım, onları mutlaka size getireceğim!..»

«Zorla, zorla!» Hasta adamcağız, Eugene'e zekâ pırıltıları sezilen son bir bakış

fırlatarak: «Jandarmaları, muhafızları çağırın, hepsini, hepsini seferber edin!»

dedi. «Kızlarımı bana getirmelerini Hükümete, Kralın başsavcısına söyleyin, istiyorum!..»

«Ama, onlara lanet etmiştiniz.»

Şaşkına dönen ihtiyar:

«Bunu da kim söyledi? Nereden çıkardınız?» diye karşılık verdi. «Onları sevdiğimi, onlara taptığımı pekâlâ biliyorsunuz! Onları görürsem, hiç bir şeyim kalmaz, iyileşirim... Hadi komşucuğum, hadi sevgili evlâdım, hadi, siz iyi bir insansınız. Size teşekkür etmek isterdim ama, ölmek üzere olan bir kimsenin hayır dualarından başka verecek şeyim yok. Ah! Hiç değilse Delphine'i görüp size olan borcumu ödemesini tembih etmek isterdim. Eğer öbürü gelemezse, onu bana getirin bari. Gelmek istemezse, kendisini asla sevmeyeceğinizi söyleyin. Sizi o kadar çok seviyor ki, bak görürsünüz, mutlaka gelir. Ay, içim yanıyor, içecek bir şeyler verin! Başımın üstüne bir şey koyun. Kızlarımın elleri beni kurtarırdı, çok iyi hissediyorum bunu... Ah! Yarabbim, eğer ben gidersem, onlara kim yeniden servet kuracak? Onlar için Odesa'ya gitmek istiyorum, Odesa'ya gidip makarna ticareti yapmak istiyorum.»

Eugene, can çekişen adamı kaldırdı, sol koluna yasladı. Öbür eliyle tuttuğu dolu bir fincanı uzatarak:

«Bunu için,» dedi.

Zavallı ihtiyar, titreyen elleriyle Eugene'in elini sıkarak:

«Ananızı babanızı seviyor olmalısınız, siz!» dedi. «Onları, kızlarımı görmeden öleceğimi anlıyor musunuz? Daima susuzluk hissetmek, hiç bir zaman su içememek: îşte tam on yıldır ben böyle yaşadım... Damatlarım, kızlarımı öldürdü. Evet, evet, kızlarım evlendikten sonra artık benim evlâdım kalmadı. Babalar! Millet Meclislerine söyleyin de, evlilik üzerine bir kanun yapsınlar! Kısacası, eğer kızlarınızı seviyorsanız, sakın onları evlendirmeyin. Damat denen yaratık, bir kızda her şeyi bozan, berbat eden, her şeyi kirleten, lekeleyen alçağın biridir!

Evlilik kalksın, istemez! Kızlarımızı elimizden alan işte GORIOT BABA

bu, ölürken onlara hasret kalıyoruz, bu dünyadan tek başımıza gidiyoruz.

Babaların ölümü konusunda bir yasa çıkarın, canım. Korkunç bir şey bu! Böyle

olmaz! Yoo! İntikam! Kızlarımın gelmesine damatlarım engel oluyor. Öldürün onları! Kahrolsun Restaud, kahrolsun Alsace'lı, her ikisine de ölüm! Onlar benim katillerim! Ölüm, ya da kızlarım! Yoo! Artık her şey bitti, kızlarımı göremeden, onlara kavuşamadan ölüyorum! Yavrularım! Nasie, Fifine, hadisenize, gelsenize, canım! Bakın, babacığınız gidiyor!,.»

«Goriot Babacığım, sakin olun, canım, rahat durun, heyecanlanmayın, düşünmeyin.»

«Onları görememek, işte asıl can çekişme bu!»

«Onları göreceksiniz.»

Çılgına dönen ihtiyarcık:

«Sahi mi!» diye haykırdı. «Ah!. Onları görmek mi! Kızlarımı göreceğim, seslerini işiteceğim. Artık mutlu ölürüm. Eh, işte böyle! Evet ya, artık yaşamak istemiyorum, hayatta hiç bağım kalmamıştı, dertler gittikçe artıyordu. Ama, onları görmek, elbiselerine dokunmak, yaa! Sadece elbiselerine dokunmak, pek az bir şey ama, hiç değilse onlara ait bir şeyi hissedeyim! Saçlarınızı tutayım...

saç...»

Hasta, sanki başına bir balyoz yemiş gibi, yastığının üzenine düştü. Kızlarının saçlarını tutacakmış gibi, elleri yorganın üstünde çırpındı durdu. Büyük bir çaba harcayarak:

«Onları takdis ediyorum,» dedi. «... takdis ediyorum.»

Birdenbire yığılıverdi. Tam o sırada da Bianchon içeri girdi.

«Christophe'a rastladım, sana bir araba getirmeye gitti,» dedi. Sonra hastaya baktı, zorla gözkapaklarını kaldırdı. O zaman iki öğrenci, adamın buz gibi, donuk gözünü gördüler. Bianchon: «Kurtulamayacak,» dedi, «hiç sanmıyorum.»

Nabzını tuttu, saydı, elini adamcağızın yüreğine koydu.

«Motor hâlâ işliyor ama, bunu durumunda, bu bir felâkettir, ölmesi çok daha iyi olur.»

Rastignac:

«Evet, bana da Öyle geliyor,» dedi.

«Senin neyin var, kuzum? Ölü gibi bembeyaz olmuşsun?.,»

«Aman dostum, öyle feryatlar, çığlıklar, yakınmalar işittim ki... Ama, bir Tanrı var! Yaa! Evet! Bir Tanrı var, ya bize bundan daha iyi bir dünya hazırladı, ya da şu yeryüzü yuvarlağımız saçma bir şey. Durum böylesine feci olmasaydı, göz yaşlarına boğulur, hüngür hüngür ağlardım. Ama, yüreğimle midem müthiş sıkıştı.»

«Buraya bak, pek çok şeye ihtiyacımız olacak. Parayı nereden bulacağız?»

Rastignac, cebinden saatini çıkardı:

«Al bunu, çabucak rehine koy. Yolda durup oyalanmak istemiyorum, çünkü bir dakika bile kaybetmekten korkuyorum, hem de Christophe'u bekliyorum. Bir tek meteliğim yok, arabacının parasını artık dönüşte veririm.»

Rastignac hemen merdivenlere atıldı ve Mme de Restaudl nun Helder caddesindeki konağına gitmek üzere yola çıktı. Yol boyunca, tanık olduğu müthiş sahnenin heyecanına kapılan muhayyilesi nefret ve hiddetini artırdı. Bekleme salonuna girip de Mme de Restaud'yu sorduğu zaman, hanımefendinin ziyaret kabul edemeyeceğini bildirdiler.

Delikanlı, uşağa:

«Ama, ölüm halindeki babası tarafından geliyorum,» dedi.

«Efendim, kont hazretleri gayet sıkı emirler verdi.»

«Eğer M. de Restaud buradaysa, kayınbabasınm durumunu ona anlatın ve derhal kendisiyle görüşmem gerektiğini haber verin.»

Eugene uzun zaman bekledi.

«Adamcağız, belki de şu sırada can veriyordur,» diye düşünüyordu.

Uşak, delikanlıyı ilk salona aldı. M. de Restaud, öğrenciyi orada ayakta, içinde ateş yanmayan bir şöminenin önünde kabul etti. Konuğuna yer bile göstermedi.

Rastignac, ona:

«Kont hazretleri,» dedi, «sayın kaymbabanız, şu anda, iğrenç, berbat bir odada, odun alıp ateş yakacak beş parası olmadan can veriyor. Tam anlamıyle ölüm halinde ve kızını görmek istiyor...»

Restaud kontu, buz gibi soğuk bir sesle ona:

«M. Gorjot'ya pek az bir sevgi beslediğimi siz de fark etmişsinizdir, efendim,»

dedi. «Mme de Restaud'yu kendi huyuna benzetti, bütün hayatımı mahvetti. Onu rahat ve huzurumun düşmanı olarak görüyorum. İster ölsün, ister yaşasın, umurumda bile değil. Ona karşı duygularım işte budur. Herkes beni ayıplayabilir, kamuoyuna hiç değer vermem. Aptalların ya da, yabancıların benim hakkımda neler düşüne çekleriyle uğraşmaktan çok daha önemli işlerim var şimdi yerine getirilecek. Mme de Restaud'ya gelince, hiç de sokağa çıkacak durumda değil.

Zaten evinden ayrılmasını da istemiyorum. Babasına söyleyin, bana ve çocuğuma karşı olan görevlerini yerine getirir getirmez hemen onu görmeye gelecek. Eğer babasını seviyorsa, birkaç dakikaya kadar serbest kalabilir...»

«Kont hazretleri, davranışınız konusunda bir yargıya varmak bana düşmez, karınızın hâkimi sizsiniz. Ama, dürüstlüğünüze, verdiğiniz söze güvenebilir miyim? Peki öyleyse, babasının bir günlük bile ömrü olmadığını ve onu baş ucunda görmeyince kendisine lanet ettiğini kontese söyleyeceğinize söz verin bana yalnız!»

Eugene'in sesindeki öfke ve nefret duygularından hayrette kalan M. de Restaud:

«Bunu ona, bizzat kendiniz söyleyin,» diye karşılık verdi.

Rastignac, kontun peşinden, kontesin her zaman bulunduğu salona girdi. Orada genç kadını göz yaşlarına boğulmuş ve ölmek isteyen bir kimse gibi koltuğa gömülmüş buldu. Delikanlı, Anastasie'ye acıdı. Kontes, Rastignac'a bakmadan önce ürkek gözlerini kocasına çevirdi. Bu çekingen, kaçamak bakışlar, maddî ve manevî bir baskının ezdiği güçlerinin tam bir bitkinliğini belli ediyordu. Kont başını salladı, kadın konuşmak İçin teşvik edildiğini sandı.

«Her şeyi işittim, efendim. Babama söyleyin, içinde bulunduğum durumu bilse, beni bağışlardı. Bu işkenceyi hiç beklemiyordum, bütün gücümü aştı ama, sonuna kadar direneceğim, efendim.» Bu son cümleyi kocasına söylemişti. Sonra da öğrenciye dönerek, umutsuz, içler acısı bir kederle: «Ben de ana-298

yım. Bütün görünüşlere rağmen, babama karşı kusursuz olduğumu lütfen kendisine söyleyiverin!..» diye bağırdı.

Genç kadının içinde bulunduğu korkunç bunalımı sezinleyen Eugene, eşleri selâmladı, şaşkın bir halde çekilip gitti. M. de Restaud'nun konuşma tonu, baş

vurmasmdaki faydasız-lığı ona göstermişti. Anastasie'nin de artık özgür olmadığını anlamıştı. Oradan hemen Mme de Nucingen'in konağına koştu. Onu yatağında buldu. Genç kadın, delikanlıya:

«Rahatsızım, dostum,» dedi. «Dün gece balodan çıkarken üşüdüm, zatürree olmaktan korkuyorum. Doktoru bekliyorum...»

Eugene, onun sözünü keserek:

«Ölüm halinde olsanız da, son nefesiniz dudaklarınızın arasında olsa, sürüklenerek babanızın yanına gitmelisiniz. Sizi çağırıyor! Onun en hafif feryatlarından birini işitseydiniz, kendinizi asla hasta hissetmezdiniz.»

«Eugene, babam belki de sizin dediğiniz kadar ağır hasta değildir. Ama, sizin gözünüzde en ufak bir hata işlemiş olmaktan çok üzülürüm. Onun için, nasıl isterseniz öyle davranacağım. Gayet iyi biliyorum ki, bu sokağa çıkış sonucu hastalığım şiddetlenip ağırlaşırsa, babam kederden ölür. Her neyse! Doktorum gelir gelmez, babamı yoklamaya gelirim.» Saat kösteğini göremeyince: «Aaa!

Saatinizi neden takmadınız? Nereye bıraktınız?» dedi. Eugene kızardı. «Eugene!

Eugene, eğer onu hemen sattınız, ya da kaybettiyseniz... Yoo! Bakın, bu çok kötü bir davranış olurdu.»

Öğrenci, Delphine'in yatağının üzerine eğildi ve kulağına:

«öğrenmek mi istiyorsunuz? Pekâlâ Öyleyse! Şimdi öğrenirsiniz! Babanız, bu akşam onu saracakları kefeni bile satın alacak imkândan yoksun. Saatiniz rehinde, hiç param yoktu.»

Delphine birdenbire yataktan fırladı, yazı masasına koştu, oradan para kesesini aldı, Rastignac'a uzattı. Zili çaldı ve bağırdı:

«Hemen gidiyorum, hemen gidiyorum, Eugene. Beni bırakın da giyineyim. Aman, Yarabbi! Canavar mıyım ben! Hadi, siz gidin, ben sizden önce yetişirim!» Sonra da oda hizmet-GORIOT BABA

299

. çişine: «Therese!» diye seslendi. «M. de Nucingen'e hemen benimle konuşmak için gelmesini söyleyin.»

Eugene, can çekişen adamcağıza, hiç değilse kızlarından birinin geleceğini haber vermekten pek mutluydu. Böylece, Neuve-Sainte-Genevieve sokağına âdeta neşeyle girdi. Hemen arabacının parasını vermek için para kesesini karıştırdı. Şu pek zengin, pek zarif genç kadının kesesinde topu topu yetmiş frank vardı.

Merdivenin üst başına geldiğinde, Bianchon' un destek olduğu Goriot Baba'y1

gördü. Hastanenin cerrahı, doktorun gözleri altında yaşlı adamı tedaviye çalışıyordu: İlmin son devası, faydasız bir ilâç olan Çin yakılarıyle hastanın sırtını yakıyorlardı.

Doktor, hastaya:

«Yakıları hissediyor musunuz?» diye soruyordu.

Öğrenciyi fark eden Goriot Baba, şu karşılığı verdi:

«Geliyorlar, değil mi?»

Cerrah:

«Kurtulabilir,» dedi, «baksanıza, konuşuyor.»

Eugene:

«Evet,» dedi, «Delphine hemen gelecek.»

Bianchon:

«Hele şükür!» dedi. «Dedikleri gibi, kazığa çakılan adamın su hasretiyle bağırdığı gibi, hiç durmadan kızlarından söz edip duruyordu.»

Doktor, cerraha:

«Bırakın,» dedi, «artık yapılacak hiç bir şey yok, onu kurtarmak imkânsız.»

Bianchon'la cerrah, ölüm halindeki adamcağızı, pis, berbat yatağının üzerine uzattılar. Doktor:

«Hastanın çamaşırını değiştirmek gerekir,» dedi. «Her ne kadar kurtuluş umudu yoksa da, onun insanlığına saygı göstermeli.» Tıbbiye öğrencisine dönerek: «Gene geleceğim, Bianchon,» dedi. «Yeniden yakınmaya, sızlanmaya başlarsa, di-yafragmının üstüne afyon koyun.»

Cerrahla doktor gittiler.

Yalnız kaldıkları zaman, Bianchon, Rastignac'a: 300

GORIOT BABA

«Hadi, Eugene, cesaret, oğlum!» dedi. «Şimdi de adama beyaz bir gecelik giydirip, yatağını değiştirmeliyiz. Git Sylvie' ye söyle de, temiz çarşaflar getirsin, bir de bize yardım etsin.»

Eugene aşağı indiğinde, Mme Vauquer'yi Sylvie'yle birlikte sofrayı kurmakla meşgul buldu. Rastignac'm daha ilk söylediği sözlerde, dul kadın hemen onun yanına geldi. Ne parasını kaybedip zarara girmek, ne de müşterisini kaçırmak isteyen kuşkulu bir satıcı kadının haşince soğuk havasını takınmıştı.

«Azizim, M. Eugene,» diye karşılık verdi. «Siz de benim gibi pekâlâ

biliyorsunuz ki, Goriot Baba'nın meteliği bile yok. Dünyasını değiştirmek üzere bulunan bir adama çarşaf vermek, onu tamamıyle ziyan etmek demektir, Üstelik bir tane de kefen için feda etmek gerekecek. Onun için, zaten bana yüz kırk dört frank borçlu olduğunuzdan, çarşaflarla öbür ufak tefek şeyler için de kırk frank sayın, Sylvie'nin size vereceği mumları da hesaba katarsak, hepsi birden yuvarlak hesap en azından iki yüz frank eder. Siz de takdir edersiniz ki, benim gibi zavallı bir kadın, bu kadar önemli bir şeyi sokağa atacak durumda değildir.

Canım! Haksızlık etmeyin, M. Eugene, kabul edin ki, uğursuzluğun evime çöreklendiği şu beş günden beri bir hayli zarara uğradım. Dediğiniz gibi, şu adamcağızın bugünlerde öbür eve taşınmış olması için otuz frank verirdim. Bu durum pansiyonerlerimi etkiliyor. Hemen hemen hiç masraf etmeden onu hastaneye gönderirdim. Kısacası, kendinizi benim yerime koyun. Her şeyden, önce, müessesemi düşünürüm, o benim hayatımdır.»

Eugene, hızla Goriot Baba'nın odasına çıktı. «Bianchon, saatin parası?»

«Masanın üstünde, üç yüz küsur frank kaldı. Bana verdiklerinden bütün borçlarımızı ödedim. Emniyet Sandığı'nın makbuzu paranın altında.»

Hastignac nefretle, merdivenleri yuvarlamrcasma indikten sonra: GORİOT BABA

«İşte buyurun, efendim,» dedi. «İkimizin de hesabımızı kesin. M. Goriot evinizde uzun zaman kalmayacak, ben de...»

Kadın, iki yüz frangı sayarak, yarı neşeli, yarı üzgün bir halle:

«Evet, zavallı adamcağız ayakları önde çıkacak buradan,» dedi.

Sabrı tükenen Rastignac:

«Artık bu işi bitirelim!» dedi.

«Sylvie, temiz çarşaflan verin ve yukarı çıkıp bu beylere yardım edin.»

Mme Vauquer, Eugene'in kulağına:

«Bu arada Sylvie'yi unutmazsınız, her halde,» dedi. «Tam iki gecedir uyku uyumuyor.»

Eugene sırtını döner dönmez yaşlı pansiyoncu, hemen aşçı kadına koştu ve kulağına:

«Tamir görmüş yedi numaralı çarşaflan al,» dedi. «Allah için, bir ölüye o kadarı bile çok, onlarla yetinsinler.»

Eugene merdivenin birkaç basamağım çıktığından, yaşlı ev sahibinin sözlerini işitmedi.

Hastanın odasına girince, Bianchon ona:

«Hadi bakalım,» dedi. «Geceliğini giydirelim. Dik tut.»

Eugene yatağın baş ucuna geçti, ölüm halindeki adamı tuttu. Bianchon da geceliğini çıkardı. Yaşlı adam, sanki bir şeyi göğsünde saklamak istermiş gibi bir el hareketi yaptı, anlaşılmaz, içler acısı çığlıklar kopardı. O haliyle büyük bir acıyı anlatmaya çabalayan hayvanlara benziyordu.

Bianchon:

«Ah! Ah!» dedi. «Demin Çin yakılarını koymak için çıkardığımız küçük bir saç zinciriyle minicik bir madalyonu istiyor. Zavallı adamcağız! Hemen zinciri boynuna takalım. Şurada, ocağın üstünde duruyor.»

Eugene, her halde Mme Goriot'nun saçları olan kül sarısı saçlarla örülmüş

zinciri almaya gitti. Madalyonun bir yüzünde: Anastasie adını, öbür yüzünde de Delphine adını okudu. Daima yüreğinin üstünde duran yüreğinin hayali. Madalyonun içindeki bukleler o kadar incecikti ki, hiç kuşkusuz, kızların ilk 302

GORIOT BABA

çocukluk çağlarında alınmıştı. Madalyon göğsüne dokununca, ihtiyar deri bir ooh!

çekti. Bu da, insanın yüreğini Ürperten müthiş bir memnunluğu açıkça ortaya koyuyordu. Hassasiyetinin en son seslerinden biriydi bu. Duygunluğu

bilinmeyen bir merkeze çekilmiş gibiydi. Sevgilerimiz işte oradan çıkar ve oraya hitap eder. İhtilâçlı yüzüne hastalıklı bir neşe ifadesi yayıldı. Düşünceden daha uzun ömürlü olan, onun arkasından bile yaşayan bir duygu gücünün bu müthiş görüntüsü karşısında son derece etkilenen iki öğrencinin gözlerinden can çekişen adamın üstüne sıcak göz yaşları yuvarlandı. Hasta, keskin bir sevinç çığlığı kopardı:

«Nasie! Fİfine!..»

Bianchon:

«Hâlâ yaşıyor,» dedi.

Sylvie de:

«Neye yarar ki?» dedi.

Rastignac:

«Acı çekmesine,» diye karşılık verdi.

Bianchon, arkadaşına kendisini taklit etmesini anlatmak için bir işaret yaptı.

Sonra da, diz çökerek kollarını hastanın diz kapaklarının altından geçirdi. O

sırada, Rastignac da karşı tarafta aynı şekilde kollarını adamın sırtının altına soktu. Sylvie de orada duruyordu. Hastayı gençler biraz kaldırır kaldırmaz, kirli çarşafları çekip, getirdiği temiz çarşafları sermek için bekliyordu. Hiç kuşkusuz, göz yaşlarının aldattığı Go-riot, son gücünü kullandı, ellerini uzattı. Yatağının her iki yanındaki öğrencilerin başına rastladı. Onları hemen şiddetle saçlarından yakaladı. Son derece hafif bir sesle mırıldandı: «Ah!

Meleklerim benim!..» sözleri işitildi. Bu sözlerle kanatlanıp uçan ruhun ağzından çıkan iki kelime, iki mırıltı.

Bu belli belirsiz, hafif çığlıktan pek duygulanan Sylvie:

«Vah zavallı adamcağız,» dedi. Bu son sözler, yalanların en müthişi, en irade dışı olanıyle son bir defa daha coşan yüce bir duyguyu ifade ediyordu.

Bu babanın son nefesi bir sevinç nefesi olmalıydı. Bu iç çekme, bütün hayatının ifadesi, özeti oldu âdeta: Gene aldan-GORIOT BABA

mıştı. Goriot Baba büyük huşuyle sefil yatağına yeniden yatırıldı. O andan sonra, yüzü hayatla ölüm arasında açılan savaşın acıklı izlerini muhafaza etti.

O çarpışma, insanoğlunun sevinç ve üzüntü duygusunun çıktığı o bir çeşit beyin bilincinden yoksun kalan bir makinede geçmişti. Tamamıyle mahvolması artık bir an meselesiydi.

«Birkaç saat böyle kalacak, sonra da hiç kimse farkında olmadan ölüp gidecek.

Son nefesi bile duyulmayacak. Beyni tamamıyle mahvolmuş.»

. Tam o sırada, merdivenlerden, soluk soluğa gelen bir kadının ayak sesi duyuldu. Rastignac:

«Çok geç kaldı,» dedi.

Gelen Delphine değil, oda hizmetçisi Therese'di. Kadın:

«M. Eugene,» dedi, «zavallı hanımımın babası için istediği para yüzünden hanımefendiyle beyefendi arasında müthiş bir kavga koptu. Hanım bayıldı, doktor geldi, kan aldılar. O zavallı durmadan bağırıyordu: "Babam Ölüyor, babamı görmek istiyorum!" diye çırpmıyordu. Yani, sizin anlayacağınız, insanın yüreğini parçalayan feryatlar koparıyordu.»

«Yeter, Therese. Şimdi artık gelse de faydasız, M. Goriot kendini hiç bilmiyor.»

Therese:

«Vah zavallı beyciğim, o kadar ağır mı durumu?» dedi.

Sylvie:

«Artık bana ihtiyacınız kalmadı,» dedi. «Saat dört buçuk oldu, ben yemeğimi hazırlamaya gideyim.» Merdivenin üst başında, az kalsın Mme de Reştaud'yla çarpışacaktı.

Kontesin gelivermesi pek ağırbaşlı ve müthiş oldu. Bir tek mumun aydınlattığı ölüm yatağına baktı, hayatın son ürpertilerinin hâlâ kıpırdadığı babasının yüzünü görünce birkaç damla göz yaşı akıttı. Bianchon büyük bir saygı göstererek dışarı çıktı.

Kontes, Rastignac'a:

«Daha önce kurtulup kaçamadım,» dedi.

Öğrenci derin bir üzüntü okunan olumlu bir baş işareti yaptı. Mme de Restaud, babasının elini tuttu, öptü.

«Beni bağışlayın babacığım! Sesimin sizi mezardan döndüreceğini söylerdiniz.

Hadi işte, pişmanlık duyan kızınızı takdis etmek için bir an hayata dönün.

Sesimi işitin. Müthiş bir şey bu! Sizin takdisiniz, bundan böyle, yeryüzünde elde edebileceğim tek hayır duadır. Herkes benden nefret ediyor, beni seven tek insan sizsiniz. Çocuklarım bile benden nefret edecekler. Beni de birlikte götürün, sizi sever, size bakarım. Artık duymuyor, deliyim ben.» Dizlerinin üzerine çöktü, çılgın bir ifadeyle o yıkıntıyı seyretti. Eugene'e bakarak:

«Felâketimin hiç bir eksiği yok,» dedi, «M. de Trailles burada muazzam borçlar bırakarak gitti, beni aldattığını da öğrendim. Kocam beni asla bağışlamaz, bütün servetimi ona bıraktım. Bütün pembe hayallerimi yitirdim. Ne yazık! Beni taparcasına seven (babasını gösterdi) tek yüreğe kimin uğruna ihanet etmişim!

Onun kadrini bilemedim, onu teptim, horladım, bin bir kötülük, bin bir eziyet ettim ona, alçağın biriyim ben!»

Rastignac:

«Hepsini biliyordu,» dedi.

O sırada Goriot Baba, gözlerini açtı ama, bir çırpınmanın etkisiydi bu. Kontesin umudunu belirten hareketi görmek, ölünün gözünü görmekten hiç de daha az

müthiş

olmadı. Kontes:

«Sesimi duyuyor mu acaba?» diye bağırdı. Onun yanına otururken kendi kendine:

«Hayır,» dedi.

Mme de Restaud, babasını bekleme arzusu gösterince Eugene biraz bir şeyler yemek için aşağı indi. Pansiyonerler toplanmışlardı bile.

Ressam, delikanlıya:

«Eee, ne haber?!..» dedi. «Söylediklerine bakılırsa, yukarda küçük bir ölümoramaya şahit olacakmışız.»

Eugene, adama:

«Charles, daha tatlı bir konu üzerinde şaka yapmalıydınız gibi geliyor bana!»

dedi.

Ressam, hemen karşılık verdi:

«Ne yani, burada artık hiç gülemeyecek miyiz, kuzum?

Bianchon, adamın artık kendini bilmediğini söyledi, öyleyse ne zararı var bunun?»

Müze memuru, konuşmaya karışarak:

«Eh öyleyse! Demek ki adam, yaşadığı gibi Ölecek,» dedi.

Kontes:

«Babam öldü!» diye bağırdı.

Bu korkunç çığlığı işitince Sylvie, Rastignac, Bianchon hemen yukarı koştuklarında, Mme de Restaud'yu bayılmış buldular. Genç kadını ayıltıp kendine getirdikten sonra, onu kapıda bekleyen kira arabasına taşıdılar. Eugene, kontesi Therese'e emanet etti ve Mme de Nucingen'in evine götürmesi emrini verdi.

Bianchon tekrar aşağı inerek:

«Ah! Gerçekten ölmüş,» dedi.

Mme Vauquer:

«Hadi beyler, sofraya buyurun, çorba soğuyacak,» dedi.

İki öğrenci, yanyana oturdular. Eugene, Bianchon'a:

«Şimdi ne yapmak gerekiyor?» dedi.

«Ben gözlerini kapattım, gerektiği şekilde yerleştirdim onu. Belediye doktoru, gidip bildireceğimiz ölümü tasdik edince, adamcağızı kefenleyecekler, götürüp gömecekler. Ne olmasını istiyorsun?»

Pansiyonerlerden birisi, adamın yüz buruşturmasını taklit ederek:

«Artık bir daha ekmeğini böyle koklayamayacak,» dedh Bir başkası atılarak:

«Aman illallah, yahu!» dedi. «Şu Goriot Baba'yı rahat bırakın, canım, temcit pilavı gibi her dakika ortaya sürüp durmayın. Nedir bu! Bir saatten beri her kalıba soktunuz durdunuz onu. Şu Paris şehrinin imtiyazlarından biri de şudur: İnsan orada, hiç kimsenin dikkatini çekmeden, doğabilir, yaşar ve ölür. Öyleyse, biz de uygarlığın üstünlüklerinden yararlanalım. Bugün tam altmış tane ölü var, Paris'in bu yığınla ölüsü üzerinde bize göz yaşı mı döktürmek istiyorsunuz?

Goriot Baba ölmüş, ne mutlu ona! Onu o kadar çok seviyorsa-20

nız, gidip başını bekleyin, biz de rahat rahat yemeğimizi yiyelim şurada.» Dul

kadın:

«Evet ya! Ölmesi onun için pek hayırlı oldu!» dedi. «Zavallı adamcağız bütün hayatmca pek çok gaile çekmiş, üzüntü ve keder görmüş.»

Eugene'e göre, babalığı temsil eden bir yaratık için söylenen tek ağıt oldu bu.

On beş pansiyoner, gene her zamanki gibi aralarında konuşmaya başladılar.

Eugene'le Bianchon, yemeklerini yerken, çatalların, kaşıkların gürültüsü, konuşmanın kahkahaları, bu aç gözlü, ilgisiz, duygusuz yüzlerin değişik ifadeleri, onların tasasızlıkları, her şey, her şey gençleri İliklerine kadar dondurdu. Gece, ölünün başında bekleyecek ve dua edecek bir rahip aramaya gittiler. Adamcağıza yapılması ge-" reken son görevleri ellerinde kalan az miktar paraya göre hesaplamaları gerekiyordu. Akşam saat dokuza doğru, ceset, o çıplak odada portatif bir karyolanın kolanları üzerine yerleştirildi, îki yanma da iki mum yakıldı. Bir rahip de gelip yanı-başına oturdu. Rastignac, cenaze törenini masrafı konusunda papazdan bilgi almıştı. Odasına çekilince, yatmadan önce, Nu-cingen baronuyle îtestaud kontuna bütün, dinî ayin ve gömülme masrafını karşılamak üzere işadamlarını göndermelerini rica eden birer pusula yazdı.

Mektupları eline verdiği Chris-tophe'u çabucak onlara gönderdi. Sonra da yatağına girip yattı. Yorgunluktan bitkin bir halde olduğundan, hemen uyudu.

Ertesi sabah, Bianchon'la Eugene bizzat gidip ölümü bildirmek zorunda kaldılar.

Öğleye doğru tasdik edildi. Aradan iki saat geçtiği halde, damatlardan hâlâ hiç biri para göndermemiş, onların adına hiç kimse gelmemişti. Bu durum karşısında Rastignac, ne yapacağını şaşırdı. Zaten rahibin parasını da vermek zorunda kalmıştı. Adamcağızı kefenleyip tabuta yerleştirmek, kefeni dikmek için Sylvie, on frank istedi. Eugene'le Bianchon, Ölünün akrabaları hiç bir şeye karışmak, hiç bir masrafı karşılamak istemezlerse, ellerindeki paranın zor yetişeceğini hesapladılar. Tıbbiye öğrencisi cesedi, kendi has-GORIOT BABA

tanesinden pek ucuza alabildiği bir yoksullar tabutuna yerleştirmeyi üzerine almak zorunda kaldı. Eugene'e:

«Şu hınzır alçaklara bir oyun oyna,» dedi. «Git, Pere~La-chaise'de beş yıl için bir mezar satın al, sonra da kiliseyle Belediye Cenaze Dairesine üçüncü sınıf bir tören siparişi ver. Eğer damatlarla kızlar, bu parayı sana vermeyi reddederlerse, mezar taşma: "Restaud kontesiyle Nucingen baronesinin babası, iki öğrencinin kesesinden gömülen M. Goriot burada yatar" diye yazdırırsın.»

Eugene, arkadaşının öğüdünü ancak Nucingen baron ve ba-ronesiyle Restaud kont ve kontesine yararsız bir ziyaret yaptıktan sonra yerine getirdi. Konaklara yaklaşamamıştı : Dış kapıdan içeri bir adım atamadı. Kapıcıların her birine gayet sıkı emirler, verilmişti.

«Beyefendiyle hanımefendi, hiç kimseyi kabul etmiyorlar. Babaları öldü, derin bir acı içindeler,» diye karşılık verdiler.

Eugene, ısrar etmemesi gerektiğini bilecek kadar Paris sosyetesini öğrenmişti.

Bunun hiç bir yararı olmayacaktı. Delphine'e ulaşmak imkânsızlığını görünce, garip bir şekilde yüreği burkuldu. Hemen oracıkta, kapıcı dairesinde ona bir pusula yazdı:

"Bir elmasınızı satın da, babanız, hiç değilse son konutuna yaraşır bir şekilde gitsin."

Pusulayı mühürledi ve baronun kapıcısına, onu hanımına verilmek üzere Therese'e götürmesini rica etti. Ama kapıcı, mektubu barona verdi. O da kaldırıp ateşe attı. Eugene bütün hazırlıklarını yaptıktan sonra, saat üçe doğru aile pansiyonuna döndü. O tek kanatlı kapının önünde, şu ıssız sokağa yerleştirilen iki sandalye üzerinde duran, kara bir örtünün yarım yamalak örttüğü tabutu görünce bir damla göz yaşını tutamadı. Henüz kimsenin elini sürmediği kötü bir kutsal su serpeceyi, ağzına kadar kutsal su dolu gümüş kaplama bakır bir kabın içinde duruyordu. Kapıya kara örtü bile asmamışlardı. Ne ihtişamı, gösterişi, ne peşinden yürüyeni, ne dostu, ne de akrabası olan yoksulların ölümüydü bu.

Hastanede bu-

lunmak zorunda olan Bianchon, kiliseyle yaptığı anlaşmanın hesabını vermek

için Rastignae'a bir pusula yazmıştı. Tıbbiye öğrencisi, tantanalı bir ayinin çok pahalı olduğunu, yanma yaklaşılır gibi olmadığını, daha mütevazi bir ayinle yetinmek gerektiğini, bir pusula yazarak Christophe'u Cenaze İşleri'ne gönderdiğini bildiriyordu. Eugene, tam Bianchon'un karaladığı satırları okuyup bitirdiği anda, içinde iki kızın saçlarının bulunduğu altın çerçeveli madalyonu Mme Vauquer'nin ellerinde gördü. Hemen kadına:

«Bunu almaya nasıl cesaret ettiniz?» dedi. Sylvie:

«Tüh, Allah!» dedi. «Ne yani, bununla mı gömülecekti? Yirmi dört ayar altın bu!»

Eugene büyük bir hiddetle:

«Elbette!» dedi. «Hiç değilse kızlarını temsil edebilecek tek şeyi yanında götürsün.» -

Cenaze arabası gelince, Eugene, tabutun çivilerini açtırdı. Can çekişme feryatları arasında söylediği gibi, Delphine'le Anas-tasie'nin genç, tertemiz ve saf oldukları, henüz hiç bir ?ey bilmedikleri bir zamana ait olan bir hayali, büyük bir özen ve dikkatle adamcağızın göğsü üstüne yerleştirdi. Zavallı adamı, Neuve-Sainte-Genevieve sokağının hemen pek yakınındaki Saint-Etienne-du-Mont kilisesine götüren arabanın peşinde iki cenaze memurundan başka sadece Rastignac'la Christophe vardı. Oraya gelince, tabutu basık ve loş küçük bir bölmeye koydular. Öğrenci, çevrede boş yere Goriot Baha'nın kızlarını, ya da kocalarını araştırdı. Hiç kimse gelmemişti. Kendisine bol bol bahşiş kazandıran bir adama son görevde bulunmak zorunda olduğuna inanan Christophe'la yalnızdı.

Rastignac, iki rahibi, ilâhi okuyan çocuğu ve kilise kayyumunu beklerken, bir tek kelime söyleyemeden Christophe'un elini sıktı. Christophe:

«Ya, M. Eugene,» dedi. «Çok mert ve iyi yürekli bir adamdı. Bir gün bile sesini yükseltmemişti; hiç kimseye bir kötülüğü dokunmazdı; karıncayı bile incetmekten çekinirdi.»

İki rahip, ilâhi okuyan çocuk ve kilise kayyumu geldiler GORIOT BABA

ve dinin bedava dua edecek kadar zengin olmadığı bir çağda, yetmiş franga ne alınırsa onu verdiler. Ruhanîler bir ilâhiyle Libera'yı, De Profundis'i1

okudular. Kilisedeki cenaze ayini yirmi dakika sürdü. Rahiple ilâhi okuyan çocuk için tek bir araba vardı. Papaz, Eugene'le Christophe'u da yanlarına almayı kabul etti.

Rahip:

«Cenaze alayı olmadığına göre, geç kalmamak için hızlı gidebiliriz,» dedi. «Saat beş buçuk.»

Bununla birlikte tabut, cenaze arabasına yerleştirilirken, armalı ama, boş iki araba, —Restaud kontuyla Nucingen baronunun arabalarıydı— geldi. Bunlar, cenaze alayını Pere-La-chaise'e kadar takip ettiler. Saat altıda, Goriot Baha'nın cesedi, çevresinde kızlarının adamları bulunan mezara indirildi. Öğrencinin parasmca adamcağıza sağlanan kısacık dua okunur okunmaz ruhanîlerle birlikte onlar da ortadan kayboluverdi-ler. İki mezarcı, tabutu gizlemek için üstüne birkaç kürek toprak attıktan sonra, doğruldular. İçlerinden bir tanesi Rastignac' tan bahşişlerini istedi. Eugene, bütün ceplerini araştırdı, hiç bir şey bulamayınca, Christophe'tan bir frank ödünç almak zorunda kaldı. Aslında pek önemsiz olan bu olay Rastignac'ta korkunç bir üzüntü yarattı. Gün batmak üzereydi. Nemli, ıslak bir alaca karanlık sinirleri bozuyordu. Genç adam, taze mezara baktı, son delikanlılık göz yaşını oraya gömdü. Saf bir yüreğin kutsal heyecanlarının kopardığı bu göz yaşı, düştük-eri topraktan ta gökyüzüne kadar fışkıran o göz yaşlarından biriydi. Kollarını kavuşturdu, bulutları seyretmeye koyuldu. Onu böyle gören Christophe, ondan ayrıldı.

Yalnız kalan Rastignac, mezarlığın yukarısına doğru birkaç adım yürüdü. Oradan, içinde ışıkların parıldamaya başladığı Seine nehrinin iki kıyısı boyunca kıvrılarak yatan Pa-

(1) Libera me Latincede: (Tann'm) kurtar beni. De Profundis Latincede: (Uçurumların) derinliklerinden, anlamını taşıyan ve ölüler için okunan iki dua.

(Çev.)

ris'i gördü. Gözleri âdeta büyük bir hırs ve doymazlıkla, Ven-dome Alanı'ndaki sütunla Invalides'in kubbesi arasında, içine girmek istediği yüksek sosyetenin yaşadığı yere takıldı. O uğultulu arı kovanına, balını peşin olarak çekermişe benzeyen bir bakış fırlattı ve şu muhteşem sözleri söyledi: «Hadi bakalım, hodri meydan! İşte şimdi baş başa kaldık!»

Ve Sosyete'ye karşı açtığı meydan okumanın ilk hareketi olarak Rastignac, Mme de Nucingen'e akşam yemeğine gitti.

SON